

СРПСКА РЕЧ

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ БРОЈ 12 ГОДИНА II 4. ФЕБРУАР 1991. 25 ДИНАРА

СВИ ПРЕДСЕДНИКОВИ ЉУДИ

ЗАШТО ЈЕ ОДБАЧЕН ЗЕЧЕВИЋ?

ИТАЛИЈА 2200 ИТЛ, ФРАНЦУСКА 6,30 ФПФ, ШВЕДСКА 3,00 СХФ, АУСТРИЈА 20АТС, СР НЕМАЧКА 3,80 ДЕМ, БЕЛГИЈА 40 БЕФ, ХОЛАНДИЈА 3,50 НПГ,
ГРЧКА 200 ГРД, НОРВЕШКА 14,50 НОН, ДАНСКА 15,00 ДКК

НАШИ ДАНИ

*Развилlo се црно време опадања,
Набујао шљам и разврат и пороци,
Подигло се трули задах пропадања,
Умрли су сви хероји и пророци.
Развилlo се црно време опадања.*

*Прогледале све јазбине и канали,
На високо подигли се сутерени,
Сви подмукли, сви проклети и сви мали
Постали су данак наши суверени.
Прогледале све јазбине и канали.*

*Покрадени сви храмови и њивоти,
Кмеђане све врлине и поштење,
Понижени сви гробови и животи,
Упрљано и опело и крштење.
Покрадени сви храмови и њивоти.*

*Закована петвековна звона буно,
Побегао дух јединства и Бог рата;
Обаскмо све празнике и трибуно,
Гојимо се од грехова и од блата.
Закована петвековна звона буно.*

*Од пандура створили смо великаше,
Достојанства поделише идноти,
Лопови нам израђују богаташе,
Мрачне душе назваше се патриоти.
Од пандура створили смо великаше.*

*Своју мудрост расточисмо на изборе,
Своју храброст на подвале и обеде,
Будућности затровасмо све изворе,
А поразе прогласисмо за победе.
Своју мудрост расточисмо на изборе.*

*Место светле историје и гробова,
Васкрли смо све пигмеје и репове;
Од носрећне браће наше, од робова
Затворисмо своје очи и џепове.
Место светле историје и гробова.*

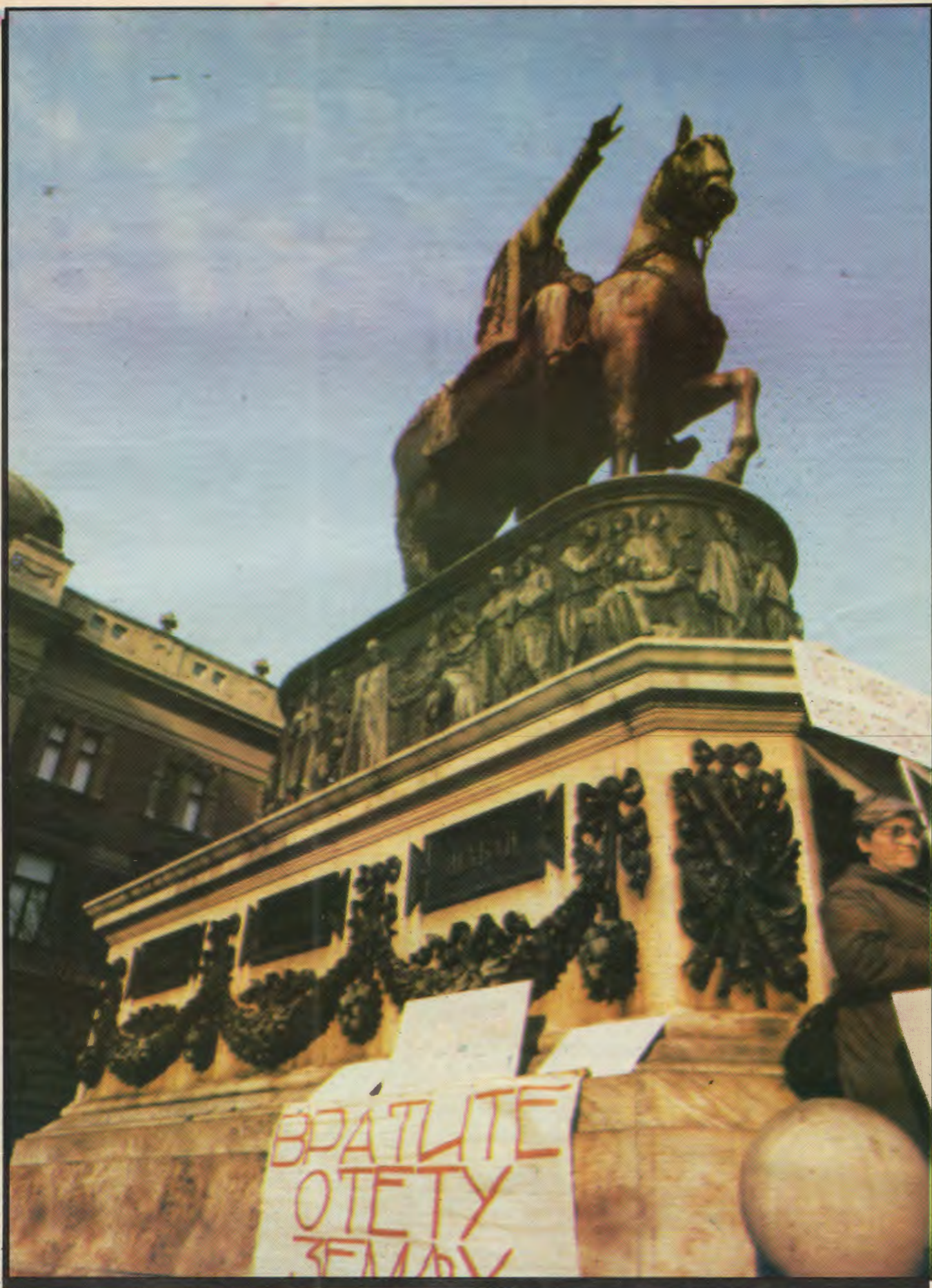
*Остала нам још прашина на хартији,
Ко једина успомена на цинове;
Сад сву славу пронађосмо у партији,
Пир коруге дохватно све синове.
Остала нам још прашина на хартији.*

*Под срамотом живи наше покољење,
Не чују се ни протести ни јауци;
Под срамотом живи наше јавно миљење,
Нараштаји који сишу ко пауци.
Под срамотом живи наше покољење.*

*Помрчина притиснула наше дане,
Не види се јадна наша земља худа;
Ал кад пожар подухвати на све стране
Куда ћемо од светлости и од суда!
Помрчина притиснула наше дане.*

В. П. ДИС

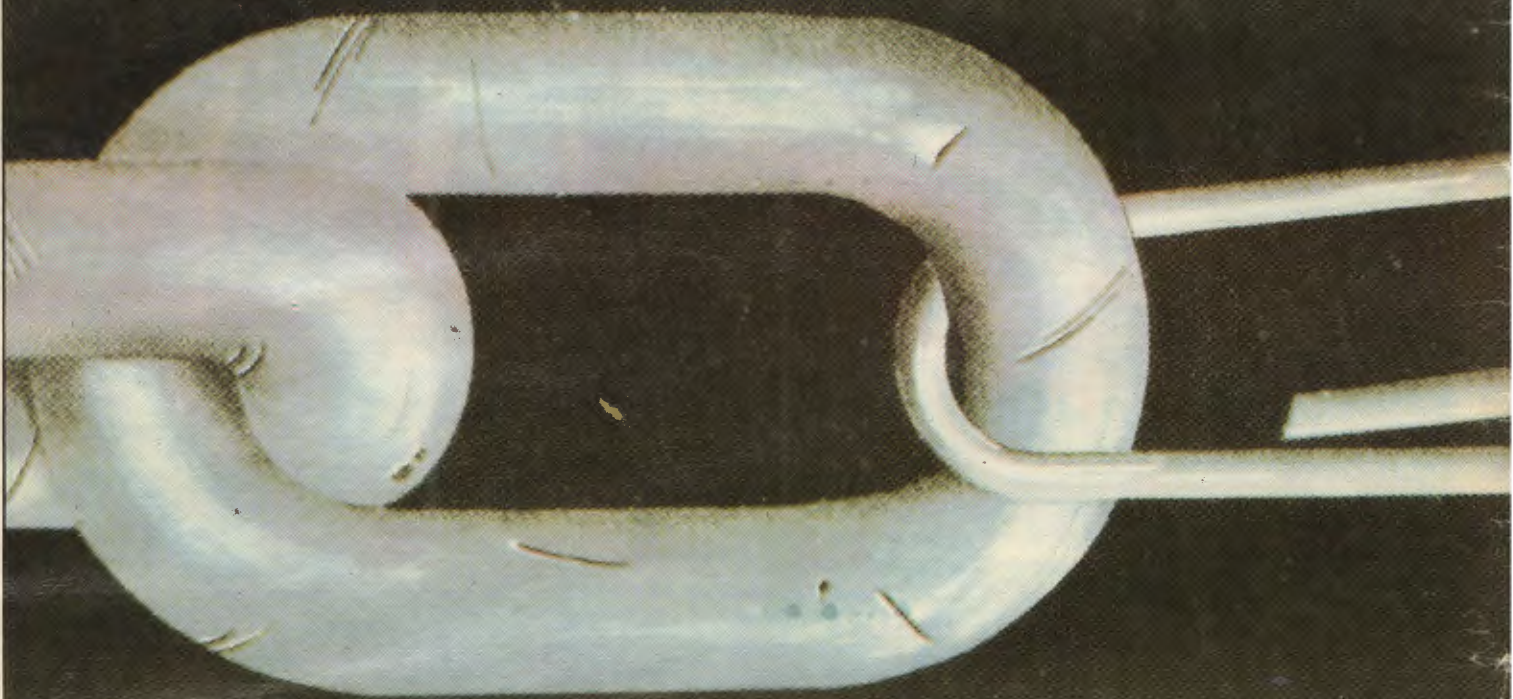

ДУШАН МИТИЋ — МИТКЕ

ВРАТИТЕ
ОТЕТУ
ЗЕМЉУ

ЈУГОСЈ
1818-

ПРЕГОВОРИ МИЛОШЕВИЋ — ТУЋМАН

ИЗЛОГ

ЗНА ЛИ СРБИН ШТА ЈЕ СРБИЈА

СТР. 10-11

ФРАНЦУСКО — СРПСКИ МАНЕВРИ

СЛАБА СРБИЈА — ЈАКИ ЗЕЧЕВИЋИ

СТР. 15-19

ИНТЕРВЈУ: ДУШАН КОВАЧЕВИЋ

НАШ ЈЕ КОМУНИЗАМ БИО ОПЕРЕТСКИ

СТР. 20-23

СИНДИКАТ

ВЕЛИКЕ МАНИПУЛАЦИЈЕ МАЛОГ ТОМИЦЕ

СТР. 26-27

СТЕФАН ГРУБАЧ

ТЕТРАПАК ЧОВЕК ИЗ ЈУГУРТ РЕВОЛУЦИЈЕ

СТР. 36-37

НИКОЛА МИЛОШЕВИЋ: БИВШИ ДЕМОКРАТА

ОЧЕВИ СУ ЈЕЛИ КИСЕЛО ГРОЖЂЕ, А УНУЦИМА ТРНУ ЗУБИ

СТР. 38-40

НАСЛОВНА СТРАНА: СТЕФАН БОГДАНОВИЋ — РИМЕЈК ФОТОГРАФИЈЕ ЏОНА ХАРТФИЛДА (1935)

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ, СРПСКА РЕЧ

ИЗДАЊЕ: СЛОБОДНИХ НОВИНАРА, ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Богољуб Пејчић, УРЕДНИЧКИ КОЛЕГИЈУМ: Вук Драшковић, Милан Комненић, Слободан Ракић, Александар Чотрић, ДИЗАЈН: Дејан Ђуровић, Љиљана Јорговановић, (ДЕСК) САРАДНИЦИ: Милован Бркић, Славица Лазић, Властимир Ђоровић, Слободан Ерић, Бора Ђорђевић, Ђорђе Вукоје (фоторепортер) АДРЕСА: Главни и одговорни уредник: Хотел „ЈУГОСЛАВИЈА“ (с. 879) 11080 ЗЕМУН, ТЕЛ. 011 600-222 локал 9979, АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: Народног фронта 43/4 соба 23, тел. 683-952 и 642-233 локал 149, 11000 БЕОГРАД, ЖИРО РАЧУН динарски 60801-603-27562, девизи 60811-620-128-25731-7495633 са знаком за „Српску реч“. РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ. Штампана ДП штампарија „БОРБА“, Косовска 26, 11000 БЕОГРАД.

5

ИГРЕ КОМУНИСТА СА СРБИМА

Последње саопштење Председништва државе у вези разоружања послушали су само Срби у Хрватској, неколико Шиптара и то је све. Хрватска и Словенија саопштењу Председништва као и секретаријата за НО придају толику важност као да их је издала редакција „Јежа“. Данас 24. 01. 91. године господин Туђман и његови доглавници толико су у Сабору излили горчине на ЈНА, Србе и Србију па су чак сазвали и стране представнике да траже заштиту, као да су Срби увезли „Калашњикове“ и „Сингапурке“ и подијелили српском народу да бију хрватско пучанство. Јадне ли државе гдје се тако може увозити оружје и дијелити, а и врапцима је јасно зашто су га увезли и против кога су га намијенили. Трагедија опужби на ЈНА тим је већа што су највећи клеветници њени дојучерашњи високи официри па се са правом питам шта су они радили до јуче кад су били активни и какве су трагове оставили у ЈНА. Познато ми је понашање хрватских официра и војника у другом свјетском рату гдје су се одмах ставили на страну Хитлера и разоружавали српске војнике, па посматрајући садашње догађаје почев од оних сједница ЦК СКЈ, преко садашњег Сабора и разних скупова, анкета и штампе, исказује се толика мржња према свему српском као да смо не дај Боже ми њих поклали 41 године а не они нас и шта од таквих очекивати и ко би нормалан тражио да живи заједно са оним који је у сваком тренутку спреман да те убије, а то што мрзи је ствар његове деформације. Господин Туђман, на истој сједници каже да је Србији стало да покори Хрватску и Словенију јер другачије не би могли опстати ради комунистичке власти која је сада у Србији. Да комунистичка власт са друштвеном имовином води Србију у пропаст то знамо и без Туђмана, но он би једнако мрзео Србе и Србију да је краљевина, царевина, емират или било који облик владавине.

Нажалост по српски народ, српски комунисти у Србији и Армији и сада сањају о некаквој Југославији које нема, о некаквом братству и јединству којег такође нема нити је било и на крају крајева, зашто присиљавати Хрвате и Словенце да живе са нама ако то они неће. Мисле ли та господа и другови што стално засједају и праве неке договоре ради договора, да их ми посматрамо као неке мудраце. Не, посматрамо их као велике штеточине и згубидане, јер знамо да млате празну сламу. Умјесто да сједну и поштено се договоре о разлазу ако то већ знају и умију, а ако не, нека чак позову и међународну арбитражу, јер све је боље него набављати оружје и тући се или држати неке јалове договоре и брукат се пред својим и туђим народом.

Ово што пишем знам да је за сада бескорисно јер Србијом још владају комунисти, а они је могу само још дубље укопати, но ипак се наддам да ће млађе и школованије генерације приступајући српским странкама, првен-

ствено СПО и осталим које нису екстремне, знати наћи прави пут и живјети у границама које су обиљежене светињама на истоку и јаммама на западу. Програм СПО треба прихвати из више разлога, а као главно што инсистира на слози и помирењу Срба, приватном власништву, грађанским слободама и правима националних мањина и као најглавније иде путевима Светосавља, што значи путем просвећивања, поштења и јединства са православном црквом.

Уз све поменуто из програма ми морамо бити и бескомпромисни, али уз дужно поштовање било чије вјере и нације. Српску омладину не треба учити да мрзи било кога но их треба учити да се знају бранити од оних који их мрзе и нападају, јер мржња човјека деформише што најбоље може послужити ако погледате господина Месића кад говори о Србима.

Док ово пишем слушам вијести да су обављени разговори Кучан — Милошевић који су били конструктивни, успјешни и на обострано задовољство, а у међувремену скупштина Словеније изгласала је да се служба у армији скраћује на седам мјесеци. Хрватска је јавила да неће па да хоће разговарати са Србијом. Вјерујем да ће сјутра бити саопштење да су разговори били конструктивни, успјешни и на обострано задовољство, а хрватски сабор ће у међувремену донијети одлуку да не признаје савезне законе који им не одговарају и да оружје остаје код пучанства у циљу јачања демократије и заштите од комунизма, унитаризма, сценаризма и великокрпског хегемонизма.

Јован ГОЛИЈАНИН
Илија

(„Кир—Вањин пробушени
битаљон“, „Српска реч“ бр. 11)

ШЕСТА ФАЗА ВАЊЕ КРИВЕЦА

Прочитавам чланак „Кир—Вањин пробушени битаљон“ у 11. броју „Српске речи“, одлучила сам да и ја, као бивша сарадница Трећег канала Телевизије Београд, приложим неку врсту мале психолошке студије збивања и актера са којима сам, на жалост, долазила у контакт.

Будући да сам психолог и да већ шест година активно радим са људима, мислим да имам и професионално, а и људско право на овакву врсту анализе.

Наиме, пошто сам једно време сарађивала на „ОК КАНАЛУ“, наивно сам позеровала да ће Трећи канал бити логичан наставак претходног алтернативног програма. Видевши на окупу у Дому пионира (како то мелодраматично звучи?!), групу младих професионалаца, спремних да, користећи своја „хонорарна“ знања, направе програм другачији од социјалистичких узора са прва два канала, сматрала сам да је, најзад, могуће направити неку врсту психолошког саветовалишта на телевизији. С обзиром на искуство психолошког типа, као и познавање медија (пет година сам била сарадник у Школском програму Телевизије Београд), није ми било тешко да направим пројект за серију емисија под називом

„ТВ АПЕЛ“. Верујући да у оваквом, новом програму нема потреба за озбиљнијом заштитом идеје (будућност је показала да је то била озбиљна грешка, као резултат системске едукације да идеја и нема неку вредност), дала сам свој концепт на разматрање тадашњем главном уреднику Милану Јовановићу, продуценту Тривку Савићу и Душану Панчићу.

Пројект је прихваћен, а ми смо се, као сви честити људи, договорили да је реч довољна гаранција за даљу адекватну реализацију програма.

Као аутор, ја сам, осим идеје за основну концепцију серије, припремала и детаљан сценарио сваке емисије, састављајући питања за анкету на улици, бирајући илустративне филмске инсерте и договарајући се са гостима различитих профила.

За другог водитеља, више у функцији новинара-сарадника изабрала сам психолога Јасну Хрнцић, сматрајући да ће њен недостатак стручне праксе психолога, бити компензован ентузијазмом и вољом, за које ми се чинило да их поседује (идеја водила ми је била мисао два чувена психотерапеута, брачног пара Гулдинг, који су рекли: „Нема добрих и лоших терапеута, има само добрих и лоших људи!“). Будућност је показала да је и овде принцип „верујем на реч“ био кардинална грешка.

Када је емитовање серије најзад отпочело, испоставило се да је интересовање гледалаца за овакву врсту психолошког контакт-програма велико.

Главни уредник се није мешао у избор писама и телефонских позива, остављајући мени, као стручњаку, ову слободу.

Међутим, после месец дана живота серије „ТВ АПЕЛ“, на сцену ступа нови уредник Иван Кривец који је, како сам сазнала од присутних сарадника у режији, имао само један коментар на садржај и суштинску концепцију емисије. Ушавши у режисерску собу, после кратког прегледа збивања на монитору („ТВ АПЕЛ“ је био у току), рекао је:

„Ова је баш језбозовна!“ — мислећи и показујући прстом на мене.

Након тога се, у свој својој мањини, поштовао и по студију где сам радила, вероватно да би и у живо проверио исправност малопређашњег коментара.

По завршетку емисије (један сат после поноћи), преко дежурног уредника послао ми је поруку да са сарадником дођем на договор. Уз размену успављених погледа и значајно смешкање, остали сарадници су се повукли, остављајући „даме“ са главним уредником и три чаше жестоког пића. Иако сам као жена-стручњак било изложена различитим видовима „завођења“ од стране пацијената, ипак ме је степен примитивне еротизације овог човјека, тим пре што није пацијент, запрепастио. У покушају да седукцију „преведем“ на ниво интелектуалне сарадње, помогао ми је супруг, који је, с обзиром на улогу уредника филмског програма, накнадно ушао и узео учешће у разговору.

Међутим, од тада, па све до краја мог рада у Трећем каналу, оваква врста еротизације и позива на „лични контакт“ није јењавала.

Пре него што ће се Трећи канал преселити у „Сава Центар“, мали вођа је сазвао све сараднике, одржавши им лекцију из „лепог понашања“ /ваљда је читао „бонтон у стри-

НАСТАВАК НА 77. СТРАНИ

Писмо Председништва
СПО-а амбасадору
Велике Британије у
Београду

ПОДРШКА ГЕНОЦИДНОЈ ВЛАСТИ

Влада Велике Британије не би смела да окривљује Србе због тужне истине што су комунисти још на власти у Србији: комунизам је српском народу наметнут дипломатском трговином британског премијера Винстона Черчила.

Ваша Екселенцијо! Најоштрије протестујемо због изјаве британске Владе о њеној подршци наведеном демократском праву Хрватске да постане независна држава.

Како би, питамо се, разговарала ваша јавност, када би влада Југославије, или влада Србије, иступила са службеним ставом да подржава разбијање енглеске државе?

Као што је чињеница да Британија није протектор над Југославијом, чињеница је и да садашња власт у Републици Хрватској није ни демократска ни антикомунистичка, како се она пред светом представља. Та власт је тоталитарна и, пре свега, геноцидних је намера. Она је повампирени духовни продужетак усташке власти из времена Другог светског рата, када је поубијано око 1,5 милиона Срба. Државни органи Југославије установили су непобитно да је влада данашње Хрватске наоружала терористе и припремила репризу усташког злочина.

Сваки вид подршке тој и таквој власти чини је непријатељства према Југославији, и посебно према Српском народу, жртви усташког геноцида.

Посебно чудно да подршка нацистичкој власти Хрватске долази од Владе земље која је у Другом светском рату поднела толико жртве да би нацизам био поражен.

Влада Велике Британије не би смела да окривљује Србе због тужне истине да су комунисти још на власти у Србији. Комунизам је српском народу наметнут управо дипломатском трговином британског премијера Винстона Черчила.

Ми, Срби, још испаштамо због тога. Нисмо народ који злопамти, али јесмо народ који памти.

С најбољим жељама Вашој екселенцији и верујемо пријатељском енглеском народу,
У Београду, 26. јануара, 1991.

ПРЕДСЕДНИШТВО СРПСКОГ ПОКРЕТА
ОБНОВЕ

Вук Драшковић, председник

УМЕСТО УВОДНИКА

Писмо председника СПО Вука Драшковића
председнику Републике Хрватске и председнику
Хрватске демократске заједнице Фрањи Туђману

СРБИ ТО НЕ ЗАБОРАВЉАЈУ

Усташка Хрватска је морално, цивилизацијски, војнички, разумски и у сваком историјском и људском погледу, нивалдна да диктира услове свог опстанка у Југославији или одласка из Југославије. Кини нико неће казнити док је на свету једног Србина

Господине Туђман!

Преносим Вам захтев чланства Српског покрета обнове (СПО) да, пре свега због хрватског народа, одмах наредите разоружање свих тамошњих терориста и умоболних људи.

Ако, заиста, волите Хрватску и Хрвате, заштитите их, најпре, од Вама потчињених и повампирених австи Ендехизма, јер ће, самим тим, свака заштита Хрватске и Хрвати од Срба и „великосрпске војске“ бити излишна, непотребна.

Не гурајте свој народ у несрећу неслућених размера, коју му несумњиво доноси оружани сукоб са Србима.

Из чињенице да су родоначелници идеје, којој можда и посвојено служите, два пута у овом веку починили некажњени геноцид над Србима, као да се извлачи наука да се злочини исплати.

Никада, никада више! На први замах повампиреног усташког ножа, на први хитац у стомак, на прву бомбу бачену на обитељ, уследиће одговор потомства оних из Јасеновца и Јадовног, па ће, бојати се, макар и са закашњелошћом, доћи до маплате и садашњих и старих дубова.

Кини неће постати, Кини нико неће казнити, док је на свету једног Србина.

Ми не верујемо да су пориви злочина овладали највећим делом хрватског народа. Ми верујемо да тоталитарна лиђина присвоја себи атрибуте читаве нације.

Ако је, међутим, наша процена погрешна, онда ту и такву Хрватску одмах издвајајте из Југославије. Заједнички живот је немогућ и бесмислен са толиком мржњом и зуљом. Помирите се, међутим, у том случају са тиме да та Неовисна Хрватска не може одметнати са собом ни парчета земље настањеног Србима. Краљу српском, која је текла са усташке капе, и логорима и јамама нацима, постављено су, вечно и непомерљиво, међе Српској Крајини.

Под усташком шаховицом и са хрватском пушком о хрватском рамену, путујте „у Европу“, идите где вам је воља, само не и Србима, њиховом земљом и гробовима. И знајте: ово није 1945, ово је 1991. године. Нема више Његи и Његових, која су нацистичку Хрватску, поражену у рату, наградили територијама које јој никада нису припадале.

Мировни уговор са том пораженом Хрватском, чију сте заставу и нацистичку мисао проузели, још није потписан, нити су јој границе одређене.

Усташки Хрватски је, господине Туђман, и морално, и цивилизацијски, и војнички, и разумски, и у сваком историјском и људском погледу, нивалдна да диктира услове свог опстанка у Југославији или одласка из Југославије.

Можда многи у Европи и свету не знају да је шаховица јуришала на Москву и Стаљинград, и да је Јасеновац 40 пута већи од Маутхаузена. Срби то не заборављају. Оно што не престаје да наноси бол, не намера се из народног памћења.

И још нешто. У оним трупама чија је задатак да казне Кини, хоћете ли бити и Ви, генерал Шпогел, министар Бољковац, господин Шекс и остали врховници? Или каните да у злочин, у каницицу, терате туђу децу?

Чак налаже да своје идеје заступате својим главама.

Кини, у нади да ће разум да превали,
У Београду, уочи Св. Саве 1991.

Вук Драшковић,
председник СПО

ОПОЗИЦИЈА ИЗВАН ПАРЛАМЕНТА

НЕЗВАНИЧНО

УПИРАЊЕ У ЗВАНИЧНУ ШТЕТУ

Резултати избора су код многих створили мучну празнину и потпуну неизвесност у погледу будућности демократије у Србији. Немилосрдни сусрет демократије (која подразумева савесног и аутономног грађанина) с идеолошком традицијом (која се темељи на поданику и испољава кроз државни патернализам) разбио је све приче о демократској култури српских грађана као илузије и показао лажност и, надамо се, сада је свима јасна манипулаторска страна таквог политичког мита. Тај брутални сусрет демократије и митске традиције помаже нам да лакше дођемо до објашњења привидног парадокса, који су одабрали наши „грађани“ бирајући на изборима оне са „којима нема неизвесности“.

СТРАХ ОД БУДУЋНОСТИ

Страх од будућности је основан пре свега зато што распад старог ауторитаризма није покренуо процес преноса власти на грађанина: власти су се дочепали средњи слојеви функционера, који су и довели до пропасти старог ауторитарног режима, оних који су на његовим темељима, из његовог материјала и са његовим конструкцијским правилима почели да „праве нови поредак“. Резултат тог подухвата је друштво у коме нема ни ауторитета ни слободе, тако да данас не постоји нити нужан ступањ централизације нити довољан обим демократије, све што су створили је само једна расцепканост и распарчаност, како материјална тако и духовна, како репресивна тако и естетска.

Неоауторитаризам као креатор институција новог поретка јасно раздваја политичку и економску сферу. Насупрот старом деспотизму који се арбитарно мешао у све области, нови ауторитаризам покушава да сруши препреке модернизацији, успостављајући, ако треба и силом, тржишну привреду елиминисајући грађанска права под изговором да су то привремена ограничавања.

Насупрот еуфорији која слави „прве слободне вишестраначке изборе“ и „нови вишестраначки парламент“ ми скрећемо пажњу на ограничену вредност парламентарног модела у државама које се налазе у фази настанка. У таквим државама парламентаризам не може избећи штетна дејства која не доводе до напретка већ до политичке регресије, јер демократски систем не ствара јавни ред већ га разара у ситуацији све већих неједнакости.

Наиме, док привредни развој повећава економске неједнакости, политичка мобилизација умањује легитимност тих неједнакости. Уједињена, ова два аспекта модернизације дају политичку нестабилност. Зато је неко с правом рекао да не рађа демократија слободу већ се из цвета слободе рађа плод демократије. Ми смо најалост овај период инкубације у коме је требало да дође до либерализације прескочили и напречац се стрмоглавили у парламентаризам. Као последица таквог „тренутног увођења демократије“ неминовно и врло брзо доћи ће до разочарења у парламентаризам, а оно ће бити утолико веће уколико се од њега више очекује. Зато треба знати да се политичка модернизација сада и овде не састоји у што већем учешћу у политичком животу већ у институционализацији тог политичког живота.

Нашим бирачима на протеклим изборима понуђен је пакет у коме су биле три политичке понуде: неоауторитаристичка, либерално-де-

Да бисмо могли да одговоримо на питање за какве облике деловања треба опозиција да се определи потребно је погледати какав је карактер и природа данашње власти и каква је природа данашњег режима, који је власт преузео на врхунцу политичке кризе. Кризу схватамо у значењу које је Денис де Ружмон одредио као „стање које је објављено сваки пут кад стварна противречја између двеју целина стварности, или двију сврховитости, што су саме по себи ваљане али међусобно искључиве, постају практички неподношљиве или се таквим доживљавају и приморавају нас на избор: или жртвовати једно од тог двоје (али то је ретко могуће а да се не изазове уништење другог) или га, пак, субординирати, успоставити једну хијерархију, наметнути поредак приоритета, дакле — одредити једну политику“. Један од ин-

Откад постоји демократија постоји и питање шта опозиција може да учини у парламенту а шта ван њега. Пракса говори и о ситуацијама кад је могла учинити много и када није могла учинити ништа. Како ће то изгледати у и око српске скупштине већ може да се закључи

струмената којима се одређује та политика у демократским друштвима су избори, на којима грађани бирају политику која ће успоставити ту потребну хијерархију и приоритете.

мократска и класично реформистичка. Бирачи су одбрали неауторитаризам, који је на менију имао две врло различите понуде: националну политичку традицију и класични комунистички догматизам.

КАД „ДЕМОКРАТИЈА“ ПУЦА

Либерално демократска опција покушавала је да сачини амалгам од демократије и конзервативизма. Реч је о верзији просветитељства која у име модернизације и демократизације настоји да од три традиционалне фигуре (деспота, технократе и јаког човека) створи три узастопне верзије једне исте националне биљке-лидера новог доба, који ће водити националну политику препорода.

Класично реформистичку опцију најбоље описују теškoће на које наилази савезна влада у спровођењу мера привредне реформе. Ова опција је показатељ пада ауторитета савезне државе, то јест распада Југословенске федерације. Влада реформиста игра на једну карту — карту успеха реформи. Претпоставка за успех тих реформи је, како се веровало, успостављање парламентарног политичког система, који би омогућио већи степен либерализације привредног живота, то јест, неопходну замену договорне економије законима тржишта. Ова опција може се назвати „плуралистичким романтизмом“ и њен проблем је у томе што он подражава импорт западне парламентарне демократије из грађанског друштва у друштво које је по својој политичкој култури и традицијама много ближе феудализму него ли демократским друштвима Западне Европе. И зато се врло лако може догодити (што се устало већ и догађа у свим оним деловима Југославије где је већ „изгласана демократија“), да новоуспостављени парламентарни систем не може својим институцијама да контролише новостворену „демократску“ ситуацију. Последица је да по рубовима система долази до социјалних немира, побуна, знакова привредне стагнације и, на крају, до општег распада државе-нације.

Два су неопходна услова за успех реформи: 1) да је елита власти истовремено просвећена и централизована, што значи да је способна да стратегијски одабере правац реформе и тактички обезбеди њено спровођење. А да би то била у стању она мора да има под својом контролом ефикасну владу и јаку политичку силу; 2) Појава „јаког човека“ способног да уједини енергију те просвећене елите. У патријархалној земљи која је најмање два века живела под овом или оном политичком харизмом (монархистичком или комунистичком, за ову причу је свеједно) лична власт вође је историјски нужна. То нам устало показује целокупна политичка историја Балкана. Сваки наш вођа је најчешће човек који је сазревао у сенци старог режима да би се једног тренутка окренуо против тог режима и од апаратчика постао „велики државник“ (примери Кучана, Милошевића, Туђмана, Шувара, Влашија, Гошева, Булатовића). Свима је заједничко то да њихове биографије могу бити отворене једним истим кључем.

Поред романтичног могућ је и „реалистички“ реалполитички став, који захтева да се као прелазно решење на путу од тоталитаризма ка демократији успостави режим чврсте руке, режим који би био диктаторски и прелазни, али не и тоталитаран. Његов основни налог би био да средствима политичког еко-

номског и идеолошког насиља обезбеди подршку за мере економске либерализације не би ли тако успоставио основу за будући демократски систем. Ова опција може се назвати опредељењем за „неауторитаризам“. То је опредељење које су српски бирачи подржали у највећем броју.

Важно је приметити да неауторитаризам покушава да нас убеди као он има за циљ да политичким насиљем спроведе економску либерализацију, да тако створи грађанско друштво и његову социјалну структуру, а пре свега да створи бројну средњу класу и јаке интелектуалне (у првом реду технократске) елите, а те две групације су, нота bene, оно мезимичко које ће једног дана свог творца, у знак захвалности — појести. Будућа коалиција те новостворене буржоазије и технократије чека време када ће њени чланови постати довољно јаки да превладају над новим аутократима и преузму њихово место. За сада се појединачни актери тих снага задовољавају тиме што имају „контравласт“ — којом могу да ограниче диктатора и спрече да његова апсолутна власт постане нови тоталитаризам, односно да законито нужно дегенерирају неауторитаризма задобију лик и садржај какав су имале традиционалне деспотије бољшевичког типа.

ОДЛАЗАК ИЗ ПАРЛАМЕНТА

Опасност са којом ова опција мора да рачуна је у томе што заснивање легитимности једног ауторитарног система искључиво на просперитету значи изложити га на милост и немилост евентуалној привредној кризи. А то би значило да логика ситуације усмерава присталице ауторитаризма ка сталном тражењу основа легитимности. А они њу проналазе у једном новом тумачењу националног наслеђа. Отуд културна револуција као повратак прошлости (што ових дана можемо да посматрамо на примеру светосавља) при чему се идеолози новог режима труде да културној традицији додају један нови смисао, која ова у традиционалној комунистичкој интерпретацији није могла имати.

У таквом политичком окружењу опозиција, која у парламенту има симболичан број места и која због тога не може да рачуна да ће моћи да добије било које место, принуђена је да своје деловање усмери на ванпарламентарно поље, пре свега да покуша да утиче на јавно мњење. Функције опозиције, према неким теоретичарима политичког система, су да:

1. представља интересе, које владина већина запоставља и упозорава владу на мишљење јавног мњења о њеним закључцима;
2. обликује предлоге алтернативних политика;
3. надзире делатност владе;
4. професионално критикује владину политику.

Парафразирајући Роберта Дала можемо претпоставити три могуће ситуације које се тичу односа владе и опозиције:

1. вероватност да ће влада респектовати предлоге опозиције нараста с порастом очекиваних добити од тих предлога, при чему ће се власт трудити да усвојене предлоге медијски прикаже као своје дело.

2. вероватност да ће влада респектовати опозицију нараста с порастом очекиваних трошкова њеног гушења. Искључујућа политика власти подстиче негативну енергију

на страни искључених, а у односу између властодржаца и подвлашћених уноси непријатељство и нетрпељивост. Тиме угрожава стабилност политичког система и друштвени мир. Недостатак одговорности било на страни опозиције било на страни власти води у националну дезинтеграцију у политичку деморализацију и дискредитацију парламента, што данас значи у дискредитацију доминантне снаге у парламенту.

3. уколико трошкови гушења опозиције прекорачују трошкове толерисања утолико су веће шансе за компететивни систем.

МОГУЋА И ЗАЈЕДНИЧКА КОАЛИЦИЈА

Што се само опозиције тиче може се претпоставити да ће се она одредити за неколико стратегија.

По основи организацијске кохезије односно концентрације опонената она ће деловати у условно га можемо назвати, двостраначком систему с релативно ниским ступњем интерне страначке јединствености.

Према критеријуму такмичарства опозиције можемо претпоставити да ће унутар опозиције односи бити такви да одговарају ономе што се назива потпуно коалицијска опозиција, док ће према власти наступати као потпуно компететивна опозиција.

Према критеријуму простора сукоба између опозиције и владе јавно мњење ће бити основно поље унутар кога ће се тај сукоб одвијати. Поред тога од великог значаја ће бити и сукоби док их ће долазити између моћних асоцијација (синдикати, локалне власти и нижи ниво моћи, итд). Најмање прецизно је казати да ће поља сукоба бити распршена и бројна, али то је уједно и најтачније што се о томе може рећи, при чему ниједно од тих поља неће бити одлучујуће.

С обзиром на различитост или препознатљивост опозиције имаћемо нејасно идентификовану опозицију (компететивну како према власти тако и међусобно, распршену у више странки, у режиму који парламенту не даје велику власт, и са комуникацијским медијума који су под строгим режимом контроле владајуће странке. Осим страначке поделе опозиција ће бити распршена и на много асоцијација).

Према циљевима опозиција ће деловати као тактована структурна опозиција која се бори за промену на свим подручјима и уједно за промену друштвено-економске структуре, један део опозиције деловаће у правцу политичког реформизма и задовољаваће се тиме да унутар владајућег апарата дође до замена особа или посебних владиних политика, тај део опозиције деловаће као група за притисак са циљем да заузме одређени број места унутар владајућег апарата.

Према стратегији за коју ће се одредити опозиција ће несумњиво, у целини гледано, деловати као политичка снага са стратегијом којом би да темељито промени друштво и његову политичку структуру. За постигнуће свог циља користи све могућности тактике. Стратегија је искључиво у служби основног циља.

Могуће је претпоставити да ће долазити и до ситуација „потпуног националног консенсуса“ онда када је према процени стратега нација у опасности. Тада ће се опозиција придружити влади у великој коалицији националног спаса, док та опасност не прође.

Д. Г.

НЕ ВИДЕ ОЧИ ШТА РАДИ ЧЕЛО ИЛИ

ЗНА ЛИ СРБИН ШТА ЈЕ СРБИЈА

Како ствари стоје, изгледа да је и сам бог одредило да нам се све оно што се ОКО НАС И НАМА догађа представља управо својом ПРИВИДНОМ, ЛАЖНОМ ИЛИ ИЗМИШЉЕНОМ страном, а готово никад СТВАРНОМ, ОБЈЕКТИВНОМ ИЛИ ОЧИГЛЕДНО ИСТИНИТОМ. Међутим, овај чисто филозофски, сазнајни проблем за српску и југословенску владајућу политикантску и егзекуторску камарилу није ништа друго до начин БОРБЕ ЗА СОПСТВЕНИ ОПСТАНАК И ГРЧЕВИТО НАСТОЈАЊЕ ДА СЕ АГОНИЈА ВЛАСТИ ПРИХВАТИ КАО НАЧИН ЗАЈЕДНИЧКОГ „СРЕЋНОГ“ ЖИВОТА. У том светлу, односно мрклом мраку, могуће је посматрати и неке актуелне догађаје од којих би требало да зависи СУДБИНА СВИХ НАС иако нема много разлога да од тих догађаја не зависи САМО ЊИХОВА.

Мотив за овакав „апокалиптичан“ почетак су БИЛАТЕРАЛНИ ПРЕГОВОРИ (не разговори или договори) између појединих републичких делегација, којима треба да се дефинише будућност Југославије па тиме и република у њеном саставу. Србије, на пример. Међутим, ко и како о тој будућности „преговара“? У „преговорима“ са Словенијом српску делегацију чинили су председник Републике Слободан Милошевић, председник Скупштине Србије Слободан Унковић, председник владе Станко Радмиловић и мандатар за састав нове владе Драгутин Зеленовић. У „преговорима“ са Хрватском (према „Политици“) додатно је поменут и Милошевићев шеф кабинета Горан Милиновић(?!). То је састав који би и у другим демократским земљама био сасвим репрезентативан. И, у чему је онда проблем? Слободан Милошевић је изабран на „демократским изборима“ у које није уложио нити свој изборни нити било који други програм, који би народу био оријентир у погледу сопствене перспективности. Све што је из његовог кабинета понуђено јесу фарсични квазипсихијатријски осврти на ментално стање ваћег дела нације и њених неетаблираних вођа и полугебелсовске интерпретације тих истих осврта у изведби Митевићевих и Миновићевих штићеника, са „све“ лалусумима, те правописним, коректорским, лекторским и говорним манама. Истовремено, нити Председништво Србије нити било који други опуномоћени орган нису разрадили и јавности понудили разрађену политичку и економску стратегију свеколике српске будућности, а поготово са тог места није инициран општенародни РЕФЕРЕНДУМ о основним ПРАВЦИМА те будућности. Ако се, при томе, по ко зна који пут понови да је на протеклим изборима Слободан Милошевић добио МАЊЕ ОД ПОЛОВИНЕ гласова свих уписаних бирача, а да се никада и нигде није консултовао са лидерима АПСОЛУТНО БРОЈНИЈЕ опозиције макар о основним линијама „заједничке“ српске политике постаје јасно како његова ФОРМАЛНА ПРЕГОВАРАЧКА ПОЗИЦИЈА НЕМА ЛЕГИТИМЕТ НЕОПХОДАН У ТАКО ВАЖНОМ ПОСЛУ КАО ШТО ЈЕ ДУГОРОЧНО ОДЛУЧИВАЊЕ О СУДБИНИ ЦЕЛЕ РЕПУБЛИКЕ. Утолико је чисто ПРИВАТНА нота његовог преговараштва више него доминантна. Други члан делегације, председник Скупштине Слободан Унковић, још није ни раскрчио стол, који му је у социјалистичком нeredу оставио у аманет Зоран Соколовић, а већ је убачен у историјску жижу. При томе, нити

Комунисти су деценијама „школовали“ народ да НЕ ВИДИ НИ ПРСТ ПРЕД НОСОМ. А и ако види да НЕ ПРИЗНА. Због тога је просечан Србин више него добро информисан о доњем вешу Хуа Куофенга и комуналним проблемима Занзибара, али никако да га обавесте како са три месеца стажа добити четворособан стан ако није члан барем општинског комитета.

је претходна, Соколовићева, нити његова, Унковићева, скупштина иједном имала на дневном реду таква капитална питања каква су садржана у ГЛОБАЛНОЈ БУДУЋНОСТИ СРБИЈЕ, што и није с обзиром на гомиле ситних аката, којима је требало заштити приватна лица из власти од знатижељника из обичног лука. То само говори о чињеници да ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ заправо и нема другачији мандат до да се сложи са АД НОС КОНЦЕПЦИЈОМ свог претпостављеног, Милошевића, односно да приликом „преговарања“ другарски и неопходан разлог да ишта кажу ДВА ПРЕДСЕДНИКА ВЛАДЕ — један БИВШИ, који ни док је био „садашњи“ није направио нити један потез изван општег тренда пропадања и који функцију напустио са извештајем о ПЕТ МИЛИЈАРДИ губитака српске привреде за време његовог економисања, и један БУДУЋИ, који би требало да се устеже и да седне на столицу председника владе, барем док је не формира, а камоли да преговара о судбину земље. Све то, наравно, уз претпоставку да онај пети, Горан Милиновић, не представља ГЛАС НАРОДА из прикрајка, него искључиво самоходног подсетника председника Републике. Међутим, шта је ту је, функције су функције, а оне су, као што је познато, заштићене законом.

КОЈИ ЈЕ АЛИБИ

Много више од ове кадровске залеђине брине чињеница да о садржају и резултатима „преговора“ јавност сазнаје тек нешто више него о актуелном бројном стању ирваса у Лапонији. Најконкретније у вези са Словенцима било је да „Словенија уважава интерес српског народа да живи у једној држави“, а са Хрватима да је то био „poleмичан разговор уз крупне разлике“. Па, иако је надалеко чувена Милошевићева девиза, још из времена Осме седнице, да рад руководства МОРА БИТИ ЈАВАН, ИЗУЗЕВ КАД ЈЕ ТАЈАН, заправо брине дискреција у ситуацији када су народу очи широм отворене. Да ли је Милошевић с Туђманом уговором нешто због чега би га гласачи проклели? Зашто је прихватио разговор с Туђманом баш сада а не пре шест месеци када га је Туђман звао да разговарају и када Милошевић на позив уопште није одговорио, иако су околности обојци ишле наруку више него сад? Зашто је Туђман из Загреба дошао ратнички, а у Загреб се вратио пацифистички расположен и каква је у свему томе Милошевићева улога? На крају крајева, који је Милошевићев алиби пред 56 посто опозиционог становништва у Србији и чиме је послужио да му се бланко верује? И ова „Српска реч“ пуна је резултата таквих тајно ЈАВНИХ преговора и уговора.

У вези с тим има смисла указати на један много шири и комплекснији проблем, у односу на који је овај горе наведени пример само банално приземљивање. Ради се, наиме, о ЦИВИЛИЗАЦИЈСКОМ И ДЕМОКРАТСКОМ ИМПЕРАТИВУ да се народ ОСПОСОБИ ДА МИСЛИ И ДА РАЗУМЕ СТВАРИ, чак и ако нису тако јавне и отворене. Комунисти су деценијама и генерацијама васпитавали и школовали људе тако да они НЕ ВИДЕ НИ ПРСТ ПРЕД ОКОМ, а и ако виде ДА ТО НЕ ПРИЗНАЈУ. Победа комуниста на протеклим избо-

рима, заправо, најбоље говори о томе. Сваком просечно образованом и заинтересованом Србину АПСОЛУТНО КОМИЧНО И ТРАГИЧНО истовремено звуче паролe из уста Фрање Туђмана о врхунској демократији и просперитету „нове“ хрватске државе ако се имају у виду тотални колапс хрватске привреде и очигледна партијска милитаризација државе. Исти тај Србин ипак ће схватити суштину америчког ангажовања у Заливу, док гледа како млади и голобради Американци с поносом иду да гину ЗА СЛОБОДУ, ДЕМОКРАТИЈУ И МИР У СВЕТУ из истих, америчких, извора сазнаје како америчка влада највероватније за Кувајт не би дала ни црно испод ноктију да у њему нема НАФТЕ, демократске или недемократске, свеједно. С друге стране, тај Србин ће да саосећа са једним ирачким народом, који су убедили да ће да буде збрисан са лица земље У ИМЕ МИРА, ДЕМОКРАТИЈЕ И АЛАХА, само зато што НЕ ЗНА, односно НИЈЕ ОБАВЕШТЕН, да то с миром и демократијом нема никакве везе, а ни Алах још није упознат. Све то је готово приватна ствар њиховог Вође, али то нема ко да каже ни њима ни њему. И онда се, уместо даљњег набрајања, враћамо оном, од стране комуниста и Миле Штуле, много злорађеном Драшковићевом примеру сељака и стада оваца.

„ДРУШТВЕНА КОРИСТ

Међутим, уместо тог, узмимо други пример, који наводе неки етнопсихолози објашњавајући психолошки склоп „динарида“: пастира који чува пет оваца питају да ли зна колико има оваца, а овај, гледајући замишљено у небо, одговара како НЕ ЗНА ТАЧНО, али да НИЈЕ НИ ВАЖНО, јер шта је то према ТАЈНАМА КОЈЕ СЕ КРИЈУ У КОСМОСУ. Другим речима, помнути просечан Србин има прилику да се освести на разноразним глупостима и лажима по белом свету, али му никако није јасно да и сам живи у колотечини лажи и превара, које му десетинама, да не кажемо стотинама година долазе главе. Неће имати од чега да купи ни хлеба деци „убеђен“, односно вероваће новинама и телевизији како је то због појачаног дејства Сунчевих пега, које утичу на летину, а само захваљујући пожртвованим комунистима ипак ће некако

преживети. Ти исти комунисти прогласише га за идеолошки вишак, а он ће сам себе тешити да је само технолошки. Ако и има пара куповаће два пута скупљу домаћу робу и вероваће да је увозна или словеначка, односно хрватска губава. Пристаће на харач и порез верујући да је то за „друштвену корист“, а не за санирање властодршчевих промашаја и импровизација. Гледаће како му за претпостављеног постављају имбецила, а биће сигуран да је због ТОГА НЕЧЕГА добро. Ићи ће на „митинге истине“, јер НЕМА КУД ДРУГДЕ. Неће моћи да путује, а вероваће да је то ионако глупо. Биће под сталном присмотром и мислити да други БРИНУ О ЊЕМУ. Гласаће опет за комунисте, јер је и поред свих овоземаљских зала успешно преживео. На крају, тај просечан Србин биће и информисан и „дубоко свестан“ да је Ирак кренуо у рат да би некако решио проблем тешког баласта наоружања и великог војничког апарата успостављеног у току иранско-ирачког рата, да би, дакле, решио чисто унутрашње проблеме. Биће и свестан да Туђман свеопштом милитаризацијом хрватског друштва заправо скреће огромне и нерешиве привредне проблеме на други колосек. Међутим, неће му пасти на памет да размисли има ли тога и колико у његовој земљи, Србији, и колико је он лично жртва управо такве логике комунистичких власти. Јер, историја је показала да је прављење гужве тамо где је не би смело бити и избегавање гужве тамо где би је морало бити први и последњи мото комунистичког начина владања.

Јасно је, након свега, да просечан Србин за такав свој „угао гледања“ није ни најмање КРИВ. Он је ЖРТВА. Он једноставно није НАУЧЕН да у сопственом животу пронађе зло и искорени га, као што га сасвим ЈАСНО И НЕДВОСМИСЛЕНО уочава у туђем. Зато за њега будућност почиње не кад је препусти професионалцима од каријере, него кад им нареди шта и када да му ОБЕЗБЕДЕ. Ако ни због чега другог, а оно због тога што му је такав однос и обећан. Другим речима, Србима и даље није потпуно јасно због чега је Србија „последњи бастион комунизма у Европи“, а неће ни бити уколико чекају да им то комунисти ОБЈАСНЕ.

Ана БОРКОВИЋ

СРПСКА ПРИВРЕДА НА РУБУ ПРОПАСТИ (II)

ГДЕ ЈЕ НЕСТАО КАЈМАК ?

Иако боља будућност долази већ деценијама тек сада за веровање у нешто такво имамо праве аргументе. Ствари се решавају према могућностима, а паре узимају према потребама. Народ је, ваљда, због тога и гласао за социјалисте

У прошлом броју „Српске речи“ детаљно смо описали (критично) стање српске привреде, којој су фалили још само социјалисти. У овом броју позабавимо се проценом губитака те исте привреде, које су у току 1990. године званично проценили на око 5 (ПЕТ) МИЛИЈАРДИ ДОЛАРА. Без обзира што је у том износу МИЛИЈАРДА ДОЛАРА пренет из претходне године, укупан рачун Републике Србије биће потпуна само ако се тим губицима пропишу и губици друштвених делатности, буџета, пословних банака, сопствених предузећа и погона у иностранству. Поврх тога треба додати и дуг према савезном буџету, који није уплаћен, већ је коришћен за „подмазивање“ промашаја и бирчког јавног мњења у корист „новоосноване“ Социјалистичке партије Србије, која је кадровски, идеолошки и по УЗЕТИМ СРЕДСТВИМА директан и једини наследник Брозове Комунистичке партије Србије.

У том смислу, Српски покрет обнове занима када ће и на који начин Скупштина Републике Србије отворити јавну расправу поводом ОДГОВОРНОСТИ за настало стање у привреди, банкарству и друштвеним делатностима и када ће КОМИСИЈА ЗА ПРИВРЕДНУ РЕФОРМУ СЛОБОДАНА МИЛОШЕВИЋА

РАНГ ЛИСТА НАДРЕАЛИСТА

ПРИВР. ОРГАНИЗАЦИЈА	БРОЈ РАДНИКА	ГУБИЦИ У МИЛ. \$
БЕОГРАД		
ЈЖТП БГД.	44.300	250
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БГД	35.500	200
ГРАДСКА ЧИСТОЋА	3.000	8
БГД. ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА	3.300	40
ГСП БЕОГРАД	8.800	60
ЕНЕРГОГАС	450	30
БГД ЕЛЕКТРАНЕ	1.800	30
ЈАТ	9.000	100
КЛУЗ	7.600	30
МИНЕЛ-СИСТЕМ (ДЕО)	2.000	13
ПЕТАР ДРАПШИН, МЛАДЕНОВАЦ	2.500	7
ИВАН МИЛУТИНОВИЋ, БГД	3.800	20
ИЛР (ДЕО), ЖЕЛЕЗНИК	2.000	10
21. МАЈ, РАКОВИЦА	5.200	10
ПРВА ИСКРА, БАРИЧ	—	10.20
ТИЗ, ЗЕМУН	2.000	10
ЗЕЛЕНГОРА, УМКА	1.500	3
ПАРТИЗАНКА, БГД	1.100	3
БЕКО, БГД	5.000	20
ИНДУСТРИЈА ОБУЋЕ, БГД	4.400	20
ТРУДБЕНИК, БГД	5.000	25
НАПРЕД, БГД	3.200	7
МОСТОГРАДЊА	3.300	3
НОВИ КОЛЕКТИВ, Н. БГД	800	3
ГЕОСОНДА, БГД	1.200	5
ХИДРОТЕХНИКА (ДЕО), БГД	2.400	10-13
БЕОПЛОВ, БГД	400	5
БГД БАГЕРСКО ПРЕДУЗЕЋЕ	2.00	3
АУТОМОБИЛСКО, БГД	1.100	8-10
ТРАНШПЕД, БГД	500	2
ЛАСТА, БГД	3.700	10
АЕРОИНЖЕЊЕРИНГ, БГД	225	3
ПОДРИЊСКО-КОЛУБАРСКИ РЕГИОН		
ЗОРКА (ДЕО), ШАБАЦ	5.600	40
ВИСКОЗА, ЛОЗНИЦА	10.000	15
ШЕЋЕРАНА, ШАБАЦ	450	3-5
РТБ ЗАЈАЧА, ЛОЗНИЦА	900	4
СТЕВАН ФИЛИПОВИЋ, ВАЉЕВО	1.200	3

поднети ваљан извештај о СТАЊУ ФИНАНСИЈА СРПСКЕ ДРЖАВЕ.

Помозимо, стога, надлежнима у Социјалистичкој странци и влади Србије да још једанпут преброје губитке којима су, у главном, „лично“ кумовали. Ради се о проценама на основу доступних извештаја и написа у штампи, и то само у предузећима са милионским доларским губицима.

Имајући, дакле, у виду само овај костур „губиташтва“ долази се до закључка да САМО У ВЕЛИКИМ ГУБИТАШИМА ради преко 400.000 радника и да САМО ВЕЛИКИ ГУБИТАШИ дугују преко ДВЕ МИЛИЈАРДЕ ДОЛАРА. Нису урачунате Војводина и Косово, чије губитке више не може израчунати, а поготово не проценити — ни сам БОГ.

Агроиндустријски комплекс исказаће губитке у већем делу производње, посебно у сточарству и живинарству, преради меса и неким другим делатностима.

ЗАКЉУЧАК

Међутим, када би КОМИСИЈА ЗА ПРИВРЕДНУ РЕФОРМУ СРБИЈЕ, којој председава председник српске државе и уједно председник владајуће Социјалистичке партије, чији су чланови, опет, директори готово свих наведених губиташа, заиста дала СТРУЧНИ ИЗВЕШТАЈ о свом двогодишњем раду и сврсисходности свог постојања, вероватно би се испоставило да је оваква процена пуко ШАРЛАТАНСТВО. Јер, када би губици у привреди Србије били само толики, сви бисмо били изузетно срећни. Не само, наиме, да ће губици у самој привреди бити знатно већи, него им треба додати и губитке у друштвеним делатностима (здравству, образовању, пензијским фондovima, култури, науци, дечијој заштити, социјалном старању, запошљавању), комуналним организацијама (водоводи, чистоћа, грејање), те банкама и буџетима.

Због свега тога Србија би морала приступити ПРОГРАМУ САНАЦИЈЕ СОПСТВЕНЕ ПРИВРЕДЕ, БАНАКА И ДРУШТВЕНИХ ДЕЛАТНОСТИ, уместо идеолошки мотивисаног „РАЗВОЈНОГ ПРОГРАМА“ и то заједно, истовремено и коначно.

Али, и лаику је јасно да се то неће догодити. Пре свега због тога што би се аутоматски поставило питање личне одговорности многих, а посебно оних којима је социјализам постао основни ступ породичне егзистенције. Они ће се и даље држати Слободана Милошевића и тврдити како је он „материјално“ поштен човек. Но, оставимо, господо, њега. САДА СТЕ ВИ НА РЕДУ!

Миодраг К. СКУЛИЋ

БОРСКИ РЕГИОН

РТВ (ДЕО), БОР	20.000	150
ИХП, ПРАХОВО	3.000	30
КРИСТАЛ, ЗАЈЕЧАР	2.000	10
ЛЕДА, КЊАЖЕВАЦ	2.700	8-10
ФАБРИКА КАБЛОВА, ЗАЈЕЧАР	1.000	5
ТИМОГРАДЊА, ЗАЈЕЧАР	900	3

ЈУЖНОМОРАВСКИ РЕГИОН

ЈУМКО, ВРАЊЕ	7.700	20
ВУЧЈЕ, ВРАЊЕ	1.400	3
ЗАВАРИВАЧ, ВРАЊЕ	—	3
МАЧКАТИЦА, СУРДУЛИЦА	750	3
ЛЕТЕКС, ЛЕСКОВАЦ	2.200	6
ТИГ ГРДЕЛИЦА	1.100	2
ЛЕСКОДРВО, ЛЕСКОВАЦ	1.100	2

НИШКИ РЕГИОН

МИН (ДЕО), НИШ	10.000	80
ЕИ (ДЕО), НИШ	5.000	20
ТИГАР, ПИРОТ	500	7
1. МАЈ, ПИРОТ	5.500	7
ПОЛЕТ, ПИРОТ	1.300	7
КОПАОНИК, КУРШУМЛИЈА	2.000	2
ПЕТ ФИРМИ ИЗ ПРОКУПЉА	—	5
ФАБРИКА ПУМПИ ЈАСТРЕБАЦ, НИШ	1.600	7

КРАЉЕВАЧКИ РЕГИОН

ПРВА ПЕТОЛЕТКА, ТРСТЕНИК	13.000	30
ИМК 14. ОКТОБАР, КРУШЕВАЦ	7.500	15
ФАБРИКА ВАГОНА КРАЉЕВО	3.000	10-12
СЛОБОДА (ДЕО), ЧАЧАК	5.000	12
ФАБРИКА ПАПИРА, ЧАЧАК	900	3
ДВЕ ФИРМЕ, ЛУЧАНИ	2.700	25
ЈАСЕН КРАЉЕВО	1.500	3
МАГНОХРОМ, КРАЉЕВО	4.600	3
ЦЕР, ЧАЧАК	1.600	4
РУДНИК, Г. МИЛАНОВАЦ	4.500	10
САВРЕМЕНИ ДОМ, КРУШЕВАЦ	1.800	4
ЦРВЕНА ЗВЕЗДА, КРУШЕВАЦ	2.000	8
ЈАСТРЕБАЦ, КРУШЕВАЦ	2.300	4
АУТОТРАНСПОРТ, КРАЉЕВО	1.300	3
ХИДРОГРАДЊА, ЧАЧАК	2.100	4
2 ФИРМЕ ИЗ РАШКЕ И 1 ИЗ БОЉЕВЦА	1.500	4

ШУМАДИЈСКО-ПОМОРАВСКИ РЕГИОН

ЗАСТАВА-ЈУГО АУТОМОБИЛИ, КГ	30.000	150
ЗАСТАВА-ПРИВР. ВОЗИЛА, КГ	5.200	15
ЗАСТАВА — ОСТАЛА ПРОИЗВОДЊА, КГ	7.800	5
ФАБРИКА ЛИМ. КИСЕЛИНЕ, ЋУПРИЈА	330	15
ИНДУСТРИЈА КАБЛОВА, СВЕТОЗАРЕВО	8.500	25
ШАМОТ, АРАНЂЕЛОВАЦ	2.800	7
СРПСКА ФАБРИКА СТАКЛА, ПАРАЋИН	4.300	9
БРАНКО КРСМАНОВИЋ, ПАРАЋИН	2.500	7
ФАБРИКА ШЕЋЕРА, ЋУПРИЈА	540	5
ВЕЛМОТРАНС, ЋУПРИЈА	880	3-5

ИНЕКС-ЦРВЕНА ЗВЕЗДА, КГ
700

3

ПОЖАРЕВАЧКО-СМЕДЕРЕВСКИ РЕГИОН

МКС, СМЕДЕРЕВО	10.000	80
ХЕРОЈ СРБА, СМЕДЕРЕВО	1.900	7
ФАГРАМ, СМЕДЕРЕВО	950	3
ЈУГОВО, СМЕДЕРЕВО	1.000	4

УЖИЧКИ РЕГИОН

ВАЉАОНИЦА БАКРА И АЛ, СЕВОЈНО	7.000	40
ПРВИ ПАРТИЗАН (ДЕО), УЖИЦЕ	2.500	10
Ц. ДАБИЋ, УЖИЦЕ	1.800	4
ЗЛАТИБОР, УЖИЦЕ	2.200	4
ФАП, ПРИБОЈ	—	4

СТРАХ ОД ТАЈНОГ ГЛАСАЊА

Неколико парадоксалних обрта испољено је приликом гласања у Скупштини Србије. Присуство опозиције очигледно да је збунило и паралисало највећи број посланика владајуће партије. Тако, на пример, приликом гласања за један предлог Батрића Јовановића, посланика Социјалистичке партије, долази до једног таквог парадокса. Опозиција је, наиме, гласала за предлог Батрића Јовановића, јер јој се тај предлог учинио логичан, разложен и прихватљив, што је очигледно збунило посленике СПС, па су гласали против, по већ познатом аутоматизму да гласају против свега што подржава опозиција. Очигледно да је већинској партији у парлменту било важније да буде против, без обзира на то о чему је реч. Такав исход гласања показује да посланици Социјалистичке партије реагују, бар за сад, превише панично, не водећи рачуна о аргументима већ само о томе како гласају посланици опозиције.

ПОСЛАНИЧКО ПИТАЊЕ КОЈЕ ОХРАБРУЈЕ

На самом почетку рада вишестраначке српске скупштине има примера који и охрабрују. Познати филмски глумца Велимир Бата Живојиновић, иначе посланик СПС, поставља питање да ли ће „слике Тита и даље стајати у канцеларијама, хоће ли и даље постојати Меморијални центар, плави воз и петокрака на српској застави“. Судећи по постављеним питањима, Живојиновић као да је посланик опозиције а не СПС. Ово се посебно односи на питање о петокраки, коју је СПС узела као свој основни симбол. Свакако да је овакво посланичко питање својеврсни политички парадокс, али у исто време овакво питање и охрабрује. Надамо се да ће и други посланици Социјалистичке партије реаговати попут познатог глумца, поготово када се буде гласало о важним проблемима.

Предлог посланика опозиције да се уведе тајно гласање као један од облика одлучивања у Скупштини одбијен је већ уобичајеним једногласним реаговањем посланичке већине. Наравно, не мора се о свакој ствари гласати тајно, али за одлучивање о битним стварима сматрам да је потребно тајно гласање, јер је оно демократска тековина. Иронијом случаја, одмах по усвајања Привременог пословника, уследило је изјашњавање о четири потпредседника Скупштине, што је требало да се спроведе прозивањем сваког од 237 присутних посланика и то четири пута, што значи читањем близу 1000 имена. Поступак је, ипак, скраћен и то на предлог опозиције, тако да је извршено прозивање свих 237 посланика и њихово четвороструко изјашњавање за сваког потпредседника посебно (за, против, уздржан). То прозивање било је, заиста, де-

радирајуће и понижавајуће како за оне који су гласали тако и за оне за које се гласало. Ово је речит пример сврсисходности тајног гласања. Тим пре што се радило о избору онолико потпредседника колико је и предложено, па самим тим и није постојала дилема око исхода гласања.

МЕЋУСОБНА ПОДОЗРИВОСТ

Против оваквог дуготрајног и исцрпљујућег поступка протестовали су исти они посланици који су се непосредно пре тога успротивили тајном гласању, чиме би поред тајности била обезбеђена ефикасност гласања у односу на појединачно изјашњавање прозивањем. Неусаглашеност реакције у односу на узрок и последицу истог проблема била је очигледна, што указује да одбацивање предлога о тајном гласању није било принципијелне природе. Два разлога се намећу као објашњење за испољени страх од тајног гласања. Предлог потекао од посланика опозиције као да наводи већинско партијско чланство да, следећи условне рефлексе, гласа против. Други могући разлог је жеља да се очува једногласност у редовима посланика СПС и искључи изазов за изражавање различитих мишљења. Да ли је ово искушење присутно код већине посланика водеће партије или је страх од тајног гласања резултат међусобне подозрености, тешко ће бити утврђено ако се до сада испољена могућност посланика СПС одржи и у будуће. Малобројност, пак, посланика опозиције дефинише карактер њиховог деловања у смислу одступања од класичног положаја опозиције у једном парламенту. Како гласањем опозиција ни један свој предлог не би могла да потврди, јер би као мањина била прегласана, остаје јој да оштрим примедбама побољша предлоге које ће већина усвојити или да се бар понада да ће неки од њених предлога бити предложени од стране већинске партије. Оштрину реаговања опозиције треба, дакле, сагледати првенствено у оквиру њених могућности и сопствене свести о малим могућностима, дакле као добру намеру а не као страначко супротстављање по сваку цену.

Тако су посланици СПС испољили готово ирационални страх од тајног гласања. Тај страх показује да су неки облици одлучивања у Скупштини Србије не само идеолошке и системске природе већ да су дубоко укорениени у само људско биће. Оно што је деценијама била суштина једне идеологизоване стварности и укупног нашег живот, сада се

испољило у драстичном облику не само као врста идеологије већ као начин живота. Очигледно да се корените демократске промене не могу извршити преко ноћи, како смо се прерано понадали уочи гласања 9. децембра.

ДОЛАЗАК РАДНИКА

Као заједнички елеменат наведених примера наметнула ми се мисао о разлици између јединства и једноумља. Јединственост је неминовна последица припадности једној партији, али се она не сме замењивати једноумљем. С друге стране, јединственост би требало да постоји у српском парламенту без обзира на страначку припадност. Српски парламент је обновљен у тешко време. Многе битне одреднице рада Скупштине делују као непотребне финесе у односу на број и тежину нагомиланих и стални прилив нових проблема.

У скупштинске парадоксе спада и чињеница да су посланици Мађари из Војводине углавном гласали против предлога да Радован Панков буде биран за потпредседника Скупштине Србије, при чему су се очигледно више руководили националним него идеолошким разлозима. То исто важи и за посланике Шиптере са Косова и Метохије, који су гласали против кандидатуре Вукашина Јокановића за потпредседника Скупштине Србије, водећи се такође истим разлозима као и посланици Мађари из Војводине. Национална припадност је и једнима и другима важнија од идеолошке припадности.

У току заседања Скупштине стигао је телекс из Лознице о дводневном штрајку глађу рудара „Зајаче“ због неисплаћених личних доходака за последња три месеца. На предлог председника Скупштине Унковића да неко из старе владе да објашњење о „случају Зајача“, министар полиције Богдановић (за што баш он?) обавештава Скупштину да је из резервног фонда општине Лозница рударима исплаћена једномесечна плата, што је Скупштина поздравила аплаузом. У том аплаудирању, које може да изазове само неверицу и чуђење, свакако нису учествовали посланици опозиције. Чему би, уистину, аплаудирали?

У Скупштину је стигао и телекс из Лесковца о доласку радника текстилаца из Вучја у Београд. Одмах по изласку из Скупштине видео сам колону аутобуса из Лесковца са милицијским колима испред. Кретала се колона према Дому синдиката. Чему ли се надају, мислио сам загладан у аутобусе, иза чијих су се прљавих прозора назирала уозбиљена, мрка и некако тврда лица текстилаца са Југа Србије.

Слободан РАКИТИЋ

СЛАБА СРБИЈА — ЈАКИ ЗЕЧЕВИЋИ

Миодраг Зечевић: новац пречи од Србије

Човек који је југословенским парама кредитирао југословенску привреду из иностранства, узимајући огромне камате од своје љубљене Србије, не може бити потомак Караборћа. Порекло Миодрага Зечевића, председника Француско-југословенске банке у Паризу лежи много јужније, у топлој Сицилији, у породичном стаблу породице Ђеновезе. Несуђени председник српске владе, другар Слободана Милошевића из банкарских дана, Кум актуелног српског банкарства, борави у Паризу где је најингуријни.

(Специјално из Париза за „Српску реч“)

Сасвим неочекивано, у последњем тренутку, шеф српске државе одустао је од избора **Миодрага Зечевића** за председника нове владе Србије. Овдашње Зечевићеве пријатеље, као и запослене у Француско-југословенској банци у Паризу, чији је Зечевић генерални директор, та вест је — шокирала. Како? Зашто? Чак су и новине у Србији јављале да ће Миодраг Зечевић бити мандатар владе. Одједном, тако рећи пола сата пред заседање парламента, шеф државе мења одлуку. Тиме је покварено славље, које је овде припремано, а кренуле су и свакојаке гласине. Нико, додуше, и не наговештава могућност да је несуђени премијер пао у немилост код председника Србије, без обзира што је познато да се он, изненадно и са лакоћом, ослобађа пријатељстава чим осети да је то пожељно. Дужина и квалитет Зечевићевих односа са Председником је такав да се поуздано верује да је г. Зечевић, ипак, последњи коме би Председник окренуо леђа.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ СМИСЛИО — ЗАЈАМ

Ко је Миодраг Зечевић и чиме је стакао несумњиво завидну наклоност првог човека Србије?

Овај пословни човек средњих година (рођен је 1. маја 1939) је српској јавности представљен, пре свега, као — **идејни творац зајма за препород Србије**. Његово ауторство су нарочито потенцирале новине које издаје кућа „Политика“, као и Београдска телевизија.

— Размишљао сам много о томе шта би могло да се учини — исповедао се у августу 1989. др. Зечевић у интервјуу НИН-у. — Пошто смо Слободан Милошевић и ја добри другови (а и пословно смо сарађивали када је он био председник Удружене београдске банке, а ја његов заменик), то смо о могућим решењима изласка из привредне кризе разговарали кад год сам долазио у Београд. Размишљао сам где је новац и закључио да је капитал код наших грађана у Југославији и у иностранству. То сам и испричао Милошевићу. Он се сложио са мном. Онда сам све то ставио на папир и одржали смо неколико састанака ради критичког разматрања овог пројекта...

Зечевић ће тада открити и тајну да су тим састанцима присуствовали и тадашњи председник Извршног већа Србије **Досимир Јевтић**, члан Председништва Србије **Љубиша Игић**, председник Привредне коморе Србије др **Михајло Милојевић**, гувернер Народне

ВИСОКА ПОЛИТИКА

банке Србије **Борислав Атанацковић** и још неке личности. Сви су се сложили да је пројект добар, али су неки постављали питање: зашто не акционарство, уместо зајма и зар није нормалније да се, најпре, припреме пројекти за ангажовање средстава прикупљених зајмом, па да се тек тада распише зајам?

— Ствар је — признаће др Зечевић у поменутом интервјуу НИН-у — **преломно Слободан Милошевић**.

Зајам је расписан пре израде пројеката о његовом коришћењу. Ти пројекти ће се, договорено је, састављати упоредо са пристизањем пара. Процењено је да ће се, само у девизама, у току 1989. године сакупити најмање — **милијарду долара**.

И тој оптимистичкој процени крила је дао др Зечевић. У патриољубље Југословена

(српски патриотизам се, као појам, тада избегаваша) он није сумњао ни најмање. „Шта је то Југословенима у иностранству“ — говорио је он — „да дају, да поклоне по 1.000 или 2.000 долара“. Тврдио је да ће чак и странци „масовно куповати“ обвезнице Зајма и да ће, само у Француској, тих обвезница бити продато у износу од најмање — **200 милиона франка**.

СМИСЛО ЈЕ И — ЛИЗИНГ

Зајам се већ увелико прикупљао, а др Зечевић је обелоданио ново откриће, нову формулу привредног препорода. Штампана у Србији је дала фантастични публицитет његовој изјави да је Француско-југословенска банка склопила пословни аранжман са француском банком Сосијете женерал, једном од десет највећих у свету, о заједничком финансирању увоза опреме и технологије у Југославију, по систему такозваног — **лизинга**! Практично,

Александар Прља: 40.000 франака право на руке!

ове две банке страном продавцу одмах у готовом плате робу коју дају у закуп југословенској привреди. Прималац роба, односно технологије, плаћа закупнину у ратама, а исплатом последње рате постаје — власник тих роба, односно технологије. Отплата закупнине пада на терет трошкова пословања, што значи да не терети фондове, а царина и друге увозне дажбине плаћају се тек по уплати последње рате закупнине, односно тек у моменту када купац постане власник. На овај начин, тврдио је др Зечевић, могуће је увести све, од авиона и бродова па до опреме за фабрике.

Пословна звезда др Зечевића засијала је још јаче након што је овде, у Паризу, примио Легију части, једно од највиших француских одликовања. У Србији је слављен као банкар светског гласа и угледа.

Са тим „рејтингом“ др Зечевић ће, након победе комуниста на изборима у Србији, постати **кандидат број 1** за функцију српског премијера. Његове позиције ће нарочито бити учвршћене у децембру, када је у паузи између првог и другог изборног круга, председник Србије примио г. **Франсоа Бексона**, „познатог француског и светског банкара“, како је известила „Политика“, односно Зечевићевог пријатеља и доскорашњег председника Француско-југословенске банке у Паризу. Председник и г. Бексон су, том приликом, разговарали о ангажовању француског капитала у изградњи великог броја инвестиционих пројеката у Србији. „Политика“ је известила да је реч о изградњи аутопута од Суботице до Београда, изградњи пруге за брзу железницу на траси: мађарска граница—Суботица—Нови Сад—Београд—Ниш—Димитровград, затим о изградњи београдског метроа, нових осам термоелектрана на Косову и колубарском басену, изградњи пословног центра на Новом Београду и још низа објеката.

Пред одлучујући, други, круг избора, овакви привредни подухвати уливали су велику наду и она, та нада, приписивана је пословном умећу комуниста и њиховог стручног штаба у коме централна улога припада др Зечевићу. Он је, уосталом, и уговорио пријем г. Бексона код Председника и пријему је и сам присуствовао.

Овде, у Паризу, именовање др Зечевића за премијера сматрало се **пуком формалношћу**. Поготово након што су београдске новине и телевизија званично објавиле да је он један од кандидата за мандатара. Зато је Председников избор другог човека овде одјекнуо као **сензација првога реда**. Само ретки, и то они који су добро упућени у пословање Француско-југословенске банке, били су и — **пријатно изненађени**. Зашто?

ЈУГОСЛАВИЈА КЕДИТИРА ЗЕЧЕВИЋА!

Само формално, Француско-југословенска банка је мешовита. У пракси, **банка се служи готово искључиво југословенским капиталом**. Она је, већ годинама, **најскупља банка у Француској**. Пошто су коминтенти и корисници њених кредитних пласмана искључиво наше фирме основане у Француској и изван Југославије, као и предузећа и банке у Југославији, одмах је и лаику јасно да **скупоћа банке погађа и исцрпљује једино — нашу привреду**.

Сваки школованији банкар зна да се мањој банци исплати узети банкарски депозит, па ако на разлици у камати и — ништа не заради. Довољно је што јој тај депозит даје ши-

ри простор за кредитне пласмане. Банка др Зечевића, међутим, добија од своје земље, односно од Народне банке Југославије, депозит од 10,5 милиона немачких марака, па тај исти депозит репласира Београдској банци по duplo већим каматним стопама и тако остварује зараду.

Банка др Зечевића учествује, рецимо, 1983. године са око 7 милиона долара у кредиту за рефинансирање југословенске привреде, одобреном тада од око 600 западних комерцијалних банака. Одмах после тога, неким својим каналима и везама, др Зечевић је прибавио писмену обавезу Народне банке Југославије да ће она, током целог периода на који је кредит за рефинансирање одобрен (18 година), у банци др Зечевића, у Паризу, стално држати близу 16 милиона долара свежег новца, у форми депозита. И не само то. Тај депозит се претвара у дугорочан депозит, што практично значи да није банка др Зечевића кредитирала Југославију са 7 милиона долара, већ је Народна банка Југославије кредитирала банку др Зечевића са око 16 милиона долара! Овде дужник својим парам кредитира свог повериоца!

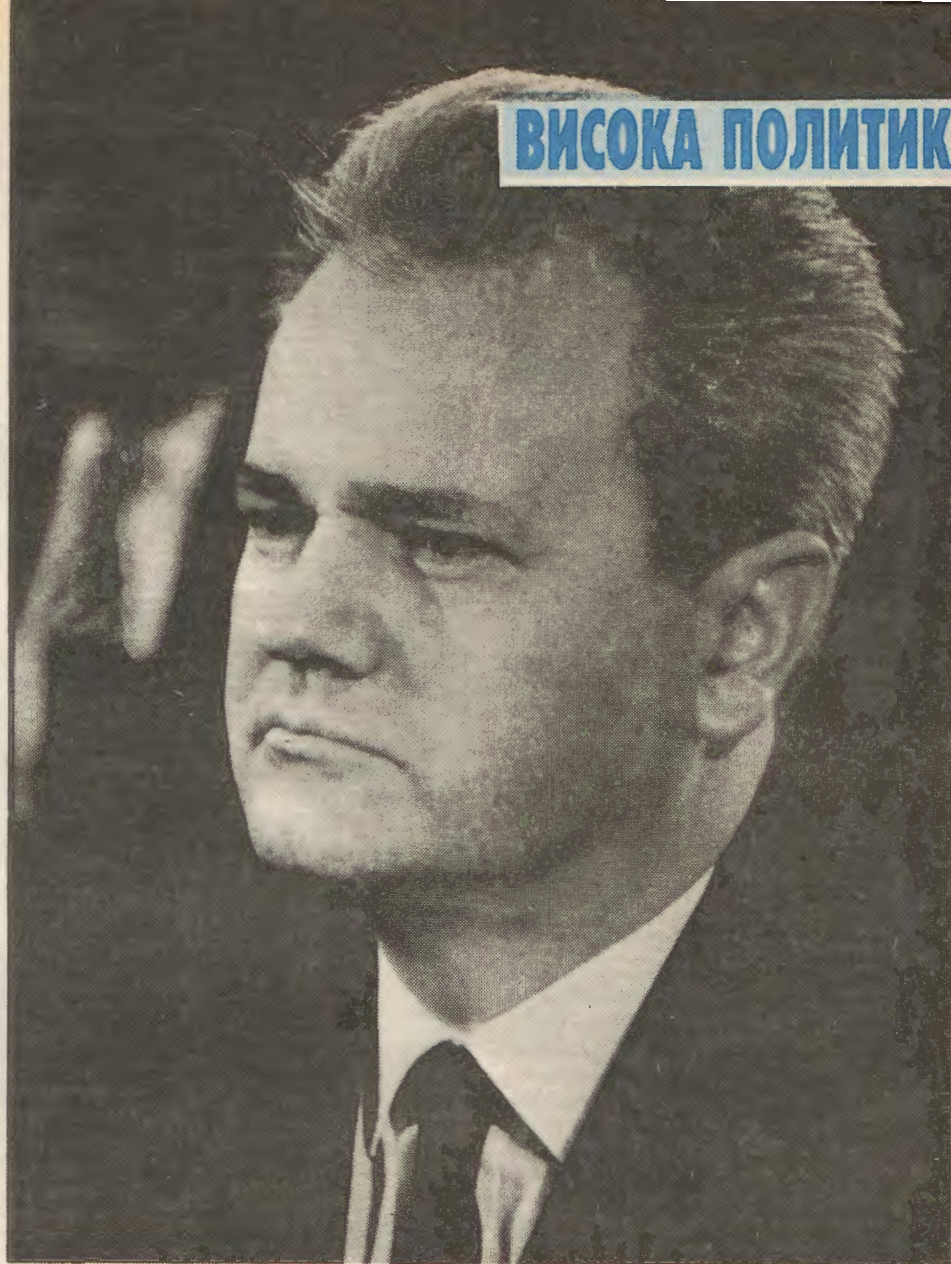
И шта се даље дешава? Користећи баш ове везане депозите Народна банка Југославије, које он пласира југословенским банкама у Отаџбини, др Зечевић ће, за веома кратко време, од наших банака наплатити више од два милиона франака, и то само на име затезних камата! На овај начин, Француско-југословенска банка је узела од Удружене београдске банке око 100 хиљада долара, од Војвођанске 73, Љубљанске 22,5, Стопанске око 28, Инвестиционе банке у Титограду око 23 и Удружене банке Хрватске близу 12 хиљада долара! Требало је да буде оглобљена и Привредна банка из Сарајева, али се није дала: њени људи су допутовали у Париз и затражили да се ангажују међународни експерти. Др Зечевић је, чувши то, одмах одустао од свог потраживања! „Опрошатај“ је, говори се, мотивисао — „патриотским побудама“.

Свој „патриотизам“ ће он испољити и новембра 1989, када ће Француско-југословенска банка, од наших грађана у Паризу сакупити око 100 хиљада франака добровољних прилога за породице пострадалих рудара у Алексинцу. Тај новац ће, међутим, бити упућен у Србију тек почетком маја 1990. године.

Док на једној страни банка др Зечевића остварује добит, и то увек од наших банака и привреде, на другој страни је сваки њен покушај да се истакне на пољу бизниса у свету завршавао губицима и промашајима. Упућени кажу да је готово извесно да банка никада неће наплатити новац пласиран у неколико држава Латинске Америке и Африке. Но све што се изгуби у пословању са светом, надокнади се раубовањем наших банака и наше привреде.

ПОТОМАК КАРАЂОРЂА

Маја 1990. ову банку посећује један од инспектора Француске државне банке. Његов налаз је више него поразан. Он у свом писменом извештају (који су др Зечевић и његови лакеји, као што је Марко Вујовић, сакрили од југословенске клијентеле) изражава чуђење што контролу пословања банке не спроводе ни француски ни југословенски акционари, нарочито ови последњи, јер је пре свега њихов капитал у питању. Тај инспектор је оценио да пословање ове банке није чак ни на

Слободан Милошевић: колики је његов проценат?

нивоу финансијског пословања обичне француске трговачке радње!

Зашто, запитаће се неупућени, ћути г. Франсоа Бексон, дугогодишњи председник банке, човек од „светског угледа“ кога је у децембру 1990. примио председник Србије? Господин Бексон познаје банкарство, али је далеко од „светског угледа“ који му је доделила београдска „Политика“. За председника Француско-југословенске банке постављен је као пензионер. Истовремено, он је обављао још три „тезге“: био је председни две француске фирме (једна од њих за информатику) и судија трговачког суда у Нантеру. Нека читаоци сами просуде колико је овај доброћудни чикица, коме се нападно тресу руке, имао и снаге и времена за контролу пословања Француско-југословенске банке. А и зашто би он исправљао „криву Дрину“? Тиме би могао довести у питање свој не мали хонорар, а није морао да осећа ни патриотску грижу савести својствено Французима: наопаким пословањем банке чији је он био „хонорарни“ председник страдала је, ипак, економија једне стране државе.

Још су неке чињенице терале г. Бексона да држи затворене очи. Миодраг Зечевић је био тај који ће испословати г. Бексону две услуге: да добије високо југословенско одлико-

вање и да га, коначно, као „банкара светског гласа и угледа“, прими лично српски Председник! Човеку на заласку његовог и радног и животног века ове неочекиване почести су, без сумње, годиле.

Заузврат, г. Бексон ће предложити др Зечевића за француску Легију части и, преко својих париских веза, издејствоваће да то одличе генерални директор и добије. Славље приређено, тим поводом, било је на „краљевском нивоу“. Можда је и због тога француски домаћин, говорећи о личности слављеника, рекао и то да је господин Зечевић потомак Карађорђа и краљева Србије. Француз је, очито се држећи сервираних података са југословенске стране, истакао и велике заслуге породице Зечевић за изградњу Споменика Француској на Калемегдану! За дивно чудо, допринос породице Зечевић слави немањићке Србије није споменуто.

НОКАТ И МЕСО

Овај „потомак“ Карађорђа се, у свакој прилици, па и у најбаналнијим разговорима, неуморно позива на свог „најбољег друга“, председника Србије. Наводно, кад је г. Председник био само председник Беобанке, он, г. Зечевић, био је његов заменик. Од тада

ВИСОКА ПОЛИТИКА

су, тврди Зечевић, он и г. Председник **нераз- двојни**. „Месо и нокат“ — како он воли да каже. Ако већ Вожд Карађорђе, из одређених разлога, не може ни да посведочи ни да демантује рођачке везе с г. Зечевићем, г. Председник са постарао да Зечевићеве приче о пријатељству са њима свестрано потврди. Кад год дође у Париз, одсада код свог пријатеља. Ту одседа и Председникова супруга, а и Председников брат, **Боро**, док је био амбасадор СФРЈ у Тунису, свраћао је у Париз код г. Зечевића.

Истини за вољу, ваљда рећи и то да се др Зечевић хвалисао неко време и својим пријатељем **Иваном Стамболићем**. Чим је Иван пао, окренуо му је леђа. Српска колонија у Паризу је, са одвратношћу, препричавала како је Иван Стамболић, након пада, а у својству директора ЈУМБЕС-а, послао телекс Зечевићу и замолио га да га неки ауто сачека на аеродрому Орли. Морално-политички увек подобни Зечевић је одбио да то учини. Рекао је: „Тај, па тај мора да узме такси“!

Сем банкарства, др Зечевић веома воли и — књиге. А и уметничке слике. Једно време његова париска канцеларија била је пијаца књига којима је трговао. Лично је доносио из Београда књигу „Године расплета“, чији је аутор г. Председник, и онда када је та књига у Србији коштала 30 франака продавао је у Паризу, Србима наравно, по 15 пута већој цени! Па... хајд, не купи Председникову књигу од човека који је најбољи друг Председников!

Ипак, М. Зечевић највише продаје књиге М. Зечевића, односно свог брата **Милије Зечевића**. Тај други Зечевић је штампао некакве привредне водиче и брошуре (преведене на француски) са коментарима нашег Закона о заједничким улагањима. Купци, опет, нису бивали Французи, већ наши париски директори, дипломате... наши људи. „Братске књиге“ М. Зечевића генерални директор М. Зечевић продаје по 300 франака. Понекад се као купац појављује у Француско-југословенска банка, с тим што сав новац на име тих њига др Зечевића (реч је о суми близу 100.000 франака) лично подиже на благајни.

Пре шест година, др Зечевић је (наравно, „из патриотских осећања“) доделио 300.000 франака кеш кредита кредитно веома сумњивој приватној фирми **свог брата Милије Зечевића** у Београду. Брат је јамчио својим **приватним станом**, не наводећи у уговору ни колики је тај стан, ни где се налази. Неочекивано, десила се омашка. Неки необавештени и наивни књиговођа у Југословенско-француској банци у Паризу дошао је у посед те „братске фасцикле“ и од Милије Зечевића затражио — повраћај кредита. Брат је, наравно, тај налог игнорисао. Али, пошто је случај већ отворен, умешали су се и париски, потом и београдски, адвокати. Та тужакања и против-тужакања банку су коштала додатних тридесетак хиљада франака. Епилог: појео вук магараца! Испоставило се да **брат Милија стана нема, пара нема, фирме нема!** Париску банку је брат, тако, ојрадио за 330.000 франака. Заправо, за готово милион франака, јер да је др Зечевић 300.000 франака дао некој југословенској банци, то би, са каматама које он обрачунава својој Отаџбини, изнело баш — милион франака!

Пошто му је фирма на мистериозан начин

Радмило: мале тајне великих лопова

банкротирала, што му је омогућило да присвоји новац „позајмљен“ од Великог Париског Брата, Милија Зечевић постаје **генерални директор Института за интернационални менаџмент (Цетињска 2)** у Београду. Али, томе Институту ћемо се вратити нешто касније.

КЕШ ЗА — ЋУТАЊЕ

Већ као да чујемо читаоце како у себи гунђају: невероватно, све је ово, просто, невероватно! Зашто не проговоре директори југословенских банака које користе тако папрене услуге банке др Зечевића? Зашто, коначно, ћуте чланови Управног одбора банке у Паризу?

Сви они **ћуте**, вероватно, због тога што имају **дебелог интереса да ћуте**. Миодраг Зечевић је, наиме, одавно установио један лепи обичај: свим члановима Управног одбора Француско-југословенске банке, као и осталим угледним клијентима из Отаџбине, **на руке се исплаћују значајне своте франака**, кад год они скокну, приватно или службено, до Париза. Миодраг Зечевић не пита да ли та господа имају већ плаћене авионске карте и дневнице. Он плаћа **кавалерски**, без икаквих рачуна и признаница, из руке у руку.

Овај хроничар је у поседу копије неких, само неких од тих кеш исплата, и то само током 1989. и 1990. године. Документи, тако, кажу да је **г. Остојићу**, генералном директору Беобанке, 2. фебруара 1989. исплаћено 40.000 франака, **г. Радовиновићу** (генералном директору Привредне банке Загреб) ис-

тога дана је исплаћено такође 40.000 франака. По 40.000 франака, тога истога дана, добијају и извесни **г. Цар** и **г. Арсланагић**, директор Привредне банке Сарајево. По исту своту господа Радовиновић, Остојић и Арсланагић доћи ће и 19. априла 1989. године. Господи Арсланагић, исте године, 18. октобра, добија нових 60.000 франака, а по још једно толико следовање он ће стићи у Париз и 10. јануара 1990, па још једном — 23. марта 1990. године. И господин Радовиновић ће по својих 60.000 франака доћи, такође, 10. јануара и 23. марта 1990. На списку срећних добитника су и господа **Прибарих** (60.000 франака, 23. марта 1990.), господин **Ђуровић** (40.000 франака, 2. фебруар 1989.) и господин **Борислав Атанацковић** (гувернер Народне банке Србије) (60.000 франака, 19. октобра 1989. године). На том списку су и неки Французи.

Али... банка Миодрага Зечевића **дели кеш лову** и неким **уваженим друговима** који нису чланови Управног одбора банке нити су уопште банкари. Тако је **г. Александар Прља** 19. октобра 1990. примио на руке 40.000 франака. Нешто раније, 23. марта 1990, **г. Живорад Игић** је почашћен са 60.000 франака, а **г. Чедомир Ковачевић**, помоћник министра за економске односе са иностранством, примио је 19. априла 1989. године — 30.000 франака!

Требало би се распитати код **г. Андрије Марновића**, овдашњег саветника у амбасади Југославије, како је то и када г. Зечевић отворио **засебни рачун** при нашој париској амбасади, а да **амбасадор о томе није имао појма**. На тај рачун наше фирме из Француске

уплаћивале су новац намењен великом банкету поводом доделе Легије части др Зечевићу. Ваљало би проверити колико је новца на тај рачун уплаћено, јер је др Зечевић све подигао лично и тако финансирао свој удео у трошковима банкета, који је, иначе, коштао око 60.000 франака.

Исплата „на руке“ и подизање новца у кешу не практикује се само у Паризу. Све досадашње скупштине Француско-југословенске банке одржаване су у Југославији: два пута у Будви, затим у Љубљани, на Бледу и на Плитвичким језерима. Сваки пут, пред одлазак на те скупове, др Зечевић би на благајни у Паризу подигао по неколико десетина хиљада франака: уместо чековима или кредитном картицом, он практикује да „живом ловом“, на лицу места, покрива „службене расходе“.

Додуше, тешко је установити кад др Зечевић одлази на службени пут: да ли онда кад путује у Београд или, пак, онда када се враћа у Париз? Он је, током 1989. године, око шест месеци провео изван Француске, углавном у Југославији. За време тог „службеног пута“ у трајању најдуже поларне ноћи, посетио је више од 20 светских метропола, а да, том приликом, заправо тим приликама, није склопио нити један посао за банку. За преосталих шест месеци, проведених у Француској, само на име трошкова репрезентације (углавном по елитним париским ресторанима, као што је „Расуфин“), потрошио је близу 150.000 франака, а на име поклона пословним партнерима још готово толико. Каква радна енергија и каква штедљивост!

СРПСКИ „ВОТЕРГЕЈТ“

Али, вратимо се открићима која су прославила Миодрага Зечевића: зајму и лизингу. Шта је обећавао, то се зна и већ је казано. Шта је међутим, од обећаног испунио?

Зајам за привредни препород Србије доживео је потпуни крах и бламажу. Крах, јер ни после продужења рока за упис позајмица или поклона није скупљено више од 150 милиона долара. Бламажу, јер никаква контрола над пласирањем тих пара не постоји. Партијски и државни врх Србије једноставно их троши — по свом нахођењу. Све су прилике да су српски комунисти из фондова зајма плаћали и своју прескупу предизборну кампању. У сваком случају, од бајке зване милијарда долара испао је само — надувани балон, а од Зечевићевих разметања да ће и странци притећи и шаком и капом у помоћ Србији и да ће само у Француској бити сакупљено најмање 200 милиона франака, није остао ни надувани балон. Једноставно: све се завршило на празној причи. На пози. На шепурењу иза кога нема ничега.

А лизинг? Још ниједно југословенско предузеће није дошло до стране опреме по рецепту др Зечевића. Двадесетак наших фирми су, додуше, поднеле захтеве за лизинг Француско-југословенској банци, али још ниједан од тих захтева није одобрен. Опет, дакле, гола и шупља прича. Опет Ништа. Опет пројекти и маштарије у чију је психолошку потку још давно проникао Иван Гончаров у свом чувеном роману „Обломов“. С том разликом што јалова „генијалност“ Обломова не кошта никога, а обломовштина др Миодрага Зечевића кошта ову земљу премного.

Да ли је, схвативши то све, г. Председник у минут до дванаест одустао од свог миљеника? Добро би било да јесте. На жалост, све

су прилике да је нешто друго у позадини. Повода за овакав закључак је доста, нарочито након скорашње кривичне пријаве коју је г. Мирослав Гојковић (Катанићева 11, Београд) поднео против републичког секретара за унутрашње послове Србије, г. Радмила Богдановића.

Откуд сад, одједном, шеф српске полиције у целој овој причи? Септембра прошле године, четворица савесних инспектора из Одељења за привредни криминал београдског СУП-а (Богољуб Радосављевић, Мирослав Марковић, Златко Галић и Милан Јеремић) добили су анонимну пријаву против Милије Зечевића, генералног директора већ споменутог Института за интернационални менаџмент, и запутили се у Цетињску број 2, да наводе из те пријаве провере. Милија Зечевић се, тога дана, задесио на службеном путу у иностранству. Инспектори су пажљиво прегледали документацију и — убрзо против г. Зечевића поднели кривичну пријаву.

По њиховим налазима, у питању су управо фантастичне „мућке око куповине станова, исплаћивање фалш хонорара, неисправни путни налози...“

Уместо да кривична пријава буде прослеђена Окружном тужилаштву, на четворицу инспектора сручила се правцата лавина, а кривична пријава је склоњена на „сигурно и надлежно место“. Скоро недељу дана, по наредби „са највишег места“, четворица инспектора бивају ислеђивана и буквално злостављана.

Ипак, брука је пукла и стигла до јавности. Новинари су похрлили у Цетињску број 2, али је директор Милија Зечевић свима давао исти одговор:

— То је био диверзантски упад, али је циљ сасвим јасан: да се неко у овом одсудном тренутку за Србију — дискредитује!

На упорна настојања новинара да извуку

ВИСОКА ПОЛИТИКА

још нешто из њега, Милија Зечевић је узвратио:

— Обратите се Радмилу Богдановићу. Код њега је све, па њега питајте!

Тако се дознало да је кривична пријава са читавом пратећом документацијом склоњена у фиоку шефа српске полиције. То је био разлог да г. Мирослав Гојковић потегне кривичну пријаву против министра Радмила Богдановића, оптуживши га за два тешка кривична дела: прикривање пљачке и злоупотребу службеног положаја.

Верује се да је на помолу „српски Вотергејт“. У његовом епицентру су два брата Зечевића, али и још многи Председникови људи. Дебеле хонораре од Института у Цетињској (и не само хонораре) примали су, између осталих, и Милош Алексић, и Данило Ж. Марковић, а ту су, говори се, налази и Председникова супруга. Ова афера, која се још за ташкава по налогу „са највишег места“, закачиће и др Слободана Унковича, и Душана Митевића, и Жики Миновића, па и увозног плаћеника Милу Штулу.

Једно је извесно: Зечевић из Париза „подмазивао“ је Зечевића из Београда, а оба заједно многе Председникове људе.

„Највише место“, за сада, успева да цело бруку држи строго под контролом. На том „највишем месту“ је, можда, мудро процењено да би довођењем Миодрага Зечевића на чело српске владе он био сувише изложен знатнијем и суду јавности, па би и „чир“ брже пукао. Коначно, у целој овој операцији др Зечевић је у Паризу много кориснији. А и сигурнији.

Јован ПОПОВИЋ

НАШ ЈЕ КОМУНИЗАМ

БИО ОПЕРЕТСКИ

Несумњиво највећи српски драматичар, Душан Ковачевић не мисли да о њему говоре само његова дела. Човек који је пресудно утицао на промену духовне климе, писац који је са толико труда хватао апсурде свакодневице и бесмислице прошлости, говори о рату, политици, позоришту и обичним људима.

Када смо се договарали о термину нашег разговора рекли сте: „Трећи светски рат је почео“. Није ли то исувише песимизма за једног комедиографа?

— У црнохуморној шали, која је једно од обележја овог нашег времена, причали смо о томе да ћемо вероватно гледати директан пренос почетка трећег светског рата. То је за цивилизацију велики напредак према једној „савршеној“ катастрофи. Данас људи седе у својим удобним становима и преко сателита директно бирају да ли ће да гледају тенковску или авионску битку. Данас гледам како кадрирају и како преносе борбе и, пошто се бавим филмом, знам да у овом тренутку већ 90 посто продуцената у Холивуду наручује сценарије за будуће филмове које ћемо, чим се заврши овај рат, гледати на платну. Тако да сам у једном тренутку и помислио да је целу акцију, све заједно, финансирао Холивуд да би имао материјал за будући филм.

Наравно, ако се оканемо шале, велика је опомена то што се у свету формирала једна велика и бројна армија која ће убудуће да влада светом. И та демонстрација сателитске силе која у овом тренутку фасцинира свет и која, слажем се, **јесте на страни правде у овом тренутку** (ако уопште, у било ком рату, постоји апсолутна правда, она стоји на страни малог, окупираног народа), али исто тако, гледајући директан пренос савремених олимпијских ратних игара, ми знамо ко је најјачи, најбржи и са ким више нема такмичења. СССР се јавља као поражена страна у тој игри, дефинитивно. А тако се опет враћамо на питање: зашто је Запад ових седамдесет година толико инсистирао да руши комунизам? Инсистирао је због тога да би дошао у данашњу ситуацију у којој је **Горбачов човек који више није битан**. Са њим разговарају, али то више није сила Варшавског пакта. Он је човек који је ослободио Исток — једино није ослободио свој народ економске беде, није га ослободио, још увек, политичке тортуре. Једном речју, није га ослободио комунизма. Формално, можда. Суштински, не.

РАСКОШНА ТРАГЕДИЈА

Као уметника, неизоставно, морам да Вас питам: осећате ли се фрустрирано због тога што је стварност одавно већ превазишла стваралачку фикцију?

— Фрустрирано се осећам одавно. Не само због ових, недавних догађаја, већ уопште због живота у овој загађеној средини, још понајмање еколошки. Мислим да то што нас је коначно заградило, то је политика која се на овим просторима води од, смем да кажем, половине шездесетих година. Онога раније се не сећам. Не смем да причам како је било и каква је политика била између ратова, то могу само сведоци. Ја (научен овом комунистичком владавином), више књигама не смем да верујем. Док не видим и док не чујем, не могу да ме увере у истину. Толико ме је људи последњих година преварило и слагало, да је можда остало свега два-три човека којима данас могу да верујем на реч.

Стално се установљава да су поједини људи, који данас изигравају велике демократе и носе барјак демократије (хоће чак да погину због демократије), пре десет година били они који су људе малтретирани због једне речи, због једне реченице, због једне песме, итд. Ја причам о људима из моје области,

из области уметности, тако да се осећам стварно фрустриран као цео наш народ, осећам се на ивици трпељивости свега овога.

— Комад који сад спремам у „Звездара театру“ зове се „Урнебесна трагедија“. Мислим да је тај наслов најадекватнији моме осећању у данашњој ситуацији. Ово јесте трагедија, али није обична, него урнебесна, раскошна трагедија. Утолико је раскошна што ви данас имате нешто што је евидентно, фалсификована демократија. Знамо на који начин се дошло до ове „демократије“ и како она функционише. Колико она стварно може да обавља посао демократије? Знате, данас почињу да причају овде, а и са стране: Срби су показали да су на страни комуниста. Ја у то уопште не верујем. Не верујем, зато што знам да Срби по менталитету, по убеђењу, по свом понашању, по свему — не припадају комунистима, не припадају тој организацији. Међутим, шта се догодило? Током ових педесет година људи су доведени у ту позицију, у ту количину немаштине и зависности, да је било у питању одржавање голог живота. Данас комплетна радничка класа Србије, причам о Србији зато што живим овде и зато што људе познајем јако добро, цела радничка класа Србије је у једном тренутку, страшном пропагандом штампе и телевизије, била упозорена да ће бити гладна. (Они јесу већ гладни, али ће бити још више гладни). И то мало, ту кору хлеба неко ће им одузети. Наравно, у том тренутку, опозиција није могла, није имала могућности да им каже да се то неће десити. Јер, на једну реченицу опозиције ишло је четрдесет тона „контрааргумента“.

Својим сте драмама доказали да сте добар познавалац менталитета свог народа. Неки, међутим, који су то исто мислили, грдно су се разочарали најновијим политичким збивањима. Да ли Вас је исход избора у Србији изненадио?

Не припадам ни једној партији. Припадам, међутим, ако то може тако да се каже, свим партијама које су опредељене демократски, што значи да могу да будем члан у истом тренутку у пет различитих партија, само не могу да будем ни у једној од било које комунистичке партије и било које фашистичке партије. Те две партије у суштини имају заједничке именитеље, јер узимајући у обзир шта су у протеклих седамдесет година урадиле и једна и друга, када прође овај век па се подвуче црта, број мртвих, број несталих, број душевно оболелих, број расељених, број нерођених — бојим се да ће комунистичка партија победити у том страшном двобоју.

ИПАК СЕ КРЕЋЕ?

Многи се људи варају да те промене које су се десиле, да су те промене суштинске, антикомунистичке. Знате, оне звуче као антикомунистичке. Међутим... кретао сам се по Истоку, раније, ишао сам за мојим представама, филмовима и обишао сам све земље иза „гвоздене завесе“ када су биле под највећом полицијском тортуром. Путовао сам недавно и могу вам рећи шта се десило. Тамо је увек постојала, наравно дубоко скривена, тајновита мржња према комунизму, отпор према комунизму. Када се то артикулисало и када су срушили комунисте, одједном се појавио раздор међу њима самимима.

Није случајно да је у већини тих земаља постојала мржња против неких народа. Више су мрзели Совјете, тј. Русе као православце, него као комунисте. Слична ствар се одразила врло катастрофално и овде, међу интелигенцијом.

Ја сам се Јосипом Брозом бавио професионално двадесет година (што каже Михиз, да сам се бавио Аристотелом колико сам се бавио њиме, ја бих био најбољи познавалац Аристотела на свету). Да сам размишљао и толико енергије уложио у моје драме, ја бих имао бар још десет драма. Тако да данас ја више нећу да причам о томе, јер мртвом вуку сећи реп, то раде аматери. Враћамо се на Броза у једној другој

Данас је комплетна радничка класа Србије, страшном пропагандом штампе и телевизије, била упозорена да ће бити гладна. Они јесу већ гладни, али ће бити још гладнији. И то мало, ту кору хлеба, неко ће им одузети. Наравно, у том тренутку опозиција није могла, није имала могућности да каже како се то неће десити. Јер, на једну реченицу опозиције, ишло је четрдесет реченица „контрааргумента“.

ИНТЕРВЈУ

варијанти. Било је: Броз—комуниста, Броз—комуниста.

Онда се појавила нова комунистичка партија. Међутим, наши интелектуалци, већина заједно са академијом наука, схвате то као нормалну ствар. Шта то значи? Било је више мржње према Брозу као Хрвату него као комунисту. То је, изгледа тако, јер ми смо остали и даље комунисти, а нема никакве промене, или је толико минимална да је небитна. Не могу друкчије да објасним да су неки људи једноставно нестали са сцене, људи који су до јуче били у првим редовима антикомунизма.

По чему је наш комунизам био особен?

— Наш комунистички терор је био оперетски. То није била озбиљна опера, то није била класична верзија. Петнаест минута пева један, онда мало у дуету певају, па онда публика изађе да се послужи пићем. После паузе, опет један пева, па опет, у дуету. Био је систем подмитљивог, лукавог, сељачки простог. Налетео је на климу истог таквог народа који је врло подмитљив, лукав, који је у стању да за малу ствар прода себе. Народ који је волео да ради против себе из све снаге, народ који је из дозвољене лукавости радио ужасне глупости. Све то што је мислио да је лукав, они су му дозвољавали да буде лукав да би издавао себе. Све преваре које је народ мислио да је учинио у односу на власт, он је подржавао власт. То су биле програмиране преваре које је власт дозволила да би народ сам себе држао у ропству.

Где је, по Вашем мишљењу, опозиција погрешила?

— Опозиција је, сада да не наводим лидере опозиције, рекла да ће преиспитати и да ће све неправно узето од народа, од народне имовине бити враћено. (Што би и био елементарни ред да би се увео поредак правне економије). Тог тренутка је изгледа направљена велика грешка. Народ је то осетио као претњу, тако је и власт преко свих својих медија искористила да каже да ће, чим се појави опозиција, било која друга странка, почети хапшења, стрељања, сечења руку, отимања и све остало... И, тако, из вечери у вече, из дана у дан. Човек који је као портир у дрвари украо три греде је рекао: „Људи, ови ће доћи, срушиће ми кућу и узеће ми три греде; ови нису нормални, они ће мени ишчупати темељ, а ја сам стварно украо најмање. Жика је украо целу кућу, али он је СПС, њему као и досад, неће нико ништа. Мени ће доћи, узеће ми моје греде и срушиће ми кућу. Ја, морам, да гласам за ове“. Та мала сарадња — од портира па до свих ових људи који су владали је до те мере компли-

ИНТЕРВЈУ

кована, до те мере велика, да ми данас можемо само да седимо и да се чудимо.

Знам људе који су помоћу оних кредита са 1% камате у околини Београда зидали куће са базенима, а радили су обичне послове и имали месечну плату. Е, сад, ти људи, када су дошли избори, прво чега су се уплашили то је испитивање порекла имовине. Одакле ти кућа од, рецимо, милион марака?

И он мора да гласа за владајућу партију. Такав ће гласати за њу до последњег даха.

ДВА ПЕЧАТА ДО РЕПУБЛИКЕ

Како оцењујете учешће својих колега из позоришта и са филма на изборима — најчешће у својству независних кандидата? Откуд то неповерење према постојећим странкама?

Оно што је у Словенији најпримитивније за Словенију, то је било уз Јосипа Броза. Оно што је у Србији било најгоре, то је било уз Јосипа Броза. Тако да је он окупно око себе једну гомилу беспрекорног олоша. То мајка само једном раба, као што је Јосипа родила. Па су они после њега засели и ви сте видели: остао је исти комунизам, све је остало исто. После Тита — Тито, сами су рекли. Само су се размножили у Титиће.

22

— Мислим да је то из професионалних разлога. Покушали су да због свог уметничког искуства не буду чланови партија. Рачунали су да као независни кандидати имају више могућности и више људи који ће стати иза њих. Рачунали су да ће бити пуно људи који се неће опредељивати за партију, него ће бити у правом смислу речи људи који су против досадашњег система.

Шта се променило у односу политике према култури од времена фамозног случаја „Голубњача“?

— „Голубњача“ је била последњи велики инцидент у култури. Причам о позоришту. Мислим да после ње није било неких суштински битних ексцеса и да „Голубњача“ остаје симбол једног времена. „Голубњача“ је била жртва обрачуна војвођанског и српског руководства: не би ли преко „Голубњаче“ доказали ауторитет будуће републике Војводине. Треба гледати ствар у врло компликованим односима — да у том тренутку Албанци на Косову имају сигурно највећа послератна права и већ су на самој ивици да остваре Косово — републику. Скоро да је било само питање форме, два-три печата су била у питању да Косово постане, република. Људи не знају, али ја сам у Новом Саду живео и радио сам доста у Новом Саду. Стално имам, бар једну представу на репертоару у Новом Саду. Прошао сам разне тортуре од стране бивших политичара. Данас, кад ми неко каже да то није истина, да су ти људи били апсолутно за Србију, тврдим да је то гадна лаж. Ми морамо, ако ћемо бити поштени, говорити оно што јесте било и оно што се покушава да артикулише и данас. На други начин.

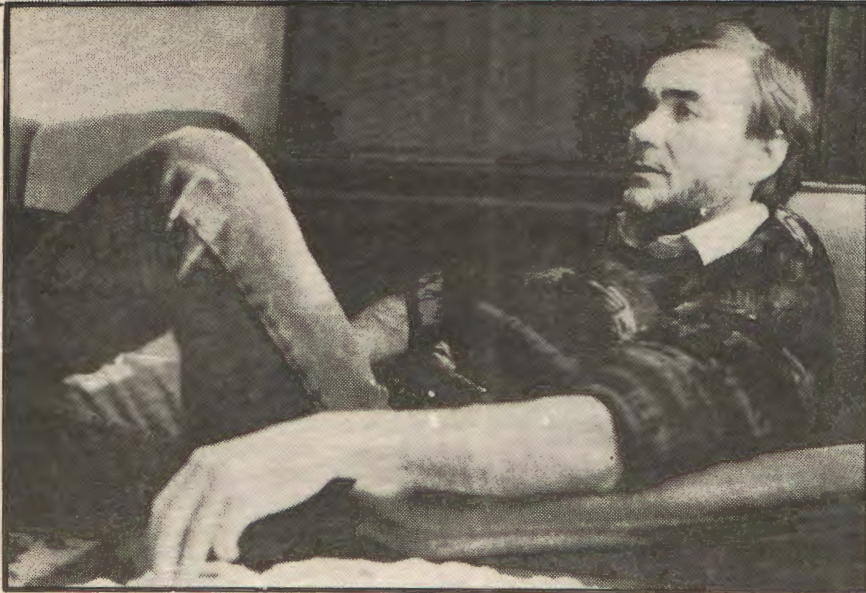
Нисте до сада о томе говорили: како су Вас малтретирали!

— Мени је била изведена представа „Св. Георгије убија аждаху“ у СНП. Тада смо се борили за две ствари: борили смо се да остану обележја на униформама, јер је прича из првог светског рата, и борили смо се — до премијере, до генералне пробе — да се појави на пројекционом плану Св. Георгије на коњу, јер је прича о њему да се у кризним тренуцима људима у ратовима приказују свеци. Борили смо се да представа изађе како је била написана и изрежирана, да се поједине сцене не мењају. И онда (ја сам три дана био буквално пред инфарктом, заједно са редитељем Савином) уз велику помоћ и притисак ансамбла, који је здушно залегао за ту представу, а да не би правили поновни инцидент као са „Голубњачом“, они су то невољно пустили. Али, зато месец, дана после премијере, пакујем се ја одавде, идем на представу и водим Пекића и Михиза, дођем тамо: нема ни једне карте. Морамо да гледамо са помоћних седишта, јер нам нису оставили карте. Или: одемо код мог пријатеља Бате па седимо до увече и причамо. Ујутру Бату позову на саслушање. Пазите, то се догађало пре три-четири године у Новом Саду. Да не причам о претресу кола, јер сам сачекиван тамо као да прелазим границу. Отварају гепек, гледају... Све што је долазило из Београда било је под великим знаком питања. Београд је био град који је њима, био највећи проблем.

СКУПЉАЊЕ ОЛОША

Као и многи други људи од имена и памети веровали сте да појављивање Слободана Милошевића отвара ново, позитивно, поглавље српске историје. Једном сте се приликом и сусрели са њим. Шта сад мислите?

— Ја ћу вам рећи нешто што је сигурно 99 посто општег расположења било у првим данима. Био је, на жалост, веома кратак период тог великог народног одушевљења. Данас срећем многе људе који вриште, вређају га и говоре да су одувек били против њега. Знате ли колико је људи било против њега? Све заједно, од самог почетка? Можда петорица, вероватно из потпуно приватних разлога, оно што је свргнуто са власти, што је нестало. Остали су били уз њега. Зашто? Зато што смо имали два периода у Србији. Има-

ли смо период тешког апсолутизма Јосипа Броза, човека који је, на сву срећу, убио много мање него што је могао. (Ако убици можете да будете захвални што је уместо десет убио само једног, онда је то — то). Богами, како је овде владао и какве је моћи имао, могао је да направи конц-логор и да потамани пола народа. Он то није урадио зато што му је то било дегу-тантно. У ствари, занимао се, имао је веће занимације које су биле лепше: злато, жене, путовања, несврстани... Знате, он је волео да ужива, тако да га је мало деконцентрисало да се бакће тим силним стварима. Јер, ако је планирао да путује четири месеца а овде треба народ да се буни: он позајми из иностранства, па да мало и народу, а онда путује и води коње из Војводине. Није имао велику концентрацију. Његова љубав према раскоши га је деконцентрисала да се бави озбиљно овим логорима, иначе би направио логор од читаве земље. Он би био као Чаушеску да није волело до те мере раскош. Он је нестало и онда смо сви рекли: „Е, хвала Богу, оде и неће се више вратити!“ Доћи ће неки други људи. Паметнији ће доћи, глупљи не може да дође.

Онда се појавила једна енормна количина чанко-лизаца из његовог ресора који су га, на нивоу прости-туције, буквално, опслуживали. Они су били одраз нај-примитивнијег нивоа сваког свог народа. Оно што је у Словенији најпримитивније за Словенца, то је било уз Јосипа Броза. Оно што је у Србији било најгор-ре, то је било уз Јосипа Броза. Тако да је он окупио око себе једну гомилу беспрекорног олоша. То мај-ка само једном рађа, као што је Јосипа родила. Па су они после њега засели и ви сте видели: остао је исти комунизам, све је остало исто. После Тита-Тито, сами су рекли, само су се они размножили у Титиће. Било их је не знам ни ја колико. Затим кренули да малтрети-рају и да продужавају агонију народа. Народ се исе-љава из свих крајева: са Косова беже, онда ови беже одавде у иностранство, ови из иностранства иду још даље у иностранство. И у једном тренутку се деси стварно та побуна народа. Тад је могла да падне опасна крв, да су ови имали иоле петљу, да се нису плашили да ће се дићи народ у целој Србији. Тог тре-нутка народ у Србији устаје буквално против комуниз-ма, против тортуре, против њихове владавине. И по-јављује се Милошевић. Шта је он могао тада да ура-ди? Могао је да направи Србију првом демократском земљом али он једноставно човек није би мислећи политичар. Он је и тад био, једноставно, човек у коме се тек касније препознало да је прави комуниста. Он је могао Србију, тих дана, тих месеци, да изведе у ап-солутну демократију, да прогласи, у социјалистичкој земљи прве вишестраначке изборе, добио би са 99% и могао би да се прогласи за апсолутног владара. У

Милошевићева судбина је евидентно следећа: десиће се да је први имао шансу да укине комунизам, а последњи који ће га ослободити. Ето, то је страшно. И ту је његова приватна трагедија која се одразила на трагедију српског народа. И мора да зна, и он и његови људи, како су прошли сви комунисти у Србији. Тако ће и он да прође. Да ли је то за годину дана, три године или десет, није битно. Људи ће их једноставно заобилазити, они неће смети да изађу у кафану.

ИНТЕРВЈУ

суштини да и даље остане комуниста, као што су ве-ћина њих и даље комунисти, само што се не зову та-ко.

По другим републикама?

— Да, то је све сам го комуниста. Ту нема ни трага од антикомунизма, само се зову другачије. Сви, ко год данас влада.

ПИТАЊЕ КРАТКЕ ПАМЕТИ

И даље, Милошевић?

— Његова је судбина, евидентно, следећа: деси-ће се да је први имао шансу да укине комунизам, а последњи који ће га се ослободити. Ето, то је страш-но. И ту је његова приватна трагедија која се одрази-ла на трагедију српског народа. И мора да зна, и он и његови људи, како су прошли сви комунисти у Србији. Тако ће и он да прође. Да ли је то за годину дана, три године или десет, није битно. Људи ће их једноставно заобилазити, они неће смети да изађу у кафану. Да не причам о „Мадери“, ко је све седео, у „Мадери“. Ти људи више не смеју, у старости — кад је човеку најви-ше стало до достојанства и поштења — да уђу, да седну и попију кафу. (И нормално да не смеју. Нор-мално је да ту сад треба да седи неко ко је био стално истериван из те кафане због њих). Према томе, то је питање кратке памети. Човек који мало дуже раз-мишља о томе шта може да му се деси, ако не зна сам, мора да зна шта се дешавало претходницима. То важи за сваког човека који се бави неким послом. Ако се бавите уметношћу, ви лепо седнете и кажете: ја не знам шта ће се сада десити са овим што радим. Али ако ја не знам, дај да се сетим шта су други ради-ли пре мене. У мом послу Стерија је писао овако, Ну-шић је писао овако. Да видимо: зашто је Стерија оста-о Стерија, а Нушић остао Нушић.

Спадате међу најзначајније (поједини театроло-зи стављају Вас и на сам трон) савремене драмске писце у Србији. Нису Вас мимоишла ни тзв. „друш-твена признања“. Како доживљавате културну по-литичку средину у којој се режиму лојални уметници награђују свим могућим привилегијама, а оним „не-подобнијим“ куртоазне плакете уручују се на сам-тичкој постели или, чак, постхумно?

— Видите, ја никад нисам добио неко признање од комуниста, нити сам им ишта одузео. Ништа у мате-ријалном смислу. Био сам две године запослен, веру-јући да у целој тој организацији може нешто битно да се мења и учини. Ја сам човек који дуже од две деце-није живи искључиво од писања, тако да нисам ни зауз-имао „радно место“, па да може да се каже да сам седео, а да ништа нисам радио. Седео сам и радио сам у својој кући. Награде које сам добијао су, скоро све, струковне награде. Стеријину награду додељују писци.

Тачно је да сам добио Октобарску награду града Београда. У једном тренутку ми је због тога било и жао, али сам онда рекао себи: „Ипак, ја ћу врло ско-ро имати негде око 2000 представа у Београду, што значи да је око 700 — 800 хиљада људи било на мојим представама и да је то награда тих људи који су дола-зили у позориште.“ Значи, сваки други Београђанин је ишао да гледа моју представу. И са те стране сам прихватио награду.

Иначе, тужно је то. Има људи који су добили од ко-муниста три стана, а написали су пола приче.

Све, међутим, има своју мору и своју цену. Питање је колико човек кошта. Ако неко мисли да је његова уметничка и људска цена адекватна цени једног стана, онда ја мислим да је он врло јевтин.

Па нека су у питању и три стана, свеједно је.

Разговарао: Александар ЦВЕТКОВИЋ

ПРИТИСАК ПРЕВАРЕНИХ

Београдско грађевинарство је на путу препорода! Препородиће га, ни мање ни више, но све братскији Израел. Фали му тренутно неких пет стотина хиљада станова, а, иначе, показује отворену наклоност према нашим грађевинарима упркос чињеници, замислите, што су им се понудили далеко јефтинији Турци. Уз то, а скоро, невероватно, када су послови у које смо ми умешани у питању, држава Израел је новац за станоградњу обезбедила у буџету. Тако је степен ризика наплате сведен на нулу, што је драстична разлика када се има у виду рад наших грађевинара у суседству Израела.

НА ПУТ ПРЕПОРОДА ИДУ НЕКИ ДРУГИ

То је спас за наше неимаре, тврди **Бранко Нешић**, секретар Удружења грађевинара при Привредној комори Београда, чији оптимизам просто мора да захвати све који су ову вест прочитали у „Политици експрес“ ових дана. Но, неће сви грађевинари, каже Нешић, ићи напоље. Београд се не сме занемарити

За почетак фебруара најављен је генерални штрајк радника Србије уколико српска влада не понуди програм изласка из кризе великог броја предузећа у Србији. Надамо се да је програм спреман и да од Израела нећемо преузети само „патроте“.

— имамо планове за амбициозну станоградњу, рече он и — остаде жив. Јер, да су којим случајем поред њега, док је давао наручену изјаву подобном режимском гласилу, били из Градског одбора синдиката грађевинара, не знамо како би се провео. Толико добре воље као Израел, који нам даје посао чак иако смо скупли од Турака, чак иако влада прави правцати рат у Заливу, чак иако и он броји жртве ракета које му уз нимало добре воље шаље Садам Хусеин, сигурно не би показали.

А ко зна, можда би га и оставили на миру јер тренутно имају далеко важнијег посла. Спремају се на генерални штрајк, схвативши да ће на пут препорода отићи, као и од сада, неко други.

У „Експрес политици“, „Политици“, на Митевизији... није се могло, нормално, прочитати или чути зашто се грађевинари спремају на штрајк. Можда је то и због тога што разлози нису нимало нови, па их, сматрају Митевићи, Јовановићи и Миновићи, не треба понављати и узбуђивати народ. Јер, бомба која је присутна у народним, празним, стомацима могла би се, гурнута у коло преке солидарности и — активирати. То би додатно узбудило презаузетог Слободана Милошевића који је само пре месец ипо дана у Нишу и Новом Саду тврдио да је Србија богата и да радници имају плате и од по 15.000 динара! А, рецимо, баш због тога што грађевинари немају пара ни за минималце, што тврде да у овој години не могу изградити ни 16.000 квадратних метара стамбеног простора, а ни у сну 16.000 станова како им је наредио градоначелник Милорад Ункович, што су незадовољни усвоје-

ним решењима пореске политике која су чекала крај изборне утрке, што сматрају да ни најмање није испоштована њихова воља када су прављени општи колективни уговори... они се спремају на штрајк.

ШУТ КАРТА СУВИШНИМ

Уколико, кажу они, влада Србије до 28. јануара не обезбеди услове за примену Општег колективног уговора, који је потписала са Привредном комором и Већем синдиката, грађевинари ће тог дана изаћи на улице и штрајком исказати своје незадовољство. Придружиће им се и други београдски радници, а списак њихових колектива који су неликвидни, презадужени и нерентабилни је дугачак. У Београду их заправо има (што се признаје), око 660 са скоро 230.000 запослених. Деведесет посто њих већ има блокиране рачуне и припада такозваној материјалној производњи.

Кад смо већ код статистике рецимо и то да би, према проценама економиста, уз ових 230.000 радника који нередовно или никако не примају личне дохотке, без основних средстава за живот ускоро у главном граду требало да остане 16.000 радника. Они су такозвани технолошки, односно економски вишак чији одлазак, спремно тврди Томислав Миленковић, председник Синдиката Србије, познатији као Милошевићев потрчко и тренутно чувар леђа Душана Митевића, директора ТВ Београд, ни најмање не би пореметило пословање предузећа у којима се, додајемо ми, ионако већ дуже време ништа не ради. То и није нека цифра с обзиром на величину Београда, када се има у виду да у целој Србији шут карта следи 700.000 сувишних, од укупно 2,5 милиона са радним књижицама. Дакле, готово сваком трећем запосленом — социјалисти обећавају отказ!

— Вишак запослених, коментарише стручно Милорад Вујасиновић, — члан Председништва синдиката Србије, приметан је нарочито у већим предузећима. То су, да подсетимо, иста она којима су комунисти-социјалисти годинама себи правили споменике за живота. У нишким колективима тако има скоро 14.000 радника више, од тога у МИН-у и Електронској индустрији преко 10.000. Но, принудно одмарање и размишљање о пролазности живота без радних обавеза можда ће им и пријати уколико се зна да се последњих месеци за свакодневно диринчење месечно примају од 1500 до 3000 динара! У Крагујевцу је вишак око 7000 радника, а, рецимо, у 417 војвођанских предузећа процењује се чак на 228.000 радника.

Производ наших дугогодишњих мегаломанија је и недавно пензионисање 1000 радника лозничке „Вискозе“. Са још 2000 се тренутно калкулише, мада је већ на „одговорном месту“ речено да се без њих може. У чувеном Смедереву вишак је само 812 радника и то у „Компресору“ и „Воћару“. Жељезару нико не помиње, ко зна, ваљда су тамо, што би рекао Вук Драшковић, уместо вожња ипак нашли гротље па га прерађују.

Вратимо се поново у Београд, у „Телеоптику“ у Земуну, кажу, достигли су најзад европски ниво: запослени зараде примају крајем сваке недеље? Но, таман када сте можда помислили да све и није тако црно како се након претходних суморних речи чини, додајмо и то да оне износе — 300 динара, или, ако вам више одговара изражавање у страним

валутама, односно у маркама са којом је наш динар, каквог ли цинизма, већ дуже време по налогу власти чврсто везан, месечни лични доходак износи 132 марке! „Телеоптик“ иначе тренутно дугује 60 милиона динара, преко 300 дана му је блокиран рачун, против њега је покренут предстечајни поступак, а да не би штрајковали у невреме радници су након Нове године обрадовани десетодневним одмором. Јер, како штрајк може да се заврши по руководећи тим имали су прилике да се увере уочи празника када су им радници истим средствима једва измамили регрес који су требали да приме још почетком прошле године.

ДУГ ОД ПЕТ МИЛИЈАРДИ

Слично је и у другим колективима. „Змај“, „Икарус“, „Грмеч“, „Иво Лола Рибар“, „Геомашина“, односно запослени у овим предузећима, не могу да схвате да су у ванпривреди зараде и високе и редовне, а да за њих нема. У генерални штрајк ће стога и они ићи уколико им се до почетка фебруара не уплате сви заостали лични дохотци за прошлу годину. Пристојно ће, кажу, чекати до краја редовног времена, односно до 15 часова, а онда ће кренути београдским улицама. Њима ће се придружити и десет хиљада радника раковичког басена који иначе ових дана не иду уопште на своја радна места. Руководства „Рекорда“, „Југопетрола“ и „Индустрије мотора“ су закључила да је боље да иду на принудне годишње одморе, него да и даље производе губитке. Ови колективи, наиме, дугују преко пет милијарди динара. Иако им надлежни из Удружења индустрије у Привредној комори обећавају да ће се ситуација брзо решити у њихову корист јер, боже мој, ових дана се чека програм још неконституисане републике владе за консолидацију банака, раковички радници баш пуно у то не верују. Њихов финансијер је искључиво „Беобанка“, а лед испод кога је она запала тешко може да се пробije некаквим административним одлукама. У ишчекивању горег, јер боље не може бити, 1000 радника „Југостроја“ је отишло на принудни одмор без децембарских плата. Интересантно је да генерални директор Славољуб Корићанац тврди да је то заправо планирани годишњи одмор, желећи ваљда да се тако додвори друговима „одозго“ који не желе никакве фрке по граду, те их умилостиви да буде међу првима који ће за своје предузеће обезбедити спасоносне кредите.

Мање путљиви и више критични су (не)запослени у „Иво Лола Рибару“ у Железнику. Они су већ обуставили рад, спремају се на

ШТРАЈКОВИ

генерални штрајк, а од владе Србије (пожалиће Драгутин Зеленовић што се прихватио дужности мандатора) захтевају слично што и њихове колеге: да се влада најкасније до краја јануара огласи са предлогом мера о изласку из садашње кризе. На сва њихова реаговања и упозорења досадашњи РИВ се иначе није оглашавао, па Мира Ђуровић, секретар Већа синдиката Чукарице јасно и гласно изјављује да је ово последњи пут да се од Србије тражи да испоштује њихове захтеве. Овог пута, дакле, то неће бити штрајк упозорења (који им у протеклој години није нимало служио на част јер је био диригован са истог врха којом су упућивани захтеви) већ прави, генерални прекид рада све док се не испуни оно што радници траже. Осим републичке владе прозване су и банке. Од њих се не тражи да „Лолу“ или друге колективе финансирају на слепо, већ само ону производњу која омогућава бржи развој фабрика. Вељко Каровић из „Лоле“ тврди да његов тим има програм који би од сваког разумног стручњака добио прелазну оцену.

РАД И ГЛАД

Шта рећи након свега. Из пада производње, немаштине, неликвидности, речју — колалса, иде се у генерални штрајк. Овога пута, тврде у Синдикату Београда, стаће иза свих наведених и оправданих захтева радника, а тражиће, обећавају, и да се јасно и гласно каже ко је одговоран за овакво стање у предузећима. Јер, до сада се наседало на приче о патриотизму и уз велику дозу толеранције попуштало и београдској и српској влади. Да то више неће проћи кажу радници у свим поменим колективима. Но, и у самом синдикату они ће направити чистку. Неће, одлучан је Милош Леонтијевић, радник Фабрике алатних машина у „Иви Лоли Рибару“, више подржавати ни једног председника синдиката који се додворава директорима или „вишој“ власти, а зна се ко су они. Неће им пасти на памет да и даље буду попустљиви као што су то ових дана показали, рецимо, запослени у Институту за мајку и дете. Огорчени због неисплаћених личних доходака запослени су одлучили да штрајкују и мада њихови протестни зборови нису допринели разрешењу проблема, не исплаћивања плата за последња два месеца, подлегло се речима новоизабраног директора Милоша Банићевића да се мора радити, па макар и сви били гладни.

Забављајући се преговорима о судбини већ распале Југославије Слободан Милошевић је Србију очито занемарио. Социјалистичка парола, потекла из његове кухиње, да се мора радити па макар сви били гладни, код радника више не пали. Част изузецима. То су они што верују да ће нас препородити разновразни Израели. Они нека се онда преквалификују у немаре. У Израел баш не морају — тамо се ратује. Довољно је велико и Дедиње. Није Милошевић једини којем се из разлога безбедности морала обезбедити плата од 600 квадрата.

Јер, сви „ини“ социјалисти се морају на време обезбедити — они изборе у Србији више никада неће добити!

Сања Петровић, Александар Четрић

ВЕЛИКЕ МАНИПУЛАЦИЈЕ МАЛОГ ТОМИЦЕ

**Дволично понашање Томислава
Миленковића, председника Већа
Савеза синдиката Србије у
преговорима између синдиката и
државе, свога форума и радних
организација**

У понедељак, 14. јануара ове године, „Борба“ је објавила разговор свога новинара са Душаном Митровићем, секретаром Већа Савеза Синдиката Србије. Поред осталог, Митровић је говорио и о деловању независних или самосталних синдиката у средствима информисања а посебно у Телевизији Београд. Он је том приликом рекао: „У Телевизији Београд — то је сваки даном све јасније, продубљује се сукоб највећег броја новинара синдикално организован на начин који сматрају најприкладнијим и тамошњег руководства које се толико осилило да дозвољава себи оцене и о томе који је синдикат прави а који није... Синдикат Србије нема ниједног јединог разлога да не подржи самостални Синдикат новинара на Телевизији Београд... Синдикално организовање је и према нашим прописима (чак и у Уставу Србије) а и према међународним конвенцијама — слободно.

ГЛУПОСТИ И БЕСМИСЛИЦЕ

У уторак, 15. јануара, само једну ноћ после, Томислав Миленковић председник Већа Савеза Синдиката Србије, на збору радника РТВ Београд, сазваног да се обелодане велики финансијски успеси Митевића и компаније и да се припрети слободњацима, изјавио је ово: „У једном предузећу, односно истом савезу синдиката не могу постојати синдикати међусобно супротстављених интереса, јер би то подразумевало анархију, АНАРХОСИНДИКАЛИЗАМ, фракционаштво, разне злоупотребе у политичке сврхе, а то је НЕДОЗВОЉИВО. Све то симпатични председнички, дечијег лика и инфантилног смешка, изјави на збору, Митевићева телевизија услика и исте вечери више пута видесмо. Боже мој како му само успе да у једну простопроширену реченицу смести толико глупости и бесмислица. Додуше ако се пажљивије погледа, богатство идеја је ту. На пример, синдикални дечкић каже да у једном предузећу не могу постојати синдикати међусобно супротстављених интереса. А ако би им интереси били истоветни онда може. Нарочито би могло ако би по

своје мишљење, ставове и саопштења ишли код истог газде — Митевића. Ако, пак, постоје такви супротстављени синдикати, онда је то ништа мање до ли анархосиндикализам. Дечко јесте млад али је начитан и запамтио је једну легу српску реч анархолиберализам. Реч која је својевремено у Србији звучала грозније од речи издајник или јој је била равна. И уопште то анархо је за лепљење једна сјајна ствар. А на крају мали председник велике радничке организације суверено пресућује. — То је недозвољиво. Шта је недозвољиво? Недозвољиво је борити се за голи живот, за елементарно достојанство професије, за право на сопствено мишљење, став. За слободу и истинитост јавне речи. Недозвољиво је откривати поразну истину да су званични синдикати и државни и партијски. Зна се које државе и које партије.

РЕВНОСНИ СИНДИКАЛНИ ЛИДЕР

У четвртак, 17. јануара ове године, „Новости“ доносе текст новинара М. Марковића о некаквом састанку синдикалних функционера општине Вождовац, града Београда и лично Миленковића, на коме је било речи о оставкама једног члана Председништва и једног члана Већа Савеза Синдиката Србије. Образлажући оставку, члан Већа Савеза Синдиката Србије, Бранко Миладиновић, износи своје оцене и своје мишљење о раду синдикалног руководства и његовог првог човека. Он том приликом каже да се Миленковић дволично понашао у преговорима између синдиката и државе о колективним уговорима, да је радничку организацију претворио у државног полтрона, да је манипулисао захтевима новинара ТВ Нови Сад који су тражили заштиту Републичког синдиката, да је манипулисао синдикатом Србије да не подржи самостални синдикат новинара. Све то Миладиновић каже јавно и у присуству Миленковића. А он, Миленковић, навикао на топлу заштиту свог форума, неприправан на прекоре јер увек прима само похвале, одговара да иза свега што он ради, мисли и збори стоје одлуче органа.

Истог дана, у четвртак 17. јануара, док се

новинска боја још сушила, Митевићева телевизија обавештава радничку класу да се под хитно састало Председништво Већа Савеза Синдиката Србије потпомогнуто председницима републичких одбора синдиката и експресно осудило Бранка Миладиновића, члана већа, оценивши његово мишљење као неистинито, паушално и тенденциозно а нарочито оно о поданичком и вазалном односу председника Већа према владајућој партији и претварању синдиката у државног полтрона. Председништво је, наравно, дало пуно подршку и указало пуно поверење свом малом председнику а против тога Бранка Миладиновића, једног обичног члана већа, покренуло поступак за суспензију са радног места у Синдикату Србије. Изгледа да веселник тамо и хлеб зарађује.

У време ових догађања, „Борба“ обелоданује садржај депеше коју је Републичком синдикату упутио извесни Саша Буњешевац, председник званичних синдиката из Зајечара. Ревносни општински синдикални лидер јавља да је он први запазио „деструктивно деловање секретара Републичког већа Душана Митровића. Он још дојављује да тај исти Митровић у спреси са неким снагама у Београду „остацима старе политике“ жели да иначе јак и стабилан(!) синдикат неутралише. Тај будни Буњешевац даље захтева да се хитно преиспитају понашање и ставови Душана Митровића, који се усућује да подржава некакве слободне и независне синдикате.

БЕСПРИЗИВНА ОСУДА ДРУГАЧИЈЕГ

МИШЉЕЊА

Како само богата синдикална активност у једној, јединој недељи дана. Председништво Већа Савеза Синдиката Србије и његов агилни председник, показали су како се муњевице, одлучно и ефикасно може деловати против сваког мишљења а нарочито тенденциозног и неприхватљивог. Показали су како је важно, чак пресудно, да се такво или слично мишљење сасече у зачетку, такорећи у трепнутку док га дотични изговара, јер иначе наступа велика штета. А да нису то имали од ко-

га научити, имали су. Мали председник је у време те и те чувене седнице од које се у Србији рачуна све што је битно и важно, испекао занат, стекао велике заслуге у правилном усмеравању синдикалног врха. И сад, хитност и брзина реаговања су ту. Беспризивна осуда другачијег мишљења такође. Делови из саопштења као да су преписани из оног којим је својевремено осуђен Драгиша Павловић, нарочито они о нанетој великој штети коју су будни другови тако муњевито утврдили. Ту су и телеграми подршке и осуде а и сведок оптужбе је, какве ли случајности из Зајечара.

„БОЛЕСТ“ ПИСЦА

Гледајући те задата лица у првом реду неке свечане сале при предаји награда Политичке куће за Нишов роман године, за публицистику и тако даље, и међу њима импритено лице и једног Драгана Томића, човека који се своје време прославио оних чувених речима против амнептизма и у међувремену обавио толико слуганских и недостојних послова за давашњу власт; прегледајући, дакле те задригла лица и округле трбухе подислио сад, пошто би сад неко од добитника изашао и престо рекао — хвала, међу награду од куће која је достојанство јавности свела на најбољанја или од кад је свата и века; Наравно, ништа се од тога није десило. Сви су одиграли своје улоге како треба и доплатили. И они који су их предавали и они који су их примали. Чули смо једино то да један од добитника, Бранико В. Радичевић, није могао због болести да присуствује предаји награда; за књигу из области књижевности за децу и омладину.

А ово данас, 25. јануара, у петак, посредством „Борба“ сазнајемо да није била у питању болест писца, већ ипак нешто што личи на оне наши очекивања. Нашо се неко ко ипак неће бити прослаћен наградом коју му упућује Политичка кућа. У свом протесту, писац оболела њује превару политичких челиника, и своју резерву према новинској кући којом управља садашња власт. Организатори су прикрили разлоге због којих писац није присутан на свечаности старим триком „због болести“.

Политике и даље чврсто корача стазом слугоранства, служећи вођи и мобилизацији Срба на задацима времена.
М. Д.

Није наравно, дечко који обећава крив што ефекат свега тога није ни приближно оном од пре три године. Јер, све је ипак другачије — и актери и време. Чак су се представници самосталног синдиката новинара Танјуга, Вечерњих новости, Политике и ТВ Београд усудили да поруче — легалност синдикалног удрживања није ствар процене Томислава Миленковића нити пословодних органа информативних кућа. То је ствар устава и међународних конвенција. Они додуше нису рекли да је маји председник, послушни дечко велике партије и њеног вође и да му за сад успева да та радничка организација, зва-

на синдикат и даље буде оно што је била, безлична папирна гомила спискова по предузећима, без икаквог утицаја на билошта што живот значи, са руководством које колико је кадро, а мало је кадро, подупире све потезе званичне политике. Мали ће можда тако избоксвати и министарску фотељу које би за сваког правог синдикалног вођу била пад.

Такво стање у синдикалној организацији трајаће све дотле док се у Србији не уведе

истински парламентаризам, док се не реши питање својине и док не завлада права демократија. Онда ће синдикална организација требати радницима као хлеб. Сада, радницима не треба никакав синдикат. Ни званични ни самостални. Сад им треба слога, јединство и мобилизација на задацима. Треба им, такође, да следе вођу.

Милорад ДАНИЛОВ

ВИТЕШТВО И ЈУНАШТВО СЕ МЕРЕ ЖРТВОМ

Срби данас не би постојали као народ да није било Светог Саве и православне вере коју је он усадио у душу српског народа

Отако је српско племе кренуло иза Карпата у вечна сеобна и историјска потуцања, па све до данашњег дана, тешко је наћи иједан народ сличан нашем, а српској трагици вероватно нема симетрије у историји иједног цивилизованог народа света.

Несагледиве су размере нашег колективног и појединачног удеса и свако ко се и мало наднесе над њим остаје ужаснут над судбином и будућношћу овог народа. Као да се нека космичка сила зла устремила да уништи и сатре све — сваку целину и сваку засебину у српском национу. Тај васионски рушилачки бес и сеир већ цео један век оргија на телу и души српског народа.

ДЕОБЕ И НЕСЛОГЕ НЕ ПОЗНАЈУ ГРАНИЦЕ

Историјска срећа нам никад није била наклоњена. Српски народ је убого пасторче историје. Као да смо уз тољаге и мешине, кад смо кретали иза Карпата, натоварили на своја широка словенска плећа неко огромно бреме несреће и проклетства и са њим се упутили кроз историју. Са тим уклетим бременом смо се ломатали и клали као звериње са народима средње и јужне Европе док се нисмо зауставили на месту где се закопчавају и распкопчавају два света. Европски континент је као врећа пуна јегуља са једном једином змијом међу њима која се зове Балкан. Ми смо били зле среће да се од мноштва јегуља те змије домогнемо. То је само доказ да нас је нека виша зла сила водила. Јер, наши пагански преци су знали да се на међи, на ветрометини, на раскршћу, на биљењу, кућа не гради. А ми смо је баш ту основали.

Тапију коју смо у темељ положили — написали смо крвљу. Три века се српско племе борило са другима и између себе док је ударило темељ своје државе. Прве странице наше историје сведоче о нашој неслози, о нашој деоби, о нашој несрећи. Апсолутно не постоји народ на свету са толико широком душом, са таквим социјалним осећањем, са таквим способностима прилагођавања животу у заједништву са другим народима и расама. Но исто тако, нема ни сличног народа који испољава такву нетрпељивост, такву асоцијалност и такву нетолерантност према својим саплеменицима, као што је то код српског народа. Та склоност ка деоби и неслози не познаје границе нити има обзира.

Небројена братоубиства, оцеубиства и децеубиства, кумоубиства, издаје и продаје, реке крви и потоци суза у међусобним српско-српским сатирањима и истребљењима су тужни збир и слика нашег историјског хода кроз векове.

Да би основао и успоставио, какву-такву, српску државу, Велики Јупан Стефан Немања се поред бројних спољних непријатеља морао борити и са својом похлепном и властољубивом браћом. У тим сукобима један брат је нестао а друга два су силом приморана да се одрекну претензија на власт и престо. И цео тај, такозвани, златни немањићки период није оскудевао крвљу и злочинима, како на царском двору, тако и на дворовима непокорне и необуздане српске властеле. Немањићи су били миљеници историје. Биографије и хагиографије владара личе на лепо насликане и украшене фреске опточене китним завесама. Но ако се мало одшкрине та декорисана завеса одмах се наиђе на сав ужас и проклетство нашег менталитета, наше изопачене свести, наше несреће.

Као неумитна казна вечног Божијег помисла, после златног немањићког периода, отомански мрак је застро све српске земље. После петвековног мучења и катарзе, када су српско небо замрачила минарета турских богомоља, као из гроба васкрсава српски народ предвођен великим својим Вож-

дом Карађорђем. И у том васкршњем јутру, када се народ радује слободи после петвековног ропства, ту радост сенчи туга неслоге, властољубља и освете. Карађорђе бива убијен руком свога кума у земљи коју је ослободио. Опет Србија навлачи проклетство на своју децу. Цео деветнаести век протиче у знаку борбе око превласти између две орођене српске династије — Карађорђевића и Обреновића. Једна се гаси у крви и неморалу а сјај друге допире до наших дана. Али Провиђење које управља историјом, поново је потамнило сјај српске круне и на српски престо усталичило туђина и узурпатора до данашњег дана.

Кад се човек данас осврне на наш досадашњи историјски ход не може избећи а да себи не постави питање:

— Шта је то што је овај народ провело и до данашњег дана сачувало кроз сва искушења историје и какав је смисао и логика постојања једног народа са таквим трагичним удеом и са таквом историјом?

Свети Сава, његова чаробна и чудесна личност, његово светитељство и просветитељство, његова жртва без остатка за свој народ, његово неизмерно богољубље и родољубље — одговор је на прво питање. Да ли је могуће замислити Србе без Светог Саве, без Православља, без Светосавља? Да ли би Срби данас као народ постојали да није било Светог Саве и православне вере коју је он усадио у душу српског народа?

Најмлађи син Великог јупана Стефана Немање, принц Растко Немањић, богоизабран још у утроби матере своје, као дете је схватио и разумео сву трагику српског племена. Обдарен надприродном интелигенцијом, склон медитацији, духовним размишљањима и метафизичким поимањима живота и његовог смисла, духовним слухом чуо је позив Господњи, оставио је сјај и раскош царског дворца и кренуо путем који ће постати пут целог његовог народа за сва времена.

МЕЛАНХОЛИЧНИ ПРИНЦ

На Светој Гори, млади монах Сава пуних десет година даноноћно бди над собом. Молитва и богослужење, аскеза и подвижништво, послушност и жртва постају суштина његовог живота. Чудесна монашка држава је од младог српског принца саздала духовног витеза који ће постати отац српске нације, сто-

жер његове историје је и симбол националног идентитета. Свети Сава је највећи домет српског духа. Он је најпоузданији критеријум и непогрешиви путоказ. Владика Николај је Светога Саву назвао српским Христом по благодати. Он је творац, саздаатељ и пресаздаатељ српског човека свеукупног српског народа. Он је деоница наше историје. Он је мета и мера раста српског народа. Свети Сава је отворио очи духовног вида целом српском народу. До њега и без њега српске очи не поседују моћ вида. Он је зеница нашег духовног ока.

Савини биографи су својим слаткоречивим и патетичним описима Савиног живота о њему створили слику нежног и размаженог детета остарелих родитеља Немање и Ане, и меланхоличног принца који очаран лепим калуђерским причама бежи у манастир. Није то Свети Сава.

Напротив. Он је још као младич озбиљно и врло успешно управљао зетском облашћу коју му је Немања поверио. Био је снажан и вешт ратник и витез међу највиђенијим витезима тога доба. Друга је ствар што је њега више привлачило витештво духа од витештва меча.

Свети Сава оставља раскошни царски двор, скида са својих плећа удобну царску хаљину и одлази из Србије. Раскош царског двора замењује оштрим камењем Атоса по коме је бос, искрвављених и рањавих стопала, даноноћно ходио. А царску хаљину замењује убогом монашком ризом преко које тоvari тешко Христово бремене, голготски крст, кога до краја живота не скида.

Витештво и јунаштво се мере жртвом. Српска историја не познаје већу меру жртвовања од жртве Светог Саве.

Храброст и одлучност, упорност и истрајност су битне компоненте Савине личности и карактера. Жељан вишег смисла живота он без колебања креће путем богопознања и самопознања кроз жртву. У монашком животу испољава пожртвовање које задивљује све монахе на Светој Гори. Доцније, кад се указала потреба жртве за свој народ, он оставља своју духовну отаџбину и завичај, „милу и драгу Свету Гору“ и враћа се у Србију са очевим светим моштима да измири завађену браћу. Без страха и колебања одлази у ратни табор свирепог Стреза и дипломатском акцијом гаси ратни пожар. Мађарски краљ Андрија у свом ратном походу на Србију сусреће Светога Саву и очаран његовом личношћу слапа примирје и постаје пријатељ српског краља. Свети Сава се показао као вешт дипломата и приликом добијања аутокефалности српске цркве од стране цариградског патријарха. Оно што су поједини владари, цареви и краљеви, владике и свештенство, годинама радили преко бројних посредника, уцена и присила, Свети Сава је учинио својом посетом Цариграду. На својим поклоничким путовањима Светој Земљи и древним светињама Истока био је приман са истим почастима код православних патријарха, царева и краљева, као код турских султана, мула и имама. На заранку свог живота, у седмој деценији, креће на пут по целом Истоку. Кад се зна какве су у оно време биле комуникације, превозна средства по мору и по копну, какве су све тешкоће на таквим путовањима искривале, онда се лако да закључити каквог је карактера, чврсте воље и енергије био Свети Сава.

Зато је он постао spiritus agens наше ис-

торије. Да није било оваквог Светог Саве, ко зна коме би се царству kneз Лазар у одсудном тренутку приволео. Ко би за њим пошао на Косово? Без Светог Саве српска војска би била једна обична средњовековна авантуристичка руља, без хришћанских идеала, без косовске вечере и завета, без причешћа и без „бијеле Самодрже цркве“. Шта би у нашој историји вредели Косово и Видовдан и колика би била њихова духовна и морална, надахнитељска и творачка моћ у доцнијим покољењима.

ПУТ ЖРТВЕ И СТРАДАЊА

Издвојмо Светог Саву из наше историје. Шта нам остаје? Остаје пустош и празнина. Каква би била историјска судбина и оријентација Срба без Светог Саве? Колико би било задржине, националне индивидуалности и величине у нашој прошлости? Шта би представљало стожер око кога би се формирао и конституирао српски менталитет и стварале битне црте његовог карактера? Како би се сналазили у одлучујућим часовима историје и шта би у судбоносним одлукама имало пресудну реч? Укратко: Ко би, какви би Срби били, шта би свету и Богу од себе дали и какво би место међу историјским народима заузимали да није било Светог Саве?

Пут Светог Саве је, дакле, пут жртве, страдања, витештва и славе. Зато Срби имају велико историјско искуство у мучеништву и слави. То је најдрагоценија тековина једног народа. Сви прави страдалници и мученици су имали у себи и пред собом нешто што им је давало потребну снагу да приме и издрже венац мучеништва. Свети Сава је Србима дао ту духовну и моралну позадину мучеништва.

Тај морални садржај имена Србин данас је у великој опасности.

Све се данас изметнуло, преокренуло преусмерило. Налуштањем светосавског пута, одрицањем од Цркве и Бога, Срби су кренули путем са кога је тешко изаћи. Последнице тога су данас на све стране видљиве и свима разумним добро знаје. Раскомадано је српско духовно и физичко биће. Расула се српска држава и српска црква. Страшни расколи су захватили све поре народног живота. Неслога, мржња, завист, неповерење, злурадост, подметања, неверства, подвале сваке врсте царују народним животом данас. Срби су постали народ за подсмех целом свету. Изоловани у свом неумљу лице не карантин у коме царује колективна параноја. У време широких комуникација и отварања народа, рушења зидова и ограда, Срби се данас налазе у дубинама својих идеолошких барикада и бункера. Народ познат по комуникативности са другим народима заробљен је у једно стање које није лако дефинисати.

ПУТ ПРЕПОРОДА И ОБНОВЕ

Последњи избори у Србији су велико знамење, опомена и вахан докуменат за све оне који су озбиљно надгледали судбином српског народа. Показало се, у то време нема сумње, да је српски народ застрашујуће заражен синдромом безбоштва, богоборства и бољшевиизма. Више него иједан народ на свету. Та куга двадесетог века највише последица је оставила на бићу српског народа. И мора се признати да су ту кугу добрим делом ширили и одржавали на овим јужнословенским просторима, управо Срби, који су

лакејски и полтронски следили велике вође „светске револуције“. Ништа тако није одвратно ниско и огавно него кад Србин постаје полтрон. Тада се разоткрива сва мракна и сурова природа човека. У нашем свакодневном животу срећемо галерије таквих антиликова и поништених људи. Чак и целе установе се прихватиле колективног ропства и лудила, понижења и ругобе. Нашта личе емисије ТВ Београд или издања куће „Политика“. То је парадигма слугерањства, нечовештва, човековог пада, продаје и издаје институције човека, духовна проституција и перверзија. Што је најгоре, та зараза се шири Србијом и народ се претвара у бесловесно хипнотисано стадо подложно за сејање страха, утвара, претњи и застрашивања.

Где је излаз из свега тога? Повратак Светоме Сави. Нема данас другог места, друге личности, друге куће, другог уточишта и прибежишта од топлог светосавског skutа. Срби морају данас свестрано, објективно, разумно да измере, сагледају, процене и схвате личност Светог Саве, његов живот и дело и да им то постане основни критеријум живота и рада. Све овоземаљске и оводневне вође и предводници у поређењу са Светим Савом су лажне месције који агонију продужавају и народ примичу ивици амбиса. Сви услови данас постоје, захваљујући кретањима у слободном свету, пре свега, да Срби коначно крену путем препорода и обнове. Враћањем себи, својим коренима, својој традицији, својој духовности и својим основним духовним вредностима и пре свега Светоме Сави вратићемо се са странпутице која прети да нас одведе одакле повратка нема.

ВРАЧАРСКА КУПОЛА ЗА СВУ ДЕЦУ СВЕТОГ САВЕ

У српском престоном граду подиже се највећа православна богомоља на истоку Европе посвећена Светоме Сави. Уколико Срби у душама својим не оснују и не подигну храм оцу своје духовности, просвете и нације, храм на Врачару ће бити „пуста кула у приморју“ и уклето Скадар на Бојани. Врачар мора постати град на гори са кога се виде Света Гора и Света Земља. Врачарске куполе су довољно широке да под њих стану сва деца Светога Саве. Само их треба проскитане сабрати. Свети Сава је духовни магнет који сабира све што је од српске крви и колена.

Древна српска мудрост каже: Мајка не узима дете док оно не заплаче. Да би нас Свети Сава чуо, морамо кренути ка њему, ка његовој испруженој светој руци која векови-ма лебди над Србијом. Наш глас, немушти и угашени, мора постати данас вапај који ће узнемирити целу Небеску Србију и покренути је да помогне својој унесрећеној сестри на овој нашој планети.

Као опомена и путоказ брује данас молитвени стихови српског песника Љубовима Симиновића из песме „Ходочашће Светом Сави“:

Брате, који си измирио браћу,
Сине, кои си подигао оца,
Оче, чији лепепо синови расуше!

Лађо, са које се види Јерусалим!

Чуј нас, свети оче, који одјекујеш од звона и клепала који траже спаса!
Кад ћеш нас чути, ако нас не чујеш данас, кад немамо ни језика, ни гласа?

Протођакон Љубемир РАНКОВИЋ

**МИЛОШЕВИЋ: ГДЕ МИ ЈЕ?
МИРА: ВИДИ ДА НИСИ СЕО...
БИЉА: ГДЕ МУ ЈЕ?
МИТЕВИЋ: ВИДИ ДА НИЈЕ СЕО...**

РАТ ИДЕАЛНИХ МУЖЕВА

Да се приказивање једне безумне лудости може преокренути у велике медијске и новчане поене, показала је мултинационална, америчка ТВ мрежа ЦНН. А како се безграничне глупости стално претварају у још веће, ревносно је показивала Телевизија Београд у чувеним издањима другог и трећег „Дневника“...

Тек што смо се излечили од директног, вишедневног преноса смрти и победе румунског народа, уживели смо се са недефинисаном сртрашћу у директне преносе ратних игара, залочетих на рубу памети једног човека који је пожелео много. Без обзира што је од ратног, акционог „филма“ до хорора танана нит, тек једно хемијско или нуклеарно пуњење, сви смо ових дана били опчињени извештајима **Берни Шоа** и **Питера Арнета**. Понеко је тек прозборио — овако ће и код нас — а, потом пребацио дугме са електронско-сателитског програма на фантомски ТВ Дневник...

А тамо... беда? Ма, нема беде. Митевићеви пулени нису још ушли у Енциклопедије, али су се угњездили у наше мозгове старим, опробаним методом лоботомije. Невероватном лакоћом и даље им успева да од народа направе будале. Иако смо сведочи колапса многих фабрика и предузећа, иако плате не примамо већ месецима, у „Дневнику“ нас бомбардују красним репортажама о фирмама где кривуље пословања иду само наврше. Од силних добитака, ефикасног напредовања и уштеђених долара и самом уреднику, Душану Чукићу, проради циркулација...

Емисија над емисијама уследила је (да ли) случајно баш оног дана када су се срели господин Туђман и друг Милошевић. Зезања више нема. У петак увече, са малих екрана страх је покуљао у југословенске домове.

Главну ролу у специјалној емисији наше

војске о хрватским антивојним радњама, спектакуларно је одиграо министар одбране Хрватске, Мартин Шпегел. Камере-шпијунки биле ду достојне Роберта Ладлама и људске лудости. Једног од учесника ове громоморне сторије од суботе више нема међу живима. Није више у питању извесност или неизвесност, ново питање је — ко ће нас излечити...

У протеклих петнаест дана, на малом екрану српског председника и српских посланика било је у задовољавајућој количини. Слободан Милошевић се, што би рекли, откачио и закорачио, праћен камерама, међу живи свет, што страни, што домаћи. Определити се за ред осмеха странцима, па за ред безизражајног лица Југовићима. Углавном, руковао се и са Италијанима, и са Французима, и са Кучаном и са Туђманом, док се ТВ аудиторijум топио и топио...

Министар српске владе, Драгутин Зеленовић решио је напречац да освоји Скупштину, железницу, телевизију, Слобу, народ, али камере су неумољиво вређале женско гледиштво, задржавајући се на прешареној крвати уз прешарено одело министра. А знамо да код куће има особу пуно стила и укуса...

Наступ посланика Бате Живојиновића изазвао је бурне реакције ТВ и филмских манијака. Плаши ли се Бата за звезду петокраку демократије ради, или просто мисли на нову, мегаломанску продукцију партизанских филмова. Шта ће, јадан, ставити на главу...

Да је посланик СПС-а, Милош Бојовић почео нешто пуно да се слаже са госпођом из опозиције, постало је јасно и Душану Митевићу, па му је под хитно уприличио термин у ударном „Дневнику“. Бојовић се и са тим безрезервно сложио, а о ком је слагању реч више и није битно, на крају крајева, већ се шушка да ће га лист „Нада“ предложити за идеалног супруга 1991. године, јер видело се да идеални мужеви могу понекад и да попићу...

Гостовање посланика Јована Стриковића у емисији Иване Станковић на ТВ — Политика, мирисало је на тек узбрану црвену ружу. Друг Стриковић, директор болнице „Свети Сава“, писац књиге „Зашто се плаше Срби“, а између осталог и Црногорац, нахвалио се Ивани и заблуделом гледишту како у његовој установи тече млед и млеко, како је си врстан радник који сваки дан иде у визите, а све што не ваља урадили су добро познати другови који нису његови. Гледајући Ивану и Јована у спонтаном ТВ разговору, радници „Светог Сава“ чупали су косе, јер, силом прилика, познају и човека и термин хомо дуплех. Док се Стриковић комода у петособном стану, у чувеним „Карингтонкама“, радници му долазе у пензије без решеног стамбеног питања. Они који су у радном односу и даље су у истом, али без личних доходака. У предизборној кампањи најгоре су прошли стажисти „Светог Сава“ који су морали као верни кучићи да прате свог директора по Месним заједницама и да му аплаузом подижу рејтинг. Што се тиче свакодневних визита друга директора, радници их не памте у последње три године, једино му признају познавање Његоша и добротинства према осталим Црногорцима. Што је рекла водитељица Станковић — ја ћу врло волети — и ја, да се овакви типови повуку, да можемо нормално да живимо...

Након ових посланичких гала ТВ-представљања, речи академика Михаила Марковића у Борбином интервјуу да „ђаво и није тако црн“, сасвим су на месту. Наш ђаво је црвен, да црвенији не може бити...

Извињење за друга новинара Ланга и другарицу певачицу Весну Змијанац, која је родила Николију, јер за таква два блутава лика не могу се наћи довољно блутава речи. Њих подноси само Жика Миновић и његова драга телевизија...

Д. МИХАИЛОВИЋ

31

РАДОЗНАЛОСТ ЈЕ УБИЛА МАЧКУ

**или: постоји ли антибиотик за
порушено друштво?**

Лик и дело Михаила Марковића, филозофа, академика, радозналог интелектуалца, па и успешног политичара, сигурно ће бити захвална тема још радозналијих истраживача. Зашто је један од „осморице са Филозофског“ пришао позицији а не опозицији, радоваће и марксисте и немарксисте, јер је рудник богат. Не смемо заборавити да смо управо са Михаилом Марковићем изашли на европску (па и светску) интелектуалну сцену седамдесетих година, да нам је у госте доводио „франкфуртски круг“, да је успешно опонирао владајућој идеологији уз ризик одстрањивања из јавног живота, а најзад се, у зрелом добу, коначно нашао и на — наплатној рампи. Испред ње је, као што приличи, будућност. Иза ње је све оно што интелектуалцима попут Михаила Марковића даје кредит да раде оно што раде и мисле оно што мисле.

А оно што је радио и оно што је мислио Михаило Марковић, донело му је завидан положај потпредседника Социјалистичке партије Србије, потпредседника партије на власти. Њему је ту добро. Њему је ту и место.

Захваљујући добрим делом и Михаилу Марковићу, СПС је добила потребни „интелектуални ореол“, подршку вишегодишње „интелектуалне силе“ и имиџ партије левице. То јој је било довољно да заигра на карту која је увек добијала у застрашеним друштвима. Иако су партије левице успешне готово искључиво у стабилним економским системима Запада, испоставило се да српски економски систем у распаду заслужује модерну партију (то је, према Марковићу, само СПС) и, ваљда сходно томе, модерног и радозналог потпредседника интелектуалца, чије је име Михаило Марковић.

ТРАУМЕ И СЛОБОДА

Такав модерни интелектуалац, кога нису завеле невоље српског друштва, нити привукле зле силе десне (конзервативне, националистичке) и умерене десне (демократске) опозиције, у недавном разговору за „Борбу“ доказао нам је да се интелектуалност ствара у безваздушном простору, на некој далекој космичкој станици где нема ни пропалих економија, ни беде, ни глади, ни осталих ситуација које оптерећују интелектуалну елиту свест.

Говорећи о успеху СПС на последњим изборима у Србији, Михаило Марковић примећује да „истински интелектуалац види увек сенку у светлости и елемент ограничења у сваком добру“. Та „сенка у светлости (убедљива победа социјалиста) огледа се у „лошем раду, бирократској индоленцији појединачно, суревњивости оних без којих се до

јуче није могло, а сада су се нашли на маргинама нове социјалистичке организације“. Као човек социјалистичких уверења, Марковић каже да је „тек сада раскрчен простор за модерно друштво слободе и социјалне правде“.

Наравно, доследност Михаила Марковића идеји социјализма, не може бити питање полемике. Међутим, човек који је читав свој радни век потрошио на борбу против догматизма, на критику социјалистичке праксе, мора да је видео оно што нико други (осим социјалиста) није видео када је могао видети тај „раскрчени простор“. Додуше, у Марковићевој тврдњи има елемената истине. Његов непријатељ је умро.

Смрћу Јосипа Броза, за многе опозиционаре без портфеља (време пре легализације нових политичких партија), завршен је период догматизма и стаљинизма назван титоизам, а неколико година касније, доласком Слободана Милошевића, почео је период демократије. Да Слободан Милошевић може бити нечији Броз, овим људима од ума, потпуно је страни и неприхватљиво. Броз је мртав и у светлу те чињенице, све што дође после њега може бити само добро. Одсуство хапшења, нових политичких затвореника, појава других партија и супротних мишљења, њима је довољан доказ да друштво из заосталости прелази у просперитет. Кад нема хапшења, кад свако може да каже шта му је воља — ето левице, ето социјализма, ето демократије!

Тако су „трауме из детињства“ српске опозиције, као и све трауме, испливале баш онда кад није требало. Као да је нестанком (а то је питање) репресије, нестао сав негативни производ социјалистичког система! Истине ради, борба против репресија била је готово искључива активност многих данашњих опозиционара, те се укидањем исте, њихов „извор инспирације“ увелико исцрпео. Али, то није смело да се догоди и Михаилу Марковићу. Није смело по некој закономерности развитка људског мишљења, иначе је потпуно замисливо. Наиме, оштар набој против Слободана Милошевића, у коме има органске нетрпељивости и суштинске критике, замаглио је узрок и истакао последицу. Замаглио је Милошевића као носиоца неуспеха, а истакао носиоца идеологије. Милошевић је постао, зато што је левичар, апостроф **беса** и **буке** једног дела Срба, а самим тим, Милошевић је стекао природни имунитет „здраве“ особе

коју су напала „антитела“. У таквој ситуацији, била је неопходна помоћ идејног антибиотика, какав је Михаило Марковић.

БЛАТЊАВИ УСПЕСИ

Он каже: „Највећа грешка коју је српска опозиција учинила у својој предизборној кампањи било је идентификовање српских социјалиста с болшевицима, који су, наводно, упропастили земљу и који још једино у Србији покушавају да се одрже. Што се више, наметљивије и са све мање добродошлице вртела ова плоча, народу је постало све јасније да у целој тој галами има нечега несолідног и неозбиљног. Онима који још памте блато по своским путевима, петролејске светиљке и учмале, примитивне паланке, није могла изгледати убедљива прича о „упропаштавању земље“. Код народа је тешко могло проћи да је болшевички режим у коме свакодневно ничу нове политичке партије, у коме су јунаци телевизије постали дотле слабо познати интелектуалци — управо као вође опозиције, у коме је за годину дана отворено неколико десетина хиљада приватних предузећа, и у коме се „класни непријатељ“ несметано раширио по улицама главног града: с краљевским гробовима, четничким песмицама, постерима причине и војвода, обиљем опозиционих листова. Ако је, дакле, то тај ђаво — онда он и није тако црн. Утолико је опозиционо играње на карту антисоцијализма заиста било контрапродуктивно“.

Михаило Марковић готово неуљудно пребацује проблем владајуће партије и опозиције на идеолошки план, што се може очекивати од оних који су, како тврди, преко ноћи постали „јунаци телевизије“, али и од некога ко је преко ноћи постао „јунак социјализма“. Непобитну чињеницу да су болшевици уништили сваку економију које су се дохватили, па звали се они комунисти, социјалисти, розенкројцеровци, добричине или папуанци, Михаило Марковић боји идеологијом коју је, наводно, прихватио од актуелних опозиционих снага, са сопственом тезом да болшевика, заправо — нема. Чим је изграђен први пут село-град, чим је засветлела прва сијалица, болшевици су престали да буду болшевици (постали су комунисти). Чим су престала хапшења — постали су социјалисти. То што су сви облици својине, какве је замислио и Михаило Марковић, у реалним друштвеним условима испостављени као најцрња експлоатација сваке својине понвособ, то Марковића не брине. Да ли блато по своским путевима, петролејске светиљке и учмале, примитивне паланке садрже шифровану поруку да Србија, захваљујући социјализму, данас има

путеве, струју и богато осветљен провинцијски културни живот? Ако је тако, онда је СР Немачка најуспешнија земља социјализма, за којом каскају Италија и Француска. Поређење је, наравно, неадекватно, али када неко са дебелим стажом у критици социјалистичке праксе, хвали „електрификацију и индустрија-

лизацију“, онда се Србија по својој духовној и интелектуалној клими вратила у своје шездесете године. И не само то.

Једном осиромашеном, опустошеном и исцрпљеном друштву (у коме ничу приватна предузећа, као доказ просперитета друштва!), нису потребни старо-нови митомани,

СРПСКА РЕЧ, 4. ФЕБРУАР 1991, БРОЈ 12

као што му ни најмање није била потребна старо-нова партија којој је једини успех што се одрекла голе силе. Указивати Михаилу Марковићу на изворе његових заблуда није успело ни његовим колегама, ни његовим ученицима који би, по сили ствари, на то имали највећа права и — највише шанси. Али, Михаило Марковић није ни у каквој заблуди. Човек који је активно комуницирао са Хабермасом, Маркузеом, Лефевром, данас говори о „ђаволу који и није тако црн“ и његово елементарно непрепознавање окружења у коме га је затекло зрело доба, указује да ће питање свеукупне активности српске опозиције у претходних 20 година морати ускоро да буде постављено.

СИМБОЛ НАШИХ ЗАБЛУДА

Уз Добрицу Ћосића, Михаило Марковић је парадигма наших заблуда о опозицији. Ако је ишта утицало на њен дебакл у последњим изборима у Србији, били су то нерегуларност изборног поступка, али и **сујета делова опозиције**. Таква врста сујете грађена је годинама, у „подземним“ активностима људи лишених контаката са јавношћу, на традицијама Праксиса и неомарксизма, жеље да се радикалношћу (у односу на владајућу идеологију) та иста идеологија поништи и успостави демократија, као нова врста идеологије.

Михаило Марковић сматра да је програм СПС „модеран, демократски, напредан програм“ који је успео да привуче „довољно способних људи да се за њега заложу и да добију поверење народа“. У позадини тог бајног програма грме штрајкови, штампа се лажни новац, људима по осветљеним провинцијама прете одмаздом уколико нису за „напредну партију“, разрезају се порези, доприноси и намети којима би Тито могао само да завиди, академски грађани политички уновчавају своје безаредне дипломе, а врхунски интелектуалац на власти коначно је стекао прилику да се и „директније ангажује“. Он ништа не види, он ништа не чује, али он мисли, мисли, мисли...

Бог је сишао међу људе и одмах се видело да никада није био Бог. И Михаило Марковић је дошао у ситуацију да мора оправдати своје животно дело, а тог дела нема ако га не докаже у пракси. И ту је његова грешка. Слом социјалистичких система у Источној Европи није довео у сумњу само праксу, већ и идеју социјализма, као друштва високог типа правде. Таквом идејом могу да се баве само врхунски умови, умови који не могу да праве такве грешке какве је учинио Михаило Марковић, додајући своје зреле снаге људима од којих је готово сваки понаособ симбол неправде и незнања.

Није искључено да је Михаило Марковић најпаметнији човек у СПС, али колико је његовој партији стало до његове и њихове „модерне“ теорије, видеће се по томе хоће ли га та иста партија укључити у делатност озбиљнију од функције паметног потпредседника. Овако, чини се да је господин Марковић на том месту само да би „држао леђа“ — не идеји, већ једној отужној пракси, која је толико отужна, да чак и уметници губе инспирацију. Требало је остати само на идејама, док су још на цени. Овако, „радозналост је убила мачку“, америчка је пословица.

Љиља ЈОРГОВАНОВИЋ —
БУЛАТОВИЋ

33

УБИЋУ, ИМАМ ПИШТОЉ!

Американка је од човека са штапом сазнала да је он борац првоборац, учесник свих великих битака у славној народноослободилачкој борби, да има право на пратиоца, да поседује пиштољ и уколико и сутра туда у време кад он шета са псом сретне Американку, он ће убити и њу и пса.

Повод овом писању наизглед је баналан, али човекова мисао је попут концентричних кружића на језерској води кад се баца каменчић. Тако и ово.

Сваког дана, до пре извесног времена, шетао сам са псом Дунавским кејом поред хотела „Југославија“. Заправо пас је шетао мене, тромог и превише замореног од свакодневног седења за писаћим столом. И како то већ деценијама бива власници паса упознају се, спријатеље, разговор им се своди само и једино о њиховим љубимцима. Међусобно се, без трага пежоративности у изразу, називају „кучкари“. Између осталих бар два пута недељно свог пса Принца, предивног шкотског овчара, познатог у нашем народу по чувеном филму „Леси се враћа кући“, доводила је и млада жена Американка, удата за нашег човека. Говорила је наш језик и док су се пси играли, а нема ничег лепшег од игре младих паса, према нама је корачао постарији човек, још држећи, одевен у нов мантил са закопчавањем на два реда који му је сезао до чланака. На глави качкет. У руци штап. Пси га и нису примећивали, али он њих јесте. Стао је и почео да виче:

— Иш, иш!

И Американка и ја застадосмо потпуно изненађени, а човек је непрестано витлао штапом према псима. Чинило се сасвим извесно да су измењене природе човека и животиње. Тек на његову халабуку, сличну малтене бозунцијама, пси престадоше са игром и најпре погледаше човека изненађено, али пошто он није престао са виком и млатарањем штапом Принц се устреми на човека и поче да лаје. Мој пас, кукавица, згрчио се код мојих ногу. Случај је претио да прерасте у скандал јер су многобројни пролазници, шетачи застајали и немо посматрали просто нерешив случај будући да смо и Американка и ја начас занемели. Напокон, ја ухватим свог пса за огрљак, Американка позва Принца и учини исто. Тек тада настаде дијалог.

— Господине, — кажем човеку са штапом — зашто сте безразложно млатили штапом на псе? Далеко су били. Нису имали намеру да вас нападну. Уосталом, то су ловачки пси. Просто не могу веровати да ништа не знате о псима.

Тај човек се примицао оштро ударајући штапом о бетонску стазу. Унео ми се у лице.

Младен МАРКОВ

СРПСКА РЕЧ, 4. ФЕБРУАР 1991, БРОЈ 12

— Коњу и псу не треба веровати. И ти да ћутиш!

— Та пословица није тачна, кажем ја. Али он ме није слушао вероватно стога што га мој пас није увредио већ Принц те се упути ка Американки која је стајала окамењена, поцрвенела и чинило се спремна да умре. А свет је посматрао, радознало. И ту сад настаје прича. Американка је од човека са штапом сазнала да је он борац, првоборац, учесник свих великих битака у славној Народноослободилачкој борби, да има право и на пратиоца, да поседује пиштољ и уколико и сутра туда у време кад он шета буде овде са псом, он ће убити и њу и пса. Свет се на те последње речи журно разишао. Гледам га: не делује као одбегли болесник, али нешто није у реду. Шта? Прилазим у жељи да спасем младу жену над чијом главом витла штап, пси лају док човек стално виче:

— Убићу, имам пиштољ, ја сам, ја сам заслужан и не може то тако!..

Пси лају, он виче, Американка ћути, а ја покушавам да стишам човекову страст.

Кад се пси смирише и поседаше дахћући, млада Американка искорачи пред човека, стаде мирно, достојанствено, мада обливена руменилом и хладно, готово патетично, али одлучно рече:

— Господине, у колико сати ујутру да дођем овде да ме убијете?

Он, тај са штапом охлади се, спуха. Пси дахћу, а Американка чека одговор. Личила ми је тада на једну од оних из вестерн-филмова кад су освајали Дивљи запад, иза ње је стајао Атлантис, ваљали се неми таласи и ударали о стење близу Лисабона код Синтре где је, кажу, Америка најближа у тачци са Европом, а сам сам осећао стид. Човек је спустио штап и рекао Американки:

— Други пут да му вожеш шуњку.

Сад је мени почело да бива смешно.

— Ваљда њушка, кажем.

Осрамоћен, али и даље љут он се искописти на мене:

— Ваљда знам шта говорим. Шуњка! Јел ти знаш шта је шуњка?

— Знам шта је шунка, али без ње већ са њ, — наглашавам.

— Ти зајебаваш! — сад виче на мене.

— Не, — кажем, — шунка је задња нога од свиње.

— Шуњка је ово! — Показује руком на своје лице.

Гледам га и кажем:

— Јесте. У праву сте. То је шуњка.

Отишао је у једном правцу, Американка и ја са псима на каишу у другом, а кад смо се довољно удаљили после дугог ћутања Американка рече:

— Извините, како у вашем језику вичу кад желе да отерају пса.

— Марш, — кажем.

— А на кога се виче: иш!?

— На кокошке, — кажем.

Зимско је доба. Мраз. На Новом Београду снежније него у старом делу града северац огољује неравнине насуте земље пошто код нас саграде куће док околина служи као сметлиште, свуда дуж блокова око железничке станице на Новом Београду. Људи журе са високо подигнутим оковратницима, поскакују, уситњавају корак, поводе се. Северни ветар. Испред мене на паркингу аутомобил из којег излази висок крупан човек. Мери, брат-брату, више од метера тежине. А и има га подоста и у висини. Рамена широка, мора бити да кроз врата улази попречке. Журно за-

кључава ауто и удаљава се стројевим кораком.

Већ сам минуо, а и он се удаљио. Али, нешто ми остаде нејасно. Шта? А, да! Није угаasio светлости фарова. Журно се враћам. Вицем:

— Господине, господине!

Не чује. Пожурујем за њим. Опет гласније:

— Господине, господине!!

Окреће се.

— Шта је? — каже. Има спљоштено лице, пачији нос.

— Нисте угасили светлост, — кажем.

Враћа се љутито. Отвара врата, гаси светлост. Лула. Закључава. Трља руке. И први пут ме погледа.

— Нисам господин! — Викну у ветар према мени.

Најпре сам запањен, али сналазим се.

— Види се, — кажем.

Одлази и прети прстом.

Наслушао сам се а и сам као омладинац хорски напевао песама о народним херојима, а највише о једноме „јуначкоме сину“. Још у оно време нешто ми није било јасно око тога „јуначкога сина“ пошто сам веома рано постао некакав језички пробирач, да не кажем и чистунац будући да нема писца, чак, који се може похвалити апсолутним знањем језика. Наиме, није ми било јасно оно основно: ако је Он јуначки син, онда је логично да је и Његов отац био јунак, а зашто се ништа не пева о Његовом оцу? На ту тему разговарали смо потајно мој школски друг Стева звани Селџа и ја, али пошто нисмо смели даље да питамо пљунули смо три пута у знак заклетве („Да Бог да нам сви умру ако ово некоме кажемо“.) и просто заборавили. Живот нас је раздвојио. Било је како је било, мада су дилеме тињале. Знали смо онолико колико су Они хтели да знамо уверени дуги низ година како ћемо, ето, ускоро, можда већ идуће године поћи у Америку да ослободимо једну и потлачену америчку радничку класу од капиталистичког угњетавања. И „Америка и Енглеска биће земља пролетерска“, а да не говоримо о побијеним Индијанцима и силованим Црнцима.

Али, шта би — би, како би смо ми рекли. Времена су се мењала и до нас су стизале и неке књиге које су биле помало, а затим све више јеретичке. У последње време а има томе доста, читали смо и „Страначки плурализам или монизам“ Чавошког и Коштунице, „Савезници и југословенска ратна драма“ В. Ђуретића, јављале су се и друге књиге које су смицале велове са прекривених истина те тако дођосмо и до последњег, готово већ потпуно скинутог, око такозване тајне коју су звали Народноослободилачка борба. Натезао се конопач. Чињене су забране, али људска мисао проговара и на лакат ако јој се запуше уста. Данас се са истом сигурношћу може тврдити да је то био грађански рат. Не знам где је мој друг Селџа из гимназијских дана, али волео бих да ово чита, бар, кад се већ не виђамо.

У раздобљу до, ето близу старости, и лично сам два, три пута и видео уживо такозване народне хероје. Оба пута били су у војничким (свечаним) униформама грудију испуњених зveckавим жутим ордењем док је онај орден НАРОДНОГ ХЕРОЈА окачен о врат на ленти југословенске заставе падао на стомак готово са као жутом колајном (и дан — данас не знам да ли је од жеженог злата?). Сећам се

Он их је примио у сали хотела „Југославије“ поводом неког од многих „судбоносних“ дана по Револуцију (чију? и да ли? Али, о томе у једном од будућих размишљања.) Памтим да су били храбри, снажни, робусни, деколтоване жене гледали отворено и мушки, просто освајачки, али све док није ушао Он. Тада су постали тиши, мањи, ходали су малтене на прстима милујући удворички две Његове одиста прелепе беле пудлице црвених исплажених мачкастих језика (ја одиста волим псе, необично) и гледајући Њега као НАДЧОВЕКА ничим другим нису умели да изразе своју приврженост већ су до изнемоглости играли Козарачко коло, певајући.

Дал се смеје љубити и двије.

Смеје седам само буди вредан.

Хропали су, трупкали, савијали се, усправљали, испршавали, дрмали раменима, а са лица њихових дама, дубоко деколтованих са смарагдима и рубинима у огрлицама око врата, узетих из Музеја српске историје, сливао се зној. Неко је стално викао: „Живео!“

Тако су нам текли дани, тако су године, тако се све сливало у деценије, тако је протек-

ло пола века, а ми смо, ето, дошли до тога како све што је било није тако било. Оно што се звало НОБ-а сад се зове грађански рат, засигурно, а кад је већ тако молио бих да ми се каже могу ли ти такозвани народни хероји и даље да буду народни или су они хероји једне половине народа, а друге нису? Све више и готово засигурно је доказано да је Дража Михаиловић жртва политике Стаљина и Черчила (Мајкл Лис „Силована Србија“, изјаве америчких pilota и многе друге књиге) и како је вихор грађанског рата испретумбао многе вредности, онда би она друга половина српског народа морала да предложи новој вишестраначкој Србији установљење ордена за народне хероје друге половине национа што би значило да ми и даље водимо грађански рат. Уосталом, не знам како се осећају ти такозвани народни хероји (са свим бенефицијама и погодностима (као хероји једне половине. То онда и нису цели хероји, већ полу-хероји. Има ли тако нечега на свету?

Мој предлог: нека абдицирају.

И ТО ЈЕ ШТАМПА

**НОВИНАРСКЕ НАКАЗЕ:
СТЕФАН ГРУБАЧ**

ТЕТРАПАК—ЧОВЕК ЗА ЈОГУРТ—РЕВОЛУЦИЈУ

**Реч—две о добитнику специјалне
награде за животно дело
Друштва новинара Војводине, који
је своју професију испљубао до
животног дела.**

Рат је, људи се свега плаше. Плашећи се за себе, не виде више СВЕТ. И тако им промиче много ствари. А једна од срамота која је промакла јавности јесте додела специјалне награде за животно дело новинару **Стефану Грубачу**. На годишњој скупштини Друштва новинара Војводине, за посебан допринос новинарству, награђен је човек који је ову професију осрамотио. Човек због чијих се поступака поштен новинар стиди. Али ако неко добије награду за животно дело ред је да му се посвете више пажње.

ПРОПАЛИ „КЊИЖЕВНИЦИ“

Сада новинар НИН-а, а доскора Радио ТВ ревије (што само по себи доказује да Чумах стварно поседује натприродну моћ), Стефан Грубач је био типичан пример тужне улоге озбиљног новинара у смешној новини. Ако је новина била и јесте истински смешна, Грубачева озбиљност као новинара тешко би се могла доказати. Али, истини за вољу, он је припадао оним танким странама, које негује сваки наш масовни лист, намењених озбиљнијим темама. Те теме су биле озбиљније у односу на трачеве украдене из стране штампе, у односу на изјаве домаћих новокомпонованих звезда, у односу на хороскоп и остале сличне рубрике.

Тугу Грубачевог новинарства најбоље објашњава чињеница да је он, радећи у „Ревизији“, био писменији од полуписмених, начитанији од полуобразованих. Та мала разлика у односу на новинарску провинцију свог листа, а може се рећи и своје куће, била му је довољна да поверује како је велик, паметан и храбар.

Грубач спада у ону групу новинара, чији је род измишљен појавом Миломира Марића. То су **новинари—комплексаш!** Потребно је само погледати (или сетити се) како су почињали.

Завидели су својим саговорницима. Понекад их чак и мрзели. Били су понижени њиховом лепотом (ако су жене, још више ако су мушкарци), разјарени њиховим богатством. Памет им никад не би признали. Новинарство им је била терапија, метод лечења комплекса. И зато су тако јако ударали у жариште — у славне, лепе и богате. Хтели су одмах да се обрачунају. До направе свој обрачун с њима.

Сличност, у основним цртама, између Грубача и Марића (иако је јасно ко је јака новинарска личност) огледа се у нечем још важнијем: кад је схватио да ЛЕКА нема, Марић је открио политику и политичара. Појачао је **интензитет**. Заборавио је Мађелија, Франу Ласића и Ену Беговић и бацио се на проверене људе попут Анте Топића—Мимаре. Грубачу је за исти маневар било потребно много више времена. Он је, пре него што се и сам упутио ка политици, још покушавао на свој начин.

Тај начин красио је стил новинара—пропаолог књижевника. (Неко ће рећи, како пропали књижевник кад је објавио толике књиге. Управо зато што их је објавио. Боље би било да није.) Стил му је насилно китњаст, да би све изгледало лепше, да се заташка празнина што зјапи. Тај стил, то разметање у језику, та гледица за било каквим богатством и сјајем, то увек открива велику беду. Грубач је непрестано **маштао о себи**, о себи као великом, признатом, поштованом новинару. Сањао је каријери. Грубач је, као и велики број новинара у то доба, маштао о НИН-у. Али НИН није био

његов циљ, већ **мета**. За НИН је све хтео да жртвује, и то му је успело. Несвесан да НИН мора да буде мали да би Србија била велика, он није бирао ни начин ни време да буде кооптиран. Тако је беда судбине учинила да Стефан Грубач у редакцију својих снова буде примљен у најсрамнијем тренутку овог листа, кад га нико није читао, кад је НИН прегазило Време.

Сан о величини плиближио га је многим великим (или за њега великим) људима „из јавности“. Прилепио се за „Црвену звезду“, још од детињства потпуно убеђен да само јака „Звезда“ значи јаку Србију. Постао је близак с „фудбалским маговима“. Друговао са менаџером Бранком Перовановићем. Био упознат са малим тајнама велике фудбалске игре и велике светске завере која се иза ње крије. Био је посвећен у тајну.

ЈАКА „ЗВЕЗДА“ — ЈАКА СРБИЈА

Као и сваки **додавач лопти**, имао је право на своје снова. На своју Велику Утакмицу.

Велику утакмицу Стефан Грубач никад није одиграо. Као и увек у његовом животу, то су учинили други. Грубач је само извештавао. Али тим извештајем он је, попут Миломира Марића, изгубио невиност и закорачио у свет Политике. До тада је о томе углавном слушао. Веровао да му је књижевност довољна, као не и преширока. Сада је коначно открио себе. (За свет, за људе, за опстанак човечанства, нису опасни они који су одувек знали за политику. Опасни су они који је откривују у једном страшном тренутку личне немоћи, као компензацију. Они којима је заводљива моћ политике прва радост и последња нада.)

Као што пише Кундера: „Повијесни догађаји нису само порођај већ истодобно и побачај. Јер уз њих се роди и нешто мртво, нешто противу живота и смисла.“ „Пад аутономашке власти“ био је порођај Стефана Грубача као политичког новинара, и истовремено, то је открило задах његових мртвих идеја. Његову лешинарску природу.

Али, да бисмо мало уживали у његовом китњастом стилу, прочитајмо почетак његовог текста о догађају од 6. октобра 1988. године, с песничким насловом **НОЋ КАДА ЈЕ СВАНУЛО**: „Једно од највећих чворишта, упоришта и изворишта свеколике кризе у нашем друштву, налазило се — то су већ и најслужбеније оцене највиших органа у земљи — у политици, понашању, потезима, политике војвођанског руководства“. Учинимо још и тај напор, да ово мало анализирамо.

Нагомилани на једном месту, да појачају тврдњу, „чвориште, упориште и извориште“ су у опрежности једно према другом. Али, кад је реч о националном непријатељу онда све речи значе оно што је подразумеваво писац, без обзира да ли је и њему самом све јасно. Затим, не знамо каква би то била „политика политике“ војвођанског руководства, али можда је ту реч о штампарској грешци. Грубач пише текст да би доказао већ потврђену тезу, оно што је већ познато — **„то су већ и најслужбеније оцене највиших органа у земљи“**. Он, мудар и храбар, ништа не ризикује. Ако говоримо о „потезима“, они спадају у домен понашања, па се не може рећи да постоје извесни „потези“ који су изван „понашања“. Али, то је стил који Грубач воли. Коначно, то је и његово право. Да пише како хоће. А ми зато више нећемо анализирати. Ни читати.

Дакле, после „Јогурт—револуције“ Србији

СРПСКА РЕЧ, 4. ФЕБРУАР 1991, БРОЈ 12

су били потребни **„тетрапак—људи“**, људи за **једнократну употребу**. Грубач је тако постао „специјалац“. Писао је своје извештаје који ће му, за само три године, обезбедити награду за животно дело. Остаје нејасно каква је то „специјална награда за животно дело“, као да је реч о нечему што превазилази сам живот, али они који су је доделили сигурно знају на шта се то тачно односи. Или је то само одговарајућа награда за „специјалце“?

У сваком случају, Грубач је, с правом, очекивао награду. Повремено му се чинило да није довољно ревностан па је „пљувао“ по свему што се мицало, по „Ставу“, по онима који имају став, по свима који другачије мисле. Који нису у „мисији“.

Тако је на свој прљави тапет ставио и двоје уредника новосадског Дневника, који су због сопственог мишљења били суспендовани. Док се по чаршији нагађало како ће бити кажњени, Грубач је од казне тражио одмазду, од суспензије понижење. На изјаву директора поменуте куће како је већ суспензија довољна казна, Грубач је у „Ревизији“ (на озбиљним странацама) рекао како неко ко не зна свој посао мора мирно да пређе на неки други, где неће мислити својом главом. Односно, сматрао је да није страшно ако неки новинар више не може да буде новинар, јер има толико лепих послова, а ни пиљарском ништа не фали. Тако је новинар Стефан Грубач писао о колегама новинарима.

ПОСЕБНА ПАМЕТ

И само неколико месеци после тог „пљувања“ на сопствени хлеб, Друштво новинара Војводине наградило је Стефана Грубача специјалном наградом за животно дело. Новинару „који је последњих неколико година објавио серије ангажованих новинарских написа у Радио ТВ ревији, НИН-у и другим листовима о догађајима у Војводини“. И ово ћемо, на жалост, морати да анализирамо.

То што је неко писао о „догађајима у Војводини“ не значи да за њих мора да буде и награђен. Јер, најпре не знамо о којим се догађајима ради. Сам догађај има тежину у посебним случајевима, као што је сад рат у Заливу, али рата у Војводини, бар како је извештавало овдашња штампа и телевизија, није било. Грубач није једини извештавао с неког догађаја да би то била нека посебна храброст, умешност и памет. (Или су то били догађаји о којима обична јавност нема појма. А можда се нису ни догодили али их је Грубач тако лепо описао да се жирију Друштва новинара Војводине учинило нормалним да га за то награде?) Жири Друштва новинара Војводине сигурно је имао на уму и високе моралне квалитете Стефана Грубача, као и његов укупан допринос развијању новинарства, с посебним акцентом на борбу за признавање новинарске професије и личности новинара. У то бар не би смело да буде сумње.

Али, награди се у зубе не гледа, па ћемо је и ми примити „мирно и достојанствено“, како је и сам Грубач учинио. Није постао директор Телевизије Нови Сад, није отишао у Дневник, али је као добитник „специјалне награде за животно дело“ сигурно отишао у легенду.

Војислав НИКОЛИЋ

„ОЧЕВИ СУ ЈЕЛИ КИСЕЛО ГРОЖЂЕ, А УНУЦИМА ТРНУ ЗУБИ

Никола Милошевић је један од најзначајнијих српских интелектуалаца после рата. Као књижевни теоретичар, филозоф и критичар, пресудно је утицао на теоријску мисао у књижевности, а у јавности је често присутан како полемичар.

До недавно члан Демократске странке, иступањем из њених редова, конкурс за професора Николу Милошевића на политичкој сцени Србије можда је поново отворен.

Суверена воља народа на изборима показала је неочекиване резултате. Јесу ли и за Вас били исто тако неочекивани — чиме их објашњавате?

— За мене лично исход протеклих избора није представљао неко нарочито изненађење. С обзиром на услове у којима су се избори одвијали, мислим да се победа комуниста могла логично очекивати, иако ми је, морам рећи, било ипак помало неочекивано да владајућа странка добије тако велики број гласова. Све се, међутим, лако може објаснити, имамо ли на уму да су изборе припремили сами победници, задржавајући у својим рукама политички и финансијски монопол, тако да опозиција практично није имала на располагању ниједан једини дан равноправне предизборне кампање.

Сад, када је све прошло, неће, верујем, бити на одмет, зарад будућности саме опозиције, да се присетимо како је и у чему све српска опозиција била прикрађена од стране бољшевичких властодржаца. Најпре, најсудбоносније и најочигледније у начину представљања у средствима јавног информисања, телевизије у првом реду. Нешто више простора на телевизијским екранима добили су представници опозиције тек десетак дана пред изборе, па и то тако што је изван термина предвиђених за странке које на изборима учествују, свеколико преостало време било посвећено рекламирању такозване Социјалистичке партије Србије. Памтим, рецимо, један јутарњи телевизијски извештај о предизборним активностима, у коме извештач саопштава како је претходног дана „изгледа“ најактивнија била већ поменути социјалистичка странка, да би потом све време предвиђено за извештавање о поменути активностима посветио владајућој странци.

Питаћете се, можда, откуд извештачу телевизије информација да је странка његовог директора било толико активна у наречени дан? Сам извештач одговорио је потенцијалним знатижељницима на ово питање, позивајући се на писање „Политике“, у којој је, вели, и прочитао да је Социјалистичка партија имала највећи број наступа, што, узгред буди речено, уопште није било тачно, јер је у дан о коме је реч само Демократска странка имала већи број предизборних иступања од владајуће странке, о СПО-у и да не говоримо.

И НОВАЦ И СТРАХ

Шта више, чак и онда када су се посланички кандидати владе и опозиције сучељавали на екрану у другом изборном кругу, Митевићеви водитељи понашали су се крајње пристрасно, а не ретко и пренебрегавајући елементарна правила доброг васпитања. Тако, рецимо, када је кандидат СПО-а господин Пејчић, изнео податак да су на пробним изборима у Аустралији наши исељеници којих је било 150.000, дали више од 90% гласова његовој странци, водитељ је отворено и без икаквих скрупула узео у одбрану владајућу Партију, изјављујући да се господину Пејчићу не може веровати, а не може му се веровати зато што је њему, водитељу, неки исељеник из Аустралије поручио да је одушевљен тријумфалном победом Слободана Милошевића.

На исти груб и провидан начин навијала је за владајућу странку, Миновићева „Политика“, као и сва друга издања ове куће, тако да је готово целокупан информативни простор за све време трајања предизборне кампање

припао пре свега партији на власти.

Други значајан чинилац изборног тријумфа комуниста свакако је и велики новац којим су они све ово време располагали и који су немилице трошили, пре свега у циљу санирања жаришта социјалних немира. Лако је замислити како би изгледала српска предизборна сцена, да су плате и пензије пристизале оном брзином и у оној мери као што је то сада случај, после изборне победе бољшевика. Да странак на власти није неограничено и неконтролисано и, разум се, незаконито имала на располагању толики новац, ко зна како би изгледали изборни резултати. Телевизијским емисијама стомаци се углавном не могу напунити, као што се ономе коме крче црева не може тако једноставно објаснити да му, такорећи кроз који дан, предстоји изградња праведног и богатог друштва.

Међу факторима изборног успеха такзованих социјалиста, није на последњем месту ни фактор страха, нарочито када је о провинцији реч. Не тако давно, у време када предизборна кампања званично још није била почела, боравио сам у селу Ушће, на подручју Обреновца. У дан и час предизборног скупа у овом селу, у непосредној близини зграде у којој је скуп одржан, све време је био паркиран аутомобил милиције, тако да га сваки мештанин одмах мора видети, уколико жели да присуствује збору. Месни активисти Демократске странке саопштили су ми том приликом да читав Обреновац има само два милицијска возила, будући да се сва остала налазе на Косову, што значи да су комунистички аранжери предизборне кампање преполовили тамошњи возни парк милиције, само зато да би бирачима са овог подручја сатерали страх у кости. Страх у кости утериван је, уосталом, грађанима и на многе друге начине — поменимо само отпуштање такзованих технолошких вишкова — а пре свега захваљујући сазнању да се органи гоњења и даље налазе у рукама владајуће странке.

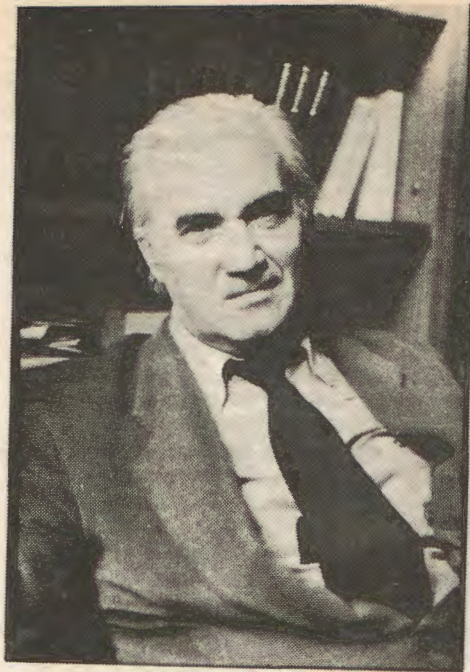
ПОСЛЕДИЦЕ НЕПРОМИШЉЕНОСТИ

Несхватљива диспропорција у изборним резултатима између Уједињене опозиције у Социјалиста оставила је и једне и друге збуњене. Победник свој изборни тријумф није пропратио чак ни дискретним ликованьем, а митски еуфорични финале замењен је сумњиво скромним ћутањем. Уједињена опозиција, не мање изненађена резултатима гласања осиротеле Србије, ни месец дана после избора не излази у јавност са прецизном самокритичком анализом изборне драме.

Како изаћи из колективне фрустрације нације која је доведена до крајњих граница?

Већ сама чињеница — на коју са добрим разлозима указујете — да опозиција ни месец дана после избора није приступила озбиљној самокритичкој анализи изборних резултата, много и речито говори. Лидери опозиције — у првом реду Мићуновић, Ђинђић и Губерина, а потом поводећи се за њима, и Вук Драшковић прихватили су излазак на изборе у крајње неповољним условима по опозицију и са сасвим реалним изгледима да на таквим изборима њихове странке буду поражене, што се, видели смо, и десило.

Какве су и које су све последице једног оваквог, у најмању руку непромишљеног и неодговорног чина? Прва и главна последица, са несагледивим политичким импликација-

Својим ћутањем један део српских интелектуалаца помогао је сасвим сигурно бољшевичким властодршцима да себи прибаве ореол аутентичних заступника културних и националних интереса и на овим интелектуалцима свакако лежи велика историјска одговорност. Било би, по мом мишљењу, у најбољем интересу Српске Академије наука када би се њени чедници уздржали од подршке владајућој странци и њеним политичким лидерима. Очигледно је да у Српској православној цркви има и таквих пастира који су, на овај или онај начин, излазили у сусрет настојању српских властодржаца да се у земљи и свету представе као неки нови, од бољшевичких предрасуда према Цркви, ослобођени политички делатници. Надам се, ипак, да је став бољшевичких српских власти према празновању верских празника дефинитивно показао свим људима Цркве и свим верницима да се бољшевици ни у ком случају нису ослободили својих бољшевичких предрасуда.

ма јесте давање привидног демократског покрива за једну архаичну власт бољшевичког типа, чији представници хоће да нађ поведу у 21. век са привредом у знаку такозване друштвене својине која је све земље истока довела на само дно економске беде, оптерећујући у исти мах силним додатним наметима зачетке приватне иницијативе, тог јединог начина да се постигне истинска и трајна производна ефикасност.

С друге стране, малобројни представници опозиције у новоизабраној Скупштини осуђени су да буду вечно прегласавани од стране послушне бољшевичке већине, а ускраћена им је и могућност да се њихов глас у јавности чује, односно могућност да њихова иступања имају колики толики пропагандни ефекат. Покушај опозиционих посланика да се изборе да телевизија прати сва Скупштинска заседа-

МИШЉЕЊА

ња, одбијен је са образложењем које би свакако нашло почасно место у некој Гинисовој књизи рекорда у политичким бесмислицама. Образложење владајућег портпарола било је да Скупштина не може одређивати Телевизији шта ће ова преносити, јер је телевизијска кућа, на чијем се челу налази Душан Митевић, једна слободна и независна институција, којој нико, па ни Скупштина не може прописивати шта ваља да ради. Практично, то међутим значи, да ће о томе колико ће се и како на телевизијским екранима извештавати о беседама Мићуновића, Ђинђића или неког другог опозиционог посланика одлучивати Душан Митевић, а како ће Митевић обављати ову своју мисију, то се може и без неке веће памети довољно лако и брзо предвидети.

Да ли је опозиција имала неке могућности да све ово спречи?

— Једини ефекат изласка опозиције на протекле изборе у Србији може бити само то да је изванредан број опозиционих челника добио посланичке мандате, што за њих лично представља верујем велику, а у неким случајевима можда и једину сатисфакцију, али, наравно, у првом реду за њих лично. Све би, међутим, било друкчије да су опозициони лидери хтели и умели да користе оруђе бојкота, оно једино оруђе које им је у борби са комунистима стајало на располагању. Чињеница да су српски бољшевици пристали на контролу изборних одбора, суочени са могућношћу да опозиција изборе бојкотије, речито говори да би они, да је само за тако нешто у лидерима опозиције било спремности, упорности и воље, пристали и на равноправну заступљеност странака у средствима јавног информисања и на равноправну поделу новца, као и на предизборну кампању у трајању најмање три месеца, ако не и више. Кад издејствујете један уступак, онда ћете, ваљда, настојати да и друге сличне уступке на исти начин постигнете, а управо то је оно што су пропустили да учине лидери српске опозиције.

БЕДА И ИНТЕЛИГЕНЦИЈА

На колико је продужена агонија нашег живота са комунизмом и какве ће бити последице?

— Дужина трајања агоније о којој је реч, зависиће, по мом мишљењу, пре свега од тога колико ће још дуго комунистима поћи за руком да помоћу неких незаконитих мера или мера које су само привремено ефикасне, успети да одрже неки колико-толико подношљиви ниво животног стандарда, који је већ сада, као што се зна, озбиљно угрожен. Колико могу да видим, њима стоје на располагању само два подједнако безизгледна начина да независну економску ситуацију, ако већ ништа друго, оно макар не погоршају. Један је онај фамозни упад у платни систем, а други је најновије и вероватно убудуће све учесталије повећање пореза.

Што се оног првог начина тиче, он је могао функционисати само дотле док за њега није сазнала јавност, али све и да је било на неки дуги рок, од њега је могло бити, са гледишта привредне ефикасности, само штете. Што се тиче прекомерног опорезивања, оно ће по природи ствари, такозвану друштвену својину учинити још неефикаснијом него што је била, а приватну иницијативу дефинитивно

ће свести на маргину привредне делатности.

Да би се како ваља разумела немину-ност краха социјалистичке српске привреде, а тиме и краха српског большевизма, треба имати у виду да је било какво трајније опста-јање привреде овог типа могуће само уз из-дашну помоћ развијених капиталистичких земаља. То најбоље показује пример рела-тивног привредног просперитета из времена Брозове владавине који су и неки праксиов-ски економисти склонили да тумаче као резул-тат добро научене лекције из марксистичке политичке економије, са неким иновацијама на југословенски, самоуправни начин. Аполо-гети овог периода заборављају, међутим, на чињеницу да је овај просперитет био могућ само захваљујући издашним дотацијама америчких „империјалиста“ у износу од 36 милијарди долара, колико је Броз добио на поклон у време када се одупро Стаљиновом притиску. А онога часа када су већ поменути новци потрошени, или, тачније речено, стра-ћени и када је постало јасно да је Јосип Броз почео опет прелазити на источну страну, по-сле чега је Америка затворила све славине, отпочео је период неконтролисаног задужи-вања под неповољним условима да бисмо на крају дошли тамо где сада јесмо.

Да ли је српска интелигенција имала право на ћутање? Промоцариште ћута-ње Ћосића и Бећковића?

— Својим ћутањем један део српских ин-телектуалаца помогао је сасвим сигурно большевичким властодршцима да себи при-баве ореол аутентичних заступника културних и националних интереса и на овим интелекту-алцима свакако лежи велика историјска од-говорност. Обистиниће се „библијска реч“. „Очеви су јели кисело грожђе, а унуцима трну зуби“. Истину за вољу, неки од ових интелек-туалаца најзад су ипак проговорили, огорчени одиста беспримерном и безобзирном узурпа-цијом средстава јавног информисања од стране владајуће странке и ја лично могу са-мо да се радујем што се међу њима нашао и један Матија Бећковић.

Искрено жалим што то не могу рећи и за Добрицу Ћосића, који је дозволио да се ње-гов велики књижевни углед искористи не са-мо за идеолошко легитимисање српског большевичког режима, него и за пружање моралне и интелектуалне подршке гласилу на чијем челу се налази једна тако опскурна фи-гура као што је Живорад Миновић, гласилу у

коме сада већ само мали број интелектуала-ца од неког угледа сарађује, за разлику од неких других угледних аутора који сматрају с-пуним правом да овакав лист треба бојкото-вати.

САНУ, ЦРКВА, ДЕМОКРАТИЈА

Да ли је САНУ својим дистанцирањем и правом на ексклузивно ћутање дала пре-ћутну подршку председнику Милошевићу? Њан председник се редовно одазивао по-зивима комунистичке партије и присуство-вао свим значајнијим демонстрацијама сна-ге и власти режимима. Његово присуство није забележено ни на једној Скупштини ни опо-зиционих странака.

— Било би, по мом мишљењу, у најбољем интересу српске Академије наука када би се њени челници уздржали од подршке владају-ћој странци и њеним политичким лидерима. То, разуме се, важи и за све друге чланове ове старе и угледне куће и драго ми је што могу да кажем да највећи број академика, колико је мени познато, има потребну крити-ку дистанцу према официјелној политици. То, на жалост, не бих могао да кажем за један мањи број припадника ове културне институ-ције. Има, ваља рећи, и таквих академика који пристају да српској владајућој гарнитурџи по-служе као нека врста идеолошког паравана, па сам тако са не малим изненађењем ту ско-ро разабрао да су академици Крестић и Љубомир Тадић чланови НИН-овог жирија за публицистику и да тако и ова компромитова-на филијала компромитованог Живорада Ми-новића у очима макар једног дела необавеш-тене јавности добија извештајни интелектуални и политички кредит. Са још већим изненађе-њем прочитао сам вест да је наш знаменити историчар Радован Самарџић допринео да се име Српског књижевног гласника веже за име главног уредника „Политике“ и његовог налогодавца са чела такозване социјалистич-ке партије.

Утисак је да Српска православна црква није била на задовољавајући начин и у по-требној мери присутна у овим данима дра-матичног избора за Србију да усмери, пас-тирски поведе неопредељене, каже своју реч и у крајњој инстанци — да свој благос-лов енергичном ослобађању од большевич-ке деспотије. Да ли је, по Вашем мишљењу, актуелизација њене праве суштине и улоге коју би она могла да има у српском друштву у већем степену ангажмана и утицаја?

— Волео бих да могу да вам противре-чим. Другим речима, волео бих да могу да

видим како макар сад, после неких најнови-јих послеизборних искустава са српским большевизма, сви црквени великодостојни-ци без разлике дају, како ви кажете, свој бла-гослов, енергичном ослобађању од больше-вичке деспотије, онако како је то један број виђених људи Цркве и досад чинио. Очиглед-но је, наиме, да у Српској Православној Цркви има и таквих пастира који су на овај или онај начин излазили у сусрет настојању српских властодржаца да се у земљи и свету представе као неки нови, од большевичких предрасуда према Цркви и религији ослобо-ђени политички делатници.

Надам се, ипак, да је став большевичких српских власти према празновању верских празника дефинитивно показао свим људима Цркве и свим верницима да се большевици својих комунистичких предрасуда ниуком случају нису ослободили. Док први мај, 29. новембар, 4. и 7. јули и даље имају ранг државних празника, дотле на дан највећих хришћанских и православних празника, Божић и Ускрс, верници додуше могу изостајати с посла, али морају то изостајање у некој дру-гој прилици надокнадити. Шта би још требало да се догоди па да и они црквени великодос-тојници који су директно или индиректно да-вали своју моралну и духовну подршку српским властодршцима најузд схвате да сваки компромис са большевизма Цркви са-мо штети а комунистима само користи.

Какав је сада Ваш статус и утицај у Де-мократској странци?

Управо сам са још неколико других осни-вача Демократске странке донео неопозиву одлуку да иступим из њених редова. Стица-јем околности, у које овом приликом не бих улазио, Демократска странка претворила се у странку ауторитарног типа, у којој све важни-је одлуке практично доносе два њена челни-ка — Драгољуб Мићуновић и Зоран Ђинђић. Како сада ствар стоји, ова двојица странач-ких самодржаца бирају своје сараднике ис-кључиво по принципу личне оданости и по-слушности, управо онако као што то и у кому-нистичким партијама бива. Поменути два оли-гарха могу, рецимо, себи да дозволе чак и то да из редакције страначког листа избаци, по сопственом нахођењу, онога ко им није по вољи, као што се то писцу ових редова деси-ло.

После свега тога, не треба се чудити што је, захваљујући управо Мићуновићу и Ђинђи-ћу, и Демократска странка изашла на изборе у условима потпуне неравноправности са владајућом комунистичком партијом и, на-равно, доживела катастрофалан пораз.

Поврх свега тога, Мићуновић и Ђинђић покушали су да катастрофални пораз Демок-ратске странке прикажу као такав успех који се у једном хотелу као што је „Хајат“ мора прослављати, представљајући уз то своју лич-ну победу на изборима као победу целе странке, упркос чињеници да је од 185 канди-дата из редова демократа прошло свега 7, а и свих седам, укључујући ту и Мићуновића и Ђинђића, пре свега захваљујући гласовима СПО-а.

Онога часа када је Главни одбор Демок-ратске странке прихватио великом већином гласова поменути оцену Мићуновића и Ђинђи-ћа, постало је дефинитивно јасно да људи ко-ји мисле својом главом немају више шта да траже у једној странци која је још само по имену демократска.

Можда је то случајна подударност, али доласком Душана Чукића на место уредника и водитеља суботњег ТВ „Дневника“ расте број оних који отказују претплату. Слани су га у свет, не би ли од њега начинили човека, а он — остао провинцијални полтрон. Верујте, није крив он него они.

ЧУЧНИ ЧУЛЕ, ЈУНАЧИНО!

И ТО ЈЕ СРБИЈА

Развојни пут Душана Чукића делује као амерички сан на југословенски начин. Почео је у „Дневнику“ седамдесетих, у коме је — за разлику од садашњег када инсистира да екраном доминира његова мудра глава — био „сликан“ са прекрштеним ногама. Из ТВ „Дневника“, осамдесетих прелази у „Борбу“, јер му је ургенцијама тадашњих политичких моћника испословано место дописника из Москве. Ипак, као слаб новинар који је више волео кавијар и девојке са московске штрафте, враћен је у Београд. (За његов боравак у Москви везана је и анегдота да су му из Београда јавили да је умро Брежњев).

Пошто се у међувремену у „Борби“ политичка клима променила а Чукић остао онај стари, морао је да пређе тамо где се више цене његови квалитети. Тако се обрео у „Београдском програму“, свакако, на месту уредника емисије.

У тренутку када је уследила промена комплетне „уморне и болесне екипе“ новинара и водитеља „Дневника“, Чукић добија шансу (са групом додељених му дилетаната) и постаје уредник са мањом и страхом, али са добром вољом да слуша. Убрзо, бива награђен „газдовањем“ суботњим „Дневником“ — уместо неподобног Горана Милића.

ЧУКИЋ НА КОСОВУ И У БУКУРЕШТУ

У време косовских бурних дана и ноћи Душан Чукић борави са сниматељем у Приштини. Извештавао је, кажу, само из хотела „Гранд“. Када је дошао у ситуацију да се нађе у вртлогу косовских сукоба — на улици, између милиције и демонстраната — Чукић је без много колебања побегао служеним колима, оставивши потпуно незаштићеног овог колегу сниматеља!

Када је избила румунска револуција, велики број београдских новинара отпутовао је на лице места. Међу њих, после много убеђивања са тадашњим уредником Омером Карабегом, стигао је и Душан Чукић. Кажу да се пре поласка из Београда прво распитивао за најбоље хотеле у Букурешту, и да је од својих „газда“ тражио екстра дневнице у доларима, „како би преживео“. Да подсетимо: други су одлазили само са пасошем и својом новинарском „фортуном“.

Желећи да буде ексклузиван по сваку цену и прикаже себе као новинара који се зарад посла излаже животной опасности, Чукић је послао извештај из Букурешта где се сликао у чучњу испред тенка, тражећи претходно од румунских војника да пуцају у ваздух. Сниматељу је наложио да пронађе угао из кога се види само он, а не и импровизација ратне опасности око њега (тако да се пуцњава са-

мо чује). Када је преко инсталираних предајника у Вршцу тај извештај Душана Чукића стигао у Телевизију Београд, имало се шта и видети: Сниматељ (исти онај са Косова) није послушао Чукића, па се на снимку видео „Чуле“ како чучи испред тенка на коме румунски тенкиста једе сендвич, а око њега војници пуцају у ваздух. Омер Карабег (међу колегама познатији као Турчин) је тада проклео Чукића, називајући га „коњем и скотом“, и пожелео му телефоном „да се никада не врати из тог Букурешта у који је отишао“. Чукић се, међутим, вратио и био на списку предложених новинара за одликовање Председништва СФРЈ. И то су му опростили!

ЧУКИЋ И ДАКТИЛОГРАФКИЊЕ

Јунак наше приче у честим је сукобима са дактилографкињама ТВ Београд, јер ове одбијају да му прекуцавају, како саме кажу, „глупости које једна оваква луда смишља“. Чукић је за њих нико и ништа. Када му оне то у лице кажу, он се на њих дере и прети отказима.

Ниједна дактилографкиња није до сада отпуштена, али Чукић (и даље) из суботе у суботу декламује глупости које не куца сам, већ користи услуге дактилографкиње која је за њега специјално премештена из Председништва СР Србије у Телевизију Београд.

Све ово Чукић ради уз благослов Предрага Витаса, Сергеја Шестакова и врховника Душана Митевића, који Чукића по кулоарима Телевизије третирају као „жртвеног вола“. Он им сада добро дође, у помањкању послушника који би водили суботњи „Дневник 2“, да се у њему не појави некаква „диверзија“ против главних грешника и верника српске политике.

Душан Чукић, како ствари сада стоје, неће бити још дуго на Телевизији, али његова кћерка Ирена тек креће тв-странпутицом. Тренутно је курир и кафедоносачица у Комерцијалном програму Телевизије — у којој је и њен тата слуга, само на вишем нивоу. Ирену нико од тв-„галебова“ за сада не сме

ни да пипне, јер у том случају ризикује суспензију са посла, којом је запретио лично Митевић. Двадесетогодишња Ирена, витка и симпатична девојчица, ускоро би требало да стане испред камере. Да ли је на тату или не, видећемо када мала Чукићева крене са појављивањем у рекламама и комерцијалним емисијама, где је планирана за водитеља.

ИДЕ ЛИ ЧУКИЋ У ЗАЛИВ?

Протеклих дана, Телевизијом су се шириле вести да Душан Чукић привремено напушта место уредника ТВ Београд и водитеља суботњег „Дневника 2“, јер Митевић жели да га пошаље у Багдад, како би овај „новинар“ своју каријеру крунисао још једним „подвигом“.

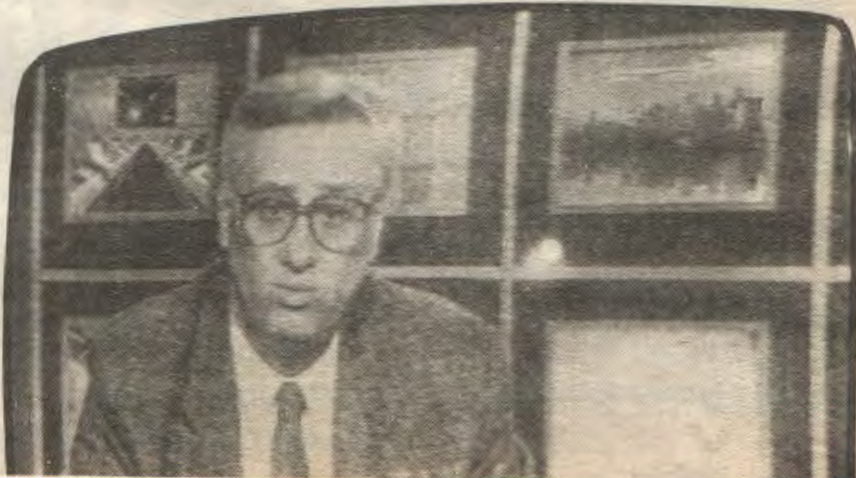
У студију у Кошутњаку за Чукића се прави „багдадска сценографија“(!), одакле ће се он (уз „филовање“ аутентичним снимцима из Заливског рата) јављати за ТВ Београд. „Чуле“ ће привремено, у „илегали“, живети у студију на Кошутњаку. Тако ће се доказати да ЦНН није ништа према Смиљку Шагољу и Душану Чукићу.

Предвиђа се да ће после овог Чукић бити предложен, заједно са америчким извештачима из Багдада, за Пулицерову награду!

Душан Чукић је, иначе, у сталној медијској жихи својих колега који га „подржавају“ у његовим удворичким наступима. Чукић је одавно већ личност недеље у емисији Радио-Београда „Недељом у десет“. Душан Радуловић, уредник ове емисије, не пропушта прилику да се у својој емисији не „захвали“ Чукићу за његове оде Станку Радмиловићу и осталима — које он сваке суботе испева дотичнима у име грађана Србије. Јер, боже мој, Радмиловић и његови су заслужни: „За исплаћене пензије, привредне успехе, скупштинска заседања...“

Благо Чукићу и њему сличнима — њихово је царство телевизијско!

Данијел ТРНАВАЦ

Другови, зашто ми никако не вјерујете да је све што сам обећао била лаж?

СМЕНИТЕ ОНЕ КОЈИМА САМ ОБЕЋАО!

Момир Булатовић, први човек црногорске државе, окушао се у многим професијама: шпијунирању, вођњи мерцедеса и хеликоптера, уклањању пријатеља и непријатеља, организовању пијанки и теревенки... Међутим, најслаби шлаг је његова љубав према АСИСТИРАЊУ. Чак је на Титоградски универзитет довео надалеко чувеног научника Радомана Божовића, јер је напрасно осетио потребу да асистра и једном предавачу светског реномеа, а не само другу Слоби.

Дојучерашњи анонимус домогао се звијезда. Јер, колико јуче, нико није очекивао да ће послје свега Момир Булатовић узјашити фотељу предсједника црногорских комуниста, да ће побиједити на вишестраначким изборима и постати шеф црногорске државе, а још мање да ће на тако перфидан начин одстрањивати једног по једног предводнике народа у „октобарским догађајима“. На то ништа није упућивало. Одличан студент економије латио се асистентског посла, више него просјечно, ревносно обезбјеђујући сунђер и креду за предавања. Као провјерени послушник обезбједио је себи мјесто уредника у „Универзитетској ријечи“, заједно са Јанком Брајковићем и Павлом Булатовићем. Слиједећи гесло „не таласај“ у гласилу студентата објављивали су више фотографија политичких и универзитетских моћника него текста. При сусрету са политичарима са широко развученим осмијехом ушли су у конкуренцију рекламера зубне пасте, а њихово ведро и весело лице одражавало је благотворно дејство функционера сада већ поражене политике.

ПЕРСПЕКТИВНИ ШПИЈУНИ

Нигдје се нијесу истрчавали. Ни онда када је омладинско руководство прије осам година кренуло са захтјевима за промјене, онда када је руководство ЦК СК Црне Горе претрпјело низ оправданих напада од групе образованих и храбрих омладинаца. Руководство је добило јаку подршку од Момира, Павла и Јанка, истовремено бринући се да се опасни револуционарни вирус не појави и на Универзитету. Тада је појачао и њихов боравак у кабинетима моћника, на што је узвраћено додјелом станова оданим уредницима новина, обезбеђењем средстава за несметан излазак листа који је мало ко читао. Врла тројка ће се зато побринути да се угаси тадашњи студентски радио „Студент“ само зато што није био по вољи ондашњег републичког руководства, зато што се екипа младих новинара професионално латила новинарског посла. Уз помоћ Мила Ђукановића извршен је удар и Радио је преко ноћи нестао, а са њим и контакт емисије које су личиле на припрему Револуције.

Ударна тројка неће се експонирати ни врелих августовских дана 1988. године. Неће их бити на многобројним митинзима, па ни у октобру, када је црногорски народ први пут покушао да обори црногорско руководство. Били су ниједи посматрачи свега, а њихово присуство састанцима и на мјестима догађања тумачено је од организатора као присуство шпијуна. Послје октобарског дебакла, матични штаб „антибироградске револуције“ одлучује се на „проналазак“ лица која ће бити одана великом брату Слоби, која ће послје освајања власти извршити све налоге и понашати се по договору. Избор је пао на Момира Булатовића, а главне везе прокрчили су Матија Бећковић, брат од тетке Павлу Булатовићу и Миодраг Булатовић — Буле.

Прво је Момир Булатовић извршио партијски удар на Универзитету. Тадашњег предсједника универзитетске конференције СК Батрића Улићевића обавијестио је да треба да поднесе оставку или ће га конференција смијенити. Момир је био његов замјеник, а Улићевић је оптужен за незаконито узимање

пара за неке projekte koje su radili za radne organizacije mimo instituta na čijem je čelu. И, Момир је преузео руководство у вријеме када је било потпуно јасно да пада црногорско руководство. Неколико његових потеза са одушевљењем ће поздравити издања „Политике“, а посебно оно када је у „брк“ скресао дојучерашњим газдама да је потребно само да они оду и да ће црногорски народ сретно и весело живјети, јер млади имају доста воље и знања да донесу прелород.

ВОЗНИ ПАРК

У јануару се догодило што се догодило. Момир и Мило Ђукановић преузимају ствари у своје руке. Мило често лети на линији Титоград — Београд. Добро функционише паралелна веза која из дана у дан постаје јача од оне и већ се истискују истински предводници народа. Уз пуно разумијевање и префињеним понашањем са носиоцима догађања народа у Црној Гори, Момир Булатовић преузима власт по Слобином рецепту. Постаје председник црногорских комуниста, будно пратећи активност свог саборца Мила Ђукановића, а посебно оних који су се нашли на листи за постепену елиминацију. Успоставља „мост“ с кабинетом Слободана Милошевића, а у диоби власти својом финошћом полако елиминише оне који би несувислим демократским методама могли да угрозе функционисање „воље народа“. Прекида односе са свим републикама, осим са Србијом или боље речено са Слободаном. Појављује се на многобројним трибинама, обећава народу што му падне на памет, па и оно да од њега могу тражити оставку оног часа када га виде у службеном аутомобилу. Најављује да ће распродати све репрезентативне објекте, све авионе, хеликоптера и авионе, до последњег аутомобила. Али обећање је обећање...

Појављује се на многим протестним митинзима, елоквентно и течно говори, али попут Великог брата ништа не каже. Или каже, а после саопшти да тако није мислио. Народу је бацио кост у виду папирића усвојеног на Конгресу СК под насловом „нова Развојна филозофија“, али сво вријеме ће практицирати другу филозофију. Умјесто разрешења економске кризе врши невиђену чистку антибуржоазних револуционара, измишља непријатеље промјена, упозорава на опасност од консолидације поражених снага. У страху од свега тога народ заборава на крчење празног стомака. Заборава и на његово махање рачунима бивших политичара, његове приче о њиховим злоупотреблама и гозбама, чак и у тренуцима када Булатовића затекну у ексклузивним локалима, на пијанкама о државном трошку. Ништа то не смета да упорно пјевају „Но то смије да нам дира Слоба, Мила и Момира“.

Није, међутим, много прошло а Момир је схватио да је у народу постигао оно што је желио, да га народ весело дочекује с цвијећем и пјесмом, да ту, после сређивања стана у црногорским информативним кућама и уз подршку београдске штампе, може да ради шта хоће, да се обрачуна са свима који нијесу са њим, да умјесто аргумената као најубојитије оружје понуди лаж. Брзо ће оставити своју „ладу“, стару 14 година, возикати се мерцедесима, хеликоптерима и авионима, омогућити да Булатовић преко ноћи по-

стану кадар без којег не може ни Црна Гора ни Југославија. Наједном се Булатовић појављује и тамо гдје нико није очекивао да има. Добијају функције по вољи народа, па макар то била и функција председника мјесне заједнице. Довољно је било да помакне прстом и да се по вољи народа смијењују директори, председници општина, комитета, да сви оду као лопови и народни непријатељи.

Нико никада није знао шта ће и када Момир урадити, али свима је јасно да то неће бити изван „Слобиног оквира“. Чак и Мирица, супруга, није одољела да искористи благодети првог међу првима. Када јој затреба узеће мерцедес и возача и скокнути до Сарајева, до шопинга, а богме и натјерати мужа да му прави друштво на путештвијима, па ће тако заједно са њим слетјети и на Газиместан. Прихватиће увјеревања да би било необично поред свега куповати нов ауто кад има толико друштвених, па ће с мужем и полицијским возним парком обилазити ексклузивне ресторране, башкарећи се и потписивати рачуне који су неколико пута већи од оних којима је махао Момир убојењујући народ у своју спасоносну мисију. Но, после свега Момир ће изазвати сажалење народа тврђом да му је малена плата, да му је жена направила минус на текућем рачуну и да је због тога с платног списка Економског факултета прешао на државни. Народ ће и то одушевљено прихватити.

ИЛИ ПРВИ ИЛИ НИШТА

Није Момир Булатовић ратовао само са Баранима, Цетињанима и другим заговорницима црногорске самобитности. Он ће дуго шпекулисати са организацијом Велике народне Скупштине у јануару прошле године. Чак ће јавно саопштити да се на њој неће појавити, али ће на то заборавити оног часа када га народ „спонтано позове“. Одржаваће тајне састанке са Павлом Милићем, Максимом Копаћем, Драганом Јоксимовићем, Драгом Вучинићем и другим прворобцима АВ револуције, замајавати их, од њих и група за притисак тражити подршку, а потом једноставно саопштили да са њима нема никакве везе.

Вјешто је користио све и свакога ко може допринијети учвршћивању своје власти. Изјавио је тако да о црногорској нацији мисли исто што и велики пјесник Матија Бећковић, али после Матијиног наступа на збору Народне странке у Титограду (изјаве „црногорска нација је рођена после мене, а надам се да ће умријети прије мене“) рекао је да је за њега „Матија само велики пјесник“. Чињеница је да је то било уочи избора и да је требало задржати наклоност бирача.

Под свој кишобран ће увући и Социјалистички савез, али ће га одбацити оног трену када је схватио да му они не могу бити конкуренција на изборима. Дјеловаће и на разбијању „омладинске организације“.

Није ли то више него слично Слобином акцијом у Србији. Оно што ти више не треба можеш фино жртвовати и остати сам и чист по рецепту његовог величанства Стаљина. Колико је неповјерљив према најближим сарадницима довољно говори и податак да се ништом није хтио одрећи функције председника Савеза комуниста. Бојао се Мила Ђукановића, који је изразио жељу да буде генерални секретар партије. Сумњао је у његову

ЦРНА ГОРА

искреност после низа обрачуна које су имали, јер Мило је знао да је први ПРВИ, а други НИШТА. Мило је знао да је увијек био испред Момира и тешко се мирио с чињеницом да га вјерно прати као сјенка. Момир је успио да Милу обезбједи ужарену круну у виду непоговорног прихватања дужности мандатара нове црногорске владе. Та влада, каква је ситуација, не може се одржати, без обзира на то што сада Момир покушава раднике да убјежи да им је мјесто у фабрикама и да немају што тражити на улицама, да је судбина у њиховим рукама. Момир их сада суочава са новом револуционарном истином — са свих утицајних мјеста треба удаљити оне који нијесу комунисти. Већ је одштапао упитнике које морају испунити сви запослени и одговорити на питање јесу ли чланови СК, плаћају ли чланарину...

НЕОБЕЋАНА ОБЕЋАЊА

Од његовог истицања да после избора неће бити поражених и побједника, нема ништа. Сада се ријешило и на уклањање Народне странке, уз себе везао Павла Булатовића, који ће и даље бити министар полиције, и који прислуштивањем прати све што се дешава у народу. Заборавио је, међутим, да без гласова Народне странке никада не би постао шеф црногорске државе, да у другом кругу без народњака не би изашло потребних 50 одсто грађана. Заборавио је на све што није смио, а што му се може осветити и то веома брзо.

Није заборавио, међутим, да беспоговорно извршава наредбе из Слобиног кабинета. Ако није био довољно убједљив на сједници Председништва СФРЈ 10. јануара, то је поправио већ два дана касније на телевизији Црне Горе, када је правдао упад Србије у платни систем, нагласио да за Хрватску и Словенију не постоји Југославија и да са њима о томе не треба разговарати. Ипак је у списак република за преговоре и он попут Слобе убацио ове двије републике. Побрину се да обезбједи несрећни комунистички кадар Србије, који може бити угрожен изборима и другим недаћама. Тако је од септембра Радоман Божовић, предавач на титоградском Економском факултету, а вјеровали или не, Момир Булатовић му је асистент. Урадио је то да му за сваки случај др Радоман сачува фотељу док и он не дипломира на Стаљиновим дјелима.

Тако је Момир Булатовић предвиђен за вјечног асистента, Слобиног и Радомановог, и свих оних јуришника који се здушно труде да комунизмом дођу до краљевских овлашћења, да српски народ врате још који вијек уназад, да га вјечно располућују на побједнике и поражене, на прогонитеља и прогоњене. Јужна Слобина ружа, међутим, заборава да се улоге и у историји брзо мењају. Питање је, дакле, може ли му народ безгранично вјеровати, јер већ је јасно да од најављених обећања нема ништа. Уосталом то је Момир Булатовић већ рекао народу: „Нико вам ништа није обећао“. Тужно је колико то звучи познато.

Митар ПЕТРОВИЋ

АЗБУКА СРПСКЕ СВАКОДНЕ

А — **Анте Марковић:** за све је крив. Ако нам добро иде, иде „узину“ његовој „тајној стратегији“ да нас уништи. А то, што нам је углавном очајно, што нема динара за плате, што српску економију и даље воде буздовани, наравно није наша кривица. Ништа слађе и ништа лакше него за све лепо сочно „опљунути“ Анту, јер и ако би га можда неко бранио, социјалисти би га моментално прогласили националним издајником, а националисти такође не би туговали јер „најзад, он није Србин!“ Срећа наша што имамо Анту, тешко Србима без кривца.

Амбасадорске листе: ту је, прича се у обавештеним круговима, права туча. Највиђенији за неко исплативо место је „Dirty Alex“, или Александар Прља. Ипак, далеко занимљивија и пикантнија је следећа комбинација: ако се Душко Митевић (као човек са изразитом жељом да високо лети) ипак стрмоглави као кандидат за директора ЈАТ-а, резервисано му је место АТАШЕА ЗА КУЛТУРУ У Њујорку!

Б — **Биљана Ристић-Митевић:** пред каквом ли је само дилемом. Да ли пристати на те бесплатне „јатовске“ карте за цео свет, или се скрасити у једном Њујорку и надаље се држати свог СТАРОГ ЗАНАТА (мислимо на имитирање).

Божих: дан када су Срби (да ли су?) коначно схватили да је комунистичко блебетанье о цкрви, вери, поштовању традиције... само и једино вулгарни механизам за сакупљање изборних поена. Сада када им народни глас више не треба, није било никаквог разлога да заиста и чују шта тај хришћански народ жели на свој највећи празник.

В — **Верификација посланичких мандата:** како ли су само испрепадани „народни представници“ СПС-а? Могуће да су почетне Слобчеве инструкције биле — шта год они други предложе, ви одмах будите ПРОТИВ. Није важно како, зашто, дискутујете, падајте у несвест, лупетајте, само нека јавност схвати да су не само мањина, него и ИЗДАЈНИЦИ — Руговина браћа!

Војна партија: још једно детенце мајке Мире. Очева има много, али с обзиром да је све у духу и тековинама „шумске варијанте“ не би се могла прихватити чаршијска наклапања да је реч о разврату. Не треба том моралу прилазити тако догматски, већ демократски, комунистички — свако према могућностима, свакоме — по потреби. Уосталом, и детенце баш личи на све њих заједно... па да ли је баш неопходно цепидлачити чије је, па чије је...

Г — **Гласовече:** то је нова морално-политичка категорија у опису радних места главних уредника „Политике“ и Телевизије. Они гледаоце трајно ослобађају „притиска“ новинара с главом, у замену за оне, далеко подношљивије — без ње. Уколико су они при том, још и чланови СПС-а (нарочито у Политичкој кући) уз ново радно место, следује и скромна повишица плате од 40 одсто у односу „шкарт“.

Гледаоци-Гласачи: то му дође једно исто јер се на недавном састанку са новинарима информативног програма ТВ Београд, Душко Митевић хвалио овако — „СПС је победио захваљујући телевизији Београд! Ако је тако, нешто мислим, па мало му је тај Њујорк. И то на место аташеа. Мало брате, мало.“

Д — **Демократија:** појам који ће се, како знајемо, ускоро избрисати из уџбеника за српску децу. Јер практичан део учења тог предмета замишљен је као очигледна настава, а то, као што се види, за сада неће бити изводљиво.

Девалвација: ако она не спасе српску привреду...

Динар: могуће да ће се у Србији ускоро трансформисати у „шљиву“ и бити штампан и доштампаван према потреби, наравно уколико се Слобчетов монетарно-банкарски пројекат буде неометано развијао.

Доцент: знамо шта је. То је, наравно једна од универзитетских функција. А шта није доцент? Е то НИЈЕ МИЛОШ ЛАБАН.

Ђ — **Ђачка слава,** Свети Сава: или, српска Скупштина на поправном. Слободан Ракитић овога пута ствар није препустио случају, нити пак као што је стари сазив у случају Божића учинио, чекао последњи минут да опомене и напомене значај тог празника за српску културу и образовање, а нацији остави произвољно, хоће ли га се сетити или не.

Е — **Економска политика:** категорија којом се феноменално успешно бавио др Станко Радмиловић. Постигао је у свету досад неоствариве резултате: увео је царине у државу која нити има своје границе, нити монету, пасоше, грб, химну или пак заставу. Заузврат, држављани те државе, власници некретнина у суседној држави — Хрватској, мораће да плате рачун такве економске ефантазмогорије. И то 400 динара по квадратну годишње. Тако лепо, оно што за... Станко, то после ми лепо платимо — Франђи.

Ж — **Жртвовање:** још из доба племенских заједница, боговима су приношене жртве, а критеријум за њихов избор био је познат само неколицини. У савременим „цивилизацијским“ условима, жртве се, као што видимо остављају у животу, али се зато политички сахрањују јер су, или претерале у истицању свог ауторитета и популарности (као рецимо Слободан Вучетић или Ратко Марковић) па мало заклањају оног ко мора сијати пуним сјајем. Или су пак одрадиле свој део пројекта, па сада... нека иду назад на своја (нека нова) радна места.

З — **Закони:** нарочито они кривични, први су „поклони“ које је српски народ добио од своје „демократски“ изгласане власти. Ако грађани буду много лупетали или критиковали оне, које је „народ изабрао“, а суд

притом утврди да су то чинили у злој а не доброј НАМЕРИ, нова демократска тековина је што сада уместо једног, постоје два члана КЗС, по којима се може судити. Дакле, први је 98. а други 218, па ако се један и укине, други ће остати. Па ко може да каже да грађанин нема избора?

И — **Избори:** међу Србима и осталим становницима ове државе, ковитлац изборних емоција још није спласао, а „победници“ су већ кренули у расподелу нових задужења. Поред председника, изабрана су и четири подпредседника Скупштине Србије, од којих посебну пажњу завређује др Боровоје Петровић. Наиме, он је „заузео“ место предвиђено за опозиционог посланика јер се води као кандидат „групе грађана“. Ко га, међутим, мало боље познаје, могао би да се опклади да у српској Скупштини задртијег комунисте од њега — нема. Што се опозиције тиче, она такође има запажену улогу: у скупштинској представи, како сада ствари стоје, изиграваће — КУЛИСЕ.

Ј — **Југославија:** како је сачувати, то ретко ко може поуздано да образложи. Али, без сумње, пројекат за њено што ефектније пропадање студиозно је разрађен у Милошевићевом штабу. Том господину нико не може оспорити способност да маестрално окрене ствар наопако и сопствени народ убеди у непостојеће — да је Србима Југославија неопходна па се стога он бори за њен опстанак, док је забога, други безочно руше.

К — **Кредитне картице:** централа Американ експреса у Њујорку обавестила је све кориснике широм света да НЕ ПРИМАЈУ УПЛАТЕ картицом издатом у Југославији. Разлог је тешка економска ситуација и несолвентност банака, али је неизбежна помицао да са нама више нико неће да се „петља“ јер је озбиљном свету незамисливо оно, што је Србија (и остале републике) учинила упадом у платни систем земље, по систему: штампай колико ти треба!

Кадровска комбинаторика: никад заборављени Зоран Тодоровић — Кундак већ поодавно пуца на место директора „Генекса“. Добро обавештени „чаршијски“ извори кажу да се веома приближио том циљу. Петар Шкундрић ће за утеху бити „намештен“ за главнокомандујућег панчевачког ХИП-а, а уколико „изгута“ за директорску фотелју у ЈАТ-у (гужва је велика јер ту се гура и Митевић) Радшоу Смиљковићу обећано је место ПРВОГ ЧОВЕКА ПТТ-а!

Л — **Ликвидација новинара:** у непрекидном је току, али далеко суптилније него раније. Спискови људи који се „прераспоредују на друге радне задатке“ дневно се допуњавају „непослушницима“ који су без довољно радости и одушевљења за победу со-

СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ

МЕДИЈЕ

цијалиста (или пак с претераним разумевањем и „објективистичким“ приступом проблемима опозиције) до сада писали на ударним странама или се појављивали у најгледанијим емисијама ТВБ. Њихова места сада су заузели „млади и перспективни кадрови“ са посебно развијеним смислом за — послушност.

Л — **Љубав је слепа:** да ли је баш увек тако? Чудесна свакако јесте, посебно ако се у оваквим временима роди између двоје наизглед тако различитих људи — колега новинара. Стуб ове контроверзне, али идиличне везе је угледни средовечни извештач о свим збивањима у Српској Православној цркви, Патријаршији, Светом Синоду и највишим духовним круговима, док је његова лепша (и много млађа) половина — тренутно најперспективнија удавача (раслуштеница) у Србији. То је, наравно кћер угледног и веома високог руководиоца социјалистичке оријентације и научнице са београдског Универзитета, комунистичког профила. Брак, како кажу добро обавештени кругови, још није на помолу.

М — **Мишеви из мишијих рупа:** сада седе између скупштинских клупа! Стих је сасвим случајан али поучан, ако се не заборави да ће „тако мали, ништавни и луди“ стално излазити и „цијукати“ за скупштинском говорницом, где ће, упркос личном гађењу, морати да их гледа, слуша и чује наша „велика маца“.

Н **Нафта:** има је, нема је: српски „нафташи“ показали су да им, онако професионално далеко боље лежи проблематика Социјалистичког савеза, него некакве конкретне тричарије као што су — плаћање рачуна, намиривање дугова, одговорност за катастрофалну ситуацију. Чувени „Југопетролов“ социјалистички тандем Томић — Тодоровић (Кундак) био је „уцењен“ од стране тамо неке Рафинерије да не плаћа! Па врло важно, све је то наше, и зато ћемо и тамо ускоро променити директора који од тога неће правити питање и узнемиравати грађанство.

Њ **Њофра:** Док успешно позира пред камерама, рукујући се са нашим Слобом, његов први полицајац Јосип Бољковац преговара са нашим првим полицајцем — Радмилом Богдановићем. За све то време, Срби у Хрватској враћају оружје чиме постају ЈЕДИНА национална група у Југославији која се одазвала наредби Председништва и тако саму себе разоружала! Ником другом не пада на памет да то чини нити кога забрињава о чему се то Бољковац и Богдановић договарају.

О — **Опозиција, где си?**

П **Порези:** једино у Србији, када Скупштина изгласа нове порезе на све живо, штампа (прорежимска) на првим странама донесе наслове да је ПРИВРЕДА ПОНОВО РАСТЕРЕЋЕНА. Када би читаоци знали кућне адресе главних уредника таквих гласила, одмазде освете за овако безочно лагање биле би, без сумње веома бруталне. Јер, наш народ може да трпи муку као мазга. Али, лагање неће никако. А пошто смо опорезовали све што није српско, Њофра нам је заврнуо „уши“, па је лепо, увозне аутомобиле ослободио републичких дажбина, тако да нико неће имати посебан разлог да купује Заставина кола. Толико о том растерећењу.

Р **Револт рудара:** непосредно након избора, пошто је републичка каса потпуно испражњена „предизборним исплатама“ испоставило се да борски рудари нису примили плате. Запретили су да ће дићи рудник у ваздух ако не добију оно, што им на основу крвавог рада СЛЕДУЈЕ. Ништа мање горчине није било ни у упозорењу ПИМ-а да ће шлеперима блокирати Саву и Дунав и бројних других предузећа, да би револт кулминирао штрајком глађу рудара. Станко Радмиловић, наравно, није ни помислио да понуди оставку, ваљда у ишчекивању ПРОДУЖЕЊА мандата. Какав осећај за меру!

С **Србија:** нај лепша и нај кукавнија земља овога света. Мајка нам је, љубав нам је, мука нам је... и једина је држава демократске традиције, која је на слободним изборима гласала за — КОМУНИЗАМ.

Т **ТВ Студио Б:** станица која је добила београдске изборе. Тамо где је допирао њихов сигнал, кандидати СПС-а нису прошли јер, нису имали никакве шансе. Не зато што су водитељи ове ТВ (као што је писала режимска штампа) „навијали“ за опозицију, већ просто зато што су „социјалистима“ постављали питања која су следовала и свим осталим смртницима. То је, показало се нарочито на Лабановом примеру, било фатално по ове угледне и уравнотежене народне трибуне.

Ћ **Ћосић Добрица:** човек из центра или ла пријему код председника Републике. Једни кажу да је главни Милошевићев стратег, други, да свог новог дедињског комшију заправо одржава у политичком животу а трећи тврде да му је свега доста и да ће ускоро од социјалиста дићи руке. Читајући његову литературу, никако није јасно како човек који се бави најдубљом анализом и критиком стаљинизма, комунистичке утопије, тоталитаризма, ускоумља... може своје зрело доба поново поклонити реинкарнацији и персонификацији једног таквог зла. И за чије добро?

У **Упад у платни систем:** операција после које нам, сасвим поуздано, ниједна озбиљна међународна финансијска организација неће дати ни цента. То за Србију није важно јер она (мисли да) има своју дијаспору (која само чека да одрешу кесу долара) па је стога баш много боли... за важећи систем,

владу, законе... Онда каже, па добро, то је било за пензије. Па онда дода: ајде де, вратићемо паре, не таласајте... и све тако у духу и маниру једне озбиљне правне државе, коју је лепо објаснила да је само јавно радила оно што и остали „одавно чине“.

Ф **Функције:** пре него што су расподељене улоге у српском Парламенту и влади, као најозбиљнији кандидати за председнике Скупштине спомињани су Богдан Трифуновић а за премијера — чувени идејни креатор Зајма — Влада Зечевић. Исти извори Драгољубу Мићуновићу предвиђали су место потпредседника Скупштине. Како су ова тројица озбиљних пуцача отпали, неће још дуго бити тајна али се претпоставља да би после онако срдачно измењених реченица са Милошевићем, Драгољубу Мићуновићу потпредседничко место могло знатно да отежа позиције у опозиционим редовима.

Х **‘Хохштаплерај:** менатално (не)морална операција којом се послужимо први српски синдикалиста — ТОМИЦА МИЛЕНКОВИЋ, не би ли убедио „Зитела“, „Митела“ и њиховог тату да је и он њихово — пасторче. Све ће, али буквално све учинити како би остао у милости. Прогласиће илегалним струковне новинарске синдикате који броје више од хиљаду људи, посмењиваће све који му се у томе супротставе, а онда ће толико да се „увуче“, да ће му остати да вире само два прста — да пуши, ако пуши. Ако не пуши, и њих ће да увуче. Заузврат, телевизија ће му коначно поклонити пуна два минута пажње, тако да га најближа родбина види у „ударном термину“. То му је вероватно и последње појављивање на ТВ.

Ц **Црна Гора:** земља са којом ће се Србија можда ујединити и тако коначно испливати на море. Заузврат, Црногорци ће добити низију, па ће наши народи светом моћи да се хвале: Србија је од туризма на РИВИЈЕРИ зарадила толико и толико милијарди долара. Или реџимо, Црна Гора је ове године била рекордер у производњи жита и сунцокрета! Звучи импресивно. Посебно још при помисли на један куриозитет: да би то могла бити и најмања земља на свету са два — упражњена престола.

Ч **Чекалица:** Слободан Вучетић без сумње је социјалистички политичар са најјачим живцима и стрпљењем. Нема где није био кандидат и нема где није „изгутао“ а да при том није изазвао искрено сажаљење не само присталица, већ и политичких неистомишљеника. Прича се да ће му се чекање ускоро позлатити јер је газда (могуће) схватио да тај његов умерени „имич“ може двоструко добро да се покаже. Зато му је обећано Миткетово место и кормило РТВ Београд!

Ш **Шепови:** су нам се испразнили јер, у новој години од нове народне власти добили смо ПЛОД РУЖЕ:

Ш ШИПАК.

УСАВРШАВАМО НОВУ ОРГАНИЗАЦИЈУ СТРАНКЕ

Прошло је време митинга и промоција, прошли су избори. Српски покрет обнове, као најјача опозициона странка у Србији сада је у обавези, пре свега према својим члановима и бирачима, да делује као политичка странка у правом смислу те речи, да би се то постигло оцена је Централне управе СПО, неопходно је, много тога променити. А циљ је да чланство постане још мобилније него што је било пре и за време изборне кампање. Да би смо помогли да се разјасне ова настојања и да се отклоне извесни неспоразуми настали са спровођењем нове организационе шеме странке разговарали смо са проф. др. Јованом Марјановићем, потпредседником СПО.

ФУНКЦИЈА ПОВЕРЕНИКА НАЈЗНАЧАЈНИЈА

— Чланови Српског покрета обнове биће убудуће организовани на два начина. Ради бржег обавештавања и активирања чланство ће бити повезано у јединицама од тридесет до сто људи. Свака јединица има повереника који има сдресе чланова, скупља чланарину и прилоге, обавештава их и окупља на одређене акције, доставља материјале. Повереници јединица су у директној вези са месним одбором а преко њих са општинским окружним до централне управе и обрнуто.

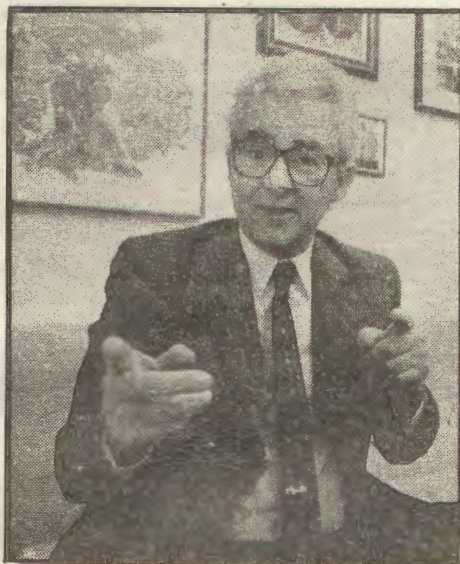
Важно је напоменути да је за странку функција повереника најзначајнија. Јер, повереник није пуко техничко лице већ човек који ужива углед у средини и представља оличење странке. Човек који ће бити у стању не само да анимира чланство већ и да придобије широк круг симпатизера и присталица странкине политике.

Други облик организовања чластва су трибине секције, одбори, разне комисије које се оснивају при месним одборима, и општинским одборима СПО. Чланови СПО се ангажују зависно од својих стручних способности, афинитета и жеља. Очекујемо да се кроз све то развије један устаљенији партиско политички живот чланства СПО и изграђују политички ставови странке по одређеним питањима и утиче на формирање јавног мњења.

СПО, се, дакле, организује на територијалном принципу. Каква је унутрашња организација руководећих политичких органа СПО на одређеној територији?

— Веома се разликују и унутрашње организације и састав, улога па и политичка моћ месних, општинских и окружних одбора. Месни одбори ће бити формирани у сваком насељеном месту или делу насеља. Седиште општинских одбора је у општинском месту које ће по правили имати више месних одбора. Општински одбор су руководећи органи али, да тако кажем, потчињени Централној управи

Злурадо тумачена наша реорганизација због наводно лоших изборних резултата не само да није тачна него је гарант више да ћемо остваривању нашег програма прићи са много више организованости и рационалних потеза

СПО. регионални или окружни одбори неће бити руководећи органи СПО већ координатори активности општинских одбора.

Нова организациона шема код многих је изазвала недоумицу. Схваћено је то као атак на досадашње руководиоце месних одбора па су неки од њих почели да роваре по терену и окупљају „своје људе“, односно да напуштају странку?

— Неки су заиста и помислили у први мах да се ради о пуком смењивању, а многи од њих, који су, како кажете, отишли, осетили су да треба много више радити, а за то нису спремни. Посебно је изван странке злурадо тумачена наша реорганизација наводно све смењујемо због лоших изборних резултата. Нити су нам резултати лоши, јер ми смо на изборима апсолутни морални победници, нити кога смењујемо, посебно не због изборних резултата.

Како то мислите апсолутни победници?

Пре свега ми смо опозициона странка са највећим бројем посланика, затим у други круг смо ушли такође са највећим бројем, а они који нису прошли добили су веома велики проценат гласова — чак до 49 одсто. Али, то је само квантитативна страна ствари. Квалитативна је свакако важнија, ми смо слободно могу рећи веома брутално спречени да допремо до народа, а сва стратегија према опозицији изграђивана је према СПО. Тачније, ми смо били у центру мете, највише гађани па, ипак, народ нам је дао највећи проценат својих гласова и у нас и даље полаже највеће наде.

Има се, међутим, утисак да је СПО мало посустао па отуда и страх да ће се те наде народа изјаловити.

Нисмо посустали. Напротив. Са великим еланом смо се посветили својој изградњи. Полазимо од тога да нема странке без чланства, односно, да је она ефективна само кроз његову активност. Зато сада усавршавамо своју организованост како бисмо кроз то развијали један сталнији и продуктивнији партијско-политички живот. Циљ нам је је да месне и општинске одборе развијемо тако да они израсту у утицајне политичке чиниоце у својим срединама. Чиниоце до чијег ће се става држати. Не мање промене доживеће и Централна управа, председништво, извршни одбор.

ЈЕДНОУМЉУ СУЖАВАЋЕ СЕ ПРОСТОР

У нову организациону шему свакако се мора укључити и група посланика изабраних у Скупштини Србије?

Не само изабраних већ и бивших кандидата. Сви су они на неки начин полагали и мање или више успешно положили испит на изборима и пред чланством и пред народом. Зато се у првом реду из њихових редова регрутује састав општинских и окружних одбора. Изабрани посланици су по нашем статусу чланови Централне управе. У нашој парламентарној групи видимо моћну полуку у потискивању болшевизма не само у Скупштини већ и у осталим институцијама система. Не сводимо, наравно, сву њену улогу само на контролу и обуздавање владајуће странке и њених болшевичких страсти. Она ће давати значајан допринос да се парламент учини што продуктивнијом политичком институцијом. У том рачунамо на садејство осталих демократских странака односно опозиционих група у парламенту. Јер, ми не полазимо од уско партијских интереса и пуких аспирација за влашћу, већ пре свега од потребе да наша парламентарна група буде један демократски агенс који ће допринети да сама Скупштина осваја позицију која јој у систему једног развијенијег парламентаризма припада.

Како са тог становишта процењујете прве седнице Скупштине Србије?

Наши посланици су управо тако и наступали, а посланици владајуће странке онако како

се од њих могло и очекивати. Међутим иако су већина није баш све ишло по њиховом сценарију.

Срели су се са много тога непредвиђеног и морали су доста тога уважавати.

На пример?

Прихватили су, на пример, расправу о изборима или о емигрантима на Косову. Једноумљу ће се сужавати простор, а и рутинско гласање ће ишчезнути. Сада се рецимо, не случајно, СПС-ови посланици опирају тајном гласању где год могу, прави разлог томе је што нису хомогени. По правилу, веће хомогене групе не страхују од тајног гласања и исказивања разлика у својим оквирима. Опозиција, иако бројчано мања нема тог страха.

Све ће то бити још видљивије кад на ред дође конкретно уређивање односа у форми закона и других одлука.

ИНСИСТИРАЋЕМО НА ИЗБОРНИМ ОБЕЋАЊИМА

Споменули сте даљу активност бивших посланичких кандидата.

Створили су се услови да се радикално мења квалитет политичког живота у Србији. Избори су једна врста такмичења. И као у сваком такмичењу ни један резултат није ненадмашив. Бивши посланички кандидати имају увек шансу да тај резултат поправе у пре-временим или на следећим редовним изборима. Исто као што политичке странке које су са различитим резултатима прошле на овим изборима остају у политичком животу, тако и њихови кандидати. Дакле и странке и несудећи посланици нису никакав пуки декор изборне трке већ њен активни учесник, а та трка у новим, измењеним политичким условима не завршава чином избора.

Значи ли то да ће бивши посланички кандидати опозиције „чекати на кривини“ своје противнике?

Инсистираћемо да се испуњавају обећања дата народу. За сваког ко у томе затаји тражићемо опозив или преко наших посланика или путем својих активности ван парламента.

То је наша обавеза према оним који су за нас гласали, а ни оне који су били наклонени другима не смемо оставити на цедилу. Наш поглед на политику је другачији од оног који је доминирао и који на жалост још доминира. Ми у њој не видимо само надметање за власт и функције већ високо моралну и етичну сферу јавног живота. Зато ја то не бих назвао „чекањем на кривини“.

Српски покрет обнове улазу у нову фазу политичког деловања. По овоме што сте рекли нема места неком великом ликовану победника на изборима.

Знам да се много говорка о некаквој парализи наше странке и да нам се прориче испаравање са политичке сцене. Али, сан је сан, а јава је нешто сасвим друго. Поставке нашег програма о федерацији, о границама, о положају свих Срба не могу, без обзира колико их сада својатају, спроводити они који су нас због њих стављали на стуб срама. Једноставно зато што им не прилазе искрено већ их само сматрају политички курентним. А то што се ми тренутно бавимо собом, односно, својом реорганизацијом само је гарант више да ћемо остваривању нашег програма прићи са много више организованости и рационалних потеза. Зато нека се за нас не брину.

Косара СТЕФАНОВИЋ

ПИСМО ВУКА ДРАШКОВИЋА ПРЕДСЕДНИКУ СДА СУЛЕЈМАНУ УГЉАНИНУ

СДА ПРЕТИ СРБИЈИ

Поштовани господине Угљанин!

Најпре да Вам захвалим на томе што ми честитате Божић. Много сте ме били обрадовали. Понаоде сам се да, ипак, без зајаница и зло крви можемо обновити светосавску Србију, у којој никада цркви добрих људи није било тесно крај њамије добрих људи. Поверовао сам да се приближавамо времену јеванђеоском, односно земану мерхаметском, ако Вам се ове речи више допадају.

Некако, међутим, у исто време, док сам ја, у Београду, читао ту Вашу честитику, у Новом Пазару се догађало нешто и много ружно и веома опасно. Под окривљем СДА, странке чији сте Ви председник, створен је „Муслимански омладински савез“ (МОС), на чијој је Оснивачкој скупштини грмело од повика: — Нема више Србије! Турско, турско! Киша пада, Србија пропада! Суље, Сдашмо! Џикад, џикад!

Ви сте се, касније, од тих претњи Србији на одређен начин „оградиле“. Политички разуман гест, али недовољан да уклони сенку са Божићне честитке и надања која сте у мени били пробудили.

И Ви и ја предводимо странке које су у опозицији према садашњој, комунистичкој, власти у Србији. Али, поштовани господине Угљанин, ни Ви ни ја, а ни странке на чијем смо челу не смемо бити у — опозицији према Србији! Опозиција према облику власти, према типу државног поретка: то — да.

Опозиција према српској држави и српском народу: то — никада.

На Бадњи дан ове године, у Новом Пазару, на већ споменутој Оснивачкој скупштини „Муслиманског омладинског савеза“, претило се управо Србији. Самим тим, забрањено је и Српском покрету обнове, а и свим Србима, без обзира на њихову страначку припадност.

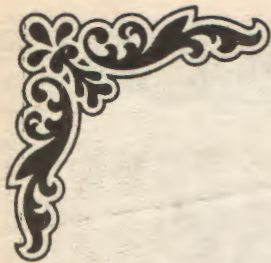
Ја, поштовани господине Угљанин, немам друге Отаџбине сем Србије. Хоћу да своју Отаџбину учиним што слободнијом, богатијом, срећнијом. То су разлази мог опозиционог деловања. Ви, такође, изјављујете да Вам је Србија Отаџбина. Зашто, онда, дозвољавате да чланови Ваше странке и њеног подмлатка чине то што чине и траже неку другу Отаџбину? Какав се то турски вакат призива? Турском у Србији је, подсећам просудено 1912. на Куманову. Свака сумња у ту несумњиву истину води репризи Куманова. Да ли те жelite?

Клицом Садаму Хусеину, чланови СДА и њене омладине крше опредељење Србије према садашњем рату у Заливу. Узград, да се мало и насмејем. Како се то, истовремено, може клицати и Турској и Садаму Хусеину, који је у рату са том истом Турском? Мржња према Србији, очито, помућује не само разум него и логику.

Хоћу да верујем да не верујете да може бити оно што бити не може.
С најбољим жељама,

Вук ДРАШКОВИЋ

„СРПСКА РЕЧ“
деоничарско друштво
БЕОГРАД, Народног фронта 43
тел. 011/642 233

објављује да издаје књигу

ПИСМА ВУКУ

Књига садржи факсимиле и делове бројних писама које је СРПСКИ ПОКРЕТ ОБНОВЕ И ВУК ДРАШКОВИЋ примно после завршених избора.

Писма су потресно сведочанство о реаговању народа у Србији, а нарочито младих, на неочекиване резултате избора.

**Цена књиге је 200, а у претплати 150 динара.
Сав приход од продатих књига припада СРПСКОМ
ПОКРЕТУ ОБНОВЕ.**

Позивамо чланство СПО и симпатизере да се претплате на ово јединствено издање које је докуменат овог времена. Својом претплатом уједно учествујете у потпору СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ.

Књигу можете поручити и поузећем на телефон: 683-952, 642-233 лок. 149, 600-222, лок. 9979, 507-454.

КЊИГА ИЗЛАЗИ ИЗ ШТАМПЕ до 15. фебруара. 1991. год.

ПОРУЏЕНИЦА

_____ (презиме и име, поручиоца)

_____ број _____
(улица) (број)

_____ (пош. број) _____ (назив поште)

Уплату протувредности од динара _____ уплаћен је на жи-
ро рачун број 60801-603-27562 ДД „Српска реч“, Београд

У _____, _____ 1991. Потпис поручиоца,
_____

КОМУНИСТИ ОПЕТ ЈАШУ

Има факултетску диплому, подстарску собу лични доходак којим не би могао платити преноћиште у Светом Стефану. Од правих пријатеља и великих непријатеља могао би сачинити омањи град. Крив је због подизања крвног притиска непријатељима Србије и демократије, крив је и због повећања псовки (незванично, највише псован човек у Новом Пазару, а и шире); Крив је и због навођења на криминалне радње: један још актуелни српски политичар у општини обећао је да ће га убити и са заставом отићи у затвор. Јоковић је жив живцат, политичар није у затвору (никад два добра да саставиш). У биографији му недостаје још једна ставка-затвор, мада су неки од локалних моћника покушали и то. На изборима је био кандидат СПО за посланике у Народној скупштини. По броју гласова надмашно је социјалистичког кандидата, али је место у скупштинској клупи заузео човек Странке демократске акције. Је ли изборе доживео пораз?

ДОБИЛИ СМО ВИШЕ ГЛАСОВА ОД СПС

— Можда звучи помало чудно, али ја сам задовољан резултатима избора у Новом Пазару, па и у Рашкој области и Србији, а посебно кад се зна каква је хајка вођена на Српски покрет обнове — на телевизији, на јавним скуповима, у новинама, нарочито у „Политикиним“ издањима. Не желим да будем неправедан, па овом приликом истичем коректан став локалне радио-станице и листа „Братство“ у време предизборне кампање, па и од оснивања партије у граду. Трудиле су се да буду објективни и да свим странкама уступе подједнако простора и времена. Зашто сам задовољан? Овде су наши посланици добили више гласова од Социјалистичке партије, што значи да смо ми легитимни представници српског народа на овом простору.

Друго, за нас нико није гласао ни из страха, ни из властољубља, да би сачувао некакве позиције, нити по наговору, или било каквих личних, уских и ускогрудних интереса. Гласали су из убеђења, патриотизма и жеље да се Србија једном очовечи, да у сваком погледу буде тамо где је вековима била и где јој је место — у Европи.

Треће, не мање важно, за нас су гласали млађи људи, људи чије време долази и који тек имају шта да кажу и да ураде. То је наш највећи капитал. Додао бих још нешто, о чему се углавном ћути, и што замаскирани комунисти нерадо слушају: ми имамо много присталица међу младим који још не могу да гласају. Они су листом за нас и, на несрећу комуниста, неће вечно бити малолетни. Али, чуће се и њихов глас, они ће бити наша снага на следећим изборима. За разлику од очева и дедова, они су храбри, мисле својом главом, узор им је демократски свет, не плаше се да ће нешто изгубити јер, захваљујући „усрећителјима“, ништа и немају.

Они су мудри и имају тврд образ. Одрекли су се грешака старе партије али њене каке нису у последње две-три године испуцали су толико политичке артиљерије, да ће ускоро пуцати-ћорцима

Зашто, господине Јоковићу, упорно, социјалисте називате комунистима.

Ја видим само ново име и нову петокраку, уоквирену националним бојама. У ствари, одабрали су прави симбол: большевици са пригрнутим националним ћураком. Истина, они ће га лако одбацити буде ли требало да се очува власт, лични интерес, привилегије. Нова партија?! Каква иронија. Њихово представљање, њихова обећања, њихови избори — све је то само једно велико позориште, једна лакрдија. Да се не ради о судбини на-

рода, о судбини ове земље, заиста би било смешно. Обећали су ово и оно, нудили неке програме, ако освоје власт. Као, тобоже, они нису били на власти. Какво лицемерје! Зашто то нису остварили кад су имали власт? Ко им је сметао? Бар они нису морали чекати изборе.

Питате зашто их називам комунистима. Па ако то нису, ако су нова партија, зашто нисмо делили простор на телевизији, у средствима информисања? Зашто су њих на промоције возила службена кола, уз то су добијали и

дневнице, а ми смо из свог џепа плаћали аутобус. Зашто се нису одрекли просторија, кола, оног силног чиновништва? Зар и овде, у Новом Пазару, и после спајања ССРН и Саве за комуниста нису остали сви запослени, чак и два возача? Од кога је толико људи примало плате? Није, ваљда, од чланарине нове Социјалистичке партије. Комунисти су мудри, и имају тврд образ. Одрекли су се грешака старе партије, али њене кесе, богами, нису. Били су комунисти, бољшевици и то остају.

МНОГИ ДАТУМИ ПРОГЛАШЕНИ ИСТОРИЈСКИМ

Очито, Ви не дајете много шанси победничкој партији, чак ни поред чињенице да је освојила неочекивано велики број места у парламенту?

— Уверен сам да нема шанси. Није ни њихов арсенал обмана и трикова неограничен. У последње две-три године испуцали су толико политичке артиљерије да ће ускоро пуцати ђорцима. Циљ је био увек исти: држати народ у страху, у осећању сталне угрожености, или му причати шарене лаже о „светој будућности“. Сетите се само колико смо ових година имали „преокрета“. Толико смо се преокретали да се народу већ врти у глави. Укаже се, на пример, на „непријатеља“ и залуђује народ, а кад то почне да попушта, измисли се нешто ново. Потребно је очи одвлачити од оних основних проблема, главни је циљ.

Зар није требало да после зајма за препород Србије постанемо Швајцарска? Зар није требало да зачас зауставимо Србе и Црногорце на Косову? Зар нам није непријатељ Словенија? Па Хрватска, па четници, па ови око нас. Треба ли да схватимо да Србе и Србију мрзи васколики свет само да нико не би унутар ње заталасао усталичене бољшевице? Довољна је бесрамна тврдња да ће избити грађански рат уколико не победје социјалисти. Сетите се само колико датума је проглашено историјским. Нико више не зна кад је дан државности Србије. Прославили смо га већ три-четири пута. Е па, није остало много маште за измишљање, а још мање народног стрпљења. Не може за нашу судбину, и наше поразе бити увек неко други крив. Морамо се једном срести са истином. А зна се против кога ће бити та истина. Народ лепо каже: у лажи су кратке ноге. Убрзо ће неко почети да храмље, а то, сигурно, нећемо бити ми. Знају то одлично и социјалисти. Зашто није било победничког славања после избора? Зар то не казује нешто?

Није било славања, али је било зловних примедби да је СПО после избора у шоку. Осећате ли се, стварно, као губитници?

— Нипошто. Тиме победници мало стишавају свој страх. Зајхали су опасног коња, неким је Бог на помоћи. Ми нисмо губитници. Нисмо тркачи на кратке стазе. За нас ништа није завршено. Ми смо покрет, покрет пробуђене отаџбине. Урадили смо доста и да ни један наш човек није ушао у Народну скупштину. Србима смо вратили веру, самопоуздање, пробудили им храброст, натерали их да размишљају. Ми идемо на дуге стазе. Ево, разговарајмо о Новом Пазару. Доскора, Србин се плашио да затражи српску салату јер му је неко могао залепити етикету националисте. Ко-

лико је само деце некршћено, колико младих људи не зна Оченаш. Били сте на Сабору Срба код Петрове цркве и видели ону масу. Зар и то није победа Српског покрета обнове! Србин се оног дана осећао човеком, достојанственим, у својој земљи. Онолико Срба у Рашкој области на једном месту нико није сакупио од Неманића. Није онде Вук Драшковић дошао да би сакупио гласове, јер шта нас овде има. Дошао је да српски народ осети да није сам, да неко о њему мисли. Видели сте шта се после тога десило. Видели сте како је реаговала Странка демократске акције и исламски фундаменталисти.

Драшковићу оног дана живот није био сигуран, и он је то знао и рекао раније, али је дошао. Прошао је кроз град док су демонстранти дивљали, прошао је ради Срба у Новом Пазару, ради њиховог мира и вере. Није да би добио гласове из руке власти. А где су тада били српски званици? И где су уопште били кад је у питању Рашка област? И када добу, враћају се пуних тала. За њих је чувенија пазарска телетина него Сопоћани. А сви знају да се одавде Срби исељавају и да сеобе нису заустављене.

НЕ РАЗБИЈАМО ЈЕДИНСТВО — ВЕЋ ЈЕДНОУМЉЕ

Разговараћемо и о сеобама, а сада, ипак, да поразговарамо још о изборима. Шта кажете на оптужбу да разбијате српско јединство?

— Они који тако мисле нека сви пређу у Српски покрет обнове, па ћемо бити јединствени. Сасвим једноставно решење. Ми не разбијамо јединство него једноумље. Не може вишепартијски систем само са Социјалистичком партијом. Или да се примени она генијална замисао „плурализам унутар Социјалистичког савеза“, о беспартијској држави.

Срби су у Новом Пазару, и поред две изборне јединице, остали без свог посланика. Изгледа да је тако морало да буде?

— Јесте. У другој изборној јединици српско изборно тело се поцепало на СПО, СПС и самосталног кандидата, али и без тога шансе су биле занемарљиве. Кандидат Реформских снага, иако Муслиман и угледни лекар, добио је занемарљив број гласова јер су Муслимани махом гласали за Странку демократске акције. Били су организовани, чак и агресивни. Човек није смео да оде у Скопље на свадбу, јер су му претили, ако не гласа. У време избора био је снег, српска села су уда-

љена, много је старих, тако да око четири хиљаде људи није гласало. Зато је бесмислено тражити ко је крив што су Срби без посланика, бар међу нама овде. Кривац се може тражити у Београду, међу оним што су годинама из удобних фотеља гледали како Срби напуштају вековна огњишта, остајали и неми и слепо. Ако су се на рачун Устава извличили од оптужби што не зауставе исељавање Срба и Црногораца са Косова, овде нису имали сметњи. Ово је део Србије и могли су применити све мере. А знали су, јер су брда пригужби, упозорења и жалби ишла у Београд. Наши представници су, горе у Београду, упорно ћутали. Александар Ђокић, Миломир Петровић, Никола Ђурић и сви ти „наши кадрови“ гледали су да имају добру плату, да дођу до стана, да се ником не замере, да буде мир у кући, а што Срби остављају родне куће, нико од њих није за то марио.

НЕЋЕМО ОВДЕ ЏАМАХИРИЈУ

Лидер Странке демократске акције Сулејман Угљанин, приликом представљања на телевизији Београд, тврдио је да се из ових области нису исељавали Срби него Муслимани, који су, пре признавања муслиманске нације, уписивани у документа као припадници српског народа.

— За председничког кандидата то је, у најмању руку, неозбиљно. Из Новог Пазара се од 1968. па до 1988. одселило више од десет хиљада Срба. Према попису 1971. године Срба је у Новом Пазару било више од 25.000, или 38 одсто, а десет година касније око 21.000 или 28 одсто. Тај проценат је данас пао испод двадесет. То су бројке, и то у времену после признавања муслиманске нације. Још само да кажем да је 1920. године овде било 18.000 Срба, и то неку стотину више него муслимана. После другог рата је у Новом Пазару било око пет хиљада Турака и они су, углавном, одселили у Турску. Али, господину Угљанину неке ствари око нација нису јасне. Куран не признаје нације, па ваљда отуд Угљанин често меша и Муслимане, и Турке и Шиптаре у исту нацију. Ја не замерам господину Угљанину, он је добар зубар и добар верник, али замерам онима који су свим силама настојали да исељавање Срба из Рашке области остане табу тема, а знали су за тај проблем и могли су да га реше или ублаже.

Примећујем да не употребљавате термин Санџак него Рашка област. Зашто?

— Санџак је окупацијски термин, дошао је са Турском Царевином, и са њом је требало да оде, као и сви други Санџаци.

О исељавању се, ипак, проговорило почетком осамдесетих, а коју годину касније Скупштина Србије је донела и Програм мера за заустављање неповољне миграција за општине Нови Пазар, Сјеница, Тутин и Пријепоље. Улагана су знатна средства, али већих резултата није било. Где су прављене грешке?

— У старту, јер није речено да је то програм за заустављање сеобе Срба, па су се тако фабрике правиле и тамо одакле Срби одлазе, и у приградским насељима где се досељавају Муслимани, и у мешовитим и етнички чистим. Прављени су углавном фабрички погони у којима се запошљавала женска радна снага. И најгоре, локални моћници су одреда и углас тврдили да се Срби исељавају из економских разлога. Ко би поменуо притисак, добијао је етикету националисте. Чак и онда кад су учествовали експедије на штету Срба, кад

су нападане калуђерице у Сопотанима, цепане шајкаче, Срби пребијани без разлога, кад су кључна места у привреди и на свих другим важнијим местима заузели Муслимани, и низ других ружних ствари које су тек касније постале доступне широј јавности. И кад је свима било јасно да се на овим просторима води тихи сиход, наши локални моћници, Срби посебно, декламовали су о братству и јединству. Све те године, локални „кадрови“ су шетали са места на место, штитили једни друге. Продор исламског фундаментализма обезбедили су својим ћутањем и прикривањем месни политичари попут Александра Јаћовића, Салиха Приштевца. Аља Бешировића и њихове свите. Нису случајно приликом демонстрација чланови СДА аплаудирали Александру Јаћовићу, председнику општине Нови Пазар. Лично сам га слушао кад у Краљеву објашњава регионалним функционерима да у Новом Пазару нема свињског меса јер српски стомаци на њега нису навикли.

КОМУНИСТИ НЕ ВИДЕ СЕОБЕ

Кад је прошле године основано Удружење грађана за повратак Срба „Рас“. Ви сте један од његових оснивача, ствари су се унеколико промениле. Бар је јавност сазнала истину.

— Да, истина је продрла у јавност, слободније се о томе могло говорити, Срби су отворили уста и, углавном, на томе се остало. Не бих сад говорио о напади на „Рас“, о томе како је називан четничким, непријатељским удружењем, подвалама и сметњама, али морам да кажем да су у томе предњачили Срби. Они су навикли да за шамаре по Србима добијају највеће поене. Питам се да ли их је барем мало било стид, бар пред самим собом, кад су се летос уверили да је Удружење било у праву, да овде делују муслимански националисти, и да се ништа на овом простору није дешавало случајно.

Да ли је „Рас“ могао нешто више да уради на заустављању Срба и на повратку исељених?

— Мало. За то треба новац и власт, а „Рас“ то нема. Ми смо са стањем у овој области упознали РИВ и Станка Радмиливића, били смо и код Слободана Милошевића, изнели толико чињеница, указали чему све ово води. Сви су „схватили“, сви обећавали, али се није ни прстом мрднуло. Речено је да ће се ова тема наћи на седници Скупштине Србије, али је Зоран Соколовић, ваљда, сматрао да то и није нека важна ствар. А тај господин Соколовић је, у предизборној трци за базом, стигао у Лепосавић, двадесет километара одавде, да буде њихов кандидат за посланика. Победио је, не знам како, али тешко Србима тамо ако им буде помогао као нама овде. Свакоме је јасно да се овде кида део Србије, да се покушава од Рашке области направити некаква исламска провинција, некаква џамахирија. Одавде, где је никла српска држава, где су корени српске духовности и културе, Срби морају да се исељавају јер се осећају несигурно. Лепо је што се у новом Уставу Република Србија обавезује да штити права својих сународника и изван граница, али нека се побрине и за нас. Или се, можда, и ова област и овај проблем држе, злу не требало, да се опет народу подигне температура и политички врх прикаже као једини избавитељ.

Тврдите да овај простор није баш најпријатнији за српски народ, да Срби зато

траже сигурнији дом даље од колевке Немањића. Хоће ли људи поверовати?

Можда ја то гледам емотивније. Можда је нормално да у три-четири српска села буду затворене школе јер нема деце, да у граду имате етнички чиста насеља и етнички чиста одељења у школама, да у привреди има само један директор Србин, да ни један Србин није ушао у Раднички савет Медицинског центра, да ни у једном ресторану нема свињског меса иако је то званично тражено.

Можда је нормално да се на скуповима узвикује „турско, турско“, да се Србија проглашава маћехом, да се подржавају сепаратисти на Косову, да од две хиљаде приватника има задемарљив број Срба. Можда другим не смета што се на оснивачкој скупштини Муслиманског омладинског савеза СДА скандирало Садаму Хусеину, позивало на цилад, узвикивало „Ово није Србија“.

Нећу да говорим о чистој пљачки друштвене имовине, о шверцу, махинацијама, о немоћи државе да на овом простору изврши бар своје одлуке. Али, не треба се чудити. Кад у врху имате људе који ће се продати за пастрмку са Пазаришта, телетину и џемпер Задруге, а имате људе којима је мито основно оружје, онда је, заиста, све могуће. Могуће је и да се дозволи градња рибњака на терену који је под заштитом Унеска, могуће је да напредују људи чије је место у затвору. Једноставно, овде не функционише држава. Новац олако и чудно тече у џепове приватника, а одатле за потребе оних који би одавде да протерају Србију. Држава је ефикасна једино када треба ухлебити бивше или пропале политичаре, кад треба запослити прекобројно чиновништво бившег СК и ССРН. СУП је за то као створен. Држава и политика су још нераздвојне сестре.

РЕЦЕПТ ЗА ПОДОБНОСТ

Неке оптужбе, господине Јоковићу, иду и на рачун Странке демократске акције. Зар се не плашите да би то могло отежати вашу сарадњу?

СРПСКА РЕЧ, 4. ФЕБРУАР 1991, БРОЈ 12

СПО

— Не плашим се, јер са СДА не сарађујемо и, то сам им и рекао, нећемо док се не извине српском народу због испада приликом оснивачке скупштине на стадиону 29. јула, демонстрација 9. септембра због одржавања Сабора Срба и последњих ексцеса на оснивању Муслиманског омладинског савеза. Програм те партије је демократски, али наступи нису. Они морају да охладе главе и спусте се на земљу уколико желе да живимо заједно. Морају да схвате да је ово Србија, и Европа, и да се неке ствари никад не могу вратити. Не може се говорити о муслиманској аутономији на простору где су српске светиње и где је никла српска држава. Па и да се иде на референдум, у Рашкој области, или, ако хоће у Санџаку, више је Срба. Не мисле ваљда правити аутономију од Новог Пазара, Сјенице и Тутина. Можемо живети заједно, српски народ је широкогруд, али ово мора остати Србија. Нико ме не смета муслиманска национална странка, нека се она залаже за муслиманску културу и традицију, али нека се види и да је европска. Нећемо ми у својој држави да дозволимо некакви афро-азијски оазу, пропагирање цихада и враћање уназад. О тековинама ослободилачких ратова од 1912. нећемо се погађати. Они који би да врате време пре тога, немају шта да траже у овој земљи.

Колико знам, Ви никад нисте били у милости владајуће гарнитуре. Откад почиње Ваша неподобност? Основну школу прескочите.

— Бар је у Новом Пазару било лако постати неподобан. Инжењер Пајковић је то зарадио јер је питао зашто је у грбу Новог Пазара кула у којој су трунули Срби. Могло је ако крсти дете, ако слави, запева војводи Синђелићу... Могла је књига о томе да се напише. Ја сам ту чувену етикету зарадио у једној фирми кад сам питао како шеф може да буде неко ко нема наше држављанство. Био је у питању турски грађанин. А после тог није било тешко одржавати репутацију.

И никад не добити посао за који сте се школовали.

— Јесте. У својој струци не могу да радим. Људи који су исти факултет заједно завршили са мном и те како напредују. Ја сам правник, завршио сам факултет за безбедност и ДСЗ, при крају сам на постдипломским студијама на Правном факултету у Крагујевцу. Претходно сам завршио вишу школу за унутрашње послове. Радим у интерној контроли у Текстилном комбинату „Рашка“. Не очекујем нешто боље у овим условима. Један републички функционер ми је обећао посао у струци, уколико се јавно ишчланим из Српског покрета обнове.

Јесте ли се двоумили између образа и стомака?

— Ни тренутка. Убеђења се не могу уновчити. Ја имам своје задовољство, знам да сам на правој страни. Не сметају ми ни претења и увредљива писма, ни ситне пакости, па ни препади. Смета ми само што још код Срба нема довољно грађанске храбрости. Тај народ, у рату легендарно храбар, зна у миру да задрема или страхује за неке ситне привилегије. Ипак, ако смо педесет година живели у страху, то је нормално.

СТРАНКА ТО САМ ЈА!

МО СПО у Сомбору недавно је напустио његов свемогући председник г. Сава Владетић. Вест ни мало значајна ни вредна пажње. У овом плуралистичком времену кад се тоталитарни систем распада као кула од карата, такве појаве честе. Неспособни подносе оставке на функције, уступају место способнима и на том се готово све завршава. Образложења и разлози постоје. Међутим, у случају г. Саве Владетића то није тако. Бивши свемогући председник МО СПО-а у Сомбору за кривицу за свој неслави дебакл посланичког кандидата и за одлазак са челне позиције МО СПО-а у Сомбору окривљује друге. Баца дрвље и камење на бивше своје сараднике, па чак и на Председништво СПО-а у Београду. Полигон за лансирање његових отровних стрела су локалне „Сомборске новине“, сомборска чаршија и неки појединци из владајуће СПС партије.

Шта је то г. Владетић хтео а није постигао?

ГВОЗДЕНОМ МЕТЛОМ МЕТЕ ЧЛАНСТВО

Од оснивања странке г. Владетић стаје на њено чело. Од самог почетка заводи стратевладу и понаша се као егсектор. Гвозденим метлом мете чланство. Мења сараднике, поготово оне који му нису послушни, који не подржавају његов бољшевички метод рада и који неће под његов црвени шишел. Преко ноћи Џунгашвилијским методом елиминише непослушнике из МО СПО-а Сомбор и доводи друге, мислећи да ће му бити „верне скутоноше“ за разбијање странке.

А да му је растурање странке био једини циљ поред удобног посланичког места у парламенту, говоре многе чињенице. Бивши „Удбаш“ (до 1979. год. г. Владетић био криминалистички инспектор у Суботици), понаша се као прави „полицајац“. На састанцима, који су се редовно одржавали у малој сали Градске куће у Сомбору понаша се крајње агресивно. Једном речју, како рече један члан СПО-а „Владетић се понаша као слон у стакларској радњи“. Ствара еуфорично стање и митингашки штимунг (то могу да потврде многи чланови СПО-а који су долазили на те састанке а који су због таквог вођења састанака напустили странку), прети и покушава чак и физички да се обрачунава са неистомишљеницима (комплекс заостао из полицијских времена или педагошке мере које Владетић примењује у школи. Дотични је, нажалост, професор књижевности и како сам рече „технолошки вишак у сомборској Гимназији). Касније ће г. Владетић у „Сомборским новинама“ тврдити како је он био против митинга и еуфорија а да је био за „рад и ред“. За какав је то рад и ред био г. Владетић добро се види и без увељичавајуће лупе коју он потура другима. Сав рад и патронат над странком Владетић присваја, као да је у питању његова дедовина. Под мотом: „Странка то сам — ЈА!“ или „Ко је про-

За свој пораз на изборима окривио Председништво СПО-а и чланове Месног одбора

тив мене, тај је против странке!“ Владетић се понаша као окорели бољшевик (до 1987. године, г. Сава Владетић је припадао чланству СКЈ. Зашто је и како на брзину променио рухо и од бившег ватреног ортодоксног комунисте постаје, тобож, огорчени анти-комунист? То он најбоље зна), говори податак да је сам себе кандидовао за посланичког кандидата СПО-а не консултујући базу, МО СПО — Сомбор нити многобројне пододборе у сомборској општини.

ПОСЛЕ ИЗБОРА НАПУШТА СТРАНКУ

У изборној кампањи елиминише „Изборни штаб“ који је био формиран при МО СПО Сомбор, а који је био задужен да води мар-

Научно да мења „дрес“: Сава Владетић

кетинг странке и промоције посланичких кандидата СПО-а у Сомбору. Послове око маркетинга поверава двојци нечланова СПО-а, који су, како се касније потврдило, били са стране убачени (вероватно уз благослов Владетића) да растура странку и допринесу што већем дебаклу часним посланичким кандидатима СПО-а др. Саши Мештровићу и инг. Мирославу Црквењакову. Углавном, будном пажњом верних чланова СПО-а, двојица Владетићевих и ко зна чијих агената су у последњем моменту раскринкани, најурени из историја СПО-а. Међутим, пропагандни материјал је одштампан пет до дванаест и то захваљујући посланичком кандидату СПО-а инг. Мирославу Црквењакову и његовим везама у безданској штампарији „Војводина“. Али, због „предизборне тишине“ није могао сав бити подељен бирачима.

Када је у првом изборном кругу самозвани посланички кандидат СПО-а г. Владетић доживео тотални фијаско, у његовом опробаном стилу подвија реп. Свестан да му гори под ногама пакује кофере и брже-боље напушта странку да би одмах почео да дели контрадикторне изјаве. Прво, у свом писменом образложењу упућеном странки наводи да то чини из здравствених разлога и постдипломских студија, док у штампи изјављује да је на тај корак принуђен због лоше организације послова у странки и кампање коју је против њега водио МО СПО-у Сомбору у спреми са председником Извршног одбора СПО-а г. Миланом Комненићем. Друго, мефисто Владетић спомиње „некакве девизе“ које је тобож примио (не зна се од кога) за прелазни рок. Шта је са тиме хтео умишљени „Марadona“ играч сомборске политичке сцене, ником није јасно, па ни њему самом. Отворено је питање: „Која то странка жели да помоћу девиза привуче у своје редове овако „бриљантног политичара“, дојучерашњег „анонимуса“ у Сомбору?“

ВЛАДЕТИЋ ТРЧИ ПОЧАСНИ КРУГ

Владетић очигледно игра на погрешну карту. Блаћењем своје дојучерашње странке (у стилу како је пре извесног времена блатио своју мајку — СКЈ партију) грчевито покушава да се додвори својим бившим послодавцима, који су га, вероватно (како неки тврде и гурнули у странку СПО-а да за њих обави неке послове. Прикупљање података о неким члановима МО СПО-а (случај Милашиновић) коме је преко радне организације проверавао податке.

Иако је Владетић нанео огромну штету СПО у Сомбору, како материјалну тако и моралну, МО СПО није желео да ствара аферу око његовог одласка. Пустио је Владетића да оде како је и дошао. А што он трчи почасни круг и пушта отровне стреле, ствар је његовог фрустрирајућег менталитета.

Бранко СВИЛАР

ИМА ЛИ РЕШЕЊА ЗА
КОСОВСКУ ДРАМУ? (I)

КОСОВО

ПЕРВЕРЗИЈА КАО РЕДОВНО СТАЊЕ

Аутор текста је др Драгољуб Живковић, професор Филозофије на
Универзитету у Приштини.

Сматрају га једним од најбољих познавалаца косовске збиле и аутором
понајбољег програма за решење косовског чвора. И то, за разлику од
других — са лица места.

Како је и колико Милошевић „задужио“ Косово? Зашто српска влада
није упућена у стање на Косову?

Аутор ових редова је од стране тајних албанских организација осуђен
на смрт.

Због дужине текст објављујемо у два наставка.

Сасвим сигурно нема народа на свету који толико векова (од 1389. године) испашта један свој пораз и носи у свом друштвеном бићу трагику као своју судбину. Наиме, и после косовског боја Србија и српски народ су успевали да искују нове мачеве и поведу нове битке. Међутим, велике ратне победе нису ни за јоту укинуле извориште многих пораза Срба, њихову међусобну мржњу, издају, спремност да служе верно и највећим непријатељима српског народа. Изгледа да се Срби делимично уједињавају само кад имају заједничког непријатеља. Ако је потпуно нормално да се људи, мање или више, разликују по многим особинама и интересима, што је сасвим природно, било би исто тако сасвим природно да се уједине кад им је заједнички интерес угрожен, када им је људско достојанство доведено у питање, када су им огњишта доведена у питање?! Да ли је дошло време и јесу ли сазрели услови да се та рак рана раздора и сукоба Срба бар доведе у стање мировања, да би потом сасвим нестала око виталних питања њиховог живота и опстанка? Могу ли Срби без српства постати Југословени, Европљани, Американци? Зашто се Немци уједињују да би уједињени „ушли“ у Европу? Зашто то сваки народ тако пуно држи до своје традиције, до своје културе, обичаја, до својих вредности, природних и људских и тек тако успоставља разне везе са другим народима? Ко нас је то учио да је нормално да Хрват буде Хрват, Словенац да буде Словенац, Албанац да буде Албанац, а само Србин није Србин већ Црногорац, Косовац, Личанин, Босанац, Шумадинац, Санџаклија и томе слично? Шта смо то велико прескочили да бисмо се толико угрували приликом пада на земљу?

Неки „модерни“ мислиоци тврде да је ово време владавине профита, тржишта, новца, време фетиша економије а не духа, културе, национа. Јесу ли у праву? Чему уопште економско богатство, чији значај никако не треба потценити али ни преценити, без културног, хуманистичког, духовног богатства људи? Модерна филозофија је то питање одавно апсолвирала и дала веома ваљан одговор. Ако се једном народу узме памћење, историја, култура, дух, ако се забрани његова слободна и критична мисао, ако заборави своје корене, тада је тај народ сасвим припремљен за сваку врсту употребе. Тада онај појединац који не поседује „свест стада“, који не чује и не слуша само „звон“ свог пастира, или још горе, овна — предводника, мора у име мира и реда бити ликвидираан. А да би био ликвидираан мора му се пронаћи нека мана. Стадо нормално иде за испашом и не зна где му је

КОСОВО

домовина, огњиште, прадеговина, не зна шта је његово а шта није. Заправо све је то тамо где има траве. Отуда у једном народу на Косову и данас постоји животни принцип: „Ливада је онога чије је и стадо“.

ЗНА СЕ КО ЈЕ ОДАКЛЕ

Да није народног мита, песме, гусала, ма-настира и црква, да није фресака и памћења с колена на колена, Косово би нестало из свести Срба, као што им је нестало много чега по чему су били наследници Хелена, Византинаца и себе самих. Заборавити своје највеће вредноте значи заборавити себе, отуђити себе од своје матице, од корена, ишчупати се из темеља, препустити се вихорима времена све до уништења. Није мали број Срба који, попут оног стада оваца, за испашом, Косово не осећају као своје извориште, савест, постојину. За њих је постојбина свугде тамо где могу добро зарадити. Они нам саветују да Косово треба што пре напустити. Други део Срба, уплашени дугогодишњом драмом Космета, сматрају да Косово треба што пре препустити Шиптарима и само тако се нећемо са њима гложити, нећемо улагати и нећемо за њега гинути. Такви не виде да би им врло брзо Косово стигло на праг, завирило у кућу и затражило нова померања, све до Аустралије.

На срећу постоји и онај далеко већи број Срба који сматра да по сваку цену Космет треба сачувати. Међутим, када се поставе питања: како, докле и у име чега нужно долази до велике разлике у одговорима. Управо, без једног јасног темељног програма превазилажења косовске драме, нема ни њеног решења. Драма се само продужава у недоглед. Албанци чврсто мисле да њима време иде у корист. Биће у праву ако се настави са досадашњим начином решавања овог питања.

Научно је утврђено и када су и зашто су и како су Срби и Арнаути дошли на Косово. Тачно се статистички зна колико је било Срба, а колико Арнаута у дугом временском периоду на Косову. Зна се зашто се ко борио и коме је ко служио. Дакле, наука је рекла своју реч. За разлику од Арнаута који призивају у помоћ Илире као своје „праочеве“, јер не могу другачије доказати своје историјско право и предност на косовско-метохијским простором, а не могу ничим доказати ни да су наследници Илира, Срби имају превисоке доказе сваке врсте да је управо после Раса Косово постало најстарије извориште њихове државности, културе, примата на Балкану. Дакле, све је, у ствари, на страни Срба, осим памети и слога.

У свим српским устанцима, бојевима и ратовима легенда Косова, косовски јунаци и жртве су представљали највеће врело инспирације и заклетве. Након балканских ратова и након I светског рата учинило се да је Србија коначно разрешила свесловенско и свесрпско питање. Међутим, као што је солунски борац морао без ноге или руке, на штакама, молити народ за милостињу како би преживео, тако је и Југославија постала нови болесник на Балкану. Српски народ је опет проглашен „хегмоном, освајачем, главним непријатељем осталих словенских и несловенских народа“. Ту идеју посебно разрађује и уграђу-

је у свој идеолошки систем КПЈ нападана из Коминтерне. Југославију и Србију треба разбити! То се поклапа са идејом Немачке, Аустроугарске, Бугарске, Албаније, Румуније, Италије. Све оне хоће да измире старе рачуне: Други светски рат пружа све шансе да се идеја реализује. Хитлер долази у Марибор, ствара се усташка држава, Италијани хитају ка Црној Гори и Космету, Бугари узимају свој део, Мађари свој. Рат бесни. Гину поново Срби, али сада широм Југославије. За њих је спремљен Јасеновац, пуне се њиховим телесима јама, увале, штале, сена, запаљене куће. Они и међусобно ратују. Уништавају се без пардона у име „слободе и својих идеологија“. Страни непријатељ математичком тачношћу каже да смо се међусобно далеко више поубијали него што смо од њега страдали. Кад се рат завршио и када се у свету прогласио мир само су Срби наставили међусобно да ратују. То чине и данас. Док год буду међусобно ратовали трећи ће то веома добро користити. Па чак и онај народ који је по свему далеко заосталији од Срба, врло лако својом слогом успоставља власт и над Србима и над њиховим територијама. Није његова снага у њему већ у немоћи, тј. неслози Срба. Сваки Србин би хтео да буде државник, па још ако има црногорске крви у себи, чини му се да нико боље то не може радити. Отуда Срби створилише две српске државе, али сада би хтели да имају још две. Па и то није доста. Космет и Војводина су још државе, ма шта се причало. Дакле, Срби ће ускоро имати шест држава, све једна поред друге. Алат вам вера Срби! Можда ће Срби постићи јединство када свака општина постане држава.

ПОЛОЖАЈ УЗ ГЛАВНОГ

У тој „нојој“ Југославији, у главним цртама, Космет доживљава следећу еволуцију: прво је познатим договором између Енвера Хоџе и Јосипа Броза и Кардеља, Космет требао да буде саставни део Албаније као члана Балканске федерације. Затим је Енвер, преко својих људи који и данас уживају највеће бенефиције Југославије и Србије, сазвао Бујанску конференцију 1943. и званично обелодању припајање Космета Албанији. Претходно је позајмио своје људе Светозару Вукмановићу, који их је одмах поставио за војне и политичке команданте партизанских јединица на Космету. Дакле, добили су сву власт чим су дошли у Србију. Нису је до данас никоме предали. То додуше нико и не тражи. Међутим, пошто су огромну главнину бораца у партизанским јединицама чинили Срби, Јосип поручује Бујанцима да мало причекају са реализацијом своје идеје, док се рат не заврши. Знао је да ће тада Срби постати слепи. Прекинут је рат и то је за њих сва слобода. Ништа им друго није требало. Са том фарсом о слободи и данас се манипулише. То су и наши избори 1990. показали.

Није то једина превара над Србима. Њима је требало забранити да још 1934. године створе ЦК да се не би ујединили и поставили своје национално питање; они нису могли изабрати своје делегате на заседању АВНОЈ-а, они нису могли имати јединствену команду у рату, они су по деловима имали своје владе, они су задњи сазвали своју Скупштину, итд. Све је рађено врло плански. Срби су само у ратним биткама били први а у свему другоме тек пети или шести. Додуше, понеки полуписмени Србин је увек имао велики положај уз Главног вођу. Тиме је српском наро-

ду указана велика част! То што су то биле ми-норне личности, полтрони, послушници, веома се уклапало у општу мисао о будућем по-лжају Србије.

Велика политичка комбинаторика и избор-на тортура 1945. године само су за тренутак зауставили припајање Космета Албанији, по договору. Али ради сваке сигурности и по том питању, Енвер је добијао све почести, сва одликовања и сва признања од Јосипа Броза. Највећи доказ да је и даље договор на снази уследио је Законом о забрани повратка Срба и Црногораца 1945. на Космет?! Само тако је било могуће окупирати њихова имања, куће, целокупну имовину и обезбедити да већ велика маса емиграната из Албаније добије све што им је потребно али и да други таласи несметано долазе. Нема већег доказа да Космет постаје албански. То је тако ренвосно чињено да нема председана у историји европских народа. Управо су ти емигранти из Албаније постали главни кадрови у политици, привреди, образовању, здравству, култури Косова. Неки подаци говоре да су они и њихови потомци и данас више од 80% кадрова регрутовали „из себе“. Зар се уопште треба чудити зашто Космет постаје Албанија?! Ако томе додамо правило, које ти кадрови примењују на Косову, да тамо где морају доћи неалбанци буду бирани, најгори Срби, Срби који су српство давно бацили под ноге, који су најнеспособнији, а посебно жене, онда ће нам владајућа гарнитура Космета бити јасна. На жалост, принцип послушности, а не способности, био је главни принцип Јосипа Броза и свих његових трабаната. И данас ако се хоће најсигурније препознати да ли неко од водећих политичара у себи носи титоизам, најбоље се може видети по примени тог принципа у простору свог владања. На кадровима почива тајна свих диктатура.

ЈУГОСЛАВИЈА КАО СЕРВИС

Сукоб са Стаљином око примата власти 1948. године за тренутак је зауставио поплаву љубави између Енвера и Јосипа. Међутим, у име крајњих циљева сви Албанци који су учествовали у балистичком покрету амнести-рани су од одговорности. То је био најбољи начин да заправо добију признања и да већ стечени ореол бораца за албанска права, потврде и спроводе руковођењем свим институцијама на Космету. Јасно, сви су постали чланови КПЈ, а многи и „партизански борци“. Додуше, сви су били учесници рата. Делимично прикривање и ослушљивања да ће неко ипак одговорати за злодела, јер су четници непрестано били на нишану, нестало је на Брионима. Експлозија одушевљење проломила се Косметом. Уместо Призренскг процеса, којег је прекинуо Јосип Броз, поново је оживела Призренска лига. Сам Петар Стамболић је једном поздравио тај скуп. 80% „научних“ радова су кадрови из свих струка на Косову (не само из редова Албанаца) експресно урадили на тему Призренске лиге. Она је постала енигма васкрсавања великоалбанизма и васпитања албанске младежи. Јасно, отворила су се и сва врата Албаније, посебно Тиране. Она је постала Мека свих кадрова са Космета. Одмах је урађен пројекат максималне самосталности Космета као југословенске федералне јединице, све више изоловане од Србије. На сцену ступа и Закон Леке Дукађинија. Отпочиње нова река сеобе Срба. Она се није зауставила ни до данас. Пуне се српски градови Косоварима. Негде их

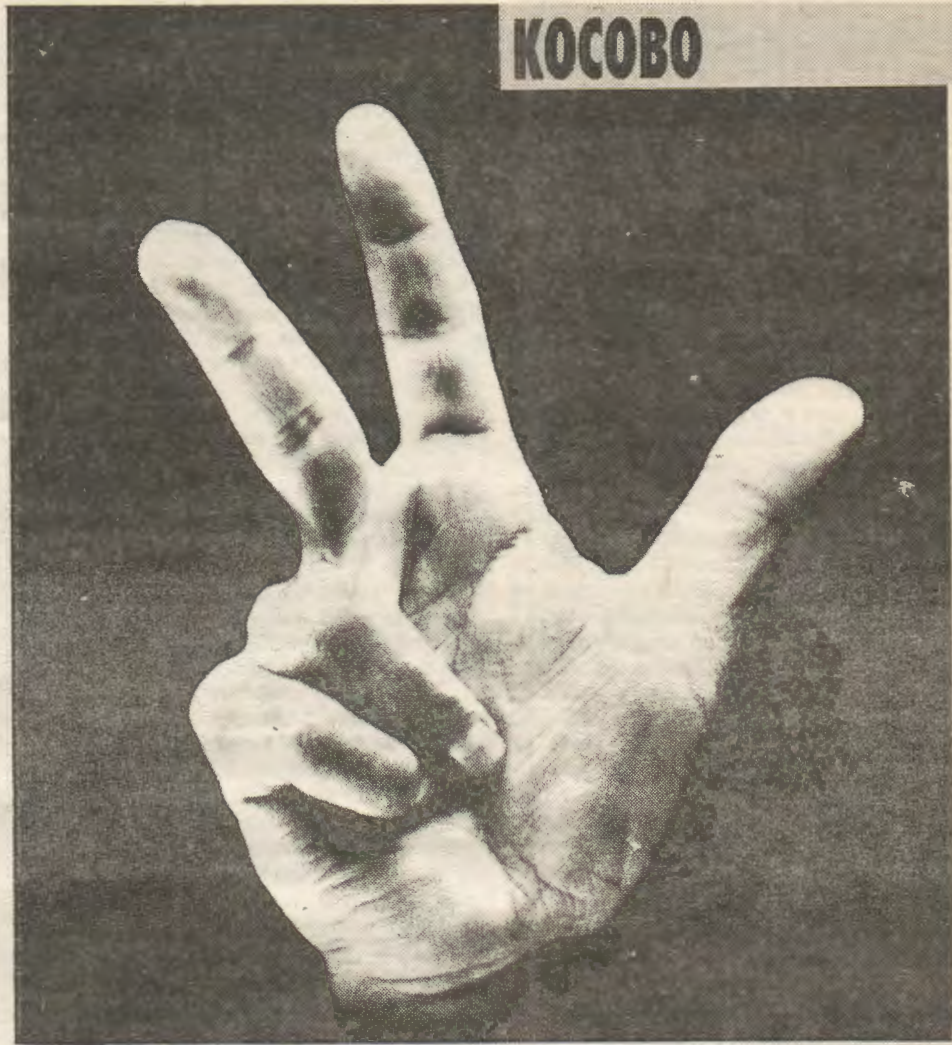
називају Албанцима, а негде разумеју њихове муке. Један мањи проценат Срба користи албанску дарежљивост и веома скупо прдаје своја имања на Космету. Они компромитују идеју о насиљу.

Да би се зулум озваничио и постао државни зулум, да би Срби остали без икакве заштите, требало је и у Уставу Југославије, Србије и Космета утврдити државност Космета кроз аутономност. То се чини 1974. године. Од тада Косово постаје друга албанска држава. Заједничка идеја властодржаца Југославије и Албаније се остваривала. На Косову се величају две личности: Јосип Броз и Фадил Хоџа. У свим канцеларијама Срби на Косову и данас држе слику Јосипа. Међутим и таква аутономија још није права држава. Пошто је главни циљ стварање државе Албанаца, требало је искористити прилику када и други народи поставе питање своје државности. Југославија као маска, као сервис, као заштитни знак више није требала ни Словенцима, ни Хрватима. Отуда и заједнички напад на Југославију, односно Србију као њен стуб. Велика драма је почела. На путу смо стварања лабаве Југославије, каква већ и јесте и Албанци виде своју велику шансу на пролеће, када се постави питање новог уређења Југославије.

Међутим, српски народ не може трпети зулум. Од 1981. године започиње велика побуна Срба. Срби са Косова траже помоћ од Срба у „ужој“ Србији, у Војводини, у Црној Гори, на Кордуну, у Босни. Ваљају се таласи митинга и подршке Србима на Космету. Сва велика српска интелигенција, посебно она сакупљена у Француској 7, на свој начин постаје актер те драме. Српски политичари су дуго времена били глуви на те валаје. Међутим, млади политичари који нису узгајани под непосредном чизмом Јосипа Броза, користе своју шансу. **Годинама узгајани полтроназам, неизговорена реч Србија и српски народ, величање Југославије, бирократска затвореност у вилама и канцеларијама, учинили су да онај ко први изговори те забрањене речи постане неприкосновени вођа Срба. То је урадио Слободан Милошевић.**

ОДМАХ НА ЗАДАТАКИ

Имао сам прилику да непосредно после одржаног Првог конгреса филозофа Југославије у Херцег-Новом 1987. године разговарам са Слободаном Милошевићем у његовој канцеларији на Новом Београду. Били смо само нас двојица. Тема разговора је била Косово. Дочекао ме је врло љубазно али веома тврдо. Сусретао сам се са многим угледним људима, укључујући и политичаре, али никад нисам осетио у тој мери харизматичну личност. Уз кафицу и сок, разговарали смо, он више него ја, тако да сам имао прилику да га изучавам. Он зна бити добар саговорник, али његова остаје задња. Врло је лако увидети да тај човек има три изразите особине: прво, одан је до краја држави Србији и српском народу; друго, рођени је вођа који не трпи никога изнад себе и, треће, поседује једину врсту практичног мишљења које не држи пуно до теорије. Његове реченице су кратке, јасне, одмах лице на задатак, али немају у себи дубину и ширину промишљања. Рекао сам му да је он први српски политичар, у кога имају поверења српски интелектуалци, и то му је било мило. На жалост, његов его који произилази из његове природе, поткрепљен

политичком моћи, врло брзо ме је разочарао. Наиме, његова кадровска политика најбоље показује да у својој околини не трпи баш умне људе, поготово не оне који више држе до истине но до функције. Две ствари ми је обећао, али их никад није извршио. Осрамотио сам се код многих мојих колега, јер се оно што сам им пренео као Милошевићеву реч, никада није остварило. Дакле, он може и да обећа али да не изврши. Коначно, и данас остајем у уверењу да је Милошевић исти онакав каквог сам га упознао. Да, управо тада ми је рекао Милошевић да ће „Србија донети свој Устав без обзира шта други о томе мисле“ и да ће одмах по доношењу Устава бити донети многи законски акти који ће Србији дати легитимитет деловања на Косову. Прва институција која ће бити на удару, по његовом мишљењу, требало је да буде Универзитет у Приштини. Међутим, његов министар Данило Марковић очигледно тако не мисли. Универзитет у Приштини још није ни дирнут и још дуго ће остати мисаоно и организационо језгро целог покрета, а Срби који су на функцијама на Универзитету, представљају најоданији модел задржавања status quo.

Једини Србин који је врло мало стајао на челу Универзитета и који је настојао нешто да уради је др Баљошевић. У том правцу делимично делује и др Доганџић, садашњи проректор и секретар за образовање Косова. Но, видећемо докле ће бити на линији и којој.

Дакле, Милошевић Слободан је први српски политичар који је отворено и веома ош-

тро проговорио са највишег места о страдањима Срба на Космету. Зато је постао њихов идол. На томе му треба одати признање. Свакако, далеко пре њега су многи други и говорили и писали и страдали због јавног заступања српске ствари на Космету. И моја маленкост је добила поруку следеће садржине: „Врати се одакли си и дошао. Тебе и твоје смо осудили на смрт. Док сте ви Словени били мајмуни на дрвећу ми Илири смо имали 100.000 пешака и 70.000 коњаника. Као што су Јевреји чекали 2.000 година да добију своју државу, тако смо и ми. Сада је дошао крај“. Следи потпис и печат. Стога је сасвим бесмислено питање: „Где сте ви били када је грмело...“. Били смо на Косову и трпели ударце. Слободан је први политичар, али само политичар, који је проговорио смело о Косову. Уосталом, оне огромне масе бунтовника, писаца, младих људи је својом отвореном борбом не само дало шансу политичарима већ неке и приморало да отворе очи. Тај велики талас обесправљених је просто приморао власт на деловање. Она власт која то није хтела, одмах је пала. Такође, треба захвалити Хрватима и Словенцима што су повукли своју милицију. Тек кад је на сцену ступила српска милиција било је могуће успоставити колики-толики ред на улицама градова и села Космета. Ваљда нико паметан не мисли да је тиме решен проблем Косова. Милиција, војска и постављени политичари имају веома ограничену моћ, без обзира што су добро плаћени на Косову. Овде сада један милиционер најнижег ранга вреди колико три

редовна професора Универзитета или девет учитеља. Додуше, посмењивано је пуно директора разних фирми, уведена принудна управа али се ништа битно не мења. Још увек једни закони рада и плаћања важе у „ужој“ Србији, а други на Космету. Ни један узрок још није ни постављен на анализу. Још Србија не зна шта ће са Косовом. Политичко-милицијским мерама и снагама се свакако не решава енигма Косова. Већ рекох да вођство Албанаца чека пролеће, чека драму Југославије и тада ће сигурно на себи специфичан начин поставити и своје захтеве. За сада, у великом броју, Албанци бојкотију Србију. Само, то не чине када примају од ње плате. Координационо тело, на чијем је челу **Момчило Трајковић**, у веома уском кругу људи, одабраних по већ познатим критеријумима, држи сву власт на Косову. Само га **Ругова** не признаје. Зато већ годинама једна иста група људи преко јавних медија саопштава „истину“ о Косову. Монополи су давно истренирани и успостављени. Овде се све зна. Тешко оном ко се усуди да поремети било што у том ланцу монопола. Ако томе додамо тихи сукоб, који с времена на време еруптивно проговори између Срба староседеоца и Срба дођоша, Срба и Црногораца, Срба из једног краја и Срба из другог краја Космета, Срба на власти и Срба без власти, Срба улицица и Срба бораца, Срба припадника СПС и Срба припадника других опозиционих странака, тај лонац на сталној ватри који се зове Косово, само што није експлодирао.

СИЗИВ НЕ ПОЗНАЈЕ СТВАРИ

Зна ли Српска влада за право стање на Косову? И зна и не зна. Зна пуно о деловању Албанске „алтернативе“ а не зна ништа о Србима који су на власти и функцијама, а који у суштини раде исто оно што и „алтернатива“

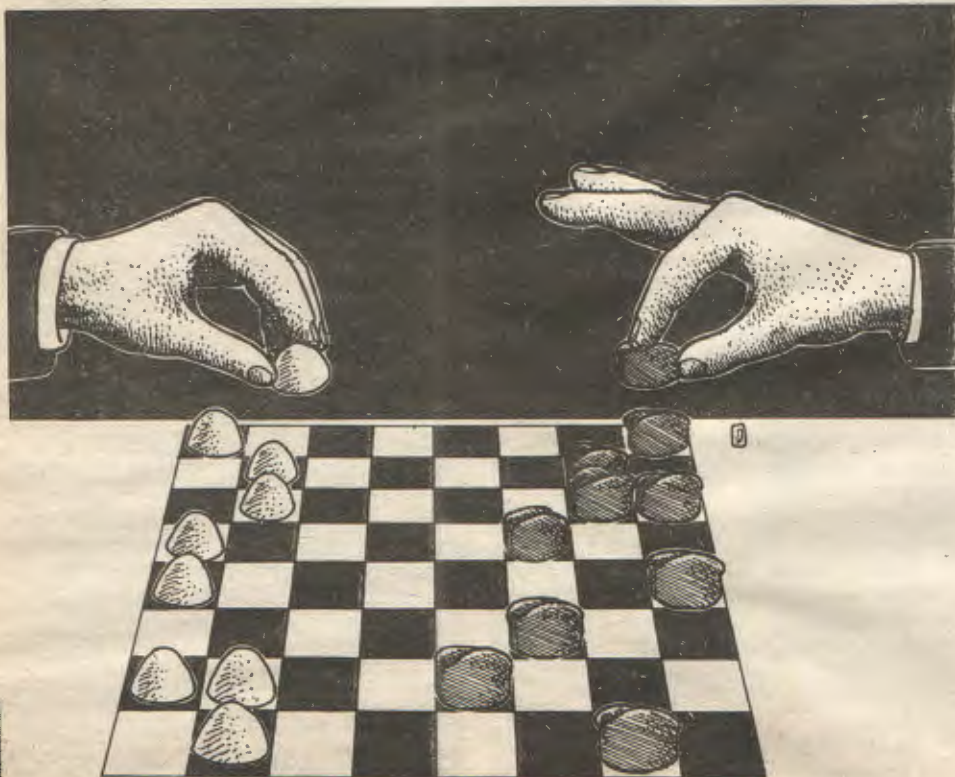
или су чак са њом у дебелој спреси. Наиме, **једина комуникација између врха Српске државе и стања на Космету одржава се преко органа власти.** Та комуникација је увек била најслабија по истину. Сваки новопостављени политичар и руководиоца саопштава своје врху да се од његовог доласка стање позитивно мења. Понегде чак и „рапидно“. То улагивање је услов да се што дуже задржи дати појединац на функцији. Отуда се ствара привид да је свака новопостављена личност „права личност“, али, на жалост, кроз годину или две опет се види да се кадровски погрешило. Такве грешке су нужне све док се из исте кухиње бирају и постављају кадрови на Косову. Док Косову требају умни, храбри и веома способни људи, неоптерећени идеологијом и жељом за влашћу, а такви немају шансу да буду постављени на прави положај или су веома ретки, стално се проналазе људи сасвим супротних особина и постојећа политика мора доживети крах.

Од стварања Југославије, а посебно ове „нове“, Космет је играо веома важну улогу. Он је вазда био и остао највећи и најсигурнији испит политичке зрелости српског народа, његове владе и свих политичких партија. За све досадашње гарнитуре у Југославији и Србији Космет је био велики политички маркетинг. Политика је на рачун Косова добијала највеће политичке поене, испробавала политичку моћ, плашила народ, сводила политичке рачуне. Изван те политичке игре људи на Космету живе свој веома тешки, изолован, примитиван живот, препун свађе, страха, међусобне мржње, спремни на себе и деобе, као да су у Африци или Азији. Овде се вијоре заставе Албаније и Турске, на свим написима и документима је прво албански па српски језик који се готово и не види, овде је мајоризација до тог степена ојачала албанизацију као начин живота да лако срећете Србина који мисли, ради, говори и ништа не може без Албанца. Ако је икада један народ у својој властитој држави доживео такав степен отуђења, понижења, обесправљености, страда-

ња као што су Срби на Косову, онда би било бесмислено имати отаџбину. Зашто уопште Албанци на Косову хоће по сваку цену Србина претворити у Албанце или га протерати и зашто Срби настоје свим силама да Албанцима одузму њихове националне врлине и претворе их у Србе? **То је Сизифов посао.** Такође је велика заблуда да смо сви ми браћа, да морамо исто мислити, радити, припадати истој партији, јести из истог лонца. Ко нас је то научио да морамо изгубити или бар заборавити све посебне и појединачне особине, национални идентитет, да бисмо живели на истом простору и да бисмо сарађивали? Чини ми се, да није Албанаца Срби не би имали о чему разговарати, и обратно. Како то остали свет признаје све разлике међу људима, а опет ти људи успешно раде свој посао и чак веома добро сарађују у многим областима? Зар припаднике друге нације и друге партије морамо нужно сматрати својим непријатељима? Ко нам је до тог лудила сузио памет? Зар су нам нестали сви други критеријуми вредновања људи и њиховог рада, тј. производа рада до критеријуму припадности нацији? Зар свака нација нема „својих“ и добрих и лоших, и вредних и лењих, и стваралаца и лопова, итд? Зар не могу истовремено и зар то није нужно повезано и условљено да волећи све велике вредноте из моје нације волим исте вредноте других нација? Зашто не могу бити добар Србин а истовремено имати добре односе и са свим другим људима? Ко ме је учио да не смем бити Србин да бих био интернационалац? Неко ваљда прво мора бити „националац“ да би могао бити интернационалац! Безброј је питања које сваки нормалан човек себи мора поставити да би продро у енигму „Косово“. Тек тада се може видети да Косовом владају три фетиша: **фетиш припадности нацији, фетиш припадности вери и фетиш нерада.** Снага ових фетиша је огромна. Још ако им се дода фетиш квантитета као силе, онда се лако може видети како овде пролази рационална мисао, стваралаштво, умност, радни и људски квалитети некога човека, хуманост, спремност на дијалог. Не ради се само о непостојању дијалога као јединог правог пута до истине између људи различитих нација, већ и исте нације. Дијалог тражи мисаону и људску признатост саговорника, заједничку тежњу да се дође до истине и до решења проблема. Људи нису томе дорасли, васпитани на послушности и слепој оданости вођама. Патер фамилиас поседују сву моћ! Он и децу прави да би имао већу моћ, да би могао што несметаније без рада метенисати, да би његова породица и његова нација имала што већу физичку снагу.

Овде је право изнад и независно од било које обавезе или одговорности. Сви траже право на пензију, право на плату, право на дечји додаток, право на привилегије, право на заштиту итд., а никог не интересује било која врста обавеза, од родитељске до радне. Поготовд они на функцијама постају тотално заштићени од било које одговорности, али им то не смета да уживају све привилегије. Дакле, извршена је потпуна перверзија вредности. Управо зато, оно што је нормално у многим другим срединама на Косову је ненормално. И обратно. Досадашња политика не дира у ту перверзију.

Проф. др Драгољуб ЖИВКОВИЋ
(у следећем броју: конкретан програм за решење стања на Косову)

**Велмар—Јанковић:
ЛАГУМ, БИГЗ, Београд
1990.**

КАД ПРОЂЕ БОЛ

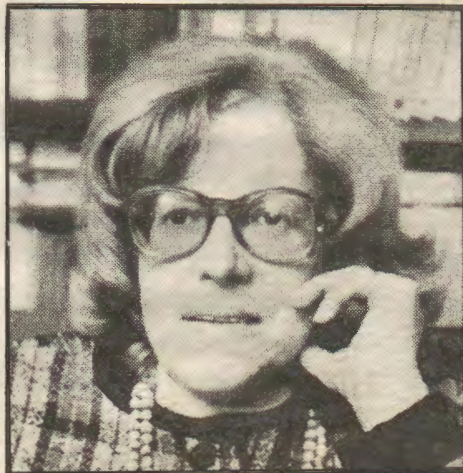

ПИШЕ: Љиљана Шоп

Светлана Велмар—Јанковић пише књигу каква се може написати тек кад се надмоћно појме и жртва и целат, кад устукнемо пред сентименталношћу, кад не волимо патетнику, кад све што је било, ма какво да је било постане — остарело време.

је ходала прошлост којој су нам чак дозволили да се дивимо, а тунелима кроз које је прошла главна јунакиња Лагума, Милица Павловић, на неки начин још увек ходе сви они којима је господство израз душе, начин мишљења и постојања, поглед на свет, однос према људима, стварима, уметности, речима које казују.

Где су се објективно пре рата чувале и неговале традиције о високим етичким начелима народа који одвајкада зна шта је слобода и како поступати када је она угрожена. У на-

СРПСКА РЕЧ, 4. ФЕБРУАР 1991, БРОЈ 12

КЊИГЕ

родном предању, дабоме, али то што обичавамо с правом пуних уста називати народом, поштено је рећи, јесте маса која живи, трпи, пати и различитим друштвеним устројствима сазнаје онолико и онда када то челници хоће и како то они хоће. А у сваком времену постоје, безимени и за историјски тренутак безначајни, танано мислећи људи попут главне јунакиње романа Лагум, који и не слутећи то дишу девизом да има ствари које се никада не смеју урадити, никад и ни по коју цену. То „грађанско“ морално начело је средишње начело које добија разноврсне димензије у различитим временима, а — неоспорно иначе — постаје камен спотицања у временима смутним, прекретачким, опстаначким, отимачким... Лагум је и прича више: има времена која творе људе у смислу да ће они исказати, изградити, одживети и испољити неочекиване себе, и себи и другима, али има и законитости у човеку које ће вредети као мере (не)људскости и када се критеријуми промене или обрну наглавце, па чак и када привидно нестану.

За књиге попут Лагума (и не само за књиге, већ за свест о свему што нас твори и ствара) неопходно је, такође, време. Ништа спорије не сазрева од свести; стога су ваљда и плодови тог зрења тако убитачни по сваку лаж, омамљујући по сумњу и далекосежно вредни за истину. Запажају, на пример, са доста разлога, да је ово „проза о моралном противречју“. И јесте то једна нит, једно вечно бачено питање (изазов, али како? Хоћемо ли се заувек делити на оне који даље грме да је издајник универзитетски професор господин Душан Павловић, јер је учествовао у спасавању српског народа у влади генерала Милана Недића (а код победника нема амнестије!), или ћемо безрезервно устврдити да су тај народ безочније (и временски дуже, и разноврсније средствима, а у миру (!), и перфидније а по последицама неупоредиво страшније) издавали управо тадашњи победници, усређитељи и браниоци тог истог народа?

Ма куда забасали, време је да станемо: мудрост списатељчина барем на то нас обавезује. Једноставно, привидно, сликама казује нам да право победника није баш и људско, морално, добро, истинито и врхунарско право. Тананом мрежом разноврсних уметничких средстава дистанцирања Светлана Велмар—Јанковић пише књигу каква се може написати тек кад утихне бол срца, кад се надмоћно појме и жртва и целат, кад устукнемо пред сентименталношћу, кад не волимо патетнику, кад све што је било, ма какво било, постане — ипак! — остарело време. Пређе свршено, било, не повратило се, чак и ако траје!

Лагум је роман од много тунела. Зналцима језика, тачније психолошког нивоа ове људске творевине намењене комуникацији, указујем на ово дело као на величанствени трактат о новогвору. Данас је он стари, ако је уопште говор, а његовом опаком терору вероватно није умакао ни потписник ових редова. Чак ни после помног ослушкивања језика у романима високог стила, у које убрајам Лагум.

Када се својевремено запутила свима нама знаним улицама и раскршћима Дорћола да из мртве прошлости дозове и из непрозирне таме осветли време, догађаје, историсјке личности, духовно наслеђе, дакле све оно што „свака истински однегована култура узима као своје исходиште, темеље и границе“ (како је с правом, говорећи о Дорћолу, констатовао Никола Ковач), Светлана Велмар—Јанковић је одмах, а потом у више наврата, именовала средишњи симбол, кључну уметничку слику која јој је омогућила да испреплете времена, установи континуитете и стопи давни и данашњи Дорћол у јединствену, функционалну целину. Бежу то „светлости што, одасвуд, надилазе Трг па круже, измешане и расејане у прах, као недохватна светлосна прашина“. Бежу то светлости источне „неразговетне од спокоја сталоженог испод прозрочности“ и светлости западне („обично немирне ... безазлено и злосутно у исти мах,). Бежу то оне светлости које се одвајкада до дана данашњега, и сваки дан, изненада „распу, одједном крте, по искрзаним фасадама“ овога нам града, и којих је понеко увек свестан а мноштво их и не примети грабећи за неким својим малим, кратковременим циљем.

Годинама после Дорћола спуштали су се неки људи низ Француску улицу свеснији себе но пре њега, а литература, верујем, и нема другога циља. Некима се, док су дозивали будућност у последње време на Тргу републике, привиђала и Стамбол капија, и сва та ветрометина пре и после ње. Верујем да што су више у времену ту видели, то су јасније знали шта траже. Тако то у простору, просветљеном временом, запамћеним и промишљеним, бива.

Тако је, верницима ове приче, памтитељима великог времена на малом простору, очекивано добродошао Лагум. Скоро у свему друкчији од Дорћола јер су се у њему друкчија времена сажела и преломила у неким другим, муњевитим светлостима, понешто и знаним када се дуге приче причају, али и неочекиваним када се за меру узме део људског века, и када се у њему успостави изванредни закон нечијег сада, а то сада буде духовни свет и свакидашњи живот изузетно сензибилне личности пре и после рата, другога наравно.

Када је велика, књижевност и јесте велика превасходно зато што је у свим ломовима, од индивидуалних до светских, занимају губитници. И тада, управо ту где све личи на извесност, добра се литература мери новом неизвесном мером — мером сличних, типичних губитника, јер ни савршено испричана прича која се не дотиче многих не вреди много. Не волим правила, па ни ово. Али литература их је с правом сама себи наметнула. Као и оно друго правило уосталом, а то је да игра важи за мањину, за — ипак — посвећене. Величанствена тужна досетка књижевности којом се и нехотично могу послужити добри писци!

Цинична сам — а вероватно грешим — према широком читатељству које је прихватило, с правом, Лагум као изузетан роман. Зато не поверујем да су барем сви досадашњи читаоци овог романа истински разумели суштину тог места таме у коме (тако различито) живе, тај тунел без светлости кроз који се пробијају. Уосталом, постављам дилеме којих нема: лакше се било пробити кроз далеке дорћолске светлости него кроз блиски лагум, лакше је и чак п(р)освећенима јер Дорћолом

ИСТИНА С ДВА КРАЈА

Пешто-пото Милошевића за председника: Петар Стамболић

Колико год су за анализу последица тзв. антибирократске револуције у Србији важни догађаји после 8. седнице ЦК СК Србије, за разумевање овог покрета значајне су два **ЗАТВОРЕНЕ** седнице Председништва ЦК СК Србије, одржане у размаку од годину и по дана. На првој од ових седница, одржаној 24. и 25. јануара 1987. утврђен је сценарио наводног демократског поступка око избора руководећих људи у Републици. На другој, одржаној усни 8. седнице ЦК СКС, утврђени су принципи партијске чистке, која ће се, под натукницом диференцијације, спроводити као претпоставка ширења покрета тзв. антибирократске револуције. Ове седнице битне су ради разумевања последица које су и данас на снази.

Говорећи с уверењем човека који добро зна да његова будућност зависи од стране за коју се определи, а не од уверљивости с којом буде оповргао чињенице што су изнете у дискусији. Поповић је све приговоре на ток поступка евидентирања у Београду одбацио: у питању је, тврдио је, борба ужих група у руководству за власт и у тој борби се не признаје воља базе. Ко и даље остаје при томе да је било неправилности, нека пође у те средине на суочење, уз обавезу да одговара ако се његове оптужбе не потврде.

Лакоћа с којом је Поповић одбио све приговоре и разумевање с којим су његова објашњења прихваћена, били су знак за активисте „с терена“ и оне из другог плана да одрешитије подрже тзв. плебисцитарну вољу чланства.

КЛАНОВСКА ПОЛИТИКА

За реч се, ипак, јавио и Душан Чкребић, да подржи кандидатуру Слободана Милошевића, тоном који није остављао места сумњи у погледу крајњег исхода седнице („свако има својих мана и својих врлина; ако ја кажем да је мало пребрз, неко ће рећи за мене: ти си, брате, мало преспор“), али и да се врати на тему о одговорности функционера за задуживање у иностранству коју је, као узгред, на самом почетку седнице поменуо Вићентијевић у свом извештају о мишљењима која постоје у бази.

После Чкребићеве речи, активистима с терена више није било тешко да погоде шта треба да кажу, и они што су то и учинили. Мимчило Баљак је у ироничном излагању подржао све оне с којима се не слаже, али је, ипак за председника предложио више кандидата, а ако се остане при једном, да тај буде Радиша Гачић. С праксом да се пред Централни комитет иде само с једним кандидатом није се сложио ни Живорад Мишић, који је имао више премедњи на предизборну активност у Београду: „Ми смо вам више пута указивали на прошлост Митевића и на његову везу с Бакалијем, а ви, што год вам више указујемо, све упорније га предлагате. Пропао је једном, пропао је други пут, а ви га предлагате и трећи пут, и то у руководство Савеза комуниста.

Јесмо ли знали за ове сабласти у Београду? Јасно. Знали су неки чланови Председ-

ништва, вероватно је знао и председник, а нисмо интервенисали... Ми тек идемо на Конгрес, откуда то да се поименично каже: ти ћеш да будеш ово, онај ово, где се то формира, шта се то ради уопште? Извините, у таквој демократизацији кадровске политике има пуно клановског. Ми то треба да спречимо."

Мишић је такође, дао предност Гачићу, као кандидату за председника, а у том су и други из покрајина решили да се огласе.

Бошко Крунић који је на овој седници замењивао оболелог Ђорђа Стојишића није био склон изјашњавању за конкретне личности, правдајући се необавештеношћу, али је напоменуо да би председник партије требао да буде прихваћен у читавој српској партији, укључујући и њене покрајинске организације. Кољ Широка је пренео нека изборна искуства с покрајинског и на крају се ипак изјаснио за Слободана Милошевића, препознајући, ваљда, у њему будућег косовског јунака и свог тужитеља.

Жика Радојловић изразио је изненађење због залагања за једног кандидата и упозорио да то води „кликашкој“ борби за власт. Предложио је за шефа партије, поред фаворизованог Милошевића, још и Гачића и Галовића.

Председавајући Иван Стамболић увиђао је да с предлогом иде теже него што се очекивало. Предлагао је да се седница настави сутра ујутро, али се у том јавио поново за реч Никола Љубичић, верујући да ће својом интервенцијом успети да усмери сутрашње учеснике у расправи на прави пут.

КРИЗА ПОВЕРЕЊА

Љубичић је оптужио све оне који не верују подацима с терена да не верују својим друговима и да желе да све буде по њиховом. Предложио је да се на терен пошаље предлог за четири — пет кандидата, па да се онда погледају одговорни, мада би најбоље било да већина на седници одлучи шта да се ради. А што се тиче неправилности у Београду, Љубичић је предложио да се оне рашчисте, мада се одмах уплашио за Галовићеву и Живадиновићеву судбину ако се сазна шта су све овде рекла. Кад му је Живадиновић одвратио да је то све истина и да се истине не треба бојати, Љубичић га је очински поучио: „Истина има два краја. Сваки је види на свој начин. СВАКОМЕ МОГУ ДА СЕ НАЂУ ГРЕШКЕ, ПОГOTOВУ АКО ПОЧНЕМО ДА РАСПРЕДАМО СТВАРИ ИЗ ПРОШЛОСТИ“.

Председавајућем Стамболићу се толико допао Љубичићев предлог да већина одлучи, а вероватно и ова гласа о истини, да је предложио да се расправа даље настави, иако је већ било 20,30 часова. Наставак је, ипак, уследио тек сутрадан.

Наставак седнице одржавао се у атмосфери ишчекивања да се одлука која је већ била донета формално потврди. Показало се да је јутро мудрије од вечери само утолико што су сви били још тврђе уверени да су на правој страни.

Опрезни Добривоје Видић дошао је до речи да подржи победника, а Шпиро Галовић је реплицирао Љубичићу на његове претње да ће њега и Живадиновића предати београдској организацији у даљу надлежност. Миловану Поповићу се учинило да је већ дошло време да се оптуже сви који се нису изјаснили за предлог да Слободан Милошевић буде нови шеф партије, а Иван Стамболић је

Друг из „вишег форума“: Душан Чкрбић

стрпљиво водио седницу ка жељеном крају, односно гласању.

Кад је гласање, после опште галаме обављено, било је јасно да је за једног кандидата, и то оног који се зове Слободан Милошевић, гласало 12 чланова Председништва и да је победа воље чланства потпуна.

Месец дана касније, на јавној седници Централног комитета, Иван Стамболић је овако објаснио члановима овог органа како се дошло до једног кандидата: „У кандидационом поступку се није пошло од фиксираних кандидата, нити с намером да се тај поступак заврши с једним... Али кад се демократским поступком од осам (један је био статутим спречен да прихвати кандидатуру, други је својој претпоставио кандидатуру која је пред вама, а остали су, из различитих разлога, изразили жељу да не буду кандидати — описао је Стамболић поступак демократске елиминације) дошло до једног кандидата с најширом подршком, онда такав исход у потпуности објашњава зашто је предложен један кандидат.“

Стамболићу све то није било довољно, па је узорно и спроведену процедуру подржао и ауторитетом свог личног става: лично сам уверен да ће предложени кандидат за председника успешно обавити дужност... Чак и кад бисмо прихватили изречене резерве које се односе на његову жустрину и темперамент, чак и кад бисмо све то признали као потенцијалне слабости у неком општем смислу, оне би могле бити предност у условима какви су и какви нас чекају. Пред нама је време јасних и одлучних разграничења с нејасним и неодлучним ставовима, време које налаже брзо разграничавање с различитим отпорима и колебањима и вербализмима“.

Оно што се Стамболићу у том тренутку могло чинити успешном реториком, била је, заправо неумољива политичка пресуда самоме себи. Стамболићу се пружила прилика да пресуду сам формулише, тако да је његовом изабранику и фавориту остало само да је, годину и по дана касније — изврши.

Годину и по дана после затворене седнице на којој је било одређено ново политичко руководство Србије које је, до краја маја 1986. године, преузело власт, од некадашње идиле међу истомишљеницима није остало много: показало се да је тзв. акционо једин-

ство у руководству постојало још само у односу на један циљ — освајање што већег комада власти. Слагање у овој тачки морало је изнети на видело различита и дубока неслагања међу претендентима на српски престо. Ситуација у земљи постајала је све драматичнија. Југословенско социјалистичко друштво све се драстичније суочавало са сопственим неуспесима, али и са својом немоћи да реши многобројне проблеме који су га разарали.

Концентрисани израз неспособности политичког система социјалистичког самоуправљања да произведе било шта друго осим илузија и закључак који се не могу остварити, била је криза на Косову. Почев од 1981. године, за Косово су се тражила решења тамо где се нису могла наћи — у оквиру система ниске привредне ефикасности и средствима репресије партијске државе.

Косово је постало драматичан изазов за српску политику и њене протагонисте: народ је веровао да би онај ко реши проблем Косова био нови национални јунак. Није, отуда, чудно што је Косово постало мета властољубља челних људи у српском политичком руководству.

ПЕВАЊЕ И МИШЉЕЊЕ

За разумевање драматургије 30 (затворене) седнице Председништва ЦК СК Србије, одржане 15. и 16. септембра 1987. године, од значаја су два политичка догађаја која су се одиграла раније: априлска посета Слободана Милошевића Косову Пољу и његов разговор до зоре са становницима овог места и IX седнице ЦК СКЈ која је, без сумње, и под притиском Милошевићевим, донела закључке о Косову који су се чинили преломним за даљи развој прилика у јужној српској Покрајини.

Милошевићево приказивање народу у Косову Пољу дефинитивно је определило његову одлуку да се стави на чело свог српског народа, али и настојања његових конкурената да га у томе онемогуће; IX седница ЦК СКЈ послужила је као идеолошка тојага у спретним и безобзирним рукама победничке фракције, којом се још увек могло успешно махати и мести у борби за власт.

Крајем маја 1987. године инсценирана је афера око насловне стране листа „Студент“ која је послужила као последња провера односа и распореда снага тога уочи одлучујућег обрачуна; вође обеју фракција, Стамболић и Милошевић процењивали су да је предност на њиховој страни и, самим тим, сукоб је би неизбежан.

Обрачун је почео ударом који је извршио Драгиша Павловић, председник ГК СК Београда, у разговору с главним и одговорним уредницима и партијским секретарима у београдским јавним гласилима. У тексту који је одвећ читак, прегледан и политички одређен да би био приписан искључиво Павловићевој способности политичког певања и мишљења, било је изнето низ опомињућих констатација о порасту српског национализма и о његовим аспирацијама да преузму бригу над Србима и Црногорцима на Косову.

На самом почетку свог излагања Павловић је изрекао и ову реченицу: „Укупно стање на Косову, које се не поправља НИ ПОТРЕБНОМ, НИ ПОЖЕЉНОМ, НИ ОЛАКО ОБЕЋАНОМ БРЗИНОМ, ствара опасну атмосферу у којој као да се свака изговорена реч против српког национализма доживљава као попустљивост према албанском сепаратистичком национализму“.

Осведочени заговорник брзих решења и прави расипник разноврсних обећања о бољем животу не само на Косову, Слободан Милошевић, схватио је ове Павловићеве речи као критичку алузију на сопствену политичку реторику наслутио да је дат знак за почетак одсутне битке. Милошевић је наредио противудар: супротно обичајима у штампи која је под контролом партије, „Експрес—Политика“ напала је у броју 14. септембра актуелног председника Градског комитета Београда, а „Политика“ је сутрадан пренела овај коментар у целини, да не би било никаквих недоумица о његовом директивном карактеру. Павловић је за 17. септембар заказао отворену седницу Председништва Градског комитета на којој се расправљало о актуелној политичкој ситуацији у Београду, а Милошевић је одговорио заказивањем затворене седнице Председништва ЦК СК Србије за — сутрадан.

КО ЈЕ СЛЕДЕЋИ?

Са становишта технологије власти, задатак који је Милошевић себи задао сазивањем затворене седнице Председништва с једном тачком дневног реда „Иступања Драгише Павловића на конференцији за штампу — политичке последице“, био је знатно сложенији од оног пред којим се налазио Иван Стамболић на прошлогодишњој јануарској затвореној седници Председништва кад је требало

довести Слободана Милошевића на чело партије: Милошевић је требало да на основу анализе само једног политичког исказа утврди постојање фракционашког уклона код једног члана партијског политбироа и да према њему примени крајње консеквенце принципа демократског централизма.

За извођење овако ризикантног подухвата, Милошевићу нису на расплогању стајали богзна какви аргументи али се он зато обилто ослонио на сасвим тачно осећање да је у једној тоталитарној партији ауторитарна воља руководства јача од сваког аргумента. На такав закључак га је, уосталом упућивало искуство сопственог доласка на чело партије.

Тридесетој седници Председништва ЦК СК Србије присуствовали су — поред чланова Председништва и уобичајене партијске компасерије, састављене од извршних секретара, председника међуопштинских партијских комисија који могу нечему да послуже, као Живорад Миновић у овом случају — Никола Љубичић, Душан Чкребић, Добривоје Видић и Станислав Стојановић. Присуство „другова из виших форума“ у оваквим приликама саставни је део тензије и суспенса који се ствара на састанку и који треба да иду у прилог крајњем повољном исходу седнице; осим директне подршке победничкој страни улога „другова из виших форума“ састоји се у глумљењу забринутости због онога што се „доле ради“ и што, у крајњој линији, може угрозити и њихову позицију.

Седница је почела енергичним захтевом

да се промени дневни ред; Иван Стамболић, Миленко Марковић, Момчило Баљак и Васо Миљинчевић захтевали су да се преформулише једина тачка дневног реда јер садашња формулација није позив на разговор, већ на осуду Драгише Павловића.

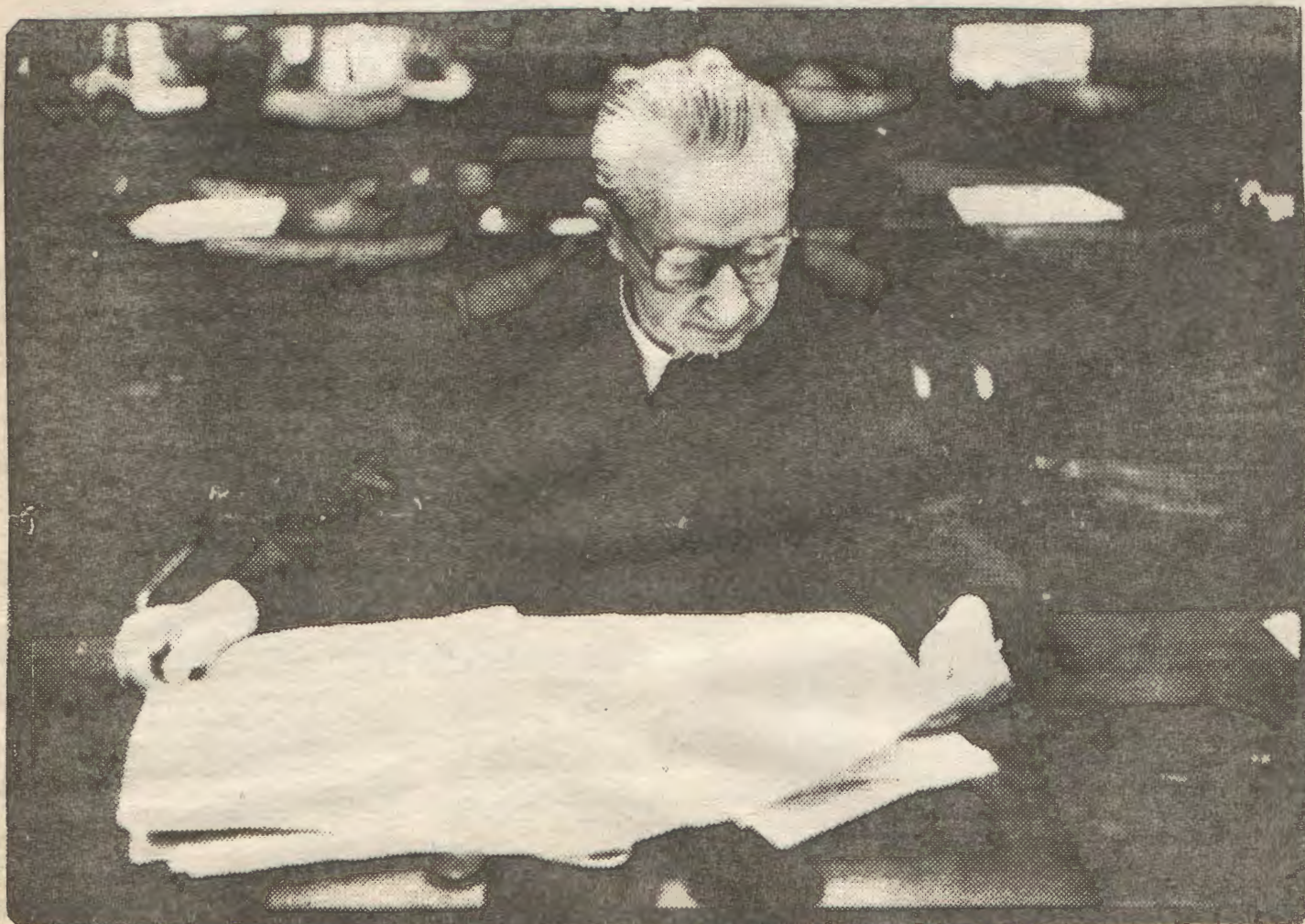
Стамболић је доказивао да је овако интонирана расправа увод у тешке последице по јединство комуниста Београда, Србије и Југославије, Миленко Марковић је доводио у питање читаву процедуру заказивања састанка, Баљак је промоћурно наслутио да се поставља питање ко је следећи, а Миљинчевић је указао на мистификацију око карактера седнице за коју је позив означен шифром „строго поверљиво“, што чланици Председништва Радмили Анђелковић није сметало да одржавање овог састанка огласи путем Телевизије.

Председавајући Милошевић се није дао збунити: јесте дневни ред формулисан без увијања, јесте да се то разликује од садашње праксе („ту праксу морамо да мењамо јер нас је та пракса нејасног изражавања... довела до ове ситуације“), али, да се, ипак, гласа. За предложени дневни ред гласало је 15. против њега 4. члана Председништва чија су имена, на захтев председавајућег, брижљиво унета у записник.

Процедурални дуел био је убедљиво добијен, на реду је била политичка борба прса у прса.

Брана МИЛОШЕВИЋ
(из „Независних“)

Подршка Милошевићу: Добривоје Видић

ПАПИН ДЕЛЕГАТ У ПОЛИТБИРОУ

**Иако се поводом ратног разбијања
Србије и српства најчешће помодно
говори о**

**ватиканско-коминтерновској
заверни, лако је доказати да је
Тито био, пре свега, ватикански па
тек онда Коминтернин штићеник.**

**О томе говори и број
ликвидираних комуниста у односу
на број преживелих поштених
католика.**

О мртвима се прича све најлепше, кажу. О живима, ако то нарочито заслуже.

О покојном Јосипу Брозџу, званом Тито, председнику, такође покојног Савеза комуниста Југославије, председнику Републике, председнику Савета Федерације, председнику СИВ-а, председнику... троструком носиоцу Ордена народног хероја... проглашеног за највећег сина наших народа и народности, више се не пише и не прича све најбоље. Покојног Јосипа Броза оптужују да је био расипник, да се понашао краљевски у трошењу државног богатства, да је био србомрзац, да је био агент Коминтерне и Ватикана...

Овим текстом покушаћемо, на основу познатих докумената, разјаснити „идејни основ“ Брозове политике, која нас, ни десет година након његове смрти, не оставља равнодушним и доводи у дилему када покушавамо да одредимо Брозову блискост овој или оној политици или центрима моћи, који су, нема сумње, кројили светску политику.

Често истицана оптужба на рачун покојног Јосипа Броза да је био агент Коминтерне, лишена је сваког реалног основа. Зашто?

Већ 1939. године, закључењем пакта између Рибентропа и Молотова, Коминтерна је „утихнула“ са својим пропагирањем међународног комунистичког покрета, а чисткама које су спровели Хитлер (међу немачким) и Стаљин међу комунистичким покретима у источно-европским државама, учинили су Коминтерну обичном брбљаоницом. Стаљиновом одлуком Коминтерна је престала са радом званично 1943. године, па је етикетирање Броза као агента Коминтерне лишено реалног основа. Сарствањем Броза у списак агената Коминтерне, скреће пажњу пажљивих аналитичара са његове стварне делатности.

ВАТИКАН КРЕНУО У НАПАД

Истраживање Брозовог деловања на југословенској сцени мора, без сумње, да почне разматрањем положаја Југославије почетком двадесетог века, и односима између светских центара моћи.

Почетком двадесетог века Ватикан, као

једна од најутицајнијих светских политичких и економских велесила, која је ту улогу имала у минулих две хиљаде година, споразумела се са Сједињеним Америчким Државама да заједнички наступе на светској сцени, у борби против „Источног Римског Царства“, против Царске Русије, која је, иако са феудалним односима, али са својим пространством, природним ресурсима и као војна сила, опасно сметала интересима Ватикана да се једном заувек са њом разрачуна, што је вековна тежња Свете столице. А Сједињене Америчке Државе су, обрачуном са Русијом, освојиле тржиште Европе, и економски се оснажиле.

Експерименти Ватикана и САД-а довели су и до Првог светског рата. Заједничким садејством у Царској Русији је изазвана Револуција, која је, уместо њене пропасти на власт довела још већег противника Ватикана — комунизам.

Посебно неуспешно је било експериментисање Ватикана са Србијом, која је после Првог светског рата, уместо да буде уништена, још се и територијално проширила.

Тридесет година је Ватикан инсистирао код Аустроугарске да разбије малену Србију. У његовим плановима Србија је имала много већи значај, него што се то могло закључити на основу бројности становништва ове балканске државе. Многи словенски народи под Аустроугарском тражили су своје национално осамостаљивање и националне државе, што је претило распадом Аустроугарске, која је била последња светска империја под директивним tutorством Ватикана, преко које је он обезбеђивао своје учешће у светској политици.

Нападом Аустроугарске на Србију отпочео је и Први светски рат, који је резултирао

највећим поразом Свете столице као наследника древне Римске империје у њеној дугој историји. Аустроугарска је разбијена до темеља, а уместо православне Русије створен је још гори противник Ватикана — Совјетски Савез. Али, највећа увреда за Ватикан дошла је са Балкана, јер се мала Србија претворила у сасвим снажну државу — Југославију, а на Дрини је срушен најважнији државни и верски зид, који је за Ватикан представљао незаменљиви бедем према Православљу Мухомеданству и уопште ка Истоку. Налазећу се у тако очајној ситуацији Света столица је одлучила да крене у жестоку офанзиву. У својој служби Ватикан је, у то време, имао око 400 хиљада свештеника и мисионара, добро обучених, школованих и способних људи, који нису ништа друго радили, осим што су били ангажовани на „идејном“ питању. Од те армије школованих људи, који су радили по целом свету, Света столица је добијала сва потребна обавештења, и била је, без сумње, највећа светска обавештајна служба.

Одлучујући се да крене у офанзиву, Ватикан је одлучио да своје најбоље људе убаци у све важније покрете у свету, да преко њих оствари присуство у светској политици.

Првих деценија овог века статус и политика Свете столице су озбиљно доведени у питање. Најездом фашизма у Италији и Немачкој, Ватикан је дошао у опасност да Мусолини развали врата и престоње цркве Светог Петра у Риму.

Најспособнији људи, одабрани по строгој селекцији свештеника из обавештајног одсека Ватикана, кренули су на задатак.

КОМУНИСТИЧКА ЧИСТКА

Један од тих људи био је и покојни Јосип Броз. Ипак, треба напоменути, да ти мисионари нису били агенти у класичном смислу. Они су, као добри католици, имали јасне представе о животу, моралу, о политици, и крајњим циљевима Свете столице. Броз ће, показавши се, одиграти једну од највећих улога и његово име ће Света столица забележити у календару Црвеним словима.

Проширујући се и на територију Хрватске, Босне и Херцеговине и Словеније, Србија је

— Туј, стари, нешто се не дећам јесам ли тебе хтјее ликвидирати по налогу Коминтерне или по налогу Ватикана?

— Не, него кад сам Вас послужно пресним јастогом.

ужасно бола очи Папи. Поготову што се крајем тридесетих у Загребу развио снажан комунистички покрет, а Хрватска је вековима била католичка земља, што је ужасавало великодостојнике из Рима.

Инфилтрирање Јосипа Броза у комунистички покрет у Загребу завређује посебну

анализу. На Брозовом нишану су били комунистички руководиоци. Претходно, путујући по Југославији, наводно као радник који тражи запослење, Броз је пажљиво снимао социјални систем Југославије, регистровао расположење грађана према режиму. Али, у комунистичком покрету је одиграо највећу уло-

гу, с основним циљем да га разбије.

Неспорно је да је Броз у Комунистичку партију ушао са 35 година живота, што није било својствено тадашњој пракси, јер су у Партију примане јуноше, пуне заноса да ће и сами променити свет. Као искусан мисионар, Броз је знао шта да ради. Први његов контакт са Партијом и формално је остварен 13. марта 1923. године, када је Броз повезан са комунистичком организацијом у Бјеловару, а већ 4. јануара 1924. године Броз је изабран за члана Окружног комитета за крижевско-бјеловарску жупанију. Од тада ће Јосип Броз почети у комунистичком покрету да прави невиђену чистку. Да би имао алиби као прогоњени комуниста, Броз је већ 18. марта одржао ватрени говор на гробљу свог партијског друга столарског радника Јосипа Винцека — Валенте, који је био учесник Октобарске револуције, и преко којег је Броз добио и препоруке за ступање у контакт са совјетском обавештајном службом. Винцек је „изненада“ умро, чим је Брозу открио многе тајне а после његове сахране, Броз је пуштен из затвора, у којем је одлежао само осам дана. Његовом пројору у партијски врх широм су била отворена врата.

Након ступања на снагу Закона о заштити државе, почео је прогон комуниста, што је Брозу веома погодновало. Цвет комунистичког покрета у Југославији нашао се иза браве, па је Броз морао и сам да оде иза решетака. Занимљиво је, свакако, анализирати судске процесе вођене по Закону о заштити државе. Од 82 вођена судска поступка југословенским комунистима најмању казну затвора (пет година) добио је Јосип Броз на чувеном „Бомбашком процесу“ у Загребу. Признајући да је комуниста, а не признајући суд, Броз је добио непромерно малу казну, за разлику од преосталих 194 осуђеника, који нису признали на суду своју илегалну делатност, али су добијали од 7 до 12 година робије.

Броз је у затвору, као „опасни државни непријатељ“ имао статус слободњака, радио је у електричној централни и имао невероватне привилегије

ИНТЕРЕСАНТИ ПОЛИТБИРО

Ко је омогућио Јосипу Брозу такав статус затвореника. Јер, он је имао у Лепоглави и слободан излазак, и право да иде у јавну кућу! За друге затворенике је то било незамисливо!

Броз је имао и сараднике, који су му омогућили да иде у својим намерама тако далеко. Један од главних је свештеник Антон Корошец, окорели католик, који се наметнуо као пријатељ краљевске породице, а дуго година је био и министар полиције у предратној Југославији. И шеф загребачке полиције Јанко Бедковић био је Брозу на располагању.

Када је у затвору „снимио“ партијску организацију, њено чланство и устројство, а након оствареног контакта са Москвом, Броз је кренуо у ликвидацију партијских кадрова.

Занимљиво је напоменути да су сви угледни комунисти-робијаши пребацивани по Брозовом захтеву у Лепоглаву. Долазили су из Сремске Митровице, из Лепоглаве, да их Броз „сними“. Једино Броза нису премештали из казнионица.

Захваљујући вези са шефом загребачке полиције Јанком Бедковићем и попом Анто-

ном Корошецом, Броз је испоручио своје партијске другове. У Загребу је 20. априла 1929. године полиција ухапсила **Ђуру Ђаковића** и **Николу Хећимовића**, а потом их и ликвидирала. Убрзо затим убијени су и **Брацан Брацановић**, **Марко Машановић**, **Риста Самарцић**, а пали су и руководиоци СКОЈ-а **Мијо Орешки**, **Јанко Мишић**, **Перо Поповић Ага**, **Јосип Колумбо**, **Јосип Дебелак**...

За време ових ликвидација Броз је значајно у Лепоглави вођен као лице „изолирано“ од осталих осуђеника. Наиме, **Броз од фебруара до маја 1929. године није примио посету и није виђен у затворском дворишту.** Њему је прављен алиби пред осталим осуђеницима, да се не посумња да је Броз сву прелиску са Ђаковићем испоручио полицији као доказни материјал.

Брозу су 15. фебруара у Лепоглави представљени и елитни комунистички робивијаш **Моша Пијаде**, **Лајош Чаки**, **Петар Грубор**, и са њима је отпочео илегални рад. Сви који су са Брозом у затвору долазили у контакт остали су без главе. Мали број је њих преживео, као што су **Пијаде** и **Кардељ**.

Посебну пажњу Броз је посветио свом уласку у **ПОЛИТБИРО** Комунистичке партије Југославије. Схвативши, из затвора, да није откривена његова делатност на ликвидацији комуниста, успео је, да без дана стажа у Централном комитету, буде кооптиран за члана **ПОЛИТБИРО-а**. Овакав случај кооптирања једног члана Партије у **ПОЛИТБИРО** био је без преседана у комунистичком покрету. Биће то кобно по комунистички покрет како у Југославији, тако и за остале комунисте у Европи. Брозовим уласком у **ПОЛИТБИРО** без главе ће остати свих 19 његових чланова! И та чињеница указује на јасан Брозов план. Да је био задовољен „идејама марксизма и лењинизма“ Броз, сигурно је, не би био такав зликовац према својим партијским друговима.

Када је у мају 1935. године у Москви створио контакт са руководећим кадровима Комунистичке партије Југославије, који су радили у Коминтерни, Броз је њихова имена прецртао из списка живим. Убрзо су из живота одстрањени **Филип Филиповић**, **браћа Вујковић**, и други руководиоци КПЈ-у. Главне сараднике у ликвидацији југословенских комуниста у Коминтерни Броз је имао у господину **Димитрову**, великом агенту **ГЕСТАПО-а**. Герорги Димитров је на чувеном минхенском процесу паљења Рајхстага био ослобођен, али претходно потписавши изјаву о беспоговорној сарадњи са Хитлеровом службом безбедности. То га је препоручило за секретара Коминтерне, а адмирал **Канарис**, близак политички Свете столице, и Хитлеров противник, преко Димитрова омогућио је Брозу да ликвидира цвет комунистичког кадра из Југославије. По систему „убиј све и врати се сам“, Броз је, иако обављеног посла у Москви, отпутовао у Турску, и у њој се, у страху да не буде откривен, задржао око седам месеци, очекујући одјек свога покоља у Москви.

И ДИМИТРОВ ЗАСЛУЖАН

Када му је из Рима дат сигнал да се врати у Југославију, Броз је дошао као неспорни лидер Комунистичке партије. Његов учинак у корист Ватикана био је импресиван: очистио је комунистички покрет у Југославији, остварио контакте са Коминтерном и ојачао своје везе са Хитлеровом обавештајном службом, нарочито са **Абвером** на чијем челу је био адмирал **Канарис**.

Броз је припреман да и у Шпанији одигра кључну улогу. То се могло закључити и из његовог чланка који је објавио крајем новембра 1936. године у броју 8 „Пролетера“, органу КПЈ-у, под насловом „Католици и догађаји у Шпанији“.

Када је отпочео шпански грађански рат, Броз је из Париза, уз помоћ **Јосипа Колинича**, који се успео инфилтрирати као аташе Шпанске републиканске армије у Паризу, из француске престонице почео са слањем добровољаца из Југославије у Шпанију. Сви који су из Југославије, по Брозовом знању кренули у Шпанију, били су ликвидирани. Ватикану је било необично стало до Шпаније, јер је на њеном покатоличењу радио више од три века, и Шпанија је, након тога, постала потпуно католичка, под снажним надзором Свете столице.

Републиканска армија је била поражена из једноставног разлога: уз помоћ **Димитрова**, као секретара Коминтерне, Броз је имао спискове свих руководилаца у Републиканској армији, и на основу тога је организовао њихову ликвидацију. Преко адмирала **Канариса**, свог блиског пријатеља, генерал **Франко** је успео да скрши отпор републиканаца, јер је **Димитров** као руководиоца Коминтер-

Зашто је Јосип Броз толико желео да дође у Србију и у њој подигне буну? Једноставно, Броз је имао на уму задатак да казни Србију, која је после Првог светског рата дошла под нос Свете столице: уласком у рат Србија је разбила Аустроугарску, велику империју којом се служила Света столица, а из наручја је узета и Хрватска која се брзо почела комунизирати и везивати за Москву. Србија је те рачуне морала да плати лично Папи.

не успео да све комунистичке вође испоручи, и да организује унутар комунистичког покрета међусобне ликвидације командног кадра Републиканске армије. Од Југословена на шпанском бојишту, преживели су једино они, за чији одлазак Броз није знао! То је једном приликом, мада не тако директно, приметио и шпански борац, генерал **Коста Нађ**.

Из шпанског грађанског рата, којим је спасена миљеница Свете столице — Шпанија, Броз је изашао знатно ојачан. Преко **Колинича** и Свете Крајачића, високих обавештајца Совјетске обавештајне службе — познате као НКВД, који су, истовремено, били, као добри католици, на „таласним дужинама“ дугорочне политике Ватикана, Броз се поставља и за генералног секретара Комунистичке партије Југославије. Очекујући рат, о којем је детаљно био обавештен, очекујући га са задовољством, Броз је вршио поновно чишћење Партије, а нарочиту пажњу је почео посветивати Србима, и јачању српске партијске ћелије, како би почео своју велику мисију уништења православне Србије, вековног непријатеља Свете Столице.

Представници Ватикана у предратној

МИСТЕРИЈЕ

Хрватској, на директној вези, били су **Лорковић** и **Вокић**, који ће почетком рата постати и министри у **Павелићевој** влади.

Посебно је Броз настојао да уз помоћ **Абвера** разбије предратну Војну обавештајну службу Југославије, која је сматрана једном од најфикаснијих обавештајних војних служби у Европи. Две године пред рат Броз је почео да се стратешки одређује према српском питању. Други светски рат је био на видику, а Ватикан се ужасно плашио фашизма и његовог продора. Адмирал **Канарис** је успео да наговори генерала **Франка** да Шпанија, не уђе у рат на страни **Хитлера**, и **Палска** миљеница Шпанија је показала лојалност.

ПРИПИСАНЕ ЗАСЛУГЕ

Иоле трезвеније размишљање наводи на питање: како је могуће да Броз с таквом лакоћом вршља по Југославији. У Загребу га не жури милиција, он пред рат посећује Београд и интензивно припрема Србију за егзекуцију. По сваку цену жели да прошири партијски утицај на Србију, којом ни Москва није била задовољна, јер је мало Срба било спремно да прихвати да се „напаја идејама марксизма и лењинизма“.

Године 1940. Броз је посебно уперио своју активност према Београду. Од 10. до 25. маја у Београду је организовао Покрајинску конференцију за Србију, а већ у јуну је у Загребу од **Темпа** тражио извештај о резултатима партијског деловања у Србији. У Београду је исте године био и 20. августа и средином децембра. Други светски рат је увећало буктао Европом, и Броз је добро знао да је борба неопходна и на тлу Југославије. Света столица је желела да се Хрватска, уласком Југославије у рат, поново отцепи од Југославије, и врати у крило **Мајке**. **Павелић** и компанија су чекали прилику, уз директне инструкције из Рима.

Зашто је Јосип Броз толико желео да дође у Србију и у њој дигне буну? Једноставно, Броз је имао на уму задатак да казни Србију, која је после Првог светског рата дошла под нос Свете столице: уласком у рат Србија је разбила Аустроугарску, велику империју којом се служила Света столица, а из наручја је узета и Хрватска, која се брзо почела комунизирати и везивати за Москву. Србија је те рачуне морала да плати Папи.

Почетком рата Броз је имао задатак да у Београду разбије и војну обавештајну службу СССР-а, коју је водио **Мустафа Голубовић**, и да ликвидира Скојевишки покрет, а потом започне величанствени рат Срба против Срба.

У следећим бројевима описаћемо Брозову политику вођену и током рата и после стварања Федеративне народне републике Југославије, која се у свему поклапала са стратешким циљевима Ватикана у вођењу и учествовању у светској политици. То поклапање је очигледно, и указује да је Јосип Броз био велики апостол Свете столице, човек који је водио свој рат против комунизма и православља. И то врло успешно. Приписујући му да је био агент Коминтерне, чини се историјска грешка у расветљавању улоге великог Папског изасланика.

СВИМ ЧЛАНОВИМА СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ (СПО)

Честитам вам, драги пријатељи, на храбрости, прегалаштву, на свему што сте претрпели и учинили за наш Покрет у прошлој години. Вашом заслугом и жртвом, СПО је израстао у снагу која је, за само неколико месеци, духовно оживела Србију и припремила пут оним жељеним и великим променама које предстоје.

Наш СПО је, упркос свему што је пратило децембарске изборе, по броју посланичких места најјача опозициона странка. Ми смо, драги пријатељи, у 1990. сејали. Жетва је пред нама и ми морамо бити. **СПРЕМНИ.**

Приближавају се општински избори. СПО морамо и кадровски, и организационо, и технички да оснажимо. Постајемо модерна странка, којој предстоје тешке политичке битке за будућност Србије.

Хоћемо да успоставимо свестрану и такорећи свакодневну везу чланства СПО са месним и општинским одборима, са нашим посланицима у парламенту, као и са Председништвом СПО у Београду. Припремамо компјутерску обраду података за сваког нашег члана, а до половине фебруара ћемо штампати и нове, много лепше и трајне, чланске карте.

Да бисмо у свему томе успели, потребан је новац, а ми га немамо. Због тога је Председништво СПО одлучило да – уведе чланарину за 1991. годину. Као што знате, за прошлу годину чланарина није наплаћивана.

Драги пријатељи, ја знам да из дана у дан живите све лошије и да је сваки динар драгоцен. Помажући СПО, ви помажете што бржи долазак бољег времена и боље Србије, у којој ћемо живети слободно и много, много боље.

Чланарина је скромна, готово симболична. Износи 150 динара годишње.

Молим вас да, одмах по пријему овог писма и уплатнице уз писмо, подмирите чланарину за целу 1991. годину.

Ако неко жели да, мимо чланарине, уплати и добровољни прилог, може то учинити овом истом уплатницом. У Секретаријату СПО чланарина и добровољни прилози биће заведени посебно.

Они којима је чланарина превисока, нека уплате – колико могу. СПО на помоћ државе рачунати не може. Драги пријатељи, ви сте наша држава и наша једина снага.

Помозите да победимо! Братски вас поздрављам. Увек са вама

Председник СПО

Вук Драшковић

**И чланарину и добровољне прилоге уплативати
на: 60812-678-91956 СДК БЕОГРАД.**

Чланарину уплатити одмах, за целу 1991. годину.

Девизни број жиро рачуна:

60811-623-378-72701-124800625 „АГРОБАНКА“ БЕОГРАД.

Сва обавештења на тел. 328-576 и 322-200.

КАКАВ ЈЕ ШИРОКИ

С Р Е М

**Седамдесет хиљада младе деце,
цвет и нада Србије, бачено је
немилосрдно на Сремски фронт,
право у смрт. Немци су се**

**повлачили на свим фронтovima.
Није било никакве потребе за
трупaма састављеним од
голобрадих младића,
неприпремљених, голих, босих и
слабо наоружаних.**

**Али, Србија није хтела комунизам
и комунисти су морали 1941. да
беже из Србије у Босну. Зато су
Срби морали да плате данак у
крви више. Био је то Сремски
фронт.**

**Када се све завршило, само у
Београду продало се тридесет
хиљада лимених сандука за оне,
већном убијене с леђа.**

од купуса и чорбу од кромпира и по једно парче проје од непросејаног брашна, глад је вирила из очију свих ових младића. А поступак, тешко га је замислити, са псима се боље поступало, него што су они поступали са том домаћинском децом. Допустите ми само један пример.

Како сам ја био недалеко од „Трибина“, после прекида вежбе, по десетак њих дотрчавало је код мене да се мало огреју, то је било безмало редовно. И једнога дана само што су ушли каљави и помодрили од зиме и тако рећи загрлили шпоретић у кухињи, врата се отварају, улазе два „официра“ и још с прага почели су да вичу на њих.

— Шта тражите ви ту? Ко вам је дозволило?

— Није нико, другови командири, него нам је зима, изгубосмо од хладноће, па да се мало огрејемо — смело иступи једна од младића. Оба официра загледаше мало боље ко то одговара и узе их још већа срба.

— А ти си то, Марко, ти стално адвокатираш, вечерас ћемо ми да наредимо да те вежу за дирек у дворишту, па ћемо ујутру да те питамо да ли ти је зима, умирићемо ми тебе.

Младић, преко сваког очекивања, иступи још одлучније:

— Вала, другови командири, радите са мнош шта хоћеће, али ми сви пропадамо од хладноће и глади и није право да тако страдамо!

Охо, охо, — проломи се моја мала кухиња од неартикулисаних „официрских“ гласова. Ти буниш мирне и послушне војнике и ми смо гладовали и смрзавали се, бандо, марш напоље сви и да вас више нисмо видели да свраћате код кога...

И онда се један од њих двојице окрете мени: „Чујеш ти, стари, да се ниси више шалио да им дозволиш да ти прекораче праг, иначе ми с тобом нећемо да се шалимо, ово ти је први и последњи пут“. — Заустих нешто да кажем, али ме исти официр пресече: „Ћути, не говори ништа, знамо ми шта се ради“. Окренуше ми леђа и одоше.

СА ВЕЧЕРЕ НА ФРОНТ

Поред мушке омладине коју су комунисти скупуљали не по годинама, него по узрасту и на изглед, као Немци приликом стрељања у Крагујевцу и бездушно бацали на Сремски фронт, поред нас на Бањици, прошло је више група и женске свооске омладине. Све по четири и четири у ред, све пристojно и лепо обучене, са новим марамама на глави, са извезеним прегачама и новим опанцима, опремљене још мало као за сабор. Све је био здрави и свеж женски свет до двадесет и испод двадесет година. Те поворке чиниле су ванредно леп спољни утисак и нехотице подсећале на расцветано мајско цвеће са наших поља. Али све су то сенчиле њихове оборене, сетне главе и нарогушене и рашчупљене партизанке са машинским пушкама и по неки партизан, који си ушли као спроводници са стране. С врмена на време, партизанке су давале знак дизањем руке, одмах се затим чула прсма и полако су одмицале улицом Леги Кадри — преко Дедиња и онда даље. И моје комшије и ја чудили смо се где ће и шта ће им тај неуки женски свет, јер у то доба још нисмо знали за тајно „наређење“ из доба окупације Врховног партизанског команданта Јосипа Броза и његовог заменика Арсе Јовановића, о чему је било напред речи.

Ускоро смо сазнали од партизана који су код нас узимали воду са бунара, да и њих воде на Сремски фронт да буду болничарке и „да се нађу тамо, требаће друговима“... како су се они смешкајући изражавали. Затим, да

У свајајући у целини Ђиласове речи: „Да Србији није довољно пуштена крв“, комунисти су прешли преко свих страдања и жртава, које је поднео српски народ. Пролазећи кроз Србију при повратку из Босне, почели су одмах да прикупљају младиће из свих села и вароши и да терају пред собом као чобани стада. Терали су их без антерија, без капута, босе и голобраде, како су кога срели и стигли. Те гомиле младића које су стално пристизале, подсећали су на робље које су некадашњи завојевачи одводили и продавали на разним светским тржиштима. Како су друга половина месеца откобра и цео новембар суморан 1944. године били врло ветровити и хладни, то су се та несрећна деца, ти несрећни младићи смрзавали и пропадали, јер о њима нико није водио рачуна. На питање зашто су тако неспремни пошли од својих кућа, одговорили су сви на исти начин: „Чико, мене су потерали са орања, оставио сам волове и плуг у њиви и нису ми дозволили да свратим до куће да узмем што ми је потребно за тако далек пут“. Другог су узели са пута који се враћао терајући стоку са паше; трећи је ишао из планине с пуним колима дрва, оставио све наспред друма а њега повели; четврти су узели из бакалнице кад се враћао кући носећи со и тако све остале редом. У селима и варошима је настајао врисак за одведеном децом, али се на то нико није обзирао, они су уграбљени плен терали пред собом под оружјем и журно напуштали села и вароши.

КАД ПАРТИЗАНКЕ „РЕГРУТУЈУ“

Све те дотеране младиће комунисти су смештали у хладне дашчане баракe, које је у току немачке окупације подигла техничка организација „Тот“ за смештај техничког материјала, алата и присилно доведених радника. Ту су дрхћући проводили ноћ на поду, на слами без икакве друге простирке и покривача. А дању, по најгорем времену, по киши, по суснежици којом је оштра и хладна кошава засипала очи и све ледила, мокри и каљави „вежбани“ су на групе, њих су одмах одводили на фронт, а пристигле смештали у исте баракe и настављали вежбање са њима. Тако је то ишло, управо тако као река, једни су одлазили, други су их замењивали. Исхрана је била више него бедна, кували су им репу, чорбу

ЦРВЕНИ ТЕРОР

их је покупљено око две хиљаде и то све „добровољно, ми на силу никога не терамо, јер има доста наших партизанки за сваки посао“...

Међутим, једног јутра, у другој половини децембра, освануше на мојој капији, један сељак и једна сељанка, муж и жена, средовечни људи, мокри и каљави, јер је напољу била ужасна лапавица. Питали ме да сврате, да се мало одморе и огреју ако има ватре. Кад сам их увео у кућу, спустили торбе и мало се раскривили, сељак ми се обрати извињавајући се:

Седамдесет хиљада младе деце, цвет и нада Србије, бачена је немилосрдно на Сремски фронт, право у смрт. Немци су већ били потучени на Западу и на Истоку и повлачили су се са свих фронта. Руси су их из Југославије снажно потискивали и њихова је главнина била већ на северним границама. Апсолутно никаква потреба није била за оваквим трупама, неприпремљеним, голим, босим и слабо наоружаним за борбу са једном најбоље организованом и до зуба наоружаном војском, чије су заштитнице још увек биле моћне ударне групе. Тако крајње невојнички поступак, може се објаснити само као смишљен злочин, другог објашњења нема. Требало је само видети ту красну децу, те дивне младиће и њих тако сатрти, то је просто да се човек заплаче, али комунисти су у својим одлукама били неумољиви. Србија није хтела комунизам и они су морали да беже из Србије у Босну крајем 1941. године. Зато су Срби морали да плате још један данак у крви више због своје исувише велике упорности.

ЛУТАЊЕ СА ЛИМЕНИМ САНДУЦИМА

Седамдесет хиљада младих живота прогутао је Сремски фронт. Највећи је број изгинуо у окршајима са Немцима, јер су неизвежбани и голоруку децу са машинским пушкама

терали на јуриш, на утврђене бункере, а остало су побили комунисти из позадине. То је била права касапница, јер немачки усијани челик није знао за милост. Тај млади свет немилосрдно је кошен са свију страна. Доцније, после ратне олује, кад су поља остала пуста, а дуге поворке несрећних родитеља из Србије

— Немој, домаћине, да замериш, знам да сада никоме није до гостију, а најмање до незваних као што смо ми, али невоља, велика невоља пријатељу, натерала нас је да уочи Божића затворимо кућу и да кренемо у бели свет, чак у Београд, где никога не познајемо.

Мислећи да су им кога од мушкараца одвели из куће, јер су стално пристизали родитељи, идући у потеру за одведеном децом и свраћали било код комшије, било код мене, рекао сам им да причекају док их изведу на вежбу, па ће видети да ли су још ту или су већ одведени.

— Нису ми кукавцу одвели сина, једини ми је син отишао у Босну са Дражином војском и не знамо ништа шта је са њима. Одвели су ми кћер — девојку као јабуку од 18 година, удавачу, да не дођоше ови, требало је да буде вођевина...

Жена, која је ћутећи слушала цео наш разговор, не могаде више да издржи, него удари у плач, а он умирујући је продужи:

— Једне вечери, још смо били са софром, бануше њих осам партизана, чупави и дроњави, наоружани до зуба, не назваше ни Бога, погледаше у мене, па у жену и један од њих обрати се кћерци: „Ти се одмах спремај, мораш да пођеш са нама!“ — На сва наша питања: где ће, шта ће, зашто је одводе? Само један одговор: „Такво је наређење!“ Кад пођоше са њом, један од њих рече да иде за Београд, да сврши болничарски курс и да неће бити сама, имаће доста другарица. И још су нам наредили да јој из њене девојачке спреме дамо да обуче све ново, па чак и њене нове опанке. После смо чули да су многе девојке одведене из околних села, а само из нашег села осамнаест и то све из јачих кућа које нису хтеле ни да чују за комунице. Таква је мука код нас пријатељу, женско су нам дете на силу одвели, па смо пошли да је тражимо. Кућа нам је пуста, нема ко више врата да нам отвори. Погледао сам га и он је био сав у су-

пошле у походе својој мртвој деци и са лименим сандуцима месецима лутале по пољима Срема, Славоније и Босне, да пронађу гробове својих синова, да их пренесу и сахране, а кад су из пронашли и откопали, тек су онда доживљавали ужасно разочарање. Видели су да је већина био пробијен потиљак, видели су да су мучки били погођени из позадине од старешинског комунистичког кадра. Није дакле њихова смрт била потребна Отаџбини, него Комунистичкој партији, јер је Србе требало истребити. У исто време, требало је само проћи Катанићевом улицом у Београду, идући ка цркви Светог Саве, па видети једну тужну слику која се месецима није мењала. Одмах у почетку улице, испред једне лимарске радње, на тротоару, било је читаво брдо мртвачких сандука, већих или мањих и око њих увек гомила сељака или грађана из унутрашњости и Београда који их разгледају, погађају се, купују их и односе. Таквих радњи било је тада доста у Београду које су се искључиво бавиле изградом мртвачких сандука, јер је на жалост њихова потражња била врло велика. Према подацима, преко тридесет хиљада лимених сандука израђено је у Београду, да би се задовољила потражња ојађених породица. Као што видите то је страшна трагедија Србије...

Читајући све ово може да фасцинира човека и да се пита у чуду, да ли је све ово могуће и да ли је баш тако било, јер је време прилично поодмакло и данас скоро сви удбаши и комунисти са љубазном маском на зверском лицу играју улогу културних људи. — Јесте, тако је било и још горе.

Ево, иако је прошло већ тридесет година као да сада гледам младог Павла Аранђеловића, студента права, свежег као јутарња роса, стаситог и лепог као мајска зора, кога су комунисти одвели из наше куће са осталима и прогутао га је Сремски фронт. Његов отац професор и мајка лутали су месец дана откопавајући разбацане гробове по Срему и Славонији да га пронађу, пренесу и сахране. Откопали су седамнаест туђих гробова, а када су га пронашли, њему је био размрсан потиљак, јер је био убијен из позадине. Таквих и сличних примера било је безброј.

Десило се да су извесни омладинци накондано похватани од комунистичких органа и са писмом упућени команди сремског фронта. Заинтересовани садржином акта који су носили, отворили су писмо и прочитали кратко и јасно наређење, да ниједан од њих тројице не сме да се врати жив. Видевши о каквом се злочину ради и каква им опасност прети, поцепали су акт и побегли испред смрти. Само захваљујући пукој случајности сачували су главе. Таква сведочења нису била усамљена, било их је пуно. После немачких казнених експедиција, ово је била казна експедиција Јосипа Броза, Кардеља, Александра Ранковића, Милована Ђиласа, Моше Пијаде, Ивана Рибара и других. На зверски начин изгубила је Србија неколико целих генерација и те су године остале празне, а ране су до данас остале отворене. Комунисти су сатрли српску омладину, суровије и теже, него што је страдала кроз Албанију 1915. Србија о томе досад није говорила, ћутала је и трпела свој бол за толиком својом изгубљеном децом. Међутим, она сада подиже свој глас и категорички тражи да злочин буде непоштен кажњен.

НЕВИНИ У ЈАМИ

1. Крајем 1941. године из Манастира Косијерева — Добрићеве одведоше два свештеника од којих се један звао Тимотије Ковач родом из села неког код Невесиња. Одведоше их по ноћи Милосав В. Алексић из Кљаковице Богдан С. Алексић из Видана и Милорад Полић из Видана сви из општине Вучедолске срез Никшић и свештенике бацише у ЈАМУ звану ВРАЊАЧА село Видне општина Никшић. На правди Бога ни криви ни дужни.

2. Почетком 1942. године дођоше два партизана из Вилуса и одведоше ПЕРКА Д. МРКАЈИЋА из села Петровића некуд Грахову и кријући га бацише у јаму по налогу њиховог руководства. Ово је Општина Никшић.

3. ГАЈА Б. КНЕЖЕВИЋА из Петровића, рођен 1888. год. активни наредник бивше Црногорске војске, Командир Доњебајске чете (Петровићи) од 1. јуна 1941. до краја октобра 1941. г., Одборника села Петровића од децембра 1941. до 15. априла 1942. год. универзалног мајстора и доброг човјека у таласу великих убистава осуди га Партизански ПРИЈЕКИ СУД на смрт и то Вељко Ј. Алексић из Подврши, Раде Перовић звани Ђоро из Велимља, Ристо Ј. Алексић из Подврши и Душан П. Васиљевић из Петровића сви из Општине Никшић. Стријељање су извршили ЦЕЛАТИ из вода Јеврена А. Лучића и то Благо Драганић из Петровића и Благоје Јерамаз из Мируша, а дотуче га Јеврен А. Лучић из Кленка који је командовао водом. Стријељање је извршено 17. априла 1942. године.

4. БОКАША М. ЗЕЧЕВИЋА из Кленка убише 8. априла 1942. — стријељаше три партизана не знам који, бањани знају. Ово је жива истина.

Вуковић Милан, учитељ, резервни поручник, стар 35 година, општина манастирска, срез берански. Љеш пронађен у Равној Ријеци.

Вешовић Б. Милутин, жанд. поднаредник, стар 27 год., општина манастирска, срез берански.

Дубак М. Милта, жанд. поднаредник, стар 28 год., општина манастирска срез берански. Љеш пронађен на Мојковцу.

Шекуларец И. Михајло, тежак, стар 36 год., општина манастирска, срез берански

Радуловић Василије, инжењер, стар 42, год., општина петрушинска, срез даниловградски. Преваром одведен и убијен на путу од партизана: Радуловић Милорада, Вуковић Михајла, Савовић Сава, Секулић Николе и Секулић Мига. Љеш пронађен у селу Калезићима.

Шћекић Р. Милија, стар 35 год., општина манастирска, срез берански. Одведен у куће, и убијен од партизана. Љеш пронађен у Врагоди, срез колашински

Моћевих Зајко, земљорадник, стар 22 год., општина буковичка, срез пљеваљски. Пронађен заклан на Металци (граница пљеваљског и чајничког среза).

Моћевих Ибрахим, земљорадник, стар 19 година, општина буковичка, срез пљеваљски. Пронађен заклан на Металци.

Стовраг Суљо, земљорадник, стар 35 г., општина буковичка, срез пљеваљски. Пронађен заклан на Металци.

Бавчић Асим, земљорадник, стар 35 год., општина буковичка, срез пљеваљски. Избоден ножем, пронађен на Ковачу, срез пљеваљски.

Бавчић Мехо, земљорадник, стар 29. г., општина буковичка, срез пљеваљски. Избоден ножем, пронађен на Металци.

Томовић З. Новак, активни жанд. наредник, стар 26 год., општина будимска, срез берански.

Томовић П. Војин, жандарм, стар 30 год., општина будимска, срез берански.

Бабовић М. Мирко, капетан I класе, стар 43 год., општина будимска, срез барански.

Барјактаревић Р. Драгутин, активни поручник, стар 30 год., општина будимска, срез берански.

Шћекић П. Радован, земљорадник, стар 35 година, општина будимска, срез берански.

Шошкић С. Радосав, земљорадник, стар 44. год., општина полимска, срез андријевачки. Убијен 30.IV.1942. год., од стране партизана Шошкић Р. Љубомира, у шуми изнад села Улотине. Љеш пронађен истог дана и пренијет од стране четника у село, где је сахрањен.

Делетић Миливоје, земљорадник, стар 27 година, општина полимска, срез андријевички. Убијен из револвера, у ноћи, испред куће.

Рачковић Илија, жанд. наредник, рођен 1905 год, општина шекуларска, срез андријевички. Љеш пронађен на Матешеву.

Матовић Богдан, жанд. наредник, рођен 1904 год. општина шекуларска, срез андријевички. Стријељан од партизана из Боана. Љеш пронађен у Боану.

Марачић Н. Ђорђије, погинуо у борби против партизана. Општина кањска, срез бјелопољски. Љеш пронађен на мјесту зв. „Кућишта“.

Бојовић Стеван, земљорадник, стар 32 год, општина кањска, срез бјелопољски. Љеш пронађен у Кућишту — Поток.

Бојовић Милорад, општински дјеловођа, стар 26 год., општина кањска, срез бјелопољски. Љеш пронађен у Кућишту — Поток.

Лаших Зорка, домаћица, стара 22. год, општина мојковачка, срез бјелопољски. Стријељана. Љеш пронађен у лугу крај Таре-Колашин.

Павличих Н. Љепава, стара 50 година, општина јеленачка, срез даниловградски.

Јелушић М. Загорка, стара 8 год., општина јеленачка, срез даниловградски. Убијена приликом топовске палбе.

ЦРВЕНИ ТЕРОР

Поповић Ј. Мидо, земљорадник, стар 55 год., општина мојковачка, срез бјелопољски. Погинуо у борби против комуниста. Љеш пронађен.

Смиловић М. Никола, општина мојковачка, срез бјелопољски, убијен од партизана Топовић Радована. Љеш пронађен.

Крговић Радоје, земљорадник, стар 40. година, општина мојковачка, срез бјелопољски. Убијен револвером у својој кући. Љеш пронађен.

Марковић Марко, жанд. наредник, стар 45 година, општина мојковачка, срез бјелопољски. Убијен у кући од стране партизана Бошковић Бранка.

Каралић Ризо, земљорадник, стар 27 год., општина расовска, срез бјелопољски.

Дрековић Рамо, ковач, стар 31 год., општина Бијело Поље, срез бјелопољски. Убијен из пушке. Љеш пронађен у општини Равна Ријека „Лозови“.

Мартиновић Мустафа, радник, стар 67 год, општина Бјело Поље, срез бјелопољски. Љеш пронађен у општини Равна Ријека, на мјесту зв. „Рибаревина“.

ГДЕ ЈЕ ГРОБ?

Дана 26. децембра 1990. године, у Вашем листу СРПСКА РЕЧ број 9, на страни 70, под насловом „ЦРВЕНИ ТЕРОР“ са потписом проф. др Момчило Унковић, поред осталог, у пасусу 24, 3 стубац, објављено је и име стрица САВОВИЋ Р. МИХАИЛА, са напоменом да му гроб ни до данас није пронађен.

Обзиром да нас је увек интересовало и данас интересује да сазнамо гдје су му похрањене кости да би их могли сахранити по нашим обичајима, молим Вас да ми дате адресу професора Ушћумлића да бисмо сазнали гдје је наш стриц стријељан и гдје му се налази гроб, да би могли пренијети кости са чистом намером да му подигнемо споменик у породичној гробници.

Посебно напомињемо да се не ради ни о каквој освети према било коме и уколико нам Ви нисте у стању рећи гдје је стријељан и гдје му се налази гроб, молимо Вас да нам пошаљете адресу било којег живог учесника у наведеном тексту, како би му се могло писмом обратити са молбом да нам покаже гдје је сахрањен.

С поштовањем и унапред захвалан.

Миладин САВОВИЋ

ЖРТВЕ ЦРВЕНОГ ТЕРОРА

КАКВА ПОЈЕЗИЈА, ПАСТИ МЕСА
НАПОТЕЗА!

„Филип Челебић: Што се тиче пјесана Ђорђија Драговића, и ја мислим да их треба оборит пошто нијесу тачно испојане. Али није Ђорђија сам који поје пјесне; има их још који поју. Ево о'ће на Цетиње неки сврзигаћа, Мићун Павићевић, који поје пјесне без никаква одобрења власти, а ни он сам не зна које јаде поје!... И мислим да не треба измишљат пјесне од којих нема ничесове користи. И ја ћу гласати против свију пјесана које нијесу за Господара и ср'ско јунаштво!“ Вала, 'вако бјеше, а 'вако је и сада!

Ђуро Дрецун, упућује на владу питање: Молим владу да ми одговори: Зашто се српски посланик, Тијодор Петковић, сели из Црне Горе, пошто му је код нас било лијепо, а Господар га је вазда лијепо дочекива и разговара с њим више него и с којим другим Црногорцем?... Истина, прича се проз Црну Гору да Тијодор није сјека, али... хвала је Богу!... И је ли Тијодор учинио какву валенцу у смислу дипломанске пулитике?

Блажо Бошковић: И ја мислим да је Тиодору било лијепо на Цетиње и да је сваком Црногорцу у вољу, па је најбоље да се он мане селидбе из Црне Горе и нека остане 'ће, ако то није што против владе и пулитике!

Ристо Јокановић: Мене је, браћо, Тијодор био вазда мио, и рад бих да се не креће из Црне Горе; а, ако је баш навалио и неће да остане, нека иде, брате, и сретан му био пут!

Ђуро Вучковић: Господо, питање о одласку српског посланика није наша ствар, него „србијанске“ владе. На мјесто господина Петковића доћи ће други посланик.

Филип Челебић: Е, ако се ту не питамо ми, то је друга ствар... и пошто ће доћи други на Тијодорово мјесто, онда, што Ристо рече: био му срећни пут!...

— Тако је, одиста! — довикују неки од посланика.

46. СЈЕДНИЦА.

Симо Ковачевић: Ја имам да упутим на милистра полиција једно питање и молим га да ми каже: зашто допушта овим сликарима (фотографима) по Цетињу да сликају ђецу, а неће да сликају јунаке црногорске који су вазда од Косова крв пролијевали за Господара и Отечество! Ја мислим да им то треба забранит... па ако ће да сликају јунаке и људе лијепо и љуцки, добро и јест; ако ли неће, нека иду од куда су и дошли, пошто нијесу Срби!...

Обрен Рњез: Ама прости јади што сликају дјецу и жене, него сам видио једнога ђе, тамо он, поган неваљали, слика ждријебе коме нема ни два мјесеца!... и ја гласам да то не смије бит!...

Јаков Вретеничић: То одиста није лијепо, и ја до данас нисам чуја за тај кастиг!... Има ли то још иће у свијет и је ли ко чуја?

Филип Јерговић, министар финансија, вели:

Не треба се бунити против тога, јер то се у цијелом свијету ради и то је корисно; тоге има свуда па сте, господо, имали прилике да животињске слике видите и у нашим школама.

— То је друга ствар, то су слике за дјецу које су сликали по Уставу прос'јете и по наредби владе! — добацује посланик Велиша Лазовић.

Настаје препирка и граја; старији посланици протестују и траже да се гласа против сликања стоке. Предсједник прекида сједницу.

47. СЈЕДНИЦА.

Предсједник отвара сједницу и саопштава Скупштини да су умрла два посланика: војвода Мијајло Нишин и Благоје Хаџић. Моли по-

сланике да им устајањем оаду пошту.

— Бог да им душу прости! — одазивају се посланици устајући.

Никола Милошев: Војвода Мијајло био је крвави јунак и нека га Бог опрости! А и Благоје је био добар ка иједан од његове младе ну, а не овако како предговорници желе.

Крсто Токов: Ја мислим да је најбоље да ми ту ствар договорно свршимо ође и да изаберемо два добра човјека и јунака, који ће гласат, а не да сад дижемо читава два племена у агитацији гласања!...

Драго Радовић: Најбоље би било да овако учинимо док се то не ријешу у смислу закона: да за покојног војводу Мијајла гласа бригадир Велиша, а за покојног Благоја гласају ја, или Ристо или који други.

Душан Вукотић: Не може то тако! Ово питање не разумије ни један од предговорника...

— Муч, будало једна! Ти да нам кажеш да не разумијемо пулитуку Устава Господарева!
— срдито одговори **Крсто Токов.**

У Скупштини велика граја и псовка. Посланик Вукотић бјежи са сједнице, а Крсто за њим са чибуком. Министри и посланици једва заустављају Крста. Сједница се прекида.

48. СЈЕДНИЦА

Обрен Рњез: Има, господо, не знам баш тачно, али пет али шест мјесеци како сам питао владу: шта је са грађењем онога пута од Никшића до Шавника? На то питање још ми није одговорено, па сад поново питам: ође ли се већ једном почети градити тај пут? Па ако ође, добро јест, јер ће то бити корисно у смислу 'вако да речемо... што реко милитор саобраћаја; ако ли неће, да Бог да се никад не начини... па чудне штете!

Милисав Николић: Ја сам, господо, ово исто питање о путу Никшић-Шавник учинио још прије четири године када је била прошла Скупштина, па ми није одговорено. А због чега Обрен сад то исто пита, ја не знам!...

Обрен Рњез, окрећући се Милисаву, срдито вели: Ти си то питање потегао прије четири године, а ја сам туда с пушком у руци одио када се ти нијеси био ни родио!...

Милисав и Обрен замећу кавгу и добацују један другом увредљиве ријечи. Послије свађе добија ријеч.

Ђуро Дреџун: Ама чуј ме, Обрене, и ти, дијете Милисаве! Немо'те с свађати и скакат у трзавице реда, него лијепо, тако ви Бог помога!... Ти си, Обрене, био добар, то зна сваки Црногорац и вазда си гласа по разлогу Скупштине и Господарева Устава; а и Милисав је од добре куће, па лијепо да то укарари-мо за та'пут... онако у разлог грађевина, и да, брате, останемо у ред закона и чистине... Је ли овако, реците по души!...

Филип Вујовић: Тако је, брате, Бога ми, и ја гласам овако ка што Ђуро рече.

Душан Петровић: Немо'те, господо, да губимо вријеме; ствар између Обрена и Милисаве нити је важна, нити о њој треба говорити, него да пређемо на важније ствари.

Зарија Протић: Оћемо, али само тако: да се Обрен и Милисав овдје пред свима изжлубе у смислу реда и слоге.

— Тако је!.. Зарија прелијепо збори... а то је по уставу!

— добацују мнозина посланика. Мире се људи, ред и слога повраћају се.

49. СЈЕДНИЦА.

Предсједник отвара сједницу и пита:

— Има ли ко од посланика да упути на владу какво питање прије него пређемо на дневне ред?

— Имам ја, и то... онако... у смислу праве и онако како је! — вели **Никола Милошев.**

Никола Милошев: Молим ве, господо и моја лејена браћо, да ме саслушате због једног важног питања, које истурам овдје пред владу. Ја питам владу: је ли јој познато и је ли јој ко прича за једну велику неправду, која је учињена многим јуначким кућама у Црну Горду?

Марко Ђукановић, министар полиције, у име владе вели:

— Мени, а ни влади није позната никаква неправда о којој говори посланик Никола, па га зато молим да ми каже у чему је ствар.

Никола Милошев наставља, осврћући се министру Ђукановићу: А знаш ти то лијепо, тако ми часнога крста, него се правиш ка нека лукави Усо што бијеше у Подгорицу те га уби кобила... једне године.

Јанко Милић, подпресједник Скупштине:

— Молим ти се, Никола, да говориш у разлог реда и мира ситуације, а немо' помињат подгоричке кобиле! Збори, брате, лијепо по Уставу и реду дневнија послова, ако ћеш; ако ли неће, а ти, брате, сједи и запали!...

Због овога се изроди велика свађа и вика. Послије силне препирке, све ти се ово некако, отуд-одовуд, стиша и наставља се разговор о истој ствари.

Никола Милошев: Ево што сам стио да питам владу! Неки војни главар, те се зове Ђорђе Драговић, покупио је нечесове јуначке пјесне од бојева са Турцима кроз Црну Горду те су били. У те пјесне много се збори за поједина братства и куће, које нијесу пушке мрчиле, а за оне што су крв пролијевали нема нечесова помена. Ово, браћо, није право, и ја мислим да се дигнемо у гласање против капетана Ђорђе... да се Ђорђе одузме грб и сабља Господарева и да му милитори за-

НАША ПРОШЛОСТ

бране да више не поје пјесне које су противне правди и истини, како је било у рат!

Крсто Токов: Валан, људи, ако је овако ко што Никола збори, требало би томе Ђорђе дати „испод ћеса“ па и ако је војни главар!... И ја мислим ка што Никола рече и гласам у смислу истог захтјева и реда!...

Мујо Влаховић: До душе, Ђорђе није лијепо учинио што је те пјесне дао у штрампу без икаква реда. Он је те пјесне мога лијепо донијет ође у Скупштину међу нас па да се брацки договоримо оћемо ли их штрампат или не; а не овако... испјеват пјесне, па последи да се Црногорци свађају и да се квари ред истине која је била у ратове!... И ја гласам против пјесана које је Ђорђе спјева без икаква реда истине!...

Филип Челебић: Што се тиче пјесана Ђорђе Драговића, и ја мислим да их треба оборит пошто нијесу тачно испојане. Али није Ђорђе сам који поје пјесне; има их још који поју. Ево о'ђе на Цетиње неки сврзигаћа, Мићун Павићевић, који поје пјесне без икаква одобрења власти, а ни он сам не зна које јаде поје!... И мислим да не треба измишљат пјесне од којих нема ничесове користи. И ја ћу гласат против свију пјесана које нијесу за Господара и ср'ско јунаштво!

Петро Вучковић, министар просвјете вели: Господар предговорници не разумију начине и врсте појезије. Зато...

— А што рече, што? Ко не разумије, пас ти меса напозеза?!... Муч!... гракну на министра већина посланика.

Изроди се велика и чудна вика, и не могуше их никако умирити. Предсједник прекида сједницу.

50. СЈЕДНИЦА.

Лабуд Петровић, упућује на владу ово питање:

Је ли пријесједнику владе или коме од

НАША ПРОШЛОСТ

суврсти. Зато мислим да на њима мјеста треба позват да дођу з посланике два добра јунака и износим приједлог у смислу гласања овако: да на мјесто покојног војводе Мијајла позовемо Баја Иброва из Пјешиваца, а на мјесто Благојево да ставимо Јока Полескића из Добрњака. Бајо је један печени и крвави јунак, а и Јоко је међу мале Црногорце као и једин; а знам да ће им гласање ић ка најбољим посланицима у Скупштини.

Радоје Ракочевић: Мене су свиђа ово Николини, и пристајем да гласам у свако доба по праву и Уставу Скупштине!

Лабуд Гојнић: Избор два нова посланика мора се извршити по уставу и изборном закључку милостора познато, да се, има већ неколико дана, баве по Цветињу некоји људи који немају брка до ђаволје длаке, него иду проз пљазу ка жене? Зато питам: ко су те безбрке погани, и има ли Црногораца међу њима?... Ово треба да се зна због пулитичкија работа и да не би било часова нереда ка' но у доба завјере са онима ђавољим бомбама!... Ја мишлим да је ово важна работа и да се треба кренут у гласање!...

Вуко Јанков: То сам и ја стмо питат, тако ми Свете Госпође, а ево због часа: Прије петнаестину дана бијаш се потрефио са провисуром Живком Драговићем таман у главну улицу, кад наљегоше два чојока и... погледах једног па другог, и лијепо виђех да ниједан немаше до ђаволје длаке испод носа!... Обритвили брке, промишлите, кумим ве Богом!... Е ће би то учинио Црногорац у свијет?! Те ја упитах Живка: ко је ово... ови те су обривали брке? Кад он рече, да су то нечесови глумци и лакрдијаши из свијета, који од народа маме паре на неке њиове игре и бешпослице. Ја мишлим да то не треба у нашу земљу, и гласам да их треба изагнат из Црне Горе!

Буро Дреџун: И ја сам чуја за те глумце е су велики галијоти (мангупи) и да по хиљаду Црногораца могу насмијат у свако доба, само кад се ставе и кад им дође нечесова воља, што ли!... А чуја сам још и то, да се неки од њи могу ударит ножем посред прси и да му ништа не може бит од тога! Фала Богу, људи, може ли то бит истина или се теке збори?! Но, најпослије, како му драго и нека их вода носи, а ми да гласамо и да их изаждене-мо из Црне Горе.

Мујо Влаховић: Ја нијесам прије чуја за те глумце. Јесам чуо и знам да се пјева у пјесне Глумац Осман ага, а то је био велики јунак и дијелио је мегдан са Стојаном Јанковићем насред Котора!... па да ти глумци нијесу од породице овога Глумца Османега?

— Нијесу, чоче. Каква Османега, ће си то кренуо?... Мене је прича покојни сардар Благо да од Османа није нико оста! — упада му у ријеч Никола Милошев.

— Е па добро, онда најбоље да питамо попа Илију Пламенца, он је велики историјаш и прешика је сто година и зна Турке и турске породице ка ико, па ако он рече да јесу, добро, ако ли рече да нијесу, онда да гласамо! — вели Мујо.

Крсто Токов: Ада, људи, ја бих то све на другу окренуо, а знате како: дајте, тако ви Бога, да те посације позовемо ође међу нас и да се мало просмијемо ка ово немамо нечесова посла... Је л' овако?

Филип Челебић: Слуша'те ме, људи, да вам причам један кастиг за те исте глумце. А они се свако вече, пошто ми полијегамо купе у Зетски Дом! Ту се праве машкаре и деру се ка дивљи јарчеви!... Чудо се, Боже, чини од тија безбркија бестија! Ја мишлим да их исто треба изагнат из Црне Горе.

Ново Грујић: Истина је ово што Филип збори, и ја ћу ви причат једну другу работу, које није било у Црну Гору од Косова!

— А не збори, Ново, што је било?... Ти си вјешт у многе работе. Слушамо га, Бога ви' — упада му у ријеч Саво Бошковић.

Оћу све ка је било и ка је право по Уставу! вели Ново и наставља:

— Синоћ на седам ура срио не пред Војни Стан, мене и Обрена, ови Мићун Павићевић те поје пјесне и упита не: Оћете ли вечерас доћ у Зетски Дом да гледате Косовски Бој? Чесови косовски бој у Зетски Дом, што збори ова суклата, је ли изашла из свијести? Сколи не он, те ми пођи право у Зетски Дом, кад али тамо: пуно народа и гори, опрости ме Боже, преко стотина свијећа! Тиска се они народ проз оне портике и чујемо се све нешто помиње: Цар Лазар, Милош Обилић, Вук Бранковић, Павле Орловић, Реља Крилатић и још некизи од косовскија јунака!... И видимо да многи купују нечасове билете, јер се, веле, без тога не може виђет Косовски Бој; те и ја и Обрен дај по један перпер, узми оне билете и уђи па сједи на две столице. Чекасмо ти ту черек од урен, кад дигоше једну поњавау некако на конопле, а иза ње изађоше неки људи у токе и доламе, на главе им калпаци а опасали сабље... и наредили се некако ка и праве косовске војводе. Виђе их народ и поче вика: ено, оно је Цар Лазар!... А виђи Павла Орловића какав је!? Гледа их народ, а они почеше зборит онако ка што цареви зборе! Једни одлазе, а други долазе... чујемо е се зри о Цару Мурату и Турцима и све тако, река би чојак е ће сад бој. Потраја тако једно по уре, док се она просмија навуче ка је и прије била. Не потраја мало кад се она иста поњава опет диже и тако три пута: крију се из ње и ништа не знамо шта ће бит! Чујемо е се крај нас говори: сад ће Вук издат цара и Милоша! И у колико једно момче крај нас то рече, у толико изађе Вук Бранковић, а за њим преко двадесет оклопника који се виђаху са копљима и пушкама... побратиме мој, и промислих да ће Вук учињет издају цару и Милошу, те ја Обрену: Чуј, Обрене, ако Вук почне издават цара кад бој почне, да и ми скочимо! Пристаде Обрен, ни ријечи не рече, и у толико се заметну бој насред Зетског Дома, а чим почеше пуца'т виђесмо е ту нема шале!... Заметуни се бој, и Вук поче да издаје, а ја и Обрен скочи из онија столица са леворима и кликни: Не дај, ко је Црногорац!... Ха, Бранковићу, црн ти образ био!... и истурисмо по два три фишека!

Настаде вика и галама, ка, није шала ће пушка пуца!... Чим ја и Обрен опалисмо леворе, све јалакну на врата да бјежи, а она се поњава зачас навуче и сакри Косово, ка црн облак!... Побјеже народ, а ја и Обрен пођи да видимо је ли ко погинуо на мјесто ће је био бој. Кад тамо: оно безбрке погани, они глумци, посједали, пуше дуван и разговарају, ка да ништа није било!... И викни ми на њих: А што ви оће, погански синови, да се ругате Косовском Боју и ко ви је то река? Ту једнога двојицу окрпи чибуком, а они ни рекоше, да им је влада наредила да се играју Боја Косовскога!

Ето тако је било, тако ми Светога Петра, па да гласамо, брате, вријеме је!...

Лабуд Гојнић: Мене је, господо, жао што господа предговорници не разумију значај позоришта. Оно је данас у цијелом свијету...

— Муч!... муч!... неваљала пушко!... Никоговићу један, зар ти да ни кажеш е не знамо ко су глумци и каква је то сорта људи! Муч!... довикују Гојнићу многи посланици. Председник опомиње посланике на ред, али узалуд. Гојнић бјежи из Скупштине; сједница се прекида.

(НАСТАВЉА СЕ)

1. НОСТРАДАМУСОВА ПРОРОЧАН- СТВА	480,00	240,00
2. КРЕМАНСКО ПРОРОЧАНСТВО	180,00	90,00
3. КРЕМАНСКО ПРОРОЧАНСТВО И НЕОБИЧНЕ ПОЈАВЕ У НАШИМ НАРО- ДИМА	500,00	250,00
4. К. Јиречек: ИСТОРИЈА СРБА (1-2)	1400,00	700,00
5. ГОЛГОТА И ВАСКРС СРБИЈЕ (1-3)	1620,00	810,00
6. МЕМОАРИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГАВРИЛА ДОЖИЋА	800,00	400,00
7. СРПСКЕ ВОЈВОДЕ (1-4)	1480,00	740,00
8. С. Јовановић: САБРАНА ДЕЛА (1-6)	3500,00	1750,00
9. М. Данојлић: ТО	96,00	48,00
10. Ж. Павловић: ИСПЉУВАК ПУН КРВИ	220,00	110,00
11. М. Црињански: ПОЛИТИЧКИ ПО- РТРЕТИ	1200,00	600,00
12. Милан Грол: ЛОНДОНСКИ ДНЕВНИК	700,00	350,00
13. Д. Хебранг: КРОНИКА ЗЛА И МУЧНИНЕ	190,00	95,00
14. Хиполит Тон: ФИЛОЗОФИЈА УМЕТНОСТИ	650,00	325,00
15. Волтер: ФИЛОЗОФСКИ РЕЧНИК	600,00	300,00
16. ИЛУСТРОВАНА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ПИШТОЉА И РЕВОЛВЕРА	950,00	475,00
17. Р. Ладлам: РАЈНЕМАНОВА РАЗ- МЕНА	250,00	125,00
18. Р. Ладлам: ПАРСИФАЛОВ МО- ЗАИК	280,00	140,00
19. Д. Морел: ПЕТА ПРОФЕСИЈА	290,00	145,00

КЛУБ „ЛИБЕР“

ПП „БЕКС“
Филипа Кљајића 27
11000 БЕОГРАД
Тел. 011/457-231
Наручите — Доставићемо
Вам!
(за Београд истог дана)

Повољно
Попуст
Бестселери
Енциклопедије
Класика
Савремена литература

НАРУЏБЕНИЦА

Заокружите број књиге коју желите: 1, 2, 3, 4, 5, 6,
7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19,

Име и презиме: _____

Место: _____ Улица и број: _____

Пошт.
број

ПП „БЕКС“ (Клуб „ЛИБЕР“), Ф. Кљајића 27, 11000
БЕОГРАД

БЕОГРАД
Дунавска 13
Тел. 011/620-046
Факс 011/631-530

Трнска 20
Тел. 011/444-83-66

СКОПЉЕ
Мито Хаџивасилев 16
Тел. — Факс
091/223-440

производња и промет одеће
специјално прање и бојење

увоз — извоз

тенис клуб ресторан пицерија
прање возила

У основној делатности специјалног прања и бојења, stone wash acid wash. colorama, color flage...,
можемо да дорадимо више од 10.000 одевних предмета дневно што представља највећи капацитет
ове врсте у Југославији

**Прање ауто мебла и возила
нон стоп 0—24**

КОМУНИЗАМ ГОРИ ОД СМРТИ

„Све ово што сам урадио и што радим није ОНО ПРАВО. То је поп Кајевић покварио. А ја се још носим мишљу да ову критију од авиона набијем у Централни комитет у Београду. То ми је стварно у души, али не знам где је та говнарска зграда. То би занста било свето дело“.

Дејане Брашићу, није моја намера била да било где тражим азил. Ја сам се са попом Стојиљком Кајевићем спремао на Централни комитет, да срушим ту грдосију. Поп издаде и тај план пропаде. Сада и сам то знам, а остаје ми једино да кренем за Јужноафричку Унију, јер је она антикомунистички расположена. А тамо има и српске емиграције.

Пилот тражи правац лета и помињу Чиле. Ја их исправљам и кажем им да сам ја то помињао док сам био у Чикагу. Рекох им да сада заузимају правац према Јужноафричкој Унији, град Јоханесбург. Дејан тражи да пре напуштања аеродрома говори са својом женом. Она га је ту чекала. Лако је доби на телефон. Разговарају о путу на који сам кренуо и о мени. Дејан поздравља децу, кажу јој да ће се вратити истим авионом. Предлажем му да не прекида везу, како бих и ја разговарао са Леном. Он ме одби.

— Касније ћеш, када узлетимо!

Послушах га и додах знак пилотима да се одлепе с писте. Мотори заурлаше и ми се за неколико минута нађосмо у висинама од више хиљада стопа изнад земље. Дејану се почеше склапати очи и он оде на средину авиона и леже да спава. Седим паралелно са пилотом навигатором. Сат је показивао три изјутра. Напуштам Америку, коју волим и живот бих дао за њу. Зла судбина ме је натерала да се дохватим овог плана и то само из разлога, што ми је поп Кајевић обећао и дао сигнал да ће ми се придружити: да извршимо једно свето дело, уништиме Централни комитет комунистичке партије Југославије. Да нисам томе тежио и томе се надао никад не бих урадио што сам урадио. Али, сада је све касно, а да се предам у Америци — о томе нисам ни размишљао.

Авион се и даље пење. Сустиже висину од 36 хиљада стопа и ту заузима хоризонтални положај. Ја сам на седишту поред пилота навигатора. Не осећам никакав умор или поспаност, само ме почиње да тишти реума у ноzi и у рамену, коју сам добио кроз Титове војне затворе. Први пилот, крупан Немац, почиње разговор и ја видим да је читао у новинама о мени. Зна да сам антикомуниста, да сам некада био пилот и да имам породицу. Ја му све то потврђујем, али му не говорим што

Каваја у затвору, са пријатељем Џоном Елсоном

је био мој прави циљ, да ми се придружи поп Кајевић. То ни Мичелу нисам рекао, јер би настала паника код посаде.

Већ смо над Атлантиком. Устајем и скидам блузу, стављам је на седиште поред себе. Ослобађам се и пушке. Гранате стављам у цепове, ташну са експлозивом узимам са собом па је стављам на једно седиште у трупу авиона. Пролазим поред седишта и видим Дејанове дугачке ноге како висе. Пуно је разбацаних јастука на све стране. Загледам свуда, а највише у правцу пилотске кабине. Не могу се ослободити сумње према пилоту навигатору. Враћам се код њега и тражим да ми покаже књигу о карактеристикама авиона 707. Он дуго преврће неке томове код њега и на крају је налази па ми је даје. Док је он то тражио видех неку торбу код његових ногу, па и њу узех да претресем. Он се није бунуо, али ја опет рекох да му не верујем. Посматрам га. У кошуљи је и изгледа да нема оружје. Рекох му да устане и претресем га. Не нађох ништа, мада ми много личи на агента ФБИ-а. Правда се да је то његов узнемирен изглед лица, који долази од граната које ми вине из цепа. Умирујем га што се тиче тога и завирујем испод седишта. Ту је све у реду па му се извиних и рекох да седне, али га и даље не испуштам из вида. Друга два пилота се не мешају у мој посао са инжењером, али ме уверавају да је он у реду.

ШТЕТА ЈЕ ВЕЛИКА

Устајем и одлазим у кухињу. Отварам фрижидере да узмем који пакет сока од наранџе. Пуну су и прелуни свега, а највише шницли. Види се да је авион био спреман за стотине путника, али је нагло повучен за овај непредвиђени лет. Узимам чаше да бих понудио посаду.

Први капетан пилот каже да ујутро пије само црну кафу, а друга двојица узимају. Намерно наздрављам првом пилоту навигатору да се куцнемо. Њему се руке тресу. Опет помислих да овај човек не може бити чист.

Када сам завршио са соком, кренух опет у труп авиона, а посади рекох да може само да користи WC близу пилотске кабине, али уз претходно тражење и одобрење преко звучника. У релу авиона отварам врата помоћне кухиње. И она је пуна хране, претежно меса. Враћам се растуруним јастуцима и почињем да их бацам у задњи део. Тако се тамо направила гомила од неких стотину јастука. Јавља ми се капетан да би хтео да попије кафу и ја одлазим до њега. Са мојом дозволом он одлази у кухињу. Кафа је готова и он је пије брзо, стојећи ослоњен на фрижидер. Нуди и мене, али ја одбијам. Видим да му је до разговора, тако да остајем са њим.

— Каваја, мени је циљ само да у овом авиону не дође до неког инцидента. Ми смо сви људи и треба да се разумемо. Мени није стало колико ћемо провести времена у лету. Ми ћемо стићи у Јужну Африку без спуштања, само молим те немој да пренаглиш!

— Капетане, ја сам рекао чим сам преузео авион да се ником неће ништа десити, ако ви поштујете моје услове.

— Ми ћемо извршити све што ти захтеваш!

— Тада неће бити проблема, капетане!

— Ја видим да ти сумњаш у мог пилота инжењера. Ја ти гарантујем да он није агент!

— Да, ја сумњам, али да знам тачно да је агент одмах бих га везао и не бих га бацио у Атлантик без падобрана!

Разговор се пренесе на набацане јастуке у релу авиона, за које му ја рекох да ће ми користити ако се одлучим да мало одморим. Јавља се пилот инжењер и пита да ли да загреје шницле за ручак, као да зна да сам ја обожавао меса и шницли. Ја му дозвољавам. Полазим за њим да му помогнем. Он види о чему се ради и ћути. Док му помажем у кухињи ни једном ме није погледао право у очи. Закључујем да овоме човеку нешто фали. Или ми мрзи што сам киднаповоа авион компаније у којој ради, јер штета је велика, или је агент ФБИ-а. Мичел ми је тврдио да је штета преко 400.000 долара. Иначе, све је за храну лепо припремио и послужио нас.

После јела, разговор се поведе о политици и комунизму. Ова посада као и претходна очито је антикомунистичка као и претходна. Осећам да имају симпатије за мене, јер виде да нисам криминалац, већ да сам српски националиста и борац против комунизма. Ја им и дајем исечке из новина да читају о мом случају да им што више отвори очи. Запажају издају Богоја Панајотовића и интересују се ко је он. Помажем им да сагледају истину да се ФБИ послужио једним класичним шпијуном, агентом југословенске полиције.

Дејан Брашић се буди и извлачи са седишта у средини авиона. Долази код нас и ја му кажем да није одморан. Одео на њему је јако изгужвано а лице јако мамурно. Пилот инжењер нуди га да једе. Одбија, јер не осећа глад. Гледа у мене и вајка се.

— Никола, Никола, нисам се никада надао да ти све то можеш да урадиш!

— Све ово што сам урадио и радим није оно право. То је поп Кајевић покварио. А ја се још носим мишљу да ову крвотицу од авиона набјем у Централни комитет у Београду. То ми је стварно у души, али не знам где је та говнарска зграда. Поп је зато и требала да дође и покаже ми је!

— И не бојиш се да погинеш? У том случају не би ти било спаса!

— Не бојим се, Дејане! Годинама живим у опасности да ми комунисти скину главу. Видео си шта урадише са Драгишом и малом Иванком!

НЕ ВЕРУЈЕМ ЕНГЛЕЗИМА

Дејан ме је неко време гледао — тупо, као да ме не познаје, а онда се прену.

— Остави се тих мисли, Никола. Размотримо где је најбоље да затражиш азил?

— И ја сам о томе размишљао, а још увек мислим да у Јужноафричкој Унији потражим, то је једина земља. Све друге земље тешко да би дошле у обзир.

— Никола, пошто познајем прилике, као адвокат и као човек, који често путујем по свету и многе афричке земље, ја ти морам отворено рећи: Јужноафричка Унија ће те за сигурно одбити и изручити Америци. Мој брат Небојша је већ годинама службеник америчке амбасаде и знам да сигурно нећеш добити азил у Јоханесбургу.

Ја му споменух Чиле, али он ту могућност одби, те се ја опет сетих Београда и Централног комитета. Тада Дејан први пут помену Ирску.

— Та земља нема уговора са Америком о изручењу киднапера авиона, јер нису у добром односу са њом. Ради се о неким опозиционим групама које воде подземну борбу против владе Ирске, а наводно су новчано помогнути из САД.

— Све то може да буде тако, али тим ма-

МЕМОАРИ

лим земљама из енглеског подручја не верујем много као ни Енглезима.

Хтедох да останем сам и Дејану рекох да оде у пилотску кабину код посаде авиона, а онда седох да о свему размислим. Затим одох до посаде авиона. Свима наредих да не отварају врата од пилотске кабине и да не излазе из ње, док се ја мало не одморим. Онда се завукох у рел од авиона на оне разбацане јастуке. Код мене је и сав мој експлозив. Одлука коју имам пред собом није лака. Дејана Брашића знам још од 1961. године. Његов отац, покојни Ранко Брашић, припадао је покрету генерала Драже Михаиловића. Овде у емиграцији годинама је био на челу антикомунистичке организације „Краљевска југословенска војска Дража Михаиловић“. Са њим сам се добро познавао. По свему судећи Дејан ми изгледа карактеран човек и верујем да ми даје савете као Србин и антикомуниста. Он зна целу моју ситуацију, јер је годинама био мој адвокат. Видео је неправду која је мени чињена на суду и пре суда. Ја сам вероватно једини човек у Америци, који је 19 година без икаквих пагира, а нисам могао да их добијем, само зато што сам антикомуниста и што се нисам могао одрећи да радим против комуниста. Ја одлучих да се спустим у Ирску, у граду Шанон. Отворих моју торбу и извадих оне моје „боље цигарете“ које су и сувише јаке да се бацају у океан и онда се враћам у кабину. Дејан прича посади како је псоредовао у Чикагу, код пуштања путника из првог авиона. Кад ја дођох запита ме на српском шта сам ја одлучио?

— Решио сам да испробам ту могућност. Можда си у праву? Али ако се покаже да од тога нема ништа, онда продужујем за Јоханесбург. Зато реци посади да успостави везу са ирским властима. Само пази, ја хоћу да ми се дају тачни услови под којима могу да останем тамо.

ПОЛИТИЧКИ АЗИЛ?

Посада не разуме шта се говори, али чује да се ту и тамо помиње Ирска и град Шанон. Гледам на сат. Девет сати изјутра је по њујоршком времену. Због разлике у времену овде је свакако после подне. Ирска обала је близу. Пресреће нас магла и киша, јер је овде прохладно време иако је јуни месец. Мала зелена фармерска земља. Над њом смо. Авион губи висину и ускоро се види и аеродром. На њему нема ни једног авиона. Додирајуемо писту и наређујем да станемо у средину како бих имао што бољи преглед. Зауостависмо се. У даљини се назире ципови и особна кола, која се лагано крећу к нама. Није било потребно да их упозорим да стану на већој удаљености од авиона. Сами су то учинили. Пилот инжењер успоставља везу и ја тражим од Дејана да говори са меродавним властима и директно пита, сада када смо на њиховој територији, хоће ли ми дати политички азил! Он чини што му ја говорим. Чекам да се заврши разговор. То потраја неколико минута а онда ми гласно и јасно рече:

— Они желе да ми лично разговарамо са њима, а онда ће ти дати азил.

— То они кажу Дејане, а шта ти мислиш?

— Мора им се веровати, јер зашто би иначе дозволили да се спустиш на њихов аеродром.

МЕМОАРИ

Ово није нарочито убедљиво за мене. Шетам трупом авиона и мислим. Немам другог излаза: или да се овде, на ово обећање, предам или за Јоханесбург. Зауоставих се и седох на једну столицу. Дејан се створи изнад мене и пожурује ме са одговором да „људи не чекају“. Гледам га. Не мења ми се правац и одлука.

— Дејане, зашто ме не послушаш? Идемо за Јужноафричку Унију!

— Из Јужне Африке ћеш бити враћен или убијен на аеродрому. Да ли ти је јасно? Ти не знаш каква је ситуација тамо, а уз то и онај уговор о изручењу киднапера.

— Ако је већ тако, онда иди сам и преговарај! Ја ћу остати овде и сачекати твој повратак. Тада ћу одлучити шта да радим.

— Каваја, за то ће требати времена. Можда шест-седам сати. Они чекају на твоју одлуку!

Колеbam се. Не знам шта да радим. Напољу је све тихо. Нико нам се не приближује. Магловито је. У циповима се назире војска. Посада је у ишчекивању. Поглед ми се често отима ка пилоту инжењеру. У рукама имам и бомбе и ташну. Дејан се опет ставља у везу са онима споља. Разговор потраја неколико минута. Када заврши окрену се к мени.

— Захтевају да се одмах појавим на задња врата, до репа авиона, да ме виде!

Сложих се са тим и пођох до репа авиона. Он иза мене. Показах му како се отвара и стадох у страну. На отвореним вратима он се појави, постоја неко време па позва и мене да станем поред њега. Мени сину мисао да га гурнем ван и затворим врата за њим, па продужим, сам за Јужну Африку. Ипак, би ми га жао. Сигурно би поломио ноге, јер се не нада да толико се ломата поред мене већ два дана и две ноћи и излаже се опасности.

Савладах се и позвах га да уђе, па ћу му се тек тад придружити. Он се поврати са отворених врата, па му се тек онда прикључих и појавих покрај њега, а на снајпере нисам никако заборављао. Повукосмо се унутра. Ја хтедох да затворим врата, кроз која су куљали сагорели издувани гасови из мотора, али ми он рече да их оставим и пожури на главна врата.

— Никола, ја сада морам да се појавим овде. Дај ми те бомбе и торбе са експлозивом!

— Зашто да ти их дам?

— Они су казали да им ја то треба да предам!

— То могу и ја!

— Они немају поверења у тебе, јер си киднапер. Шта правиш питање?

Пођухах. Видим да је он све то удесио и дадох му. Пилот инжењер се створи ту и отвори главна врата.

СРБИНИ ИЛИ ХРВАТ?

Дејан стоји у отвору и веома пажљиво држи бомбе и ташну. Није се помакао, док није дошао камион са степенцима. Ја се здравих са посадом и кренух за њим. Стигох га и корачамо упоредо празним аеродромом. Ћутимо, а и шта бисмо говорили? Све је речено, а сада је остало само да се види крај. Стадосмо, а из сумаглице се појави један цивил средњих година и неколико детектива са машинкама упереним у нас. Цивил

Никола са пријатељима из Аустрије, 1957.

прилази Дејану. Узима ташну са динамитом. Мене пита за оружје. Рекох му да немам, али ме он претресе. Када се увери да говорим истину, пружи ми руку и поздрави се.

У пратњи четворице са тим машинкама сместише ме у један ауто, али ме не везаше. Поступају пристojно са мном. Још на аеродрому придружи нам се више кола па се образова мали конвој. Уђосмо у град. Људи излазе на тротоаре и посматрају. Новинари на угловима сликају Брашића не видим више. Он је у неким другим колима.

Мени ово није необично. Имам велику праксу са полицијом и њеним поступцима. Стадосмо пред једну полицијску станицу. Брзо ме уведоше тамо тако да гомила новинара остаде без интереса. Сместише ме у једну велику салу на првом спрату и додадоше столицу. Седох и посматрам шта се ради. Улазе и излазе војни и полицијски официри. Стално телефонирају на многе телефоне, који се налазе у самој просторији у којој се и ја на-

лазим, али сам од телефона удаљен и не могу да чујем разговор. Однекуд се створи и Дејан и пита како сам?

— Видећу Дејане, шта ће бити, па ћу ти рећи како сам!

Он одјури, а ја остадох са мојим мислима. Објасниће им он добро за разлог тражења политичког азила за мене, али нема сумње да ћу бити одбијен и нећу га добити. Ја јесам киднаповао авион, али никога то није стајало живота, тако да Ирска може одбити моје изручење, јер и онако нема уговора са Америком о томе. Друга ствар је што су Ирци упознати да сам политички емигрант, који је побегао из Југославије, док је моје суђење које је организовала Картерова влада такође политичко, јер је покренуто због мога рада против комунизма у Југославији.

Прилази ми један пуковник и ми се рукује. Пита ме хоћу ли шољу чаја? Нисам имао ништа против и однекуд се створи чаша и флаша вискија. Сипах мало вискија у чај. Отпо-

че и разговор. Најпре је хтео да зна јесам ли Србин или Хрват. Када сам му одговорио да сам Србин, он развеза причу о Другом светском рату. Знао је и за генерала Дражу Михаиловића и за Черчилову издају четника. Ја подвлачим за енглеско-америчку издају и за огромне жртве, које је поднео српски народ. Сви који су се затекли слушају то, али се нико не меша. Наш разговор прекину један поручник, који хоће појединости о мојим гранатама у торби. За гранате објасних како дејствују и колика им је јачина, а акт ташну прогласих као неважну.

— У њој ја имам само једну блузу, нешто папира, као и неке неважне ситнице!

Поручник не може да ми верује, али на моју поновну тврдњу он оде све то да провери.

Споља се чује жамор народа, који се размилио по дворишту око зграде. То присуство јавности смета једном пуковнику и он нареди да се на прозорима навуку завесе и народ уклони из дворишта. Новинарима и даље не дозвољавају да мене интервјуише. Починем да сумњам да се овде раде прљаве енглеске ствари. Дејан је још увек негде где се одлучује о мом азилу. Један ми цивил донесе њихове новине, у којима је на првој страни четворомоторни Боинг 707, којим сам се спустио у Шанон. Погледах само наслов „Маратонски киднапер српске националности“ и вратих му новине. Нисам имао вољу да их читам. Цивил је био радознао и упита ме.

— Зар се нисте бојали да погинете, господине Каваја, када сте толико времена држали у неизвесности ФБИ у Чикагу и Њујорку?

— Не, ја се нисам бојао, а ни сада се не бојим смрти. Увек сам спреман да жртвујем мој живот у борби против комунизма!

Он тврди да му је то јасно, а и ја верујем, јер и сам видим да су сви овде антикомунисти. Интересује га даље, колико је јака та српска група у Америци, која води подземни рат против комунизма?

— Она је у ствари веома јака у земљи! — исправих га. — Тамо броји бар 15 милиона чланова!

— Не могу да верујем, господине Каваја!

— Ја не желим да вас уверавам!

— Колико има становника Југославија?

— Око 22 милиона, али када вам говорим о мојој групи, онда се то односи на 15 милиона Срба! Они су против комунизма и устаће једног дана, да збаци тај крвави режим, на чијем је челу убица и међународни идиот и хоштаплер Тито!

ТАШНА БЕЗ ДИНАМИТА

Мој саговорник клима главом. Одобрава ми а и други се слажу са њим. Нико од људи, који разговарају са мном, не бране америчку политику помагања комунистичке Југославије. Устајем да бих мало протегла ноге и да бих прошетало селом. Не мислим да ишта предузнем, али на свим излазима ипак стоје људи са шмајсерима. Поподне се брзо примакло крају и помишљам на Дејана и његово посредовање. Није прошло много времена и он се појави. И, право к мени.

— Као што знаш много сам говорио телефоном. Они хоће да све знају о теби и ја им рекох све што знам. Подвукох да си ти без држављанства и да се неће никомерити ако ти дају азил. Чиним шта могу. Они тврде да не могу учинити ништа без суда. Видећемо, али тиш морати да идеш на суд!

— Мене, Дејане, Аустријанци нису изводили на суд, кад су ми после бекства из Југославије дали политички азил... Овде нешто не мирише добро. Држе ме изолованог, па ни новинарима не дају да ме виде.

— Овде су, Никола, енглески закони, мада је Ирска независна земља. То треба да знаш!

— Лепо а ти ми то не рече у авиону. Да сам то знао, никада се не бих ја ни спустио овде. Сада је касно...

Дејану као да није било угодно. Изгуби се у неким побочним канцеларијама, да би наводно дошао до новости преко телефонских разговора. Полиција доноси наше цигарете из авиона. Ја узимам једну кутију, а остало делим свима. Захваљују ми се и нуде ме њиховим дуваном, који је за мене, непушача, оштар и јак. Дејан се опет створи ту поред мене, те и он узео неколико кутија.

— Требаће ми за пут! — промрмља. — Идем са посадом, која се враћа вечерас. Узећу и твој новчаник са 181 доларом, који ти је одузет на претресу!

Избегава да ме погледа у очи. Видим колико је сати и пружам му руку те се поздрависмо. Осећање да ме полиција „дозира“ постепеним шоковима, док не дође оно главно. На то нисам морао дуго да чекам. Један већи полицијски официр позва ме да пођем са њим у канцеларију. Ту се налази само један сто, са неколико столица и ормаром. Осетих

Вечтање са првом женом Маријом Мозер, 1959.

МЕМОАРИ

јак смрад нагореле пластике и пре него што седох опазих моју торбу на једној издвојеној столици. Била је сва прегорела. Олет се појављује Дејан. Помислих: „сваки час, ко ђаво из баре“, али му то не рекох. Показах му моју ташну. Он је гледа и рече.

— Како то, па ти си имао динамит у њој?

— Ко то може да докаже, кад га нико није видео ни нашао у њој?

— У реду, Никола! То је сада споредна ствар. Вратио сам се да ти кажем да још ништа није решено по твојој ствари.

— Видим и сам, него ти пожури на авион!

Он се сложи и махну ми руком и пожури. Читав сат после његовог одласка остао сам у тој соби. Неки полицијски инспектори интересовали су се о америчкој политичкој сцени и сенатору Теду Кенедију. Видим да и многи имају симпатије за његову политику. Површно учествујем у разговору. Мислим о Дејановом опроштају са мном. Његов став и залагање за мој азил нису ми сасвим јасни. Осећање да неће ништа бити од свега тога не напушта ме никако. Нисам морао дуго да чекам да бих видео расплет.

(НАСТАВЉА СЕ)

1. Звонимир Вучковић: ОД ОТПОРА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА

Ово је други део књиге „Сећања из рата“ у коме Звонимир Вучковић говори о догађајима у којима је учествовао од 1942. до 1944. године, када га је генерал Михаиловић упутио на последњи задатак у Италију. Нека од поглавља су: „Први Равногорски корпус“, „Бугари у Драгачеву“, „Отпор кроз саботаже“, „Војна мисија Сједињених Држава“, „Омладински конгрес“, „Ба“, „Летећа бригада“, „Шумски аеродром“, „Борба за Србију“, „Савезници напуштају Дражу“...
Страна: 230. Тирилица, Цена: 180 динара.

2. Звонимир Вучковић: СЕЋАЊА ИЗ РАТА

Књига мемоара Звонимира Вучковића, првоборца покрета генерала Драгољуба Драже Михаиловића, команданта Првог Равногорског корпуса. Ово је први пут да се у Југославији објављује целовита ратна прича припадника четничке војске. Делови књиге „Сећања из рата“ објављују се у фелџону „Погледа“ под називом „Мемоари једног четника“.
Страна: 230. Тирилица. Цена: 180 динара.

3. Документи Хуверовог института: РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК: СЛУЧАЈ ЂЕНЕРАЛА ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА

Док је 1946. године у Југославији одржано инсценирано суђење генералу Драгољубу Дражи Михаиловићу, у САД-у су најбољи амерички адвокати, о свом трошку, одржавали паралелно суђење. Необјективни комунистички суд у Југославији није узео у

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ

„ЧИЧА“

Оглашава продају књига са
попустом од 40%

обзир потпуно супротан исход америчког суђења. Међутим, научници Хуверовог института при Станфорд универзитету у Калифорнији, прикупили су документа са америчког суђења, синтетизовали их, и уз критички есеј Дејвида Мартина, објавили у овој књизи. У књизи „Случај ђенерала Драже Михаиловића“ дат је један од најобјек-

тивних приказа догађаја у другом светском рату у Србији и Југославији, а посебну специфичну тежину има чињеница да су њени аутори страни држављани.

Пој В. Хендерсон, бивши амбасадор Сједињених Држава и помоћник заменика државног секретара: „Дејвид Мартин до танчина описује неуспешну борбу ђенерал Михаиловића да своју земљу спасе и од нацистичке и од комунистичке превласти“. Ову веома обилно документовану књигу треба сматрати као последњу реч о том предмету и сваки онај који се интересује за савремену историју Европе, треба да је има у својој библиотеци“.

Страна: 500. Тирилица. Цена: 260 динара.

Све три књиге су илустроване фотографијама из доба рата.

Издавачко предузеће „ЧИЧА“
11000 Београд, Сретена Младеновића 1/5,
Телефон 011/507-454, 425-124
Поручујем књигу:

1. „ОД ОТПОРА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА“, по цени од 180 динара
  2. „СЕЋАЊА ИЗ РАТА“, по цени од 180 динара
  3. „РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК“, „СЛУЧАЈ ЂЕНЕРАЛА ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА“ по цени од 260 динара.
- Заокружити број књиге која се поручује. Књиге шаљемо поузећем. Плаћање поштару.

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

(презиме, име оца, име и занимање)

(број поште и место стана)

(улица и број)

(својеручни потпис)

НАПОМЕНА: књиге се могу поручити и преко напред датог телефона.

ПРВИ ПУТ ПОСЛЕ РАТА Књига армијског ђенерала МИЛАНА Ђ. НЕДИЋА

'СРПСКА ВОЈСКА И СОЛУНСКА ОФАНЗИВА'

„Пробој и солунска офанзива“ су ремек-дело у историји ратне вештине, онакво исто као што су то биле Наполеонове победе против Аустријанаца на фронту у Италији (1796) и против Руса и Аустријанаца (1805)“ Милан Ђ. Недић.

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем књигу „Српска војска и солунска офанзива“ — Цена књиге 150 динара (плаћање поузећем)

1. Име и презиме

2. Адреса

Наруџбенице слати на адресу: Б. З. — 11070 Београд, ул. Народних хероја 44/20 тел. 011/147-674

КАБАРЕ

„ВЕЛИКОСРПСКА УКРУДБА“
НА ВИДЕО КАСЕТИ

...

ПОЛИТИКА КАО СУДБИНА
НАЦИОНАЛИЗАМ КАО БОЛЕСТ
МИЛИЦИЈА КАО ЛЕК

...

СРПСКОХРВАТСКА УКРУДБА
(ЕРЕКЦИЈА)
САТИРИЧНИ КАБАРЕ
О
БАЛКАНСКИМ СТРАСТИМА

***

ПОРУЏБЕНИЦА

НАРУЧУЈЕМ..... КОМ ВИДЕО
КАСЕТА ПО ЦЕНИ 180 ДИН/КОМ

/ИМЕ И ПРЕЗИМЕ/

/УЛИЦА И БРОЈ/

/ПОШТ. БРОЈ И МЕСТО/

ПОРУЏБЕНИЦЕ СЛАТИ: АДРЕСА
„СРБОАГЕНТ“ — БЕОГРАД
Помешка 128 тел. 545-075

НАСТАВАК СА 6. СТРАНЕ

пу", уз врло конкретна тумачења телевизијских естетских принципа. Разкавши да на „његовој телевизији могу да раде само лепа људи“, он је свима јасно ставио до знања шта су основни критеријуми за избор и опстанак како појединих сарадника, тако и самих емисија.

Његова експанзивност је, у пространствима „Сава Центра“, још више набујала, резултирајући исцрпљујућим монолозима са сарадницима и мучним „еротским зовом“ са сарадницама.

У два наврата сам, на састанку поводом евентуалне промене концепције моје емисије, слушала о његовим „креветским скакутањима“, „бањским пустиловинама“ и разочарењу преживљеном у контакту са Џуном Давиташвили, уз сталне предлоге да моја емисија постане еротско саветовалиште. Ипак, кульминацију ужаса сам преживела, када ми је господин Кривец, у присуству две своје миленице — Љиљане Белас и Снежане Зарић, прочитао део новинског чланка посвећеног књизи Дезмонда Мориса: „Интимно понашање“, где су описане различите фазе приближавања партнера у циљу остваривања сексуалног чина. Похотљиво и саучеснички одмеравајући како своје милоснице, тако и мене, рекао ми је:

„Ето, са њима сам дошао до фазе пет и шест, а са вама сам једва на трећој фази-вербалног контакта!“

После мог, прилично арогантног одговора /и психолози су, ипак, људи/, насмејао се и промрмљао:

„Шта ли ће вам муж рећи што сте се код мене толико задржали?“

Од тада сам избегавала сусрете без мушких сведока, настојећи да комуникацију сведем на минимум.

Међутим, главни уредник се вешто досетио да моја емисија мора да буде контролисана, те је увео цензуру позива гледалаца, дајући дежурном уреднику, свакако лаику за психолошка питања, улогу „селектора“ политичке подобности позива. Но, ни то му није било довољно, јер га је осећај губљења моћи навео на директно ангажовање у избору гостију „ТВ АПЕЛ“-а и селекцији мојих питања. Иако је претходно одобрио синопсис са предложеном листом гостију и тема, после емисије у којој је гост био популарни Слободан Бићанин („Рузмарин“), оштро ми је замерио што сам постављала „лична питања“ и дозволила госту да „покуша са обезвређивањем лика другог Тита“. Наравно, одговоривши му да се тако нешто у емисији није стварно догодило, те да главни критеријум за успех емисије нису претпоставке и задовољства главног уредника, ја сам се, а да то нисам ни знала, ставила на „црну листу“. Моја колегиница Јасна Хрнчић, остала је нема и тако, „подобна“ за даљи рад.

Након што је са програма, уз срамно објашњење протерао мог супруга Мирка Сажкова — уредника филмског програма ЗК, скинуо је, без икаквог објашњења, и моју емисију.

Међутим, после тачно два месеца, мој ауторски пројект добио је друго име /није више „ТВ АПЕЛ“ него „ПСИХОЛОШКЕ ЗАГОНЕТКЕ“/ и другог „аутора“ — моју „нему“ и „заводљиву“ колегиницу Јасну Хрнчић.

Док ово пишем, имам још само једну дилему, а то је питање у каквој је вези Иван Кривец са школством, јер ако таква веза по-

стоји, могу само да очекујем да ми и дете протерају из школе.

Уместо завршног коментара, цитирајућу Бернарда Шоа, који је рекао: „Психијатријских пацијената има свугде, па и по душевним болницама!“

Александра ЈАНКОВИЋ,
клинички психолог

ДОДВОРАВАЊЕ РЕЖИМУ

Господине Шешел,

Прочитао сам неколико Ваших бескрупулозних изјава о Вуку Драшковићу. Врхунац незадовољства је Ваш интервју „Погледима“ (задњи број). Ви нисте, током целог текста, нашли за сходно да објасните како спасти Србију од пропасти пред којом се налази, како спречити братоубилаштво и крвопоолиће које прети њеном народу, како повећати и оживети производњу која се малте не налази на ивици катастрофе, како запослити незапослене, описменити неписмене, просветити непросвећене, итд., итд., већ сте током целог интервјуа блатили Вука и СПО. То није људски ни достојанствено. Уопште не личите на оног војводу Шешела од пре избора. Цео Ваш постизборни рад свео се на додворавање режиму и другу Милошевићу а све то зарад регистрације СЧП-а. Да сте тако нешто и помислили пре избора не би успели сакупити ни 100 гласова за регистрацију као председнички кандидати.

Говорите о распаду СПО-а, а стављате СЧП изнад ове најбројније српске опозиционе странке. Заборављате да СЧП постоји једино у главама неколико хиљада младих и недовољно зрелих људи које сте ви, завели и заварали. Стално наводите како је г. Драшковић васкрсао из четништва а да га сада блати и понижава. Где то г. Шешел ви чуште и прочитасте. Да можда не у Вуковом двотомном роману Молитва?

Па кад је Он писао у својим делима о четничким победама и устанцима Ви се нисте смели изјашњавати ни као Србин а немоли као четник. И шта сад мислите, ако сте ви четнички војвода да сте једина светла тачка Србије, да сте те четничке победе извојевали ви а не четници на челу са генералом Дражом.

Али г. Шешел и поред свега Србија је доста крви, сва плива у њој, доста и четника и партизана, доста рата и убијања, (једино ако то очување граница и њених територија не захтева) морамо се окренути будућности јер само тако можемо нешто постићи. Јер ако ви, „оснивате“ четнике „оживеће“ и партизани, а онда зло по Србију.

Како сте почели за очекивати је да ускоро ступите у коалицију са СПС-ом, само да би неки свој интерес пронашли. Још бих вас само упитао, шта би ви као српски четник који је у Прохору Пчињском полушао споменике измишљене нације, урадили када би неко из „Линкија“ или хале спортова на Н. Београду, или било које друге српске културне или спортске установе, поздравлио и јавно изрекао похвале на рачун Туђмана или Ругове и њима сличних?

Ви се борите против комунизма и режима другог Милошевића (бар је до сада тако било), а сами подржавате Рашковића и Караџи-

СРПСКА РЕЧ, 4. ФЕБРУАР 1991, БРОЈ 12

ПИСМА

ћа чије је он „национално“ обележје. Шта би ви урадили да сте којим случајем председник, када нисте за разговор ни са Туђманом нити било ким другим? Наоружали би четнике да уђу у Хрватску, као да тамо нема оружја и наоружаних?!

Лако ће Буш ударити на Хусеина, али он покушава ако је могуће да уради нешто мирним путем, за рат никад није касно, јер су последице неслагљиве.

Г. Шешел, Драшковић нигде и никада није оклеветао и ољагао нити вас, нити српску опозицију, због тога је он велики и непобедив, и није далеко дан када ће пружити руку и Бушу и Митерану и Мејџору и Александру Карађорђевићу, али ако треба и „црном ђаволу“ само да би Србима било боље и лепше сутра. Стога вам ја, који можда и нисам компетентан да то чиним, саветујем да се каните тих нижеразредних провокација и клевета, и да озбиљније приступите оном за што сте се определили. Уз сво поштовање према вама и четницима, срдачно вас поздрављам, и желим што скорију регистрацију вашег покрета.

Предраг НИКОЛИЋ — Београд

ТРЕБАЛО ЈЕ РАНИЈЕ

„Српска реч“ се коначно дотакла и теме „црвеног војводе“ и мислим да је то требало и раније учинити, због тог што би читаоци свакако имали шта рећи. Ево моје приче.

Летос, пред почетак референдума о Српској аутономији у Хрватској, у Книну је народ почео дизати барикаде и сви мање-више знамо како се и шта одиграло. 18 августа по Кнез Михајловој се проносио глас да Шешел креће са својим четницима у Книн како би помогао тамошњим Србима, у случају борбе. Полазак је био заказан за 18 часова испред цркве Светог Марка.

Узбуђен и забринут због вести које су притизале из Далмације упутио сам се према платоу поменуте Цркве где се стварно окупљао свет. Махом су били млади момци, поштено ни бријати се нису почели. Окупило се отприлике 200-300 људи што „путника“ што знатижељника. Сви су били ту осим аутобуса и Шешела. Најзад појавио се Шешел са листом у руци и повиком да је добио 25 дана затвора од судије за прекршаје. Кад су сви очекивали објашњење од „војводе“ због кашњења аутобуса, Шешел им се обратио питањем „где су новинари, да ли има новинара?“. На негативан одговор рекао је да је милиција сазнала да ће он ићи у Книн и да је забранила фирмама да му издају аутобус. Затим је позвао момка по имену Срђан, и рекао му да врати паре онима који су уплатили. Овај је вратио паре петорици-шесторици, а војвода се са гардом изгубио. Одмах сам посумњао да је војвода намеравао уопште ићи јер онај ко полази у рат не тражи новинаре.

Он је у овој ситуацији желео себе приказати као пожртвованог, јер је очекивао долазак новинара, што би му подигло рејтинг. Као да Воја не зна да је Книн тих дана био пун но-

ПИСМА

винара. Зашто није отишао тајно у Книн па се онда прсио бар пред новинарима кад не сме на барикадама.

На крају бих упутио један апел Војиним спонзорима из иностранства да добро размисле вреди ли Шешелова представа толико колико му дају. Војвода Шешел уопште није четник, он је то име узео јер је знао да ће бити дебело финансиран. Његов једини учинак је пребијање двојице младића који су за разлику од Воје стигли у Книн, и ометање скупова опозиције. Ако Воја или било ко прочита ово писмо сматра да лажем нека ме разуме-ри али само аргументовано и чињеницама. Толико.

Д. ЂУРИЋ. — Београд

ТРОЈАНСКИ КОЊ

Несхватљиви су ми напади појединаца на господина Вука Драшковића а поготову од људи, нељуди, који не завређују његов мали прст.

Дотична господа заборавља да није било Вука Драшковића не би добили ни ово мало демократије у овој нашој брозовској „Држави“, а да није његових дела наша поколења би остала ускраћена за сазнање о нашем „бравству и јединству“ за време грађанског рата 1941-1945 па и касније. Посебно ми је несхватљиво да га напада један човек какав је црвени „Војвода“ Војислав Шешел. Зар господин црвени „војвода“ не схвата да није потребно да убије свога кума да би доказао да је Србин и то још црвени.

Шта хоће господин црвени „војвода“, где је добио овакву частну титулу. Знамо да му је дао поп Ђурић, нека изволи па код њега нека буде војвода или у Сарајеву са Браном Милушом а не у „грађанској и држави Србији. Зар господин црвени „Војвода“ не зна како су до овог часног звања дошли Воја Танкосић, Војин Поповић, Илија Бирчанин, Коста Пећанац и други. Зна ли колико су њихове заслуге за српски народ? А заслуге господина црвеног „војводе“ за српски народ су следеће: Разгањање и прављење нереда на митинзима српске опозиције, завођење добрих српских младића да машу камом и траже крв, не знам чију, ваљда српске опозиције, приказивање српске војске у Отаџбини онако како она је болшевици приказују 45 година. Његовим понашањем, нападањем свих правих људи у опозицији, позивање како каже „српски четника“ да у другом кругу гласају за болшевичку партију, прве честитке упућене болшевицима на победи, јасно говоре, ко сте, заправо, Ви војводо.

Ето то су ваше заслуге за српски народ. Поставио бих вам „војводо“ једно питање, зашто не правите нереде на митинзима СПС — болшевика? Закључујем „војводо“ да сте ви и ваши „четници“ били ТРОЈАНСКИ КОЊ С.П.С.-болшевика у српској опозицији и очекујем да вам се они достојно дужу, односно, да региструју вашу странку „четнички покрет“. Узгред речено промените јој име јер ви нисте достојни да носите један овакав частан назив.

Мој савет је да ако не успете позовете

упомоћ другарицу Милу Штулу јер она има исто велике заслуге и у „грађанској“ држави Србији и у неовисној држави Хрватској, па ваљда ће вам негде успети. Оставите на миру господина Вука Драшковића да може човек радити на добробит Српског народа или написати још неку вредну и добру књигу.

Па срећно господине Војо и мењајте ваше ставове ако хоћете да будете први Србин и да не осрамотите и ону српску шајкачу и кокарду која вам служи само за сликање у подобним јавним гласилима у овој нашој „грађанској“ држави. Издаја никада ником није донела добро.

Хвала редакцији на уступљеном простору.

Нешко ЖИВИЋ, Београд

ПИСМО ВОЈВОДИ

Лажни четнички Војводо!

Истински четници не пружише руку помирења, онима који одапињаше стреле у њихова леђа, ни по цијену највеће људске вриједности — људског живота.

Ти, голобради Војводо, баци оружје, након првог хица и умјесто главу, дижеш руке, молиш за опроштај и честиташ им на победи. Да истински четници, бјежу борци твојег кова, данас не би било, ни Срба, ни Србије.

Не, црвени Војводо!

Стрес ће српска капа петокраку са себе, стрес ће јер је насилно и стављена, на што бих Његош рекао: „А тирјанству ногом заврат стати, довести га спознанију права то је људска дужност нај светлија“. Похрлио си у загрљај онима, којима ускратисте право на живот у родној груд, не да би се упознао са њиховим мукама и чежњом за домовином, већ да би им покупио новац и изградио нове рампе на граници домовине.

Препознат си, црвени Војводо! Црвени од стида!

Миломир ДРОБЊАК Сарајево

СВАКИ ГЛАС ЈЕ ВАЖАН

Желим да дам неке своје коментаре око избора и после избора, обратићу пажњу на неке моменте. Као прво засметали су ми отворени напади на Вука из СДС из Хрватске и Босне и Херцеговине, као и подршка Слободану Милошевићу пред изборе у Србији. Маске су пале и људи попут Јована Рашковића и Радована Караића су отворено агитовали за Слободана Милошевића и СПС. Дао је подршку комунистима један Ј. Рашковић, човек који је у јуну 1990. у Н. Саду рекао да је С. Милошевић (убудуће С.М.), Србима донео самосвест али им није донео слободу и демократију. Човек који је рекао да је разговарао са С.М. и питао га да ли је још за социјализам, када је овај то потврдио, он Рашковић му је „одрешило“ рекао да њих двојица немају шта више о чему да разговарају. Дао им је подршку човек који је истог С.М. оговарао пред Туђманом и Болњовцем, човек који се стиди што је Србин. Човек који не поштује ни одлуке свог главног одбора,

него упркос одлуци да СДС из Србије не иде на изборе, он им даје као председник странке одрешене руке да учествују на изборима, мимо статута. Побогу Рашковићу, па коју ти игру играш, да ли је оно био прави Рашковић или ово, које је твоје право лице?

Подршку С.М. је дао и Р. Караић, наводно због тога што се у изборе у Б и Х-а умешао Вук Драшковић, наводном, препоруком да Срби не изађу на изборе. Господине или друже Караићу, немој да се играш жмурке. Да је Вук хтео да развије СПО у БиХ-а не би се задржао само у Невесињу и Шипову, и буди сретан што је тако, јер би ти онда имао мање посланика, што су избори у Невесињу (апсолутна победа СПО) и доказали. Рашковићу и Караићу која ли је вас љута невоља натерала да радите то што радите, да ли је С.М. ученио своју помоћ за вашу подршку у изборима!?

Часопис „Јавност“ и „Нова ријеч“ су прославили победу С.М. Нажалост добио сам писмо и рођака из Славоније, тачније Осиека, да су Срби тамо одушевљени са победом С.М. Е па због тога господо или другови Рашковићу и Караићу, господо из редакције „Јавности“ и „Нове ријечи“, драга браћо из Хрватске и Б и Х-а, не морате да волите Вука али морате бар да га поштујете. Он је ипак учинио много за вас да би га тек тако лако одбацили. Драга браћо, који је Србин први описао српска страдања испод усташког ножа, да ли сте прочитали романе „Нож“, „Молитва I и II“, где се Вук као први после рата одважио да нам каже истину о том злочину. Да ли мислите да није имао последица због тога, да ли знате да су га због тога привођали у СУП, да ли знате кроз какву је харангу прошао због тога што је вашу бол изнео јавно и да ли знате што је С.М. као председник Градског комитета Београда тада радио, да ли вас је тада поменуо негде. Не, али је зато организовао суђење шесторици људи који су у кући износили своје виђење проблема у Југославији, због чега је цела Југославија црвенела пред светом. Њему је било прече суђење од ваше истине, ваше несреће. Што мислите да ли су тада и његови прсти били умешани у харангу против Вука?

Драга браћо сетите се шестог јануара 1990. бадње вече у Новој Пазови када је осниван СНО, чији је програм саставио и прочитао Вук Драшковић. Један од одредница тога програма је и став да се у случају конфедерације не признају авнојевске границе, тј. да у оквиру Србије морају да буду и оних три милиона Срба из Хрватске и БиХ-а, односно, да су у том случају западне српске границе обележене српским гробовима. Драга браћо да ли знате шта је све Вук доживео у земљи Србији због овога става? Да ли знате да су га лист „Политика“ (коме се сада дивите) и РТВ Београд данима нападали и стављали на стуб срама, називали га због тога шовинистом, човеком ножа и крви, човеком који хоће рат, човеком који руши Авној.

Драга браћо да ли знате да је овде комунистичка власт (данашњи социјалисти) организовали протесне скупове против Вука, колективи су прекидали рад, све у одбрану авнојевских граница, а ви знате најбоље шта су вам донеле те границе. Било је то чак 5 месеци харанге против Вука, да би у јуну месецу 90. човек који је све ово организовао, најзад и сам рекао да ни он не признаје авнојевске границе у случају конфедерације.

Драга браћо из Хрватске, да ли знате да

вам је Вук први честитао у јулу месецу 90, преко радио-Книна проглашење аутономије, С.М. се није ни чуо. Да ли знате драга браћо из Хрватске када вам је било тешко у августу 90, када је Туђман послао специјалце на вас, да је Вук организовао митинг пред скупштинском СФРЈ, и тражио од српске и Југословенске власти, да вам одмах помогну. С.М. се нигде није појавио, бар да вам пружи речи наде, бар да припрети Туђману (да ли гледате РТВ када је тешко како у многим земљама први човек државе изађе пред народ, пред РТВ да га охрабри, али наш вођа то не жели или не уме да уради). Али је зато основао социјалистичку партију Хрватске преко Микелића у Петрињи, да би разбио Србе, преко својих послушника.

Погледајте ко су чланови те партије (углавном Срби) и какав им је програм (још се заносе неким југословенством, препустимо бар то једном и другим народима). Да ли знате да Вук није оснивао СПО у Хрватској, да не би развејао Србе у најтежем тренутку и увек говорио да је СДС наша сестринска странка.

Драга браћо из БиХ-а. Зашто се не јавите ви из Фоче, када су вас Вукови људи бранили од локалне полиције, чак су се и потукли са свима, зашто се не јавите ви из Доњег Вуковског, када су вам Вукови људи помагали у обезбеђењу сахране ваших ближњих, после педесет година.

Зато браћо из Хрватске и БиХ-а, опет вам понављам, не морате да волите Вука али поштујте ово што је учинио за вас, будите сигурни да вас С.М. не би подржао да то Вук није први урадио. Најмање од вас што се очекивало, то је да се не мешате у изборе у Србији, зар мислите да смо ми малолетни да не би знали да изаберемо првог човека да нас води. Будите уверени и убудуће, да сваки онај који буде водио Србију, ако га ми овде на поштенним изборима изаберемо да ће мислити на вас, и помоћи вам у сваком погледу. Зар мислите да је Вук дошао на власт да би вас заборавио, зар после свега што је учинио за вас. Будите уверени да би вам више помогао него садашња власт. Не слушајте приче Радована Караџића, да би Туђманови специјалци поклали Србе у Книну исти дан кад би Вук победио, то већ спада у рубрику „веровали или не“. Па да ли ти Караџићу стварно у то верујеш, ако верујеш онда би било добро да се јавиш првом колеги Рашковићу.

Драга браћо зашто се не питате да ли је С.М. икада посетио Јасеновац, зашто вам није дошао на Козару када сте га звали. Неки од вас би после овога морали да се стиде!!!

Даље после избора многи су се остварили на Вука, да због резултата поднесе оставку. Ајде оног шарлатана Мирка Јовића више нико ни не схвата озбиљно, али то говори и Владимир Сребрић потпредседник СПО-а из БиХ-а. Да ли ви господине Сребров знате каква су била предизборна надметања у Србији, да ли знате какви су били избори? Очигледно не знате. А да знате не би вам пало на памет да тражите оставку човека који је у немогућим условима учинио много за српски народ.

Био сам убеђен, што сам и причао мојим познаницима, да би комунисти у случају да је победила опозиција у славље које би тада настало убацили своје провокаторе који би изазвали инциденте, нападима на објекте и појединце. А то би био повод за нашег председника са царским овлашћењима да уведе

ванредно стање због нестабилне политичке ситуације и тиме крунише своју владавину диктатуром.

Мислим да опозиција већ сада мора да се припрема за изборе, па били они већ у овој години или 1994, није важно. Не смемо правити грешку опозиције из 1945, верујући да ће нам запад пуно помоћи у обарању комуниста, ипак ћемо то морати да обавимо сами.

Зато апелујем на оне људе који мало више знају, да агитују код својих познаника који су неопредељени. На следећим изборима, ето нам општинских у априлу, сваки глас је важан, јер када останемо сами погледајмо се у очи, шта смо учинили, да нам овако не буде, бар због наше савести, због наше деце!

Унапред захвалан ако нешто од овога објавите.

Милутин НЕДИЋ
Београд

У ЧИЈЕ СТЕ ИМЕ ПИСАЛИ?

Поштована редакцијо!

Реагујем на текст „Слободан Милошевић и српски народ“ објављен у листу „Јавност“ Српске демократске странке Босне и Херцеговине, 15. децембра 1990. год. у броју 8. Реагујем као појединац у име демократије и на њу се позивам, молећи вас да моје реаковање по могућности објавите у једном од ваших наредних бројева а у рубрици писма читалаца.

Вуковић МИРОСЛАВ
Дрвента

Господине С.Ј. текстописцу!

Поштовани господине С.Ј. искрено се нада, човек у мени, да сте ви лично текст „Слободан Милошевић и српски народ“ писали, као ваш радни задатак, по наруџби. Јер, не могу да верујем, да и данас, још увек могу, поготово у један демократски лист, да се увуку, текстови и текстописци чији клише, гуше, демократско новинарство, већ готово пола вијека, и који настављају да фабриковање истине пласирају. Да сте ваш текст, писали у ваше лично име или у име одређене странке, партије, одређеног броја конкретног именовањих појединаца, не бих улазио у расправу са вама.

Пошто је, из вашег текста, више него очигледно да ви, све што је написано, презентирате јавности, као став „Српског народа“, ја, лично, сматрам својом светом дужношћу, да такав ваш став, покушам, путем питања и личних закључака, да побијем, јер, и ја, као Србин, сам недељива јединка исто тог „Српског народа“.

Стога вас, молим, уважени господине С.Ј., да ми одговорите на следећа питања!

Прво,

Објесните ми, на основу којих аргумената или чињеница, сматрате побједу Слободана Милошевића на првим вишестраначким изборима у Србији, бриљантном? Мене лично, ова „бриљантна“ побједна подоста подсећа на послијератну „бриљантну“ побједу „великог вође“ и мислим да ће и учинак бити исти.

Не пада ивер далеко од кладе!

Друго,

Одкуда вам право, да, председника Репуб-

ПИСМА

лике Србије намећете мени, као мог лидера тј. „лидера српског народа“. Та ваша, офуцана, ријеч, лидер, је дојадила нама малим обичнима.

Треће,

Цитирају дио вашег текста: „Тријумф Милошевића такође свједочи о поштењу, али и далековидости српског народа у Босни и Херцеговини и његове српске демократске странке, која се у предизборној неизвесности у заоштреним подјелама у Србији ипак није двоумила. Јасно је изразила сопствену подршку, прије свега, основним стремљењима која се у последње три године осећају у Србији...“

Завршен цитат. Питам вас: Да ли сам ја, који нисам заслијепљен фараонском фигуром господина Милошевића, па вама, непоштени и недалековиди дио српског народа? На основу чега тврдите да је српска демократска странка, странка српског народа у Босни и Херцеговини? Лично сам члан Српског покрета обнове Босне и Херцеговине и конкретан знам да, на моју радост, нисам и једини члан СПО у БиХ!

Четврто,

Објасните ми, ко то, по вама, цитирам, „протура и потура неистине, па и ону о тобожњем болшевизму у Србији. Познате флоскуле загребачког и љубљанског тиска, објеручке је прихватио дио српске опозиције. Нису могли да кажу где су забрањене књиге у Србији, ни хапси ли ко писце“.

Дакле господине анонимусе, ви тврдите да „неки дио“ српске опозиције, ради, као прудужена рука загребачког и љубљанског тиска, те тиме, ради о глави, свом српском народу. Будите тако добри, те их именујте, а њихова „недјела против српства“, и то чињенично и конкретно. У противном, лично ћу вас сматрати, човеком који уноси немир у народ и покушава да га завади, што је по мени, равно националној издаји! Успут ми објасните, шта за вас значи забрана изласка првог броја „Српске речи“ од стране режима у Србији јуна ове године и хапшења и премлаћивања чланова опозиционих странака о чему постоје докази. А што се тиче „тобожњег болшевизма у Србији“ вама бих да видим ваше аргументе, против те тврдње.

Господине С.Ј.! Због свих ових, благо речено, глупости, које сте у увредљивом, тону, изнијели у вашем тексту, заслужујете да Вам кажем, само ово: Дубоко вас жалим и обећавам вам да ћу се молити господу за спас ваше душе у име свих оних које сте поплувавали, као мене што сте.

Збогом!

ГЛАСАО ЈЕ СТРАХ

У задњем броју „Српске речи“ као гром ме је погодио текст испод слике мојих суграђана Зајечараца где је констатовано да СПО није добио гласове. Мислим да сте се требали оградити са том констатацијом у односу на нас који смо поштено гласали за Вас и да сте нас врло оштро напали. Можда је тај напад срачунат како би се јавно неко ко је поштен, неко ко размислија што ради и неко ко ће Вам дати неку информацију коју ни-

ПИСМА

сте знали, или да Вам само потврди нешто што већ знате.

Разлог zbog чега је ово у Зајечару испало овако има много. То није само у Зајечару већ и у Тимочкој крајини целој. Неке од разлога напоменућу у овом писму. Надам се да ми нећете замерити ако нешто погрешим јер бих хтео да напишем све ово што краће, а верујте имао бих овога толико да би стало негде на двадесетак оваквих листова (ако бисте хтели све да читате).

Прво што је промакло код свих људи у Зајечару (надам се да је бар неко топовезао), да је ноћ уочи избора у Зајечару нестала струја у касним сатима из до сада непознатих разлога? Тада је нестала, колико ја знам, једна гомилица листића који су гарантовано припојени осталима након избора. Сматрао сам да ће нека наша комисија брзо реаговати. (Ја бих одмах парафирео, или на неки други начин обележио листиће гласачима пред сам чин гласања. Аутоматски би ти накнадно додати листићи били без обележја и били би одбачени.

Сматрам да и наши, односно представници комплетне опозиције, нису ишли у отворену аргументовану борбу. Довољно им је било да се ви, Вуче појавите. Није то било довољно. Добро је било да су наши направили подлогу добру и јаку да се Вук појави, да само то потврди а не да људи долазе да виде Вука ко је то и кака изгледа. Није било довољно само ставити плакате СПО-а или издавати пароли да је СПС (Све по „старом“) већ је требало аргументима по њима. Тако је требало оправдање да нема много аргумената ја ћу (вероватно доста тога и знате) изнети неко преко којих је требало раскринкавати СПС.

Пред изборе су дали грдне паре за личне дохотке фабрикама у Тимочкој крајини. То су Фабрика Љубрива у Прахову, Фабрика каблова у Зајечару и тд.

Треба је раскринкати и највећег Тимочанина Соколовића. Господине Вуче, њега је требало избацити тако да се нигде у Србији не појави, а како?

Можете слободно проверити следеће:

Његова ћерка „завршила“ је некако за кратко време правни факултет и судски испит и ради у суду као судија. А како! Председник суда који станује на истом улазу са Соколовићем постављен је за председника суда и сада мора да се покаже (а треба видети шта је урадио од Суда).

Син Соколовића који је до скоро држао кафић на брзину је постао економиста, вози црвени голф регистрације БГ и као главни човек у тој фирми купује за Зајечар из Бугарске мермер за поплочавање трга у Зајечару. Сокови које пију деца из пластичних флаша сви су увезени преко његове фирме. Мислим да је ово сасвим доста.

Не треба Вас чудити зашто су сви људи у Зајечару гласали. Ти људи су наплашени и живе у неком страху. Тај страх је учинио да баш буквално народ у овом крају води „бугарску“ политику. С опраштањем (немојте ми замерити) стало мрдају дупетом. Да су људи и само поднебље добри и здрави прво не би овако гласали, а верујте, и Турска би у њихово време пашалук овамо имала. Не би било да од Ниша до Видина нигде ниједан Турчин није био. Лупају се ти људи да су почели „Тимочку

буну“. Бавола би они то урадили да им није било ту Црногораца и Срба са Косова који су населили поједина места у Крајини. Они који су дизали буну и они који воде порекло од њих писали су како треба, а остали не би могли да носе епитет мушке главе.

Колико се на СПО пуцало (а наши се нису много бранили), ишло се толико далеко да су поједини грађани потплаћивани са по 500 немачких марака. Трбало је то темељно одбити.

Надам се да сте ме разумели зашто сам био љут оног момента када сам прочитао текст испод слике.

С поштовањем,
Слободан ЂУРОВИЋ,

Зајечар

ЗАОБИЋЕН УСТАВ

Обраћам Вам се на основу члана 76 Устава Републике Србије у коме пише: „Народни посланик представља грађане изборне јединице у којој је изабран“, члана 88 Устава у коме стоји да је „Председник Републике одговоран“... „грађанима Републике Србије“ и на основу задатка, значаја и утицаја средстава јавног информисања.

У члану 83 Устава је утврђено да „Председник Републике: 1. предлаже Народној скупштини кандидата за председника Владе, пошто саслуша мишљење представника већине у Народној скупштини“. Ова одредба исказује слободу и владавину народне воље (демократију) при кандидовању за председника владе. Она одређује да Председник Републике Србије тек пошто саслуша мишљење представника већине у Народној скупштини предлаже Народној скупштини кандидата за председника владе.

Из обавештења средстава јавног информисања се не закључује да је Председник Републике саслушао мишљење представника већине у Народној скупштини и на основу тога предложио кандидата за председника владе. Напротив, стиче се утисак да је Председник Републике самостално предложио, без упознавања мишљења представника већине у Скупштини, кандидата за председника владе. Ако би то било тачно онда би то значило да је у самом почетку рада Председника Републике и Народне скупштине дошло до материјалне пвврде Устава суштинског карактера.

С обзиром да је Председник Републике г. Слободан Милошевић у петак, 11. јануара 1991. год. положио председничку заклетву јавно пред Народном скупштином и с обзиром да у заклетви између осталог стоји (члан 86 Устава): „Заклињем се да ћу све своје снаге посветити“... „поштовању и одбрани Устава и закона“ мислим да грађани Републике Србије треба тачно да буду обавештени о овоме, а ради остваривања слободе, права и демократије на прави начин: сопственим примером рада и деловања Председника Републике и Народне скупштине у свему сагласно Уставу и Закону.

Проф. др Љубомир ГРУЈИЋ
11070 Београд

ДОЦКАН БРАЋО!

Доцкан бре браћо! Прођоше избори, први круг, други круг, Срби дадоше гласове комунистима и ту нема шта да се приговори. Колико год да су гласове крали и вараали ипак су их имали више него наша опозиција, то је чињеница. Но сада чујем и оне који су гласали за комуњаре да се нешто буне. Нешто им није јасно, није право. Баш чудно. Први дан после првог круга ето ти закона о вербалном деликту, да се не дира чика Слоба и остали без којих се не може у светлу будућност, по стоти пут. Ускомешао се народ а њима дао гласове. Чему све то. Прође други круг и први дан после избора нешто мало повећаше порез за „само“ 80% и то само приватницима. То све због пута у светлу будућност. Треба лове браћо! Јуче последње заседање српске Скупштине под вођством оног феноменалног Лабана, донесоше нови БУЏЕТ Србије само 804% већи од прошлогодишњег а инфлација је само око 100%.

Шта ће им лова браћо? Па избори су коштали и однели и туђе паре треба сада намаћи то од неког. Србија дугује федерацији ни мање ни више него 3,6 милијарди, што је само 6 пута више од Словеније и Хрватске а они као нису за федерацију а ми јесмо! Онда нови порези на аутомобиле, имовину и све остало. Светла будућност је пред нама зар не? Крчили су комунисти новце ко алајбегову сламу и сад треба то намаћи, а онај новац за привредни препород је већ девалвирао, па га нема смисла ни помињати и онако није скупљено колико је требало а није ни први ни последњи пут да се неки зајмови употребе за нешто треће, знате ви сами већ то боље од мене. Нису нас преварили први пут. И сада што се буните, па њима сте дали гласове и ћутите и чекајте Слобину светлу будућност а рачун ће доћи још који пут, будите без брига. Дали сте гласове и повратка нема. Седите и ћутите па када опет дођу избори ви њима опет дајте гласове јер видим волите да кукаете, то вам лежи.

Миланко ЂОРЂИЋ
Нови Београд

ПУКОВНИКОВА КЋИ

Главу горе! Издржали смо и веће помрчине него што је ова уназад пет десетљећа, а издржаћемо и будућих пет месеци (до Бурђева дана), можда, и будућих педесет недеља, па ако буде нужда (да зло не чује) и будућих пет година под „жабом крастачом“ како рече врли син једног дела заблуделог, али, опет, нашег народа.

Када сам већ код броја пет навешћу неколико чињеница које ће потврдити трагично симболику тог броја по српски народ. Пет векова под Турцима, пет ратних година касапљења Срба од свих непријатеља му, па, чак и од самих Срба, пет заумних десетљећа под петокраком („жабом крастачом“, искрастави-

ла да Бог да заувек), и најзад, можда, будућих пет месеци, или педесет недеља, или, још пет година (далеко било) под том петокраком.

Симболично јесте, али је толико трагично и погубно да морамо што пре да се замислимо и промислимо како што пре да се одрећемо такве симболике. За почетак, zaloжио бих се за симболику броја три, враћање светом Тројству, сваке треће године вишестраначки избори, председника републике бирати сваке треће године са могућношћу да једна личност може бити бирана највише три мандата. И не само председника, већ, у свим сферама друштвеног живота у држави бирати најбоље људе на три године, и највише три мандата, да нам се не би десило као у пређашњем времену да су многи заборавили кад су бирани, ко их је бирао, и кога су представљали.

Девет година, сасвим је довољно бити на власти, па, ако неко зажали за живота да уђе у легенду, алал му вера и од Бога му.

За ово, за шта се залажем, убеђен сам да ће многи бити против (можда се варама), а међу првима врла Свџа, Мила Штула, јер за владавине „жабе крастаче“ она је толико тога постигла, а сад долазе неки који хоће да је спрече у развоју да још за живота уђе у легенду. Јер, Боже мој, за оно што је урадила у Београду, оне сада у „свом стану“ (опет, у Београду) чека позив из Москве, па, докаже ли се, позив из Тиране, аки и тамо успе могла би у шопинг у Пекинг, јер, Боже мој, нов стан мора и да се намести.

Ваше обрушавање на Вука и није баш тако наивно, на крају крајева, жена сте, без мужа, а Вук, од многих жена сам то чуо, заиста изгледа мужјачки, па, Вам се може и опростити како сте га нападали свесно, а све то да бисте неке своје женске пориве из Ваше подсвести маскирали.

Колико ми је познато човек је ожењен, међутим, ако сам добро информисан, Војвода Војислав Шешел (кажу Црвени...) је неочењен и доста мужевно изгледа, па бих Вам препоручио да Ваша женска оруђа и танад преусмерите ка том циљу. Пожурите пре него што га затворе, или, је можда романтичније кад га затворе.

Пре него што завршим, унео бих мало ведрине и рекао да ми није намера да Вас наљућим, мада сте Ви Вашим наступом, многе, врашки, ојадрили. Надаље, имајте на уму да се нисам намерно предао могућем неукусу... али, ја опет кажем, за све је крива моја рођена жена и њена колегиница — удате жене — углас казују како Вук још боље изгледа у природи (биле на промоцији) него на телевизији.

И, на самом крају, дужан сам да објавим да Вас лично познајем, да Вас се сећам када сте упадали у врућим „члацицама“ у касарну, где сам ја служио војску историјске 1971. године. Ваш отац, Милан Штула, тада пуковник, био ми је командант пука и уједно командант касарне у Крижевцима педесетак километара од Загреба.

Признајем да Вам није било лако тада као ми мени самом, али немоје желети, сада, када сте у Србији, да једном делу Срба у Србији буде као Вама прошлих година у Хрватској.

Стефан БРУЈИЋ
из Новог Сада, српске Атине

ВУК ЈЕ БИО У ПРАВУ

Кад је Вук Драшковић на својој промоцији рекао: „Ја бих средства која се сада издвајају (а која нису мала) за меморијални центар „Јосип Броз“, одмах укинуо — и усмерио на оне који немају никаквих новчаних средстава (у случају њихове смрти) за трошкове око њихове сахране“, био је дубоко у праву.

Вукове речи су ме дирнуле, што се сетим искрено тих несрећника који немају пара ни превоз да плате да их однесу на њихов последњи починак.

То ме је навело да изнесем следећи случај: Испред болнице „Мајка и дете“ у Тиршовој улици у Београду, пре нешто више од 10 година зауставио ме је узбуђен човек и рекао, да ли бих пристао да одвезем његову сестричину (до Краљева) која је отпуштена из болнице а која је у коми и која ће умрети за пар сати, јер су лекари тако закључили, да дете не може ову кому преживети. Још ми је рекао да су га лекари саветовали да замоли неког доброг таксисту да му то учини и да узме дете док је још живо, јер ако издахне у болници неће моћи да плати те велике трошкове које мора да прихвати. „Ви сте ми десети таксиста којег сам молио и више не знам шта да радим, а време брзо пролази, па и вас молим да нам учините, платићемо вам превоз, рекао ми је тај човек. Одмах сам пристао, без договора о плаћању. Кола сам паркирао са западне стране болнице где се налази и велики лифт, убрзо су допремили на колицима болесницу, скупио се већи број лекара, сестара и другог болничког особља. Неки у белом су плакали, кроз сузе једна докторка ми је рекла: „Учинили сте велико дело. Они су јако сиромашни и несрећни људи, а вас нека увек срећа прати...“

Болесницу су унели на задње седиште а главу ставили у мајчино крило која је плакала. Убрзо смо кренули не губећи време. Успут сам почео да се чешићем окрећем и боље осмотрим болесницу. Био сам запрепашћен кад сам видео одраслу девојку лепу као сан праву лепотицу. Била је у коми и уједначено дубоко дисала. Возио сам и ћутао, срце ми се стеже и сузе ми потекосе. Невероватно, нисам могао да схватим да ускоро мора умрети тако млада и недужна девојка. Мајка је кроз плач говорила, јуче јој је био осамнаести рођендан, мора да умре нема јој лека, дај боже да не издахне до куће. Пожурите. Мајка је даље причала: да је њена ћерка прележала жутицу у 8 година... Кад су је одвели најзад код лекара све је било касно. Лекари у дечјој болници за Мајку и дете где је наше дете често лежало продужавали су јој живот све до сада, хвала им свима. Она је била у болници права љубиница. У нашем селу и у школи сви су је волели, била је јако паметна.

Без заустављања преко четири сата војње стигли смо до њиховог села, које је било 50—60 км. од Краљева. Кућа је у неком великом брду, далеко од пута, па смо неким споредним путем и преко њива дошли до њихове куће. Кућа им је мала, имају две собице види се да су јако сиромашни, а имају још двоје мале деце. Почео је народ да долази и

ПИСМА

да се скупља видећи да смо ми стигли и довели младу болесницу. Пио сам кафу у једној собици и потајно се надао да ће можда ова девојка доћи к себи, пробудити се из дубоке коме. Уместо тога зачуо се крик њене мајке. Схватио сам да је престало да куца срце те сироте девојке, које ћу се сећати докле будем жив.

Од тада па до данас увек сам се питао: зашто нема један фонд увек спреман да помогне оне који немају могућности да испуне и задњу људску обавезу. Дилема се може лако решити, ако се зна сума долара која се даје за меморијални центар „Јосип Броз“. Бездушници, моћници и одговорни људи не хају за ову неправду, већ нападају г. Вука Драшковића, измишљају речи које човек није рекао, речи које не би измислила ни дворска будала. Штули нови корак би препоручио, да оде до дечје болнице у Тиршову улицу, да се лично увери у тачност овог случаја и да прикупи податке сличне овоме, уназад 10 година, где сиромашни у том тешком часу немају никаквих средстава да обаве задњи чин за своје изгубљене, и то све научи напамет те да нам (без читања текста) лепо исприча на телевизији можда ће доћи к себи. С поштовањем београдски таксиста.

(адреса позната редакцији)

ЈАЧИ СМО ОД ЊИХ

Пишем Вам треће писмо и то данас на Божић са надом да трипут Бог помаже. Можда наша два претходна писма нисте и никада нећете добити, јер су вероватно завршила у некој старој канти за смеће. Али ми смо упорни јер наше дечје срце нико ама баш нико никада неће сломити.

Родитељи нам говоре да се не замлаћујемо. Да не расправљамо о политици јер за две године треба негде да се упишемо. Говоре да своје мишљење треба да задржимо за себе да не би имали проблема у животу. Ми се с тим не миримо јер срце основца куца заједно са Вашим, господине Вуче. Један наставник нас је прозвао, јер смо на вежбанкама написали за СРПСКИ а не за СРПСКОХРВАТ-СКИ. Његов коментар нисмо слушали. Знамо да смо у Србији и да говоримо српски, према томе то му није упалило. Говорио нам је да су се сада појавили људи који нам машу српством као да ми не знамо ништа о Светом Сави и Немањи. Ни тај коментар нисмо слушали. Господине Драшковићу многи су издали и нас и вас, највише су нас издали наши дедови, пензионери јер им је пензија била много важније од наше среће и будућности. Нису мислили на њихове потомке, на њихову децу која ће наследити њихова имања и име. То име које ћемо сигурно касније носити од њих. За четири године и ми ћемо бити пунолетни и све поверење даћемо Вама. Тада ако не и раније ви ћете победити. Има и њих много, али има и нас. Ми смо јачи. Наше српско срце је много јаче, снажније и издржљивије.

ПИСМА

Вуче, ваши основци вас моле да нас не издате. Још сте нам само Ви остали. Немојте нас изневерити.

Да би били сигурни да ово писмо није завршило у некој старој канти за смеће, молимо вас да га објавите у новинама тј. у „Српској речи“. Ми верујемо у Вас и Србију. СРЕЋАН БОЖИЋ И НОВА ГОДИНА ХРИСТОС СЕ РОДИ, ВУЧЕ!
Чекамо Ваш одговор.

Ужички основци

САМО ЈЕ ЈЕДАН ЛАВ ТИХИ

Прослависмо још један православни Божић у комунистичкој Србији, надам се и задњи. Сва наша надања су усмерена ка г-дину Вуку Драшковићу и СПО коме неће засметати никакве Штуле (било оне дрвене или црвене па макар се и „крижале“) надам се да ће и народ већ једном схватити шта нам спрема С.П.С. Када кажем народ мислим на људе који су гласали за г-дина „Тита II“ и СПС.

Ево сад су почели и новац да штампају, (мада то само и раде), овог пута сасвим отворено и јавно. Захваљујући том новцу одржаће се на власти бар до Спасовдана (3. V 1991).

То доказује да више не знају шта ће и како ће. Све паре су потрошили, како зајам тако и паре друштвених предузећа (алајбегова слама) наравно оних који су колико толико позитивно пословали, па господи штампа нове паре.

Е, Србијо шта доживе, земља сељака ће морати још мало па у ред за хлеб. У Црној Гори више ни електричне енергије немају. Код нас ће тек да нестане. Срамота!

Господине Вуче, ја те молим да у име Српске омладине смогнеш снаге и да помогнеш тој твојој омладини да скине „комунисте“ с власти. Да овом заведеном народу опростиш и покажеш прави пут изласка из таме.

С.П.О. мора истрајати у скидању петокраке са ревера наших очева и дедова, морамо се реорганизовати и са старим и новим снагама кренути ка коначној победи. Сами Против Осталих. Српска интелигенција, учини нешто за твоју омладину.

Из престонице СПО Ваљева пуно братских поздрава, КОЈОТ ТИХИ II (постоји само један ЛАВ ТИХИ — то је Вук Драшковић)

Бошко НОВАКОВИЋ
Ваљevo

ОЧИСТИ РЕДОВЕ СПО-а

Избори су иза нас. Прошли смо тако, како смо прошли. Требало је много боље, а могло је бити и горе. Сада не смемо стати. Напротив, треба одмах запети, па када

дође до наредних избора (било када) да будемо потпуно спремни. За тај посао ће нам требати само сигурни чланови. Да смо на овим изборима покрадени, покрадени смо, али су своју улогу одиграли и ТРОЈАНСКИ КОЊИ. За ово кратко време у наше редове су се увукли и неки, којима по мом мишљењу, није место међу нама. Једни су ту само да кажу да су чланови СПО, а други (што је још горе) можда и раде против нас. И од једних и од других је углавном више штете него користи, а поврх свега могу нам растерати и поштене чланове, који су на срећу у огромној већини. Навешћу само два примера.

Приликом формирања једног пододбора у Новом Саду, именован је секретар, који ама баш ништа није учинио за СПО ни у предизборној кампањи, а ни у току избора. Додуше, није учинио ништа ни лоше, а можда и јесте. Кренули смо са групом омладинца да лепимо плакате уочи првог изборног круга. На пола пута нас је оставио уз примедбу да је он секретар и да није његов посао лепљење плаката. Приметио сам огромно разочарење на лицима тих младих.

Други пример је много драстичнији. Не где почетком јуна месеца ове године, износио сам, пред групом окупљених људи, делове нашег Програма и говора Вука Драшковића са промоције одржане у Сремским Карловцима. Пришао ми је са стране млад, припит човек и изненада ме два пута снажно погодио песницом у лице уз псовку — „јeb'o те Драшковић“. На скупу Уједињене опозиције Србије, у Новом Саду, дана 19. 12. 1990. године, запрепастио сам се када сам на балкону иза леђа Вука Драшковића угледао тог човека. Био је у саставу обезбеђења овог скупа, које је организовао МО СПО Н. Сад. Умало нисам викну ВУЧЕ, ПАЗИ ЛЕБА! Све једно и да јесам. Не би ме чуо. Био сам далеко на трибинама, а такав човек се шепурио тик иза Вука.

Понављам да је ипак већина нашег чланства поштена и радна, што показују и резултати избора. У Новом Саду су болшевици потучени до ногу.

С поштовањем, ваш стални читалац,

Милош ЂУРЂЕВ
Нови Сад

ПОДВАЛЕ ВЛАДАЈУЋЕ ПАРТИЈЕ

Драги господине Драшковићу, припадам групи младих присталица СПО, која је свим срцем и душом уз Вас, уз Ваш покрет, идеје и програм. Никако не могу се смислити од како су прошли ови, за Србију веома срамни избори. У мислима су ми још увек Ваши предивни говори, Ваши прави патриотски митинзи широм Србије и Ваша одлучност и храброст у борби против погрешне политике владајуће партије. Највише су ме одушевиле ваше посете ЈАСЕНОВЦУ, РАВНОЈ ГОРИ И ГАЗИМЕСТАНУ, и одавање поште свим пострадалим Србима. Управо, због

свих тих Ваших добрих особина и дела, свим срцем сам се надала да ће Српски народ схватити све прљаве подвале које Вам је намештала владајућа партија, преко најважнијих средстава информисања у великом страху од „губитка фотеле“. Међутим, слушајући народ се уплашио „снажног“ говора господина Милошевића у Нишу, и није прихватио братску руку избављења и спаса коју сте му Ви пружали. Огорчена сам што је скоро све остало исто и што су нам још увек на власти они исти, који су нас пуних 50 година ућуткивали, обмањивали и држали у заблуди.

Довољно је само напоменути шта су све другови комунисти покушавали Вама да припишу, како би Вас пред народом приказали као зликовца, издајника и преваранта овог народа У МИРУ, па је јасно шта су све генералу Михаиловићу и четницима морали да припишу У РАТУ.

Најтеже ми је кад помислим колико је Срба, храбрих и недужних на свиреп начин изгубило животе, по команди највећег усташе Јосипа Броза, а тај исти Јосип Броз и дан данас ужива углед међу нашим водећим политичарима, који му полагају цвеће на гроб и одају пошту. То је срамота, заиста срамота! И зар овај јадни народ треба и даље да верује таквим људима (комунистичким издајцима) који му већ 50 година обећавају благостање, а не виде да нам је све горе и горе, и да нас воде у ТОТАЛНУ ПРОПАСТ!!!

С поштовањем Вас поздравља Ваша читатељка

Татјана ПОПОВИЋ из Руме!

НИСМО ЛУД НАРОД

Поштована редакцијо,

Одмах у почетку желим да вам се захвалим на вашем раду и моралној победи на изборима у Србији. Био сам 9. децембра у Београду, и био сам посебно „срећан“ на који начин „комунисти“ тога дана „поштују“ дан ћутања и дан свих осталих добрих људи. Био сам на више гласачких мјеста и видео како „поштени“ чланови СПС контролишу људе како гласају. Међутим нисам ничим изненађен, јер некоме је српство зарада и лакрдија. Ваш часопис читам увијек, јер се некако сналазим.

Ја сам члан СПО, али нисам у могућности да вам се писмено и представим, јер како видим досада никада писма ваших чланова из БиХ не долазе на вашу адресу. Овдје не могу као млад човек од 23 године, очекивати помоћ господина Карацића и осталих из СДС, јер сви они граде каријеру називајући себе већим Србима од нас осталих. Ја посао не могу поготово сада (а богами и раније) добити пошто им презиме које са поносом носим не одговара. Нисам научио да молим, нити желим било кога молити, кога сматрам мање вриједним од својих ставова и погледа. Чланарину за 1991. годину платићу чим први пут дођем у Београд, јер нисам баш сигуран да

нећу имати непријатности, ако уплатим на пошти у Сарајеву. Можда нећете вјеровати свим овим збрда здола, написаним реченицама, али сам и збуњен и увријеђен у овом оваквом животу. Жао ми је што сте вјеровали да ће господин Караџић оvdје представљати сав српски народ, гласове су добили пошто су Срби, а не зато што ће радити поштено на добробит овог напaћеног народа. Нисам до сада желио да упознајем ни господина Владимира Среброва, јер он јата мијења, како гдје боље може зарадити. Немојте жалити за кукољем, боље сада да оде него, да прокоцка вјеру свога народа.

Ја се распричао, али нешто ми лакше на души, па макар сутра морао и да заћутим.

Боле ме сва одлажења са своје земље, колоништа, међу којима је била и моја мајка и отац. Вратили смо се у Сарајево, што би оно мање било моје, него Антино и Јусино. Али, има бога биће Сарајево моје исто као што је било, само кад српски род избаци из себе уродицу и наша жита почну љепше рађати. Колико сте поштени у вашим чланцима то је нестварно, пошто господара Караџић и Рашковић, увијек нађу најружнији израз за било које чланове других партија, сам партија СПС и, СДС и њених слијепих присталица, у корист себе. Ви браните наведену господу, као Срби су, ја нисам да Србе треба раздвајати, боже сачувај, доста су нас други раздвајали, али јесам да се назову правим именима, па макар били само обични лажови. МИ НИСМО ЛУД НАРОД, како нас зову „наши“ лидери, ми смо само људи што волимо и праштамо, али не заборављамо.

Славио сам БОЖИЋ и СРПСКУ НОВУ ГОДИНУ, без присуства лидера СДС, славио сам са младим људима који вјерују ВАМА и вашој честитој борби, славићу увијек и славио сам у вријеме кад није било ових садашњих лидера, чак сам ишао и на информативне разговоре као 18-годишњак, јер такав сам.

С великим поштовањем, извињавам се ћирилице немам, али биће и тога, писмо је стварно конфузно, али кад желиш по стоти пут нешто рећи, а нико те не чује, онда то БОЛИ.

Ако будем доживио да свој живот наставам у Београду, писаћу своје име ћирилицом и великим словима, сада још морам да мислим на мајку, брата и осталу фамилију.

РАЗУМИЈЕМО СЕ, или ћете рећи и ви да се бојим, мада вама вјерујем, ја се не бојим, али се бојим за породицу, јер оvdје не цвјетају руже.

М. И. Сарајево

ИЗБОРИ — МОРАЛНИ ПРОБЛЕМ

После „историјског догађања народа“ у земљи Србији догодило се још нешто чему се пре годину дана нисмо могли

ни надати: први послератни слободни избори.

Сада, када се на неки начин стишала предизборна хука и бука, када су сабрани изборни резултати на радост једних и запрепашћење других, као какав црв почела је да се јавља сумња да на тим изборима није било све у најбољем реду. Једни кажу да се овде или онде није баш „играло фер“. Други се бране да „подметања“ није могло бити јер поред осталог ту су били присутни и страни посматрачи, непристрасни и објективни људи који су могли видети читав ток избора и на лицу места се уверити у њихову исправност.

Тачно је да је више група, по свему судећи добронамерних људи било у прилици да бар делимично прати шта се догађа на првим српским вишестраначким изборима, али велико је питање да ли су они били у стању да примете неправилности уколико их је било. У вези са тим сетила сам се анегдоте из студентских дана коју је пред целом генерацијом испричао тадашњи доцент, а сада угледни професор Архитектонског факултета. Била је светска изложба у Монреалу. Изложбени павиљони су представљени као територије земаља учесница. Ако се не варам посетиоци су добијали и неку врсту „пасоша“ у које су ударани печати земље кроз чији би павиљон прошли. Гужва је била невиђена. У дугим редовима људи су падали у несвест од испрпљености, па ипак стрпљиво су чекали на свој ред да уђу у одређени павиљон, добију печат као сувенир и потом пређу у други ред, пред другим павиљоном итд. Е, онда је дошла група наших довитљивих људи који су елегантно и за тили час обишли све павиљоне. Како? Врло једноставно. Улазили су на излаз, а излазили на улаз. И наравно нико их није зауставио, претпостављам да их нико није ни приметио из простог разлога што свет који је навеика на ред и на поштовање закона не може ни да замисли да неко све то може да обрне онако како му то тренутно одговара.

Наравно и наши довитљиви момци из Монреала налетели су на једну препреку: павиљон СССР-а. Вероватно није случајно што овде исти штос није упалио, али је зато пронађен нови лек: зачас је групица постала „Југословенска делегација“, итд. Нашим досеткама никада краја.

Оно што је у овим наивним ситуацијама могло бити шармантно, доказ српске довитљивости, виспрености, када се пређе на терен озбиљних радњи какви су пословни односи са људима који долазе из других средина, какви су политички контакти са светом који је различит од нас, па у крајњој линији када су у питању и наши рођени избори, постаје озбиљан проблем моралне природе.

Зато као грађанин земље Србије молим све учеснике у „игри“ која се зове избори да смогну храбрости и дефинитивно разреше дилему око исправности, односно неисправности избора: оне који сумњају у фер плеј да и то докажу, оне који бране читаву процедуру да то чине коректно. Онима који нешто скривају, ако и тога има, мислим да ће требати највише храбрости да све изнесу на видело. А то сви дугују себи, својој деци, целој Србији, и коначно свим оним добронамерним људима који су са стране дошли да нам помогну

ПИСМА

у овим тешким временима, ако ништа друго а оно у име традиционалне српске гостољубивости.

Мр. арх. Драгана МИЛОВАНОВИЋ
Београд

ПОПОВИ НИСУ ГЛАСАЛИ

Пишем вам из „црвене“ Кикинде (оба посланика из СПС (Б). Имам 19 година и члан сам СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ. На ово писмо су ме натерали поступци Српске православне цркве, тачније, њеног светог Синода, пре и по завршетку избора. Зачудно ме потпуно пасиван став СПЦ у вези странака и избора у Србији. Част изузецима у које спадају пре свих владика: Амфилохије и Лаврентије и наравно Љубомир Ранковић и Марко Гавриловић. Такође и новине „Православље“ али тај лист чита врло мали број Срба. Упореди ли се став наше СПЦ и Хрватске цркве, пре победе Туђмана у Хрватској, ствари су још јасније. Другог или трећег децембра прошле године сва издања „Слободанке“ била су преплављена фотографијама и извештајима са усталичења Њ. С. Српског Патријарха Господина Павла. Откуд толико „бриге и поштовања“ за СПЦ у гласилима СПС (Б)?

Што се тиче избора конкретно у Кикинди био сам у бирачком одбору на месту где гласају сви свештеници и њихове породице. На жалост од неколико свештеничких породица које живе у Парохијском дому Ц. О. Кикинда, дошао је један једини свештеник и то без породице. Исто се поновило и у другом кругу избора. У ово сам сигуран јер сам цео дан био на свом бирачком месту, а све због састава Одбора у коме су поред мене били све болшевици: самозвани правници из општинских партијских апарата и бивши полицајци.

Након „победе левих снага које сви народи и народности у Србији од Драгаша до Хоргоша обожавају“ испоставило се да и СПЦ воли „леве па још и напредне снаге“. Јер како другачије протумачити додворнички потез Патријарха Павла и зачудо, Владике Иринеја Буловића. Дошли су „великом вожду“ на ноге, па му још и скуте љубе уместо обратно. Све информативне емисије „Мител“ и „Божовизије“ тога дана су почињале са том сликом. Сутрадан насловне стране „Слободанкиних“ новости доносе „вест дана“ на ударном месту да је „председник Републике примио делегацију СПЦ на челу са патријархом Павлом. Гости су председнику СРДАЧНО ЧЕСТИТАЛИ НА ВЕЛИКОЈ ПОБЕДИ И ПОДРЖАЛИ ГА у његовим напорима за наставак политике праведног друштва“.

После неколико дана председник им се најлепше захвалио, тако што је Божић прогласио за радни дан.

Ишао сам само за истином у овом писму, али нек ми Бог опрости ако сам шта згрешио.

Дојан ПАНТИЋ
из Кикинде

83

ЦЕНОВНИК ОГЛАСНОГ ПРОСТОРА ЗА КОМЕРЦИЈАЛНО ОГЛАШАВАЊЕ

1/1 последња колор страна — премаз	20.000 дин.
1/2 последње колор стране — премаз	15.000 дин.
1/4 последње колор стране — премаз	10.000 дин.
1/1 унутрашња колор страна — премаз	15.000 дин.
1/2 унутрашње колор стране — премаз	10.000 дин.
1/4 унутрашње колор стране — премаз	6.000 дин.
1/1 унутрашња ц/б (црно-бела) страна	10.000 дин.
1/2 унутрашње ц/б стране	7.000 дин.
1/4 унутрашње ц/б стране	4.000 дин.
1 цм/стубац на унутрашњој ц/б страни	250 дин.
Објављивање знака фирме — формата до 5 цм ² на првој страници	10.000 дин.

У цену је урачунато коришћење највише 2 слајда или 2 фотографије на целој страни, а на 1/2 и 1/4 стране коришћење највише једног слајда или једне фотографије. За сваки додатни слајд/фотографију доплаћује се и 500 динара. Цена огласног простора за оглашиваче из иностранства увећава се за 30%. За претплату од пет и више узастопних оглашавања попуст је 10%.

Жиро рачун: 60801-603-27562 (код СДК Београд) са назнаком: За оглас у „Српској речи“.

Девизни рачун: 60811-620-128-25731-7495633 (код Кредитне Банке Београд ДД) са назнаком: за оглас у „Српској речи“.

Адреса редакције: „Српска реч“, хотел „Југославија“, соба 879 11080 Земун ЈУГОСЛАВИЈА.

ПРЕТПЛАТА НА „СРПСКУ РЕЧ“

Овим се претплаћујем на „Српску реч“, чија полугодишња претплата износи 270 динара, а годишња 540 динара (урачунат је попуст од 10%). Годишња претплата за иностранство је 100 ДЕМ, 60 УСД, или одговарајућа претивредност у другим конвертибилним валутама или динарима.

Уплате вршити на динарски жиро рачун 60801-603-27562 СДК Београд или девизни 60811-620-128-25731-7495633 Кредитна банка Београд с назнаком за „Српску реч“. Уплате из иностранства се могу вршити и чековима и међународним уплатницама.

По један примерак уплатнице или других доказа о уплати, заједно са овом наруџбеницом послати на адресу: ПЕДАГОШКА АКАДЕМИЈА ЗА „СРПСКУ РЕЧ“

Народног фронта 43, соба 23 11000 БЕОГРАД
Тел. 683-952, 642-233 лок. 149

/име и презиме/

/улица и број/

/место и поштански број/

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања, редакција „Српске речи“ обавештава читаоце да располаже комплетом бројева од 1 до 11.

Комплети или појединачни бројеви могу се наручити уплатом на жиро рачун број 60801-603-27562 СДК Београд или девизни 60811-620-128-25731-7495633 Кредитна банка Београд или поузећем на телефон 683-952, 642-233 лок. 149 или на адресу: ПЕДАГОШКА АКАДЕМИЈА ЗА „СРПСКУ РЕЧ“ соба 23. 11000 БЕОГРАД, Народног фронта бр. 43.

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Наручујем „Српску реч“ број 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10, 11.
Заокружите бројеве које наручујете.

Светлана Радичић

/име и презиме/

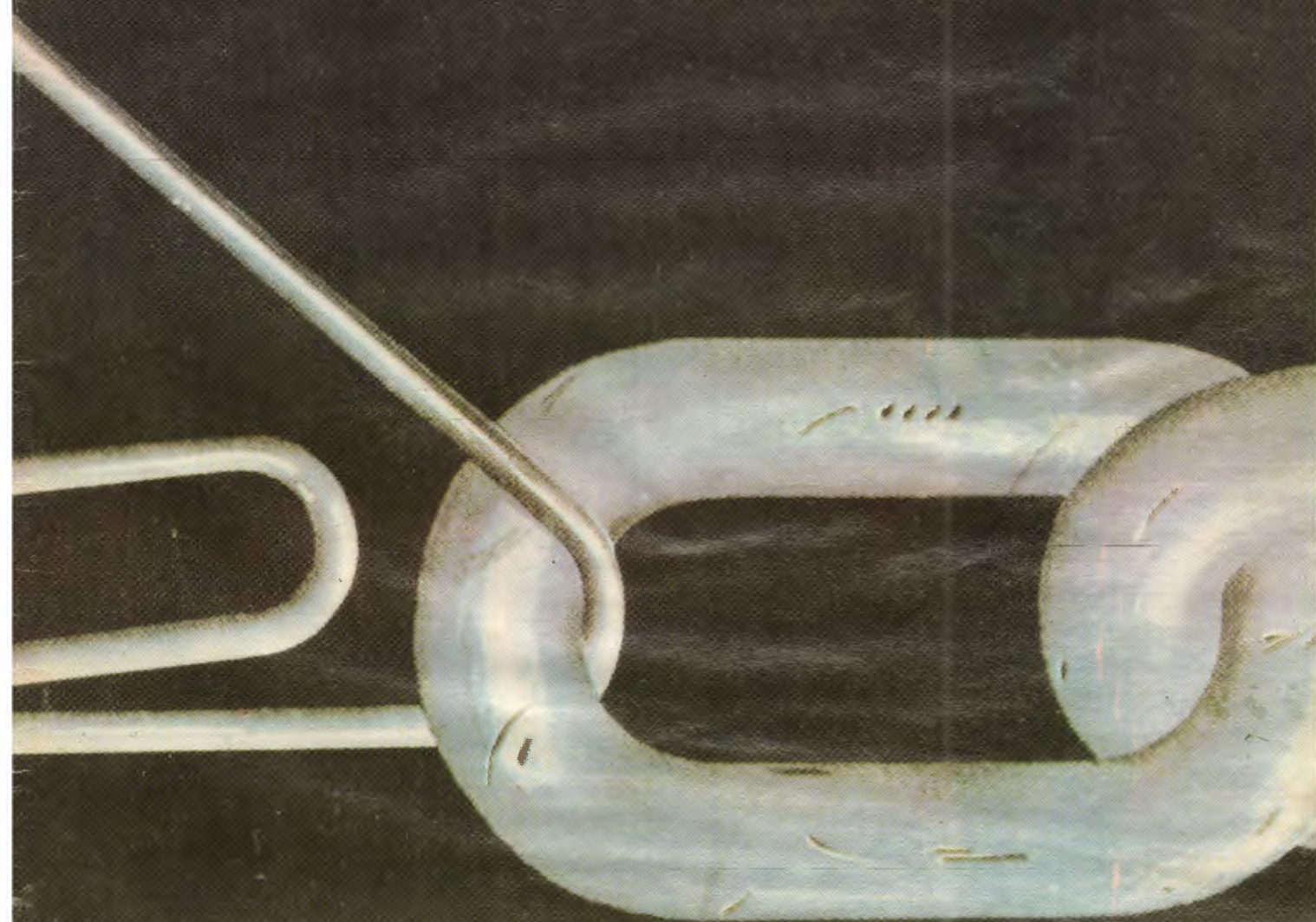
Устаничка 226

/улица и број/

Београд

/место и поштански број/

ТАВ И ЈА
-1991?

BBS Politika

Počeo je sa radom BBS Politika pod vođstvom naše redakcije. Pozivom na broj 011/329-148, između 15 časova posle podne i 10 časova ujutru sledećeg dana, korisnicima stoji na raspolaganju mnoštvo informacija iz različitih oblasti, programi za PC, Atari i Amigu, elektronska pošta i preko dvadeset konferencija sa preko pedeset tema.

Reč BBS (bi bi es) potiče od početnih slova reči Bulletin Board System, što bi se moglo prevedeti kao „sistem oglasnih tabli“. Oglasnu tablu u ovom slučaju predstavlja jedan PC 386 računar koji se nalazi u našoj redakciji. Da bi mogao uspostaviti vezu sa ovim kompjuterom, odnosno pročitati sadržaj BBS-a korisnik mora imati računar, modem i telefon.

izvodi se odgovarajući modem ali tako da modem, recimo za Commodore 64, ne može da se priključi na Amigu. O modemima će biti više reči kasnije, za sada recimo da su to uređaji koji ne iziskuju veći finansijski izdatak. Relativno dobar modem za PC računar u inostranstvu košta oko 200 DM. Situacija sa drugim računarima je slična.

КОМПЈУТЕРСКА ЕРА: ДОК ЈЕ ЂУРАНА, БИЋЕ И ПОДВАРКА

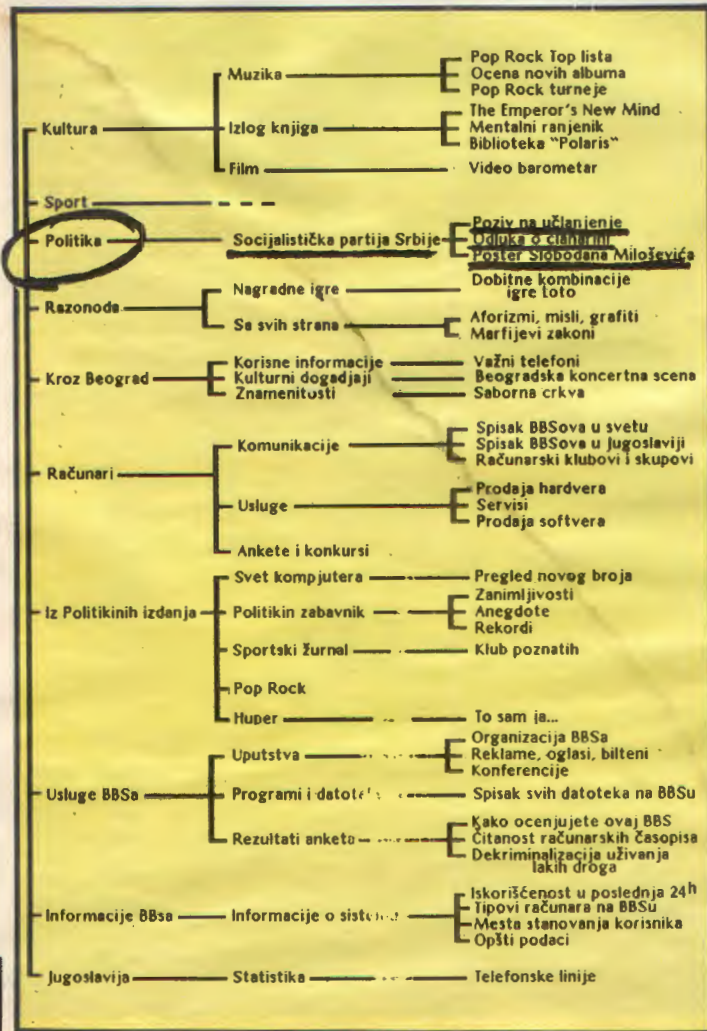
ХОЋЕ У МЕМОРИЈУ ПА БОГ!

Све је почело погањењем зидова оним „Живела КПЈ и друг Стаљин“. Потом је дошло ослобођење. Служили смо народу све док у наше домове није ушла телевизија. Онда су дошли нови ослободници, а са њима и ново испирање мозга на све три тв-каналнације РТБ и њених трабаната.

Међутим, као и свакој другој авангарди, бољшевицима ни то није било довољно па су крупним корацима отишли и корак даље — у КОМПЈУТЕРСКУ ЕРУ... Чуче негде запикани у меморији, чекајући да нам једног јутра у домовима оскване рачунар па да нас срдачно и пријатељски дочекају, уделе постер милог нам Вође и уберу чланарину.

У име захвалних грађана,

Саша АНТОНИЈЕВИЋ, Бачка Топола

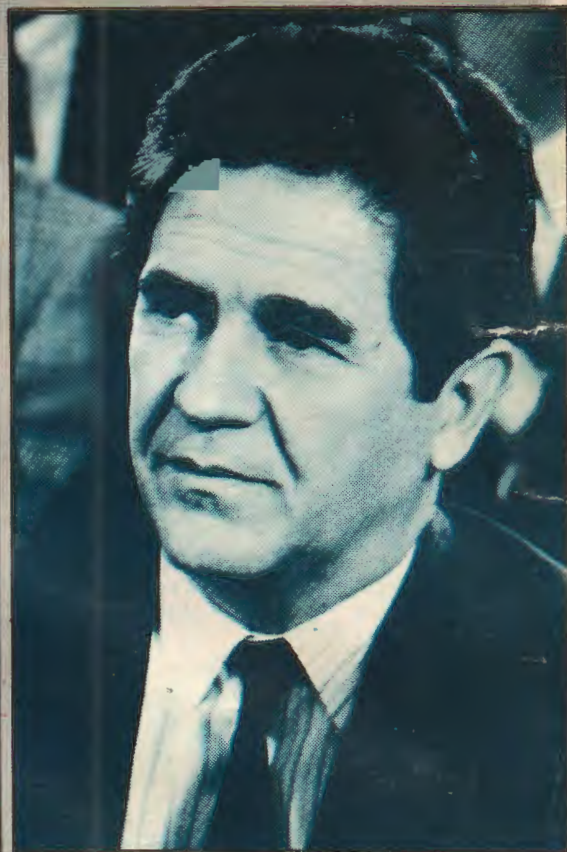

У ИСТОРИЈУ ИЛИ НА ОТПАД?

ДУШАН МИТИЋ — МИТКЕ

НАГРАДНА ИГРА

КО ЈЕ БИО К Е Л Н Е Р ?

Многи светски политичари су, пре него што су постали неко и нешто, били обични радници: Јосип Броз је био бравар, Горбачов тракториста, Реган глумац, Картер фармер, Хитлер молер, Чаушеску сеоски слуга... Међутим, само је једна светска личност на почетку своје богате политичке каријере била — КЕЛНЕР. Која? Уколико тачно одговорите на наше питање чека вас седмодневни боравак у Атини за две особе. Добитника награде објавићемо у следећем броју.

Одговоре слати на адресу: „Српска реч“, Народног фронта 43, соба 23, 11000 Београд.

КО ЈЕ БИО КЕЛНЕР?

1. ЏОРџ БУШ
2. МАРГАРЕТ ТАЧЕР
3. МИХАИЛ ГОРБАЧОВ
4. ФРАНСОА МИТЕРАН
5. СЛОБОДАН УНКОВИЋ

(заокружити тачан одговор)

НАГРАДА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Тачан одговор на питање „Ко није штампао лажни новац?“ гласи: Краљица Елизабета II. Добитник награде је ДРАГАНА МИЛАНОВИЋ, Сл. Ђурђевићева Д-13 I/16 35000 СВЕТОЗАРЕВО. Прву УТЕШНУ награду, књигу „Писма Вуку“ (у припреми), добио је МОМИР ПАВЛОВИЋ, Институт за повртарство „Паланка“, Карађорђева 71, 11420 СМЕД. ПАЛАНКА, а другу, шестомесечну претплату за „Српску реч“, добила је ГОРДАНА МИЛОШЕВИЋ, 29. новембра 79, 34300 АРАНЂЕЛОВАЦ.

Честитамо добитницима.